

Kanning av
Eik Grunninum
og grunnaeftirlitinum

LØGTINGIÐ

§ 19 nevndin

Kanning av
Eik Grunninum
og grunnaeftirlitinum

§ 19 nevndin:

Joen Magnus Rasmussen, formaður
Kristina Háfoss, næstforkvinna
Helgi Abrahamsen

Kanningarráðgevi:

Sigmund Poulsen

August 2015

§ 19 nevndin: Kanning av Eik Grunninum og grunnaeftirlitinum
© Løgtingið og § 19 nevndin
Umbrotið, prentað og heft: Føroyaprent
Útgevartur: Løgtingið 2015

NORÐURLENDSKT UMHVØRVISMERKI
Svanamerktur prentlutur 541 705

INNIHALD

KAPITTUL I: INNGANGUR	11
I.1 Løgtingssamtyktin	11
I.1.1 Stýrisskipanarlógin § 19	12
I.1.2 „Alment umvarðandi“	13
I.1.2.1 Føroyingar og virðisbrøv	14
I.1.2.2 Spekulantar og spararar	15
I.2 Banki og grunnur	16
I.2 Arbeidssetningurin	16
I.2.1 Avmarking í arbeidssetningi	17
I.2.2 Innihaldsskipan	18
I.2.3 Fyrivarni	18
I.3 § 19 nevndin og nevndararbeiðið	18
I.3.1. Skjalatilfar	19
I.3.2. Samrøður og samskipti	20
I.4 Bakstøðið nærri lýst	21
I.5 Høvuðsniðurstøða	22
I.6 Tilmæli	25
Tíðaryvirlit	27
KAPITUL II: LÓGARGRUNDARLAGIÐ	28
II.1 Yvirlit	28
II.2 Sparikassa- og bankalóggáva søguliga	29
II. 2.1. Føroya Sparikassi	31
II.3 Føroya Sparikassi umskipaður til banka og grunn ...	32
II.3.1 Grunnaleisturin	33
II.3.1.1 Grunnaleisturin og vinnugrunnalógin	38
II.3.2 Hylkisleisturin	39
II.3.3 Eftirlit	41

II.4 Serreglur fyri sparikassagrunnarnar	43
II.4.1 Nevnd.	43
II.4.2 Viðtøkur	44
II.5 Er grunnaleisturin ein serregla fram um vinnugrunnalógina?	45
II.6 Grunnar	47
II.6.1 Ikki-vinnurekandi grunnar.	48
II.6.2 Vinnurekandi grunnar	48
II.7 Vinnurekandi grunnar og onnur vinnufeløg – líkskapur og frábrigdi.	49
II.7.1 Aðalfundur - eftirlit	50
II.7.2 Leiðsluskyldur – kapitalfeløg og grunnar.	54
II.8 Nærri um lógargrundarlagið undir grunnaeftirlitinum	56
II.8.1 Lýsing av ásetingum um grunnaeftirlitið	62
II. 9 Fyrningarspurningar	65
II.9.1 Revsirættarlig fyrning.	66
II.9.2 Privatrættarlig fyrning	69
II.9.2.1 Kundi Skráseting Føroya stevnt eftir endurgjaldi fyri Eik Grunnin?	70
II.10 Niðurstøða um lógargrundarlagið	72
KAPITTUL III: GRUNNAEFTIRLITIÐ	75
III.1 Grunnaeftirlitið í praksis	75
III.1.1 Grunnaeftirlitið hjá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen	75
III.1.1.1 Donsk mál um sparikassagrunnar	78
III.1.1.2 Mál viðvíkjandi Eik Grunninum	83
III.1.2 Grunnaeftirlitið hjá Skráseting Føroya.	88
III.1.2.1 Yvirtøka av grunnalóggávuni og grunnaeftirlitinum	88
III.1.2.2 Vinnurekandi grunnarnir í Føroyum	91
III.1.2.3 Málsviðgerð viðvíkjandi vinnurekandi grunnum	92
III.1.2.4 Mál viðvíkjandi Eik Grunninum	93

III.1.2.4.1 Eitt serligt mál – loyvi um at veita óavmarkaða trygd fyri Eik Banka.	103
III.2 Samsvar millum lógargrundarlag og framda eftirlitið við Eik Grunninum?	107
III.2.1 Grunnamyndugleikans viðgerð av málum viðvíkjandi Eik Grunninum.	107
III.2.2 Mannagongdir hjá grunnamyndugleikanum.	114
III.3 Niðurstøða um grunnaeftirlitið 2002-2014	114
KAPITTUL IV: EIK GRUNNURIN	118
IV.1 Sambandið millum grunn og banka	118
IV.1.1. Eigara partur í P/f Eik Banka	119
IV.1.2. Samvirkið millum grunn og banka yvirhøvir	120
IV.2 Formligar reglur fyri Eik Grunnin	120
IV.2.1 Viðtøkur	120
IV.2.2 Umsitingaravtala við P/f Eik Banka.	124
IV.2.3 Íløgupolitikkur fyri Eik Grunnin	128
IV.3 Virksemi og figgjarviðurskifti 2002-2010 yvirskipað	131
IV.3.1 Nevndarbeiði	131
IV.3.2 Broyting í íløgupolitikki	133
IV.3.3 Úrslit og eginogn.	134
IV.4 Grunsarbeiði í praksis	134
IV.4.1 Um § 21, stk. 3	136
IV.4.2 Løgfrøðilig meting um § 21, stk. 3.	138
IV.4.3 Mál, sum Eik Grunnurin sendi grunnaeftirlitinum.	141
IV.4.4 Konkurs.	148
IV.4.5 Mál sum Eik Grunnurin ikki sendi grunnaeftirlitinum	152
IV.4.6 Fíggjarvirksemi Eik Grunsins 2002-2010	154
IV.4.6.3 Útlánsvirksemi	164
IV.4.6.4 Útluting	166
IV.4.7 Roknskaparligir ivasurningar	168

IV.5 Samsvar millum lógargrundarlag og virksemi Eik Grunsins?	179
IV.6 Niðurstøða um virksemi Eik Grunsins 2002-2010. . .	185
KAPITTUL V: HVÍ FÓR EIK BANKI AV KNÓRANUM?	188
V.1 Gongdin	188
V.2 Danskir myndugleikar	192
V 2.1 Finanstilsynet	193
V.2.2 Finansiell Stabilitet	210
V.3 Føroyskir myndugleikar	217
V.3.1 Fíggjarmálaráðið	219
V.3.2 § 19 nevndin	222
V.4 Niðurstøða um Eik Banka	225
KAPITTUL VI: SAMANUMTIKIÐ	227
VI.1 Ørkymlandi lógarverk	227
VI.2. Ásannaðir veikleikar	228
VI.3 Dominoeffektin - lagnufelagsskapurin Eik Grunnurin og Eik Banki	231
VI.4 Orð at enda	232
SKJALAYVIRLIT	235
Skjal 1	237
Skjal 2	325
Skjal 3	329
Skjal 4	331
Skjal 5	347
Skjal 6	353
Skjal 7	355
Skjal 8	358
Skjal 9	362

Skjal 10	373
Skjal 11	402

KAPITTUL I: INNGANGUR

I.1 Løgtingsamtyktin

Løgtingið samtykti tann 28. mai 2014 at seta nevnd av tingfólki eftir § 19 í stýrisskipanarlógini til at kanna alment umvarðandi viðurskifti viðvíkjandi Eik Grunninum og eftirlitinum við grunninum (løgtingsmál 152/2013).

Landsstýrismaðurin í vinnumálum legði málið fyri Løgtingið tann 8. mai 2014, málið fekk 1. viðgerð 9. mai 2014 og varð síðan beint í Vinnunevndina. Vinnunevndin skrivaði álit 28. mai 2014, og Løgtingið samtykti sama dag uppskotið við einari broyting, sum Vinnunevndin skeyt upp. Í uppskotinum stóð, at § 19 nevndin skuldi kanna virksemið hjá Eik Grunninum og eftirlitinum við grunninum í tíðarskeiðnum 2002-2010. Vinnunevndin helt tað vera skilabetri at víðka tíðarskeiðið viðvíkjandi eftirlitinum soleiðis, at hesin parturin av kanningararbeidnum skuldi umfata tíðarskeiðið frá 2002 og fram til mai 2014.

Tann endaliga samtyktin er tískil henda:

„Løgtingið samtykkir at seta 3 manna tingnevnd sbrt. stýrisskipanarlógini § 19 at kanna alment umvarðandi viðurskifti í sambandi við virksemið hjá Eik Grunninum í tíðarskeiðnum 2002-2010, og eftirlitinum við grunninum í tíðarskeiðnum 2002 til mai 2014. Arbeidssetningurin fevnir ikki um agamáls- ella revsírættarviðurskifti hjá einstaklingum.“

Uppskotið varð samtykt við 31 atkvøðum fyri, ongari ímóti og ongari blankari.

Í viðmerkingunum til uppskotið verður sagt, at høvuðsmálið við kanninginini er at fáa til vega neyðugar upplýsingar, soleiðis at stig kunnu verða tikin til, at vit ikki endurtaka óhepnar mannagongdir og avleiðingar, sum hava verið av Eik-grunsmálinum.

Skráseting Føroya setti annars í verk gransking av Eik Grunninum sbrt. § 59 í anordning nr. 1113 frá 20. september 2007 om ikrafttræden for

Færøerne af lov om erhvervsdrivende fonde (vinnugrunnalógin). Hetta arbeiðið varð ikki gjørt liðugt. Løgd er fram ávegis frágreiðing, men játtan fekst ikki til at gera arbeiðið liðugt, soleiðis sum Skráseting Føroya og granskingarfólkið høvdu ætlað.

Í staðin fyri at gera granskingina lidna, skeyt Vinnuáráðið upp heldur at seta nevnd eftir § 19 í stýrisskipanarlógini. Løgtingið tók einmælt undir við at seta eina § 19 nevnd.

Fleiri orsøkir vóru til hetta val. Føroya Landfúti hevði boðað frá, at møgulig revsiábyrgd í málinum var fyrnað, og sambært bústjóranum í trotabúnum eftir Eik Grunnin, var møgulig endurgjaldsábyrgd helst eisini fyrnað.

Landið kundi í hvussu er einki krav seta fram móti Eik Grunninum ella Eik Banka, tí landskassin hevði einki mist.

Ein eyðsýndur fyrimunur við at kanna málið eftir § 19 í stýrisskipanarlógini var eisini – soleiðis sum Vinnunevndin eisini viðmerkir – at framhaldandi kanning eftir § 59 í vinnugrunnalógini ikki eisini kundi umfata kanning av grunnaeftirlitinum, men bara av viðurskiftum í Eik Grunninum.

I.1.1 Stýrisskipanarlógin § 19¹

Í stýrisskipanarlógini § 19 stendur:

„Løgtingið kann skipa nevndir av tingmonnum at kanna alment um varðandi mál. Nevndirnar hava rætt at krevja skrivligar ella munnligar upplýsingar frá einskildum borgarum eins væl og frá almennum embætismonnum.“

Tá álit um stýrisskipanarviðurskifti Føroya varð skrivað í 1994, var samsvarandi áseting í gomlu stýrisskipanarlógini § 18 ongantíð brúkt;

¹ Í Danmarks Riges Grundlov frá 5. juni 1953 er í § 51 ásett:

„Folketinget kan nedsætte kommissioner af sine medlemmer til at undersøge almentvigtige sager. Kommissionerne er berettigede til at fordrø skriftlige eller mundtlige oplysninger såvel af private borgere som af offentlige myndigheder.“

Í álitinum um stýrisskipan Føroya frá 1994 á síðu 183 stendur, at § 19 í galdandi stýrisskipanarlóg er ein endurtøka av § 18 í gomlu lógini, sum aftur er „...avrit av grundlógarinnar § 51.“

men stutt eftir, at nýggja stýrisskipanarlógin varð sett í gildi, setti Løgtingið tingmannanevnd eftir § 19 til at gera kanningar og at skriva „Frágreiðing um 80-árin.“ Frágreiðingin kom í 2000.

Eftir § 25 í tingskipanini sita § 19 nevndir, til arbeiðið er liðugt, tó ikki longri enn til eitt løgtingsval hevur verið ².

I.1.2 „Alment umvarðandi“

Tey mál, sum kunnu kannast eftir § 19 í stýrisskipanarlógini, skulu vera „..alment umvarðandi mál.“

Móðurmálsorðabókin lýsir „umvarðandi“ sum „sera umráðandi, týðandi, týðningarmikil.“

Ivi er ikki um, at soleiðis verður orðið eisini fatað í sambandi við brúk av § 19 í stýrisskipanarlógini.

Álit um stýrisskipanarviðurskifti Føroya frá 1994 nevnið einki beinleiðis um, hvussu „alment“ í hesum sambandi skal skiljast, men tykist at leggja ta merking í tað, at talan skal vera um mál, sum hava stóran týðning fyri „tað almenna“, t.v.s. landið:

„Viðvíkjandi teimum privat settu kemur tað sjáldan fyri, at privat nokta at vera til hjálpar hjá nevnd, sum er sett at kanna almenn viðurskifti. Kanningin er ikki vend ímóti teim privatu, men heldur ímóti tí almenna“ ³

Í álitinum um stýrisskipanarviðurskiftini verður sagt, at reglan í § 19 í stýrisskipanarlógini er „...avrit av grundlógarinnar § 51.“ Grundlógin §

2 § 25. Løgtingið kann seta aðrar løgtingsnevndir enn tær, sum nevndar eru í § 24, at geva Løgtinginum tilmæli í ávísimum málum. Hesar nevndir sita bara, til nevndin hevur avgreitt setning sín og í ongum føri longri enn, til tingsetan endar.

Sltk. 2. Nevndir, sum settar verða sbrt. stýrisskipanarlógini § 19, sita, til tær hava avgreitt setning sín tó ikki longur enn til, at løgtingsval hevur verið.

3 „Álit um stýrisskipanarviðurskifti Føroya“, Sjúrdur Rasmussen, Annfinn V. Hansen, Bjørn á Heygum, Hans Trygvi Henriksen og Kjartan Hoydal, 1994, síða 183-184.

51 brúkar orðið „almenvigtige.“⁴ Tað kundi bent á, at talan er um eitt breiðari hugtak, sum eisini tekur atlit at „almenninginum“ .

Í viðmerkingum til § 51 í grundlógini stendur í Karnov Lógasavninum m.a.: „Det er overladt til tinget selv at afgøre, om en sag er almenvigtig.“

Tí má sigast, at tað er Løgtingið sjálvt, sum ger av, hvat er alment umvarðandi, og tingið hevur við sínari samtykt tann 28. mai 2014 samtykt, at málið um Eik Grunnin og grunnaeftirlitið er eitt slíkt mál.

§ 19 í stýrisskipanarlógini er bert einaferð brúkt fyrr. Løgtingið setti í 1994 tingmannanevnd eftir § 19 í stýrisskipanarlógini at kanna 80-árin. Tað, sum fór fram á tí politiska pallinum, í tí figgjjarliga geiranum og í fyrising hesi árin, er og verður fatað sum eitt serligt samfelagsfyrbrigdi, sum Løgtingið í baksýni metti skuldi kannast sum alment umvarðandi.

I.1.2.1 Føroyingar og virðisbrøv

Verður „spekulatióin“ allýst sum keyp og søla av virðisbrøvum við vinningi fyri eyga, er spekulatióin í virðisbrøvum, herundir keyp og søla av partabrøvum, lutfalsliga nýggj siðvenja í Føroyum. Ikki fyrr enn føroyskir peningastovnar í 00-árunum vórðu skrásettir í virðisbrævaskálum, tók henda spekulatióin dik á seg.

Í seinnu helvt av 20. øld vórðu nógv flakavirki og fiskavirki sett á stovn í Føroyum. Ein vanligur leistur var, at bygdafólkið og arbeidarafeløg, ofta saman við onkrum høvuðseigara, teknaðu partapening í einum felag, sum skuldi byggja og reka eitt fiskavirki. Hetta varð ikki gjørt fyri at selja partabrøvini aftur, men sum eitt slag av stuðli til eitt nýtt arbeiðspláss, har bygdafólkið síðani kundi fáa arbeiði.

Í nýggjari tíð hava føroyingar teknað seg sum ábyrgdarar í sparikassum – í stóran mun av somu grund: Fyri at stuðla lokalsamfelagið sum heild

4 Í dansku „Undersøgelseskommissionsloven“ § 1 stendur:

Justitsministeren kan nedsætte en kommission til at gennemføre en undersøgelse af nærmere bestemte forhold af almenvigtig betydning.

Í viðmerkingunum til hesa orðing stendur m.a. :

Som allovervejende hovedregel skal det forhold, der skal undersøges, have tilknytning til staten, f.eks. vedrøre statslige myndigheders sagsbehandling, herunder sager om anvendelse af statslige midler. Statslige aktieselskaber er utvivlsomt omfattet, men en undersøgelse af private forhold kan normalt alene tænkes, hvis den indgår som et integreret element i en undersøgelse af statslige myndigheders forhold.

við at styrkja sparikassarnar. Har fólkin á staðnum ofta eisini høvdu síni húsalán og innlán. Helst hava føroyingar eisini í ávísan mun sett seg fyri ábyrgdarpening í sparikassa við vinningi fyri eyga, meðan onnur mest bara hava ynskt at stuðla.

Undan figgjarkreppuni í 2008 tók seg upp eitt nýtt rák á partabrævamarknaðinum í Føroyum. Fleiri føroyskar fyrítøkur vórðu skrásettar á virðisbrævaskálum, og føroyingar valdu í stóran mun at seta pening í partabrøv í føroysku fyrítøkunum, herundir í føroysk banka partabrøv. Eik Banki var ein av hesum. Um 9.000 føroyingar og føroyskar fyrítøkur valdu at keypa partabrøv í hesum bankanum.

1.1.2.2 Spekulantar og spararar

Tann 30. september 2010, tá Finansiell Stabilitet yvirtók P/f Eik Banka, varð allur partapeningurin hjá eigarunum mistur, men viðskiftafólk, sum høvdu pening standandi á konto í bankanum, mistu einki.

Tá P/f Eik Banki mátti gevast, og tað nýggja felagið hjá Finansiell Stabilitet, P/f Eik Banki Føroya tók yvir, átti Eik Grunnurin 53,8 % av partabrøvunum í P/f Eik Banka. Restina áttu aðrir partaeigarar, herundir umleið 9.000 føroyingar og føroyskar fyrítøkur. Hesi mistu øll tað, ið tey høvdu sett í partabrøvini.

Tað vóru ikki bara royndir spekulantar, sum mistu pengar, men tað vóru í stóran mun „vanlig“ fólk, ið lótu seg ríva við nýggja rákinum í Føroyum. Nøkur valdu eisini at nýta sína pensjónsuppsparing til at keypa partabrøv í Eik Banka við vón um lættan vinning.

Partur av hesum partabrøvum varð enntá figgjaður við lántøku. Bara í 2006 og 2007 metti Fíggjarmálaráðið, at fólk og fyrítøkur í Føroyum tóku umleið 200 mió. kr. í lánnum til at keypa virðisbrøv fyri. Nøkur av hesum virðisbrøvum vóru partabrøv í Eik Banka – partabrøv, ið mistu alt virði.

Samanumtikið hevur lagnan hjá Eik-samtakinum havt umfatandi ávirkan á føroyska samfelagið, og eisini av hesi orsök hevur Løgtingið mettt málið at vera alment umvarðandi.

I.2 Banki og grunnur

P/f Eik Banki var peningastovnur, sum varð rikin sum partafelag. Hann var sum peningastovnur undir eftirliti av tí danska figgjareftirlitinum, tí føroysku bankarnir eru undir donskum lóggávuvaldi.

Eik Grunnurin var ikki peningastovnur, men vinnurekandi grunnur. Hann var sum grunnur undir eftirliti av danska grunnaeftirlitinum fram til 31. desember 2007, og tí føroyska grunnaeftirlitinum eftir 1. januar 2008.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen útinti tann danska grunnamyndugleikan, og Skráseting Føroya útinnir tann føroyska grunnamyndugleikan. Tey árin, grunnamyndugleikin var danskur, varð skrásetingarmyndugleikin fyri vinnurekandi grunnar tó í Føroyum.

Vinnurekandi grunnar og grunnaeftirlit hava síðan 1. januar 2008 verið undir føroyskum lóggávuvaldi.

Aftaná drúgvar kanningar av Eik Banka-málinum hava danskir myndugleikar reist sakarmál um endurgjald móti fyrrverandi leiðsluni í Eik Banka. Ikki er greitt, nær málið verður liðugt avgreitt.

Eik Grunnurin er ikki partur av hesum sakarmáli, og viðurskifti millum bankan og grunnin eru heldur ikki partur av grundarlagnum undir endurgjaldskrafinum.

Eik Grunnurin var nógv størsti partaeigari í P/f Eik Banka, og tí slepst ikki undan, at í ávísan mun verður eisini komið inn á P/f Eik Banka. Í hesum kanningarmáli verður fyrst og fremst grunnurin settur undir sjóneyku saman við grunnaeftirlitinum m.a. fyri at staðfesta, hvørji stíg eiga at verða tikin, so møguligar óhepnar mannagongdir og avleiðingar ikki verða endurtiknar.

I.2 Arbeidssetningurin

Grundað á uppskotið til samtyktar, ið Løgtingið hevur samtykt, hevur § 19 nevndin nágreinað arbeidssetningin soleiðis:

Í hövuðsheitum eigur kanningin av fevna um:

GRUNNAEFTIRLITIÐ

1. Lýsa lógargrundarlagið fyri eftirlitið við føroyskum vinnurekandi grunnum í tíðarskeiðnum 2002 til mai 2014.
2. Lýsa framda grunnaeftirlitið av Eik Grunninum í tíðarskeiðnum 2002 til mai 2014.
3. Staðfesta um samsvar var millum lógargrundarlagið og framda eftirlitið av Eik Grunninum, og við hesum vísa á, hvørji stig eiga at verða tikin til, at móguligar óhepnar mannagongdir og avleiðingar ikki verða endurtiknar.

EIK GRUNNURIN

1. Lýsa viðtøkur og lógargrundarlag fyri Eik Grunnin í tíðarskeiðnum 2002 til og við 2010.
2. Lýsa virkseimið í Eik Grunninum í tíðarskeiðnum 2002 til og við 2010.
3. Staðfesta um samsvar var millum viðtøkur, lógargrundarlag og virkseimið hjá Eik Grunninum og við hesum vísa á, hvørji stig eiga at verða tikin til, at móguligar óhepnar mannagongdir og avleiðingar ikki verða endurtiknar.

I.2.1 Avmarking í arbeiðssetningi

Løgtingið samtykti uppskot til samtyktar frá Vinnumálaráðnum um at kanna alment umvarðandi viðurskifti í sambandi við virkseimið hjá Eik Grunninum, og eftirlitinum við grunninum.

Samtyktin hevði eisini ta viðmerking, at kanningin ikki skuldi fevna um agamáls- ella revsirættarviðurskifti hjá einstaklingum. Tí fevnir henda kanning ikki um agamáls- ella revsirættarviðurskifti hjá einstaklingum.

I.2.2 Innihaldsskipan

Frágreiðingin er skipað eftir hesum leisti:

Kapittul II greinar lógargrundarlagið.

Kapittul III viðger tann fyrra partin av sjálvum arbeiðssetninginum, t.e. grunnaeftirlitið og arbeiði tess, hildið upp ímóti lógargrundarlagnum.

Kapittul IV viðger tann seinna partin av arbeiðssetninginum, t.e. virksemið hjá Eik Grunninum, hildið upp móti lógargrundarlagnum og viðtøkum grunsins.

Kapittul V er ein roynd at greiða frá, hví P/f Eik Banki fór av knóranum. Hetta er grundað á, at meginparturin av ognum grunsins vóru partabrov í Eik Banka

Í kapittul VI verður tikið samanum grundleggjandi veikleikar í lógar- og regluverkinum við atliti at framtíðar ábótum fyri at forða fyri møguligum óhepnum mannagongdum og avleiðingum.

§ 19 nevndin ger sína niðurstøðu her í endanum í hesum kapitli.

I.2.3 Fyrivarni

Nevndin hevur ikki fingið alt tað tilfar, sum hon hevur sóknast eftir. Tískil er skjalagrundarlagið ófullfiggjað. Tað kann hava ávirkað ávís viðurskifti í frágreiðingini, men ikki tær høvuðsniðurstøður, sum nevndin ger.

I.3 § 19 nevndin og nevndararbeiðið

Í § 19 nevndina vórðu vald tingfólkini : Joen Magnus Rasmussen, Helgi Abrahamsen og Kristina Háfoss. Joen Magnus Rasmussen varð valdur til formann og Kristina Háfoss varð vald til næstforkvinnu.

Nevndin valdi Sigmund Poulsen, advokat, til kanningarráðgeva. Rannvá Sólheim hevur verið skrivari hjá nevndini.

I.3.1. Skjalatilfar

§ 19 nevndin hefur fingið nógv skjalatilfar í sambandi við kanninginina, m.a. frá Skráseting Føroya, Vinnuáráðnum, Fíggjarmálaráðnum, Erhvervsstyrelsen, Kappingareftirlitinum, Odd A. Bjellvåg, Eyðfinni Jacobsen, Christian F. Andreasen og Eik Grunninum. Nevndin hefur eisini sjálv í neyðugan mun fingið til vega alment atkomiligt tilfar.

Av tí, at ein munandi partur av hesum tilfari má metast at vera trúnaðarskjøl ella privat skjøl, hefur nevndin valt – saman við samandrátum av frágreiðingum – bert at leggja við nøkur yvirskipaði meginskjøl:

1. Samandrátur av frágreiðingunum, sum eru givnar nevndini
2. Uppskotið til samtyktar um at seta § 19 nevnd at kanna málið
3. Álitið frá Vinnunevndini
4. Vinnugrunnalógin
Anordning nr. 113 fra 20. september 2007 om ikrafttræden for Færøerne af lov om erhvervsdrivende fonde.
5. Kunngerðin um upploysn av vinnurekandi grunnum
Bekendtgørelse nr. 1386 fra 11. december 2007 for Færøerne om opløsning af erhvervsdrivende fonde (likvidation, konkurs, tvangsopløsning og fusion)
6. Lógarreglurnar um umskipan av sparikassa til banka
Kapittul 12b í Lovbekendtgørelse nr. 182 fra 20 marts 1995 om banker og sparekasser m.v. som sat i kraft ved anordning nr. 168 af 22. marts 1999
7. Viðtøkur fyri Eik Grunnin
8. Búuppgerð fyri Eik Grunnin í konkurs
9. Frágreiðing frá Fíggjarmálaráðnum 18. mars 2015 um samskiftið millum Fíggjarmálaráðið og danskar myndugleikar í sambandi við at Eik Banki fór av knóranum.
10. Frágreiðing frá Fíggjareftirlitinum 4. juli 2013 um hví Eik Banki fór av knóranum
11. Skráseting Føroya Mannagongdir Skráseting av og eftirlit við vinnurekandi grunnum

I.3.2. Samrøður og samskipti

Nevndin hevur havt samrøður við hesar persónar:

Jógvan Thomsen, stjóra á Skráseting Føroya
Kristin Balle, fyrrverandi deildarstjóra á Skráseting Føroya
Tommy Petersen, fyrrverandi stjóra á Skráseting Føroya
Eyðfinn Jacobsen, granskingarfólk
Jóhan Dahl, landsstýrismann í vinnumálum, herundir vinngrunnalóggávu
Arna Poulsen, fyrrverandi aðalstjóra í Vinnumálaráðnum
Sørin P. Sørensen, lögfrøðiligan ráðgeva í Vinnumálaráðnum
Frithleif Olsen, fyrrverandi nevndarformann í Eik Grunninum
og í P/f Eik Banka
Odd Bjellvåg, fyrrverandi nevndarformann og næstformann
í Eik Grunninum og P/f Eik Banka
Marnar Jacobsen, fyrrverandi forstjóri í P/f Eik Banka
Hans Laksá, fyrrverandi grannskoðari hjá Eik Grunninum
og P/f Eik Banka
Jóannes Eidesgaard, fyrrverandi landsstýrismann í figgjarmálum
Petur Alberg Lamhauge, fyrrverandi aðalstjóra í Figgjarmálaráðnum

Harafturat hevur nevndin fyri at nágreina ymsar spurningar havt eftirfylgjandi skrivligt og munnligt samskipti við nakrar av nevndu persónum, serliga Kristin Balle frá Skráseting Føroya og Odd Bjellvåg, fyrrverandi næstformann og formann í Eik Grunninum.

Nevndin hevur eisini fingið umbidna skrivliga frágreiðing frá Jørn Astrup Hansen, fyrrverandi stjóra í P/f Eik Banka Føroya.

Eisini hevur nevndin havt samskipti við fleiri myndugleikar, nevast kunnu:

Skráseting Føroya
Vinnumálaráðið
Figgjarmálaráðið
Erhvervsstyrelsen
Finanstilsynet
Finansiel Stabilitet
Rigsombudsmanden på Færøerne
Kappingareftirlitið

I.4 Bakstøðið nærri lýst

Í 2002 varð Føroya Sparikassi umskipaður. Hetta varð gjørt eftir serligum reglum í tágaldandi lóggávu um umlegging av sparikassa til ein banka. Føroya Sparikassi legði sítt virkseml í eitt nýstovnað bankapartafelag. Eigari av partabrøvunum var ein grunnur, sum Føroya Sparikassi stovnaði til sama endamál. Grunnurin varð fyrst nevndur „Sparikassagrunnurin“, men broytti seinni navn til „Eik Grunnurin.“

Fyri pengarnar, sum grunnurin setti í bankan, fekk grunnurin partabrøv í bankanum.

Grunnurin seldi burtur av partabrøvunum í P/f Eik Banka, men hann var alla tíðina størsti partaeigari í P/f Eik Banka við meira enn helvtini av partabrøvunum. Atkvøðuavmarking var tó øll árini í viðtøkunum hjá P/f Eik Banka.

Høvuðsendamál Eik Grunsins var at reka virkseml, sum var í Føroya Sparikassa, víðari í P/f Eik Banka, soleiðis at Eik Banki altíð skuldi vera ein kappingarførur og tryggur peningastovnur.

Í lógarreglunum fyri umskipan av sparikassa til banka stóð, at nevndin í bankanum skuldi velja meirilutan av nevndini í grunninum millum limirnar í bankanevndini, og formaðurin í bankanevndini skuldi vera limur í grunsnevndini. Nevndin í Eik Grunninum var stórt sæð alla tíðina tann sama sum nevndin í P/f Eik Banka.

Á heysti 2010 kláraði P/f Eik Banki ikki longur at lúka solvenskrøvini frá Fíggjareftirlitinum, og tann 30. september hetta árið varð avtala gjørd millum bankan og Finansiel Stabilitet, sum gjøgnum nýstovnað dótturfelag, P/f Eik Banki Føroya, yvirtók øll rættindi og allar skyldur hjá Eik Banka, uttan partapening og eftirstillaðan kapital.

Staðfestast kundi tá endaliga, at partabrøv í P/f Eik Banka vóru virðisleys. Eik Grunnurin misti sostatt øll partabrævavirði í P/f Eik Banka og hevði upp á seg bert smávegis eftir av virðum. Grunnurin hevði tá eisini eina skuld til P/F Eik Banka upp á meira enn 400 mió. kr.

Við avtalu dagfest 13.12.2010 seldi Eik Grunnurin P/f Eik Banka

Føroya allar sínar ognir og fekk strikað alla skuld til Eik Banka Føroya, og tveir dagar seinni bað grunnurin grunnaeftirlitið, Skráseting Føroya, um loyvi at fara í likvidatióin. Ført varð fram, at hetta var møguligt, tí at P/f Eik Banki Føroya, sum nú hevði yvirtikið kravið hjá P/f Eik Banka móti grunninum, var einasti kreditor hjá grunninum.

Í hesum sambandi setti eftirlitið nakrar spurningar um figgjarviðurskifti grunsins.

Tá eftirlitið ikki í nøktandi mun fekk svar frá grunninum upp á hesar spurningar, varð í januar 2011 farið í gongd við at fyrireika gransking av viðurskiftum í Eik Grunninum eftir § 59 í lógini um vinnurekandi grunnar. Granskingin skuldi serliga kanna og meta, um nevndin í grunninum hevði virkað í samsvari við lóggávuna, undir hesum um ognarumsiting og bókførsla grunsins vóru nøktandi í mun til lóggávu og viðtøkur.

Nakað eftir hetta fekk skiftirætturin umbøn frá P/f Eik Banka Føroya, sum kreditorur hjá Eik Grunninum, umbøn um konkurs. Eik Grunnurin varð tikin undir konkursviðgerð í mars 2011.

Granskingin helt tó fram og endaði við granskingarfrágreiðing, dagfest 28.11.2013. Granskingin endaði tá, men var sambært granskingarfólkinum ikki liðug. Granskingin helt ikki fram, tí Eik Grunnurin kundi ikki gjalda fyri gransking, sum annars ásett í lógini, og Skráseting Føroya sum grunnaeftirlit fekk ikki játtað pening til at gera granskingina lidna.

Landsstýrið bað uttan úrslit um at fáa játtan til at gera § 59 granskingina lidna.

Tað endaði við, at landsstýrið í staðin legði fyri Løgtingið uppskot til samtyktar um at seta eina nevnd eftir § 19 í stýrisskipanarlógini at kanna málið.

I.5 Høvuðsniðurstøða

Út frá teimum upplýsingum, sum § 19 nevndin hevur útvegað í arbeiði sínum við hesum kanningaráliti, er tað nevndarinnar fatan og høvuðsniðurstøða, at orsökkin til, at Eik Grunnurin fór av knóranum,

var fyrst og fremst, at P/f Eik Banki fór av knóranum. Størsti partur av ogn grunsins var partabrov í P/f Eik Banka, og tá bankin mátti gevast, mistu partabrovini alt virði.

Sum steinur oman á byrðu kom eisini, at fastognarmarknaðurin, sum grunnurin eisini hevði gjørt íløgur í, var eina harðast raktur av fíggjarkreppuni í árunum frá 2008, til bankin og grunnur fóru av knóranum. Grunnurin misti tí eisini her ein meginpart av teimum ognum, sum ikki lógu í partabrovum í P/F Eik Banka.

§ 19 nevndin heldur, at hvørki arbeiðið hjá grunnaeftirlitinum ella hjá Eik Grunninum vóru nøktandi. Ein partur av orsökini til hetta heldur nevndin tó vera ógreitt og inkonsekvent lógargrundarlag.

Um lógargrundarlagið heldur § 19 nevndin

- at lógarreglurnar um umskipan av sparikassum til bankar vóru ógreiðar og sampakkaðu illa við lóg um vinnurekandi grunnar,
- at lógarreglurnar um umskipan av sparikassum til bankar ava ikki verið nøktandi, tí tveir heilt ólíkir tulkingarmøguleikar hava verið fyri grunnaleistin, sum er grundarlagið undir samstarvi millum grunn og banka,
- at tað var eitt stórt og avgerandi mistak, at nevndin í bankapartafelagnum skuldu velja meirilutan í grunsnevndini sínamillum,
- at tað var ein vansi, at skrásetingarmyndugleikin og grunna-myndugleikin fram til 2008 vóru í hvør sínum landi,
- at tað er ein vansi at eftirlitini við banka og tilhoyrandi sparikassagrunni eru undir ymiskum myndugleikum og í ymsum londum,
- at bankar og sparikassagrunnar áttu at verið undir somu lóg og undir sama eftirliti,

- at eftirlitið við vinnurekandi grunnum eigur at verða neyvari ásett, styrkt og skipað, og ikki einans at vera eitt legalitetseftirlit,
- at eisini ikki-vinnurekandi grunnar eiga at verða skipaðir við lóg.

Víst verður til útgreinaðu niðurstøðuna um lógargrundarlagið undir kap. II.10.

Víst verður eisini til kap. VI.1 „Ørkymlandi lógargrundarlag“

Um grunnaeftirlitið 2002-2014 heldur § 19 nevndin

- at tað var skeivt, at Skráseting Føroya játtaði umsókn frá Eik Grunnum um at sleppa at veita óavmarkaða trygd fyri Eik Banka fram til 31.12.2013. Nevndin metir, at Skráseting Føroya ikki framdi ta málsviðgerð, ið var neyðug, fyri at taka avgerð um óavmarkaða trygd,
- at óvist er tó, um avgerðin hevði verið øðrvísi, um nøktandi málsviðgerð varð framd í mars 2010, tí myndugleikarnir – Finansiell Stabilitet og Finanstilsynet – ið høvdu neyvt innlit í Eik Banka, boðaðu so seint sum 19. august 2010 føroyskum myndugleikum frá, at tað stóð væl til við Eik Banka,
- at grunnamyndugleikin og skrásetingarmyndugleikin longu beinavegin áttu at verið varugir við og at átala, at Eik Grunnurin ongantíð gjørdi konsernrøkskap við bankan
- at tað er sera óheppið, at danski grunnamyndugleikin (sum tann føroyski fylgir) ikki fyrr enn í 2009 ger vart við, at spari-kassagrunnar í sera stóran mun øll hesi árin hava tulkað sínar heimildir í ósamsvari við lóg um vinnurekandi grunnar,
- at grunnaeftirlitið (danskt fram til 1. januar 2008, og føroyskt eftir hetta), hóast tað ikki er ella var lógarkravn, átti at fram neyvari eftirlit við Eik Grunnum.

Víst verður til útgreinaðu niðurstøðuna um grunnaeftirlitið undir kap. III.3.

Um virksemið hjá Eik Grunninum 2002-2010 heldur § 19 nevndin

- at Eik Grunnurinn í fleiri málum hefur virkað í ósamsvari við vinnugrunnalóggávuna,
- at í fleiri av hesum málum hefur grunsnevndin (= bankanevndin) ikki tikið nóg stór atlit til grunsins áhugamál,
- at Eik Grunnurinn hefur útlutað til Eik Banka í ósamsvari við viðtøkurnar og harvið eisini í ósamsvari við lóg um vinnurekandi grunnar,
- at grund er til at halda, at persónar í Eik Banka í veruleikanum hava tikið avgerðir, sum nevndin í Eik Grunninum átti at taka – eisini sjálvt um nevndin fyri Eik Grunnin eftirfylgjandi hefur góðkent hesar avgerðir,
- at tað er brot á viðtøkurnar, at Eik Grunnurinn ikki gjørdi konsern-roknskap við bankan,
- at tað var brot á vinnugrunnalógina, at Eik Grunnurinn ikki bað um loyvi frá grunnamyndugleikanum, áðrenn hann seldi P/f Eik Banka Føroya allar sínar ognir í desember 2010.

Vist verður til útgreinaðu niðurstøðuna um virksemið hjá Eik Grunninum undir kap. IV6.

I.6 Tilmæli

§ 19 nevndin mælir til, at lógarreglurnar um sparikassagrunnar og eftirlit við teimum verða endurskoðaðar, og at lóg um vinnurekandi grunnar verður dagførd, soleiðis at spurningar um konsernviðurskifti, eftirlit og skyldu altíð at arbeiða fyri grunsins besta verða greiðari.

Mælt verður til,

- at lóggáva um sparikassagrunnar verður gjørd greiðari fyri at sleppa undan misskiljingum og skeivum tulkingum,
- at sparikassagrunnar koma undir meira útgreinað eftirlit, og

möguliga somu hövuðslóggávu sum bankar í tann mun, tað er gjørligt og relevant,

- at sparikassagrunnar eiga at koma undir sama eftirlit sum bankin í figgjarsamtakinum,
- at eftirlitið við sparikassagrunnum verður styrkt,
- at hesar skerpaðu reglur eisini verða settar í verk fyri onnur stór figgjarsamtøk, sum eru skipað eftir øðrum reglum enn vinnugrunnalóg og lov om finansiel virksomhed,
- at lóggáva um ikki-vinnurekandi grunnar eisini verður gjørd

§ 19 ásannar, at tað hevur verið torført at fáa allar ynsktar upplýsingar til vega í kanningararbeiðnum, tí mál um peningastovnar eru undir donskum lóggávuræði. Tær lógir, sum geva móguleika fyri innlit í slík mál, geva eftir danskari meting ikki § 19 nevndini rætt til innlit í slík mál. § 19 nevndin er ikki samd í hesari meting og mælir til at skapa greiðari lógargrundarlag fyri at tryggja, at § 19 nevndir í framtíðini eisini fáa móguleika fyri innliti í skjøl hjá donskum myndugleikum, sjálvt um talan er um málsøki, sum ikki eru yvirtikin.

Harafturat verður mælt til at umhugsa lóggávu, sum skapar grundarlag fyri at seta aðrar serligar kanningarnevndir. Í hesum sambandi kann verða víst til danska lóggávu um serligar kanningarnevndir, „Lov 1999-06-02 nr. 357 om undersøgelseskommissioner.“⁵

5 § 1 í nevndu lóg:

Justitsministeren kan nedsætte en kommission til at gennemføre en undersøgelse af nærmere bestemte forhold af almenvelgtig betydning. En sådan kommission skal nedsættes, hvis Folketinget vedtager beslutning herom

Stk. 2. Justitsministeren udpeger den eller de personer, der skal være medlemmer af undersøgelseskommissionen, og formanden for kommissionen, hvis kommissionen skal have flere medlemmer.

Stk. 3. Justitsministeren udpeger en person, der som udspørger i overensstemmelse med undersøgelseskommissionens bestemmelser tilrettelægger og foretager afhøringer i kommissionen eller i retten.

Stk. 4. Såfremt der er vedtaget folketingsbeslutning som nævnt i stk. 1, sker den fornødne nærmere udformning af bestemmelserne om kommissionens opgaver i samråd med Folketingets Udvalg for Forretningsordenen eller et underudvalg nedsat af udvalget. Det samme gælder afgørelser efter stk. 2 og 3.

Stk. 5. Justitsministeren sørger for, at den fornødne sekretariatsbistand og anden praktisk bistand stilles til rådighed for undersøgelseskommissionen.

Tíðaryvirlit

<p>2002 Eik Grunnurinn og Eik Banki stovnaðir</p>	<p>2003 Eik Grunnurinn 2004 minskar so líðandi 2005 sín ognarpart í 2006 bankanum frá 100% til 62%</p>	<p>2007 Eik Banki verður skrásettur á virðisbræva- skálanum</p> <p>Ognarpartur grunsins minskar til 52%</p>
<p>2008 <i>Januar:</i> Vinnulóggávan verður yvirtikin</p> <p>Nýggj lóg um vinnurekandi grunnar kemur í gildi</p> <p>Grunnaeftirlitið flytur frá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen til Skráseting Føroya</p>	<p>2009 <i>Februar:</i> Dulnevndar klagur um virkseimið í Eik Grunninum Gransking sett í verk.</p> <p><i>Mai:</i> Eik Banki søkir um statsgaranti</p> <p><i>Juli:</i> Granskingarfrágreiðing um keyp av SPRON partabrøvum</p> <p>Grunnurinn fær áttalu</p>	<p>2010 <i>Mars:</i> Eik Banki fær statsgaranti. Skrásetingin gevur grunninum loyvi at veita trygd</p> <p><i>August:</i> FMR fund við Finanstilsynet og Finansiell Stabilitet. „Eingin vandi á ferð“</p> <p><i>September:</i> Eik Banki fer av knóranum</p> <p><i>Desember:</i> Grunnurinn selur allar ognir til nýggja bankan og biður um loyvi til likvidatión</p>
<p>2011 <i>Januar:</i> Skrásetingin biður um nærri upplýsingar</p> <p><i>Mars:</i> Grunnurinn konkurs eftir umbøn frá nýggja bankanum</p> <p><i>November:</i> Skrásetingin setir í verk gransking</p>	<p>2012 Gransking</p> <p>2013 <i>November 2013:</i> Granskingarfrágreiðing verður lögð fram</p>	<p>2014 <i>Februar:</i> Búroknaskapur</p> <p><i>Mars:</i> Fútin staðfestir revsirættarlaga fyrning</p> <p><i>Mai:</i> Samtykt at seta § 19 nevnd</p>

KAPITUL II: LÓGARGRUNDARLAGIÐ

II.1 Yvirlit

Lógargrundarlagið undir stovnan og tilveru Eik Grunsins vóru tær serligu reglurnar í

ANORDNING NR. 813 AF 2. OKTOBER 2002 OM IKRAFTTRÆDEN FOR FÆRØERNE AF LOV OM BANKER OG SPAREKASSER M.V. - Kapitel 12 b: Sparekassers omdannelse til aktieselskaber

Hesar reglur eru í stóran mun endurtiknar í

ANORDNING NR. 86 AF 10. FEBRUAR 2006 OM IKRAFTTRÆDEN FOR FÆRØERNE AF LOV OM FINANSIEL VIRKSOMHED – Kapitel 14: Sammenlægning og omdannelse, við seinni broytingum

Lógargrundarlagið undir virkseml hjá vinnurekandi grunnum yvirhøvur og grunnaeftirliti var upprunaliga

ANORDNING NR. 247 AF 3. MAJ 1993 OM IKRAFTTRÆDEN FOR FÆRØERNE AF LOV OM ERHVERVSDRIVENDE FONDE

Lógin var galdandi til 31. desember 2007.⁶

⁶ Til lógina hoyrdu hesar kunngerðir:
BEKENDTGØRELSE NR. 992 AF 14. DECEMBER 1993 FOR FÆRØERNE OM ANMELDELSE M.V. TIL DEN FÆRØSKE REGISTRERINGSMYNDIGHEDS REGISTER FOR ERHVERVSDRIVENDE FONDE.
BEKENDTGØRELSE NR. 993 AF 14. DECEMBER 1993 FOR FÆRØERNE OM NEDSÆTTELSE AF GRUNDKAPITALEN I ERHVERVSDRIVENDE FONDE.
BEKENDTGØRELSE NR. 994 AF 14. DECEMBER 1993 FOR FÆRØERNE OM OP-LØSNING AF ERHVERVSDRIVENDE FONDE

Tann 1. januar 2008 kom í gildi

ANORDNING NR. 1113 AF 20. SEPTEMBER 2007 OM IKRAFT-
TRÆDEN FOR FÆRØERNE AF LOV OM ERHVERVSDRIVENDE
FONDE ⁷

Henda lóg er framvegis í gildi. ⁸

Danska lógin frá 1993 varð sett í gildi í Føroyum í 2002.

Frá 1. januar 2002 til 31. desember 2007 var lógarverkið frá 1993 í gildi,
og frá 1. januar 2008 hevur lógarverkið frá 2007 verið í gildi.

Munirnir millum ta fyrru og ta seinnu vinnugrunnalógina hava ikki
týdning fyri tey evni, sum § 19 nevndin varð sett til at viðgera.

Arbeiðið hjá § 19 nevndini byggir sostatt á galdandi vinnugrunnalóg
frá 2007.

II.2 Sparikassa- og bankalóggáva søguliga

Tann fyrsti sparikassin í Danmark varð settur á stovn í 1810. Tá Føroya
Sparikassi varð stovnarður í 1832, vóru bara 16 sparikassar tilsamans í

⁷ seinni broytt við:

LØGTINGSLÓG NR. 18 FRÁ 8. MAI 2008 UM AT BROYTA YMSAR LÓGIR UNDIR
VINNUMÁLARÁÐNUM

LØGTINGSLÓG NR. 52 FRÁ 11. MAI 2009 UM AT BROYTA YMSAR VINNUFELAGA-
LÓGIR (FYLGIÐBROYTINGAR TIL GRANNSKOÐARALÓGINA)

LØGTINGSLÓG NR. 75 FRÁ 25. MAI 2009 UM BROYTING Í YMISKUM LØGTINGS-
LÓGUM UM ÓMYNDUGLEIKA V.M.

LØGTINGSLÓG NR. 69 FRÁ 27. MAI 2011 UM AT BROYTA ÁRSROKNSKAPARLÓGINA,
LÓG UM ÁVÍS VINNUREKANDI VIRKIR, LÓG UM VINNUREKANDI GRUNNAR,
GRANNSKOÐARALÓGINA OG TRYGGINGARLÓGINA

⁸ Til hana hoyra hesar kunngerðir:

KUNNGERÐ NR. 97 FRÁ 18. NOVEMBER 2008 UM GJØLD FYRI VINNUREKANDI
GRUNNAR

BEKENDTGØRELSE NR. 1386 FRÁ 11. DECEMBER 2007 FOR FÆRØERNE OM OPLØS-
NING AF

ERHVERVSDRIVENDE FONDE (LIKVIDATION, KONKURS, TVANGSOPLØSNING
OG FUSION)

BEKENDTGØRELSE NR. 1382 FRÁ 11. DECEMBER 2007 FOR FÆRØERNE OM AN-
MELDELSE, REGISTRERING OG OFFENTLIGGØRELSE M.V. HOS DEN FÆRØSKE
REGISTRERINGSMYNDIGHED

Danmark. Lóg um sparikassar var eingin. Tann fyrsta sparikassalógin kom ikki fyrr enn í 1880.⁹

Lógin frá 1880 allýsir ikki sparikassar, men tekur sítt útgangsstøði í teimum faktisku viðurskiftunum hjá sparikassunum. Ikki fyrr enn við sparikassalógini frá 1919 fæst ein løgfrøðilig allýsing av, hvat ein sparikassi er, ella hvat endamál hann skal hava.¹⁰

Tann fyrsti privati bankin í Danmark varð stovnaður í 1846. Lóg um bankar var eingin. Ikki fyrr enn í 1919 kom tann fyrsta bankalógin.

Sparikassar og bankar virkaðu sostatt undir hvør sínari lóg – í Danmark fram til 1975, tá sparikassar og bankar komu undir eina og somu lóg, og í Føroyum fram til 1994, tá danska banka- og sparikassalógin varð sett í gildi í Føroyum. Banka- og sparikassalógin tók burtur munin í virkismøguleikunum hjá bankum og sparikassum.

Í 1988 læt banka- og sparikassalógin í Danmark upp fyri móguleikanum at umskipa sparikassar til bankar. Henda regla varð sett í gildi í Føroyum í 1999¹¹.

Hetta gjørdi, at sparikassarnir í Føroyum fingur høvi at umskipa seg til bankar. Bæði Føroya Sparikassi og Suðuroyar Sparikassi brúktu hetta høvið. Norðoya Sparikassi er sostatt einasti sparikassi í Føroyum.

Endamálið við umskipanarreglunum var at fáa sjálvsogvarstovnsins (sparikassans) kapital við yvir í eitt nýtt partafelag, sum skuldi reka virksema hjá sparikassanum víðari sum banki.

9 Lov nr. 64 af 28 maj 1880

10 § 1 í lógini: En sparekasses formål er at modtage indskud af penge til forrentning og at anbringe de indskudte midler på betryggende måde (såsom i let sælgelige værdipapirer, navnlig statsobligationer, kreditobligationer og lignende) eller i udlån (mod pant, selvskyldnerkaution, denne også i vekselform, eller i tilsvarende sikkerhed)

11 Lovbekendtgørelse nr. 182 fra 20. mars 1995 om banker og sparekasser m.v. som sat i kraft ved anordning nr. 168 af 22. marts 1999.

Vildi tú umskipa sparikassa til banka, vóru – og eru – tvinnir møguleikar í at velja:

1. Grunnaleisturin
2. Hylkisleisturin ¹²

Ad 1. Eftir grunnaleistinum varð stovnað eitt nýtt partafelag, sum rak virksema sparikassans víðari sum banki. Stovnast skuldi eisini ein grunnur, sum skuldi eiga kapitalin hjá tí gamla sparikassanum og brúka hann til at hjálpa tí nýstovnaða partafelagnum at reka virksema hjá sparikassanum víðari sum banki.

Ad 2. Eftir hylkisleistinum varð eisini stovnað eitt nýtt partafelag at reka sparikassans virksema víðari sum banki, men kapitalurin hjá tí gamla sparikassanum varð settur í bankan – íhlykjaður bankans kapital – sum ein serlig trygdarkonto, ið bankin kundi brúka til at standa ímóti við, tá illa visti við.

II. 2.1. Føroya Sparikassi

Føroya Sparikassi varð stovnaður 24. august 1832 og æt tá Færø Amts Sparekasse. Í 1965 skifti hann navn til Føroya Sparikassi. Sum sparikassi var Føroya Sparikassi sjálvsognarstovnur.

Í 1991 varð hann umskipaður til ein sonevndan ábyrgdarasparikassa. Tað merkti, at tú sum viðskiftafólk fekst høvi at gerast ábyrgdari við einari upphædd, sum varð sett á serliga ábyrgdarakonto. Upphæddirnar á ábyrgdarakonto taldu við í eginkapitalinum hjá sparikassanum á líknandi hátt sum partabrev í partafeløgum.

Á aðalfundi tann 5. apríl 2002 samtykti umboðsráðið, at sparikassin við virknaði frá 1. januar 2002 skuldi leggja um til banka eftir reglunum í banka- og sparikassalógini. Av teimum 49 umboðsráðslimumum atkvøddu 48 fyri.

Við ársbyrjan 2002 vóru stívliga 6.000 ábyrgdarar í Føroya Sparikassa.

¹² Í donskum høpi nevdur „fondsmodellen“ og „indkapslingsmodellen.“

Frá ársbyrjan 2002 og fram til aðalfundin í apríl óktist talið av ábyrgdarum upp í nærum 9.000.

Ábyrgdararnir høvdu valið ímillum at fáa sín ábyrgdarpening útgoldnan, ella at fáa hann umbýttan til kurs 100 við partabrøv í tí nýggja bankapartafelagnum, P/f Eik Banka. Ætlanin var at ábyrgdararnir skuldu hava móguleika at tekna upp til 25 mió. kr. tilsamans í tí nýggja bankafelagnum, men áhugin var so stórur, at avgjørt varð at hækka upphæddina upp í 40 mió. kr. Tá avtornaði, vóru meira enn 40 mió. kr. teknaðar, og loft varð tí sett á tekningina, soleiðis at ábyrgdararnir í mesta lagi kundu tekna 2,8 ferðir sín ábyrgdarpening í sparikassanum.¹³

Eginognin í Føroya Sparikassa var ultimo desember 2001 slakar 799 mió. kr. – ikki íroknað ábyrgdarpening. Av hesum vóru 25 mió. kr. nýttar til grundkapital í tí nýstovnaða Eik Grunninum. 774 mió. vóru sostatt eftir sum eykakapitalur.

Tann 1. januar 2002, tá virkseimið hjá tí nýggja bankapartafelagnum byrjaði, fekk grunnurin 6.392.120 partabrøv í bankanum til kurs 125, og grunnurin átti tá allan partapeningin í bankanum.

Í apríl 2002 fingtu ábyrgdararnir sum nevnt høvi til at konvertera sín ábyrgdarpening til partapening í bankanum. Í sparikassanum vóru tá 9.751 ábyrgdarar, og av teimum nýttu 8.713 høvið at seta sín ábyrgdarpening í sparikassanum inn sum partapening í bankanum. Seinni keyptu aðrir føroyingar eisini partabrøv í P/f Eik Banka, og tá bankin fór av knóranum verður mett, at talið lá um 9.000.

Eitt ár eftir stovnanina var eigaraparturin hjá Sparikassagrunninum í bankapartafelagnum 94,1%.

II.3 Føroya Sparikassi umskipaður til banka og grunn

Sum nevnt, so kundu sparikassar eftir banka- og sparikassalógini umskipast til bankavirksemi í partafelagsformi eftir ávísnum reglum.

13 Zakarias Wang: Eikirotur, síða 340

Sparikassi, sum vildi leggja um til bankavirksemi, kundi velja antin

- at seta sín kapital í ein grunn, sum skuldi virka sum ein heild saman við bankanum (grunnaleisturin), ella
- at seta sín kapital inn í sjálvan bankan sum eitt serligt trygðarinnskot (hyllisleisturin).

Ein treyt við grunnaleistinum var, at so stórt samanfall skuldi vera millum nevnd í grunni og banka, at nevndin í bankanum somuleiðis skuldi hava allan avgerðarrættin í grunninum.

Føroya Sparikassi valdi grunnaleistin og stovnaði ein grunn eftir kapittul 12b, § 52c í tágaldandi lóg.

II.3.1 Grunnaleisturin

Eftir grunnaleistinum kundi sparikassin gevast og lata einum (nýggjum) bankapartafelag sína nettoogn, móti at bankapartafelagið skrivaði út partabøv fyri samsvarandi virði til ein grunn, sum sparikassin stovnaði.

Grunnurin skuldi hava til endamáls saman við bankapartafelagnum at reka sparikassans virksemi víðari sum banki, og annars at arbeiða fyri, at bankin var ein sterkur og tryggur peningastovnur.

Grunnaleisturin var orðaður soleiðis í banka- og sparikassalógini:¹⁴

Lógartekstur:

Kapitel 12 b: Sparekassers omdannelse til aktieselskaber

§ 52 c. I sparekasser, der drev virksomhed den 1. januar 1989, kan repræsentantskabet efter reglerne i §§ 52 d-52 g beslutte, at sparekassen opløses uden likvidation ved overdragelse af sparekassens aktiver og gæld som helhed til et af sparekassen ejet

¹⁴ Í dag eitur lógin „lov om finansiel virksomhed.“ § 207, stk. 1 í lógini hevur somu orðing sum § 52c í banka- og sparikassalógini hevði. Sjálvur leisturin er sostatt óbroyttur, men munandi broytingar eru gjørdar í ávísum øðrum treytum fyri grunnaleistinum; her verður serliga hugsað um, at eftir upprunaligu reglunum skuldi nevndin í bankapartafelagnum hava ræði á grunninum, men í dag er hetta beinleiðis bannað.

eller oprettet aktieselskab, der har tilladelse til at drive pengeinstitutvirksomhed, og at aktier i aktieselskabet svarende til værdien af de indskudte aktiver efter fradrag af sparekassens gæld overdrages til en fond, der anses som en erhvervsdrivende fond, jf. dog § 52 d, stk. 2.

Stk. 2. Beslutning i henhold til stk. 1 træffes med det flertal, der kræves til sparekassens opløsning.

§ 52 d. Anordning om ikrafttræden af lov om aktieselskabers §§ 134-134 l i finder med de nødvendige ændringer anvendelse på fusionen mellem aktieselskabet som det fortsættende selskab og sparekassen som det ophørende selskab.

Stk. 2. Garanterne i sparekassen skal tilbydes efter eget valg enten en ombytning til markedskurs af deres garantbeviser til aktier i aktieselskabet eller kontant indløsning. Sparekassen kan endvidere tilbyde garanterne, at garantikapitalen bliver stående i selskabet i en periode på indtil 5 år. Garantikapitalen medregnes i denne periode ved opgørelsen af kernekapitalen, jf. § 21 a. I tilfælde af selskabets opløsning fyldestgøres garantindskud før aktiekapitalen. Den i anordning om ikrafttræden af lov om aktieselskabers § 134 a nævnte fusionsplan skal indeholde oplysning og bestemmelse om de rettigheder, der tillægges garanterne.

Stk. 3. Den i anordning om ikrafttræden af lov om aktieselskabers § 134 b nævnte fælles regnskabsopstilling og åbningsbalance udarbejdes efter de for pengeinstitutter gældende regnskabsregler.

Stk. 4. Dokumenter, der ifølge anordning om ikrafttræden af lov om aktieselskabers §§ 134-134 l i skal indsendes til den færøske registreringsmyndighed, indsendes tillige til tilsynet.

Stk. 5. Tilsynet skal godkende fusionen i henhold til § 48.

§ 52 e. Fonden ledes af en bestyrelse på mindst fem medlemmer.

Stk. 2. Et flertal af medlemmerne udpeges af sparekasseaktieselskabets bestyrelse blandt bestyrelsens medlemmer. Formanden

for sparekasseaktieselskabets bestyrelse er altid medlem af fondens bestyrelse¹⁵.

Stk. 3. Finder reglerne i anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om erhvervsdrivende fonde om konsernmedarbejderrepræsentation ikke anvendelse, udpeges et medlem af og blandt sparekasseaktieselskabets medarbejderrepræsentanter. Reglerne i anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om aktieselskaber om konsernrepræsentation finder tilsvarende anvendelse for det pågældende medlem.

§ 52 f. Sparekasseaktieselskabets vedtægter skal indeholde bestemmelse om stemmeretsbegrænsning for aktionærerne.

§ 52 g. Et aktieselskab, som i medfør af reglerne i dette kapitel overtager en sparekasse, er berettiget til at betegne sig som sparekasse, idet dog ordet „aktieselskab“ eller „partafelag“ eller deraf dannede forkortelser skal tilføjes navnet.

Stk. 2. Reglerne for banker finder i øvrigt anvendelse på aktieselskabet.

Viðmerkingar:

Í Karnov lógarsavninum eru fylgjandi viðmerkingar til umskipan frá sparikassa til banka – bæði eftir grunnaleistinum og eftir hylkisleistinum:

Formålet med kap 12 b er at skabe lovhjemmel for, at sparekasser kan ændre deres selskabsretlige organisationsform fra selvejende institutioner til aktieselskaber. Loven opstiller to alternative modeller for omdannelse. Ifølge den ene model (§§ 52 c-52 g) fusionerer sparekassen med et af den oprettet eller ejet aktieselskab, der har tilladelse til at drive pengeinstitutvirksomhed, samtidig med at aktier svarende til værdien af de indskudte aktiver i aktieselskabet efter fradrag af sparekassens gæld overdrages til en erhvervsdrivende

15 Hetta eru somu nevndarreglur, sum vóru fýrdar víðari í lov om finansiel virksomhed, sum í 2007 kom í gildi í Føroyum í staðin fyri banka- og sparikassalógina. Í 2010 varð lógin í Danmark broytt hesum viðvíkjandi til næstan beint tað óvugta, solciðis at skott er sett millum nevndina í bankapartafelagnum og nevndina í grunninum. Hendan broyting kom í gildi í Føroyum í 2012.

fond. Fondens formål er at videreføre den af sparekassen drevne pengeinstitutvirksomhed.

Ifølge den anden model (§§ 52 h-52 j), der først blev indsat under folketingsbehandlingen, fusionerer sparekassen ligeledes med et af den oprettet eller ejet aktieselskab, der har tilladelse til at drive pengeinstitutvirksomhed, men i stedet for oprettelsen af en fond, oprettes der i aktieselskabet en bunden sparekassereseerve svarende til værdien af de indskudte aktiver efter fradrag af sparekassens gæld.

Gennem henholdsvis fonden og den bundne sparekassereseerve er det søgt sikret, at de i sparekassen opsamlede reserver fortsat står til rådighed for sparekassens drift. Garant- og kundedemokratiet fortsætter med den forskel, at der efter omdannelsen er tale om et aktionærdemokrati, evt gennem delegeretordningen i § 8 a.....

Ivi er tí ikki um, at endamálið við teimum báðum leistunum var júst tað sama: At uppsparða peningaognin hjá tí fyrrverandi sparikassanum skuldi vera atkomilig til raksturin hjá tí nýggja bankanum.

Í forarbeiðnum til grunnaleistin stóð millum annað:

Den selvejende institution adskiller sig fra aktieselskabet navnlig derved, at der ikke bag den selvejende institution er en ejerkreds. Hverken sparekassens garantier eller andre har andel i sparekassens formue eller overskud. I tilfælde af sparekassens ophør skal formuen uddeles til almennyttige og velgørelse formål.

Ved overgang til aktieselskabsform har det derfor været afgørende at sikre, at de opsparede reserver i den tidligere sparekasse kunne være til rådighed for sparekasseaktieselskabets [bankin] drift samtidig med at det sikredes, at de nye aktionærer [í bankanum] ikke fik andel i disse midler.

Det forstås derfor, at der i forbindelse med omdannelsen overdrages aktier fra aktieselskabet til en hvervsdrivende fond svarende

til værdien af sparekassens reserver efter ombytning til en skønnet markedskurs af garantikapitalen til aktiekapital.

Fondens formål i vedtægten vil være at videreføre sparekassens virksomhed i aktieselskabet, således at dette til stadighed fremstår som et konkurrencedygtigt og velkonsolideret pengeinstitut. Samtidig sikres det, at fondens formue i tilfælde af pengeinstitutvirksomhedens ophør uddeles til almennyttige og velgørende formål....

Ved omdannelsen vil aktieselskabet således få to aktionærgrupper, fonden og de tidligere garantier. Efter omdannelsen vil akitieselskabet have samme mulighed for kapitaltilførsel via aktieemission som bankerne.

Erhvervsdrivende fonde er omfattet af lov om erhvervsdrivende fonde. Når en sparekasse ved omdannelse efter lovforslaget opdeles i en fond og et aktieselskab, er det nødvendigt at sikre, at begge virksomheder fortsat undergives en erhvervsøkonomisk lovgivning, henholdsvis lov om erhvervsdrivende fonde og bank- og sparekasseloven, da det fortsat er hensigten, at de to virksomheder forretningsmæssigt skal fungere som en helhed. Det er derfor præciseret i stk. 1, at fonden anses som en erhvervsdrivende fond. Det betyder, at fonden til stadighed er undergivet lov om erhvervsdrivende fonde.

Sparekassens formål er i dag at drive pengeinstitutvirksomhed og aktieselskabets og fondens formål skal tilsammen være at videreføre denne virksomhed. Efter lov om erhvervsdrivende fonde vil en fond kunne have til formål udelukkende at opretholde og videreføre en virksomhed. Der kræves ikke noget eksternt uddelingsformål. Fonden vil som følge af sit formål kunne geninvestere eventuelt udbetalt udbytte som ny aktiekapital i selskabet eller varetage anden tilknyttet finansieringsvirksomhed. I vedtægten sikres, at de i sparekassen opbyggede reserver anvendes til almennyttige og velgørende formål, hvis hovedformålet, konsolidering af pengeinstitutvirksomheden, måtte ophøre.

II.3.1.1 Grunnaleisturinn og vinnugrunnalógin

Hesar viðmerkingarnar til grunnaleistin, um at grunnurinn og bankinn saman og sum ein heild skulu reka virksema sparikassans víðari, hava elvt til ivasama tulkning av grunnaleistinum, tá hann verður hildin upp ímóti lógarreglunum fyri vinnurekandi grunnar.

Lóg um vinnurekandi grunnar er ein generell lóg fyri tey virki, sum velja at reka sítt vinnuvirksemi í grunnaskapi. Lógin er ikki upprunaliga ætlað til sparikassagrunnar, og hon hevur ikki serligt rúm fyri rakstrinum hjá sparikassagrunnum í tí formi, sum nevndin í Eik Grunninum rak sítt virksemi fyri bankan.

Tær grundleggjandi reglurnar í vinnugrunnalógini um rakstur og ábyrgd skulu lesast á sama hátt sum reglur í lóg um partapeløg og smápartafeløg, og sjálvandi skal nevndin tí røkja áhugamál grunsins. Hin møguleikin, um at arbeiða fyri bankans besta, sjálvst um tað skaðar grunnin, er ikki til í vinnugrunnalógini.

Eftir stendur so spurningurin, hví sparikassagrunnarnir yvirhøvur eru vinnurekandi grunnar. Svarið er rímliga einfalt: Tað stóð beinleiðis í banka- og sparikassalógini kapittul 12a, at teir skulu vera vinnurekandi grunnar, líka mikið um teir lúka treytirnar í vinnugrunnalógini fyri at vera vinnurekandi grunnar. Orsøkin er, at tað var hildið at vera neyðugt, at sparikassagrunnarnir vóru undir onkrum eftirliti. Bankin, rekur peningastovnsvirksemi, og er undir eftirliti hjá Finanstilsynet. Tá sparikassagrunnarnir vóru vinnurekandi grunnar, komu teir undir eftirlit hjá vinnugrunnamyndugleikanum. Hetta var einasta orsøkin til, at sparikassagrunnarnir vórðu vinnurekandi grunnar.

Líkt er til, at teir flestu sparikassagrunnarnir í Danmark, eins og Eik Grunnurinn, við grunnaleistinum sum grundarlag høvdu ta fatan, at teir við heimild í grunnaleistinum høvdu munandi víðari heimildir í sínum arbeiði fyri bankan, enn lógin um vinnurekandi grunnar gav teimum.

Líkt er eisini til, at líka síðan grunnaleisturinn í banka- og sparikassalógini kom í gildi í Danmark síðst í áttati árunum og fram til 2009-2010, hava danskir sparikassagrunnar eftir hesum skilt og praktiserað grunnaleistin á sama hátt, sum Eik Grunnurinn gjørdi.

Í mars 2009 setti danska Erhvervs- og Selskabsstyrelsen í verk eina granskning af sparikassagrunninum, EBH Fonden. Granskingarúrslitið kom í október 2009, og har vísir granskingarfólkið á, at grunsins arbeiði eftir hansara meting á fleiri økjum hevði verið í ósamsvari við vinnugrunnalógina. Her skal nevast, at EBH Fonden og Eik Grunnurin arbeiðdu stórt sæð upp á sama máta, og teir samstarvaðu eisini.

Granskingarleiðarin metti, at EBH Grunnurin var farin út um sínar heimildir eftir vinnugrunnalógini. Hann helt, at grunnaleisturin í banka- og sparikassalógini, seinni lov om finansiel virksomhed, ikki gav heimild til at gera undantak frá ásetingum og krøvum í vinnugrunnalógini.

Eftir hesa niðurstøðu skrivaði Erhvervs- og Selskabsstyrelsen til fleiri grunnar og gjørdi vart við, at teirra virkseimi ikki var í samsvari við vinnugrunnalógina, sí undir III.1.1.1 „Donsk grunnamál um sparikassagrunnar.“

Grunnaleisturin fyri umskipan av sparikassa til banka eftir lógini um bankar og sparikassar skal eftir hesari „nýggju“ fatan skiljast soleiðis, at sparikassagrunnurin bert kann røkja sína skyldu at hjálpa bankanum við at seta møgulegt vinningsbýti av partabrøvunum í bankanum aftur í bankan sum nýggjan partapening.

Hetta er heilt ørðvísi fatan enn tann, sum leiðslan í Eik Grunninum hevði, og sum leiðslurnar í donskum sparikassagrunnum høvdu, sí undir II.5 „Er grunnaleisturin ein serregla fram um vinnugrunnalógina?.“

Síðsti nevndarformaðurin í Eik Grunninum hevur greitt § 19 nevndini frá, at tey um hetta mundið í 2009-2010 fingi at vita um hendan „nýggja praksis“, sum hann nevnr tað. Skráseting Føroya veit ikki um ta nýggju fatanina hjá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen fyrr enn í september 2010, og Skrásetingin hevði tá ongantíð framt eftirlit á henda hátt.

II.3.2 Hylkisleisturin

Eftir hylkisleistinum er ikki neyðugt hjá sparikassa at stovna ein grunn at flyta sín kapital í. Sparikassin kann í staðin seta sína nettoogn beinleiðis inn í (nýtt) bankapartafelag við serligum treytum. Treytirnar eru, at

hesin kapitalur kann bara brúkast til at gjalda undirskot, og bara um eingin annar fríur kapitalur er í bankapartafelagnum til at gjalda hetta.

Við hylkisleistinum verður allur kapitalur gamla sparikassans í veruleikanum fluttur beinleiðis yvir til tað nýggja bankapartafelagið, tó við nevndu treytum.

Hylkisleisturin er orðaður soleiðis í banka- og sparikassalógini: ¹⁶

§ 52 h. I sparekasser, der drev virksomhed den 1. januar 1989, kan repræsentantskabet beslutte, at sparekassen opløses uden likvidation ved overdragelse af sparekassens aktiver og passiver som helhed til et af sparekassen ejet eller oprettet aktieselskab, der har tilladelse til at drive pengeinstitutvirksomhed. Der oprettes i aktieselskabet en bunden sparekasserereserve svarende til værdien af de indskudte aktiver efter fradrag af sparekassens gæld, jf. §§ 52 i-52 j.

Stk. 2. § 52 c, stk. 2, samt §§ 52 d, 52 f og 52 g finder anvendelse.

§ 52 i. Den bundne sparekasserereserve kan bruges til dækning af underskud, der ikke dækkes af beløb, der kan anvendes til udbytte i aktieselskabet.

Stk. 2. I tilfælde af pengeinstitutts ophør kan udlodning til aktionærerne kun finde sted, når forpligtelserne efter stk. 4 er opfyldt.

Stk. 3. Ved fusion med et andet pengeinstitut overtager det fortsættende selskab sparekasserereserven på de samme vilkår, som indtil fusionen var gældende.

Stk. 4. I tilfælde af pengeinstitutts ophør anvendes sparekasserereserven til almennyttige eller velgørende formål efter nærmere regler fastsat i omdannelsesbeslutningen efter § 52 h, stk. 1.

§ 52 j. Ud over de i § 38 foreskrevne henlæggelser skal der årligt af den del af årets overskud, der ikke medgår til dækning af underskud

¹⁶ Í dag citur lógin „lov om finansiel virksomhed“, har §§ 211 til 213 hava somu orðing av hylkisleistinum sum banka- og sparikassalógin hevði.

fra tidligere år, henlægges 10 pct. til den bundne sparekasserreserve. Den i 1. pkt. nævnte henlæggelse kan ikke overstige den forrentning af sparekassereseven, der svarer til den af skatteministeren fastsatte mindsterente med fradrag af forholdsmæssig andel af årets selskabsskat.

Eftir tí upprunaliga lógaruppskotinum var bert mögult at umskipa sparikassa til banka eftir grunnaleistinum. Tí er hylkisleisturin ikki umrøddur í forarbeiðnum til lógaruppskotið. Undir viðgerðini í Fólkatínginginum varð broytingaruppskot sett fram um eina alternativa umskipanarloysn – hylkisleistin, og hetta varð samtykt.

Viðmerkingar:

Karnov lógarsavnið hevur viðmerkingar til hylkisleistin:

Sparekassereseven vil ikke kunne anvendes til udbyttebetaling, men kan benyttes til dækning af underskud, hvis de frie reserver ikke slår til. Sparekassereseven hæfter således forud for aktiekapitalen. Dette gælder dog kun så længe sparekasseaktieselskabet er en levende organisation. Hvis aktionærene beslutter sig for at opløse sparekasseaktieselskabet eller i tilfælde af konkurs, vil sparekassereseven skulle udloddes til almennyttige formål forud for så vel de øvrige reserver som aktiekapitalen

Báðir umskipanarleistirnir hava verið fyri atfinningum – grunnaleisturin m.a. tí hann er ógreiður og av hesi orsök eisini yvirhøvdur hevur verið praktiseraður í ósamsvari við lóg um vinnurekandi grunnar. Hylkisleisturin tí at hann í veruleikanum gevur nýggjum partaeigarum í bankapartafelagnum lut í tí kapitali, sum sparikassin hevur savnað og arbeiðt upp áðrenn umskipanina.

II.3.3 Eftirlit

Eftirlitið við peningastovnum er hjá Finanstilsynet, tí málsøkið er ikki yvirtikið mál og undir donskum ræði.

Eftirlitið við vinnurekandi grunnnum var hjá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen

fram til 31. desember 2007, og hefur síðani 1. januar 2008 verið hjá Skráseting Føroya, tí málsøkið tá varð yvirtikið. Skráseting Føroya hefur tó verið skrásetingarmyndugleiki fyri vinnurekandi grunnar alla tíðina.

Eftir viðmerkingunum til grunnaleistin í banka- og sparikassalógini var ætlanin, at grunnur og banki skuldu virka saman sum ein heild, men av tí, at grunnurin ikki skuldi reka beinleiðis pengastovnsvirksemi, varð ásett, at grunnurin skuldi vera ein vinnurekandi grunnur, júst fyri at koma undir okkurt eftirlit.

Í viðmerkingunum til reglurnar í banka- og sparikassalógini, kapittul 12b um umskipan frá sparikassa til banka stendur m.a.

Erhvervsdrivende fonde er omfattet af lov om erhvervsdrivende fonde. Når en sparekasse ved omdannelse efter lovforslaget opdeles i en fond og et aktieselskab, er det nødvendigt at sikre, at begge virksomheder fortsat undergives en erhvervsøkonomisk lovgivning, henholdsvis lov om erhvervsdrivende fonde og bank- og sparekasseloven, da det fortsat er hensigten, at de to virksomheder forretningsmæssigt skal fungere som en helhed. Det er derfor præciseret i stk. 1, at fonden anses som en erhvervsdrivende fond. Det betyder, at fonden til stadighed er undergivet lov om erhvervsdrivende fonde.

Hetta kann tykjast eitt sindur margháttligt, tí Finanstilsynet, sum hefur eftirlit við bankanum, hefur ikki atgongd til viðurskiftini hjá grunninum, og grunnaeftirlitið, sum hefur eftirlit við vinnurekandi grunnum, hefur ikki atgongd til viðurskiftini hjá bankanum.

Eftirlitini eru eisini í hvør sínum landi. Í báðum londum eru økini vinnurekandi grunnar og bankar undir ábyrgd av hvør sínum landsstýrisfólki/ráðharra, ið umsita hvør sítt aðalráð/ministerium. Í Føroyum hefur Vinnuáráðið ábyrgd av økinum vinnurekandi grunnar, og Fíggjarmálaráðið ábyrgd av økinum bankar, og aðalráðini hava rættiliga avmarkaða vitan um økið hvør hjá øðrum.

Hetta hefur eftir nevndarinnar fatan víst seg at vera ein sera óheppin skipan.

Besta ítökiliga dømið er óivað, tá Skráseting Føroya í mars 2010 skuldi taka støðu til, um Eik Grunnurin skuldi sleppa at veita óavmarkaða trygd fyri Eik Banka fram til 1. januar 2013. Sum grunnaeftirlit kundi Skráseting Føroya ikki vita, hvussu vandamikið tað var, tí hon hevði ikki neyðuga innlitið í bankans viðurskifti. Skráseting Føroya var ikki eftirlitsmyndugleiki hjá bankanum – tað var Finanstilsynet.

Sama støða gjørdi seg galdandi, tá Finansiel Stabilitet í sama viðfangi í mars 2010 setti sum treyt fyri statsgarantinum til Eik Banka, at Eik Grunnurin skuldi veita trygd. Spurningurin er, um Finansiel Stabilitet ella Finanstilsynet vistu, hvussu støðan í grunninum var, tí teir vóru ikki eftirlitsmyndugleiki – tað var Skráseting Føroya.

Um vinnurekandi grunnar og bankar vóru undir einum og sama eftirliti, hevði tað eftirlitið havt innlit í veruligu støðuna hjá bæði banka og grunni.

Undir viðgerðini í nevndini er komið fram, at bæði eftirlitini í stóran mun finga sínar upplýsingar frá stjóranum í Eik banka.

II.4 Serreglur fyri sparikassagrunnarnar

Nevnt er, at grunnaleisturin ásetti, at sparikassagrunnar skuldu vera vinnurekandi grunnar, fyri at vera undir onkrum eftirliti, uttan mun til um teir vóru at meta sum vinnurekandi grunnar eftir vinnugrunnalógini ella ikki.

Aðrar serreglur vóru eisini fyriskrivaðar:

II.4.1 Nevnd

Tað var lógarkrav, at varð grunnaleisturin valdur, so skuldi nevndin í bankapartafelagnum velja meirilutan í nevndini í grunninum, og hesin skuldu eisini veljast millum nevndarlimirnar í bankapartafelagnum, sbr. omanfyri § 52e, stk. 2. Nevndarformaðurin í bankapartafelagnum skuldi eisini vera limur í grunsnevndini. Hóast tað ikki var ein treyt, valdi Eiksamtakið, at hava sama nevndarformann í banka og grunni.

Tað merkir, at nevndin í bankapartafelagnum (Eik Banki) skuldi hava fult ræði á virkseimi grunsins (Eik Grunnurin).

Hetta er grundarlagið fyri, at teir persónar, sum sótu í nevndini í P/f Eik Banka, vóru teir somu, sum sótu í nevndini í Eik Grunninum – tó undantikið ein nevndarlim, ið var umboð landsstýrisins í bankanevndini árinum 2002-2005¹⁷. Tað var ikki eitt krav, at allir nevndarlimirnir skuldu vera teir somu, men tað var heldur ikki í ósamsvari við lógina.

Nevnast kann, at frá 2010 í Danmark og frá 2012 í Føroyum er støðan beint tann øvugta: Nú fyriskrivur lov om finansiel virksomhed beinleiðis forboð fyri, at nevnd bankans ella starvsfólk í bankanum (stjórar) kunnu hava avgerandi ávirkan á (hvør verður valdur í) nevnd grunsins

II.4.2 Viðtøkur

Vinnurekandi grunnar hava til endamáls at reka vinnu av onkrum slagi, men sparikassagrunnarnir skuldu hava eitt heilt ávíst endamál: At føra virkseimi sparikassans víðari í bankapartafelagnum:

Fondens formål i vedtægten vil være at videreføre sparekassens virksomhed i aktieselskabet, således at dette til stadighed fremstår som et konkurrencedygtigt og velkonsolideret pengeinstitut. Samtidig sikres det, at fondens formue i tilfælde af pengeinstitutvirksomhedens ophør uddeles til almennyttige og velgørende formål.... (úr viðmerkingunum til lógina – seta inn navnið á lógini)

Á hesum grundarlagi hava allir sparikassagrunnar havt sera líkar viðtøkur.

Høvuðsendamál Eik Grunsins var sambært viðtøkunum:

... at reka virkseimi í sjálvsogvarstovninum Føroya Sparikassa víðari í Eik Banka P/f, soleiðis at hesin altíð verður ein kappingarføru og tryggur peningastovnur.

¹⁷ Tað var ein leivd frá sparikassatíðini, at landsstýrið tilnevndi ein nevndarlim.

II.5 Er grunnaleisturin ein serregla fram um vinnugrunnalógina?

Reglurnar í banka- og sparikassalógini, sum góvu sparikassum møguleika at leggja sítt virksemi um til pengastovnsvirksemi av sama slag sum bankarnir, góvu sum nevnt sparikassunum tvinnar leistir at velja ímillum: Grunnaleistin ella hylkisleistin.

Í báðum førum var endamálið at føra sparikassavirksemið víðari í tí nýggja bankapartafelagnum eftir vanligum bankareglum.

Valdi sparikassi at leggja um eftir grunnaleistinum, skuldi grunnurin hava til endamáls at føra virksemið víðari við tí fyrri eyga, at bankin altíð skuldi vera góður og tryggur peningastovnur, og grunnurin og bankin skuldu virka sum ein heild, sum tað er orðað í viðmerkingunum til umskipanarregluna.

Tá EBH Banken A/S fór av knóranum undir síðstu fíggjarkreppu, og EBH Fonden fór við í fallinum, kom spurningurin um sambandið millum sparikassagrunn og banka alment á breddan. Skjótt vísti tað seg at tvinnar høvuðsáskoðanir komu fram:

- 1 Tað er ikki rímligt, at grunnurin skal líða somu lagnu sum bankin, tí grunnurin er sum vinnurekandi grunnur umfataður av lóg um vinnurekandi grunnar, sum byggir á tað grundsjónarmið, at kapitalurin hjá einum grunni skal vera intaktur.
- 2 Tað er natúrligt, at grunnurin líður somu lagnu sum bankin, tí eftir umskipanarreglunum frá sparikassa til grunn var endamálið júst at tryggja framhaldandi rakstur av sparikassans virksemi, og sparikassans kapitalur skuldi brúkast til hetta endamál – líka mikið um grunnaleisturin ella hylkisleisturin varð brúktur.

Dr. jur. Mads Bryde Andersen, lögfrøðiprofessari í Keypmannahavn, kallar ta seinnu áskoðanina fyri „samvirkeforudsætningen“, her nevnd „samvirkisreglan“ – hon er, at eftir umskipanarreglunum verður gingið út frá, at banki og grunnur samstarva tætt, og at kapitalur grunsins kemur bankanum til góðar í samsvari við grunsins høvuðsendamál.

Hetta reisir spurningin, um grunnaleisturin við samvirkisregluni er ein serregla fyri sparikassagrunnar, sum á ávísum økjum gongur fram um ávísar reglur í vinnugrunnalógini, ella skal síggjast sum eitt ískoyti viðvíkjandi sparikassagrunnum.

Tað, sum ført hevur verið fram um,

- at lógarkravið um at meirilutin í bankanevndin skal velja meirilutan í grunnanevndini sínamillum
- at sparikassagrunnar ikki eru vinnurekandi grunnar eftir vinnulógini, men eftir umskipanarreglunum frá sparikassa til banka í gomlu banka- og sparikassalógini fyri at hava teir undir onkrum eftirliti
- at ætlanin var, at ognir sparikassans skuldu tæna til rakstur bankans

stuðlar undir hesa áskoðan.

Fyri stutt at útgreina tær báðar høvuðsáskoðanirnar av grunnaleistinum kunnu vit seta spurningin:

Kann ein grunsnevnd taka eina avgerð, sum beinleiðis skaðar grunnin, men sum má metast at vera til fyrimuns fyri bankan?

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen í Danmark hevur frá 2009 valt at halda seg til ta áskoðan, at spurningurin skal svarast noktandi. Sparikassagrunnarnir skulu í virkis- og eftirlitshøpi halda seg til teir karmar, sum vinnugrunnalógin setir, og sparikassagrunnarnir hava ikki við grunnaleistinum fingið nakað serligt heimildargrundarlag til meira víttgongdar avgerðir, enn aðrir vinnurekandi grunnar hava.

Í frágreiðingini „Vurdering af visse fondsretlige spørgsmål i sagen mellem EBH Fonden under konkurs og bl.a. EBH Bank A/S“ viðger Dr. jur. Mads Bryde Andersen spurningin, um grunnurin kann seta sín kapital í váða fyri bankan, ella um grunnurin bert kann veita bankanum styrk við at seta nýggjan kapital í bankan sum partapening.

Hansara niðurstøða er, at tað kann ikki hava verið ætlanin við umskipanarregluni at forða hesum. Hann vísir á samvirkisregluna. Sum

stuðul fyri áskoðan sínari vísir hann eisini til, at sparikassarnir høvdu tveir møguleikar fyri umlegging. Umframt grunnaleistin við grunni og nýggjum partafelag (sum Føroya Sparikassi valdi), kundi umleggingin eisini gerast eftir hylkisleistinum. Hetta við uttan at stovna grunn, men við at tiltakskapitalurin hjá sparikassanum varð settur í bankan, og bankin kundi so brúka hendan kapital til at dekkja undirskot, sum ikki kundu dekkast á annan hátt – tað er í roynd og veru ábyrgdarkapitalur tó við serstøkum avmarkingum.

Á hesum grundarlagi heldur hann, at tað ikki hevur verið ætlanin við umskipanarregluni at forða grunninum at seta sín kapital í váða fyri bankan – heldur tvørturímóti. Hann undirstrikar eisini ætlanina við lógini um, at bankin og grunnurin saman skulu „videreføre“ peningastovnsvirksemið.

II.6 Grunnar

Hvørki í lóg um vinnurekandi grunnar ella í aðrari lóg er allýst, hvat ein grunnur er; teoretiskt lögfrøðiliga kann ein grunnur allýsast soleiðis:

Ein sjálvveigandi lögfrøðiligur persónur, sum eigur eitt fæ, sum stovnarin endaliga hevur latið frá sær til eitt ella fleiri ávís endamál, vanliga yvir longri áramál, soleiðis sum fyriskrivað í viðtøkum fyri grunnin.

Legg til merkis:

Ræði á einum grunni hevur ein sjálvstøðug grunsleiðsla, sum stovnarin ikki hevur ræði á. Eingin fysiskur ella lögfrøðiligur persónur uttan fyri ein grunn hevur nakran ognarrætt til fæ grunsins. Grunsfæið kann heldur ikki falla aftur til stovnanan.

Ikki fyrr enn við lógini í 1993 um vinnurekandi grunnar komu lógarreglur um grunnar, soleiðis sum tað frammanundan var um t.d. partafeløg. Tískil vóru fyri ta tíð heldur ongarr reglur um eftirlit við vinnurekandi grunnum.

Danmark setti 1. januar 1985 fyri fyrstu fer í gildi „Lov om fonde og visse foreninger“ og „Lov om erhvervsdrivende fonde.“ Skilt varð sostatt longu tá í donskum rætti millum í vinnurekandi og ikki vinnurekandi grunnar.

Lógin um vinnurekandi grunnar varð, sum nevnt, sett í gildi í Føroyum í 1993, men ikki „Lov om fonde og visse foreninger.“

Grunnar høvdu verið í Føroyum fyri ta tíð, men nú varð eisini í Føroyum skilt millum tvey sløg av grunnum: Vinnurekandi grunnar, sum høvdu eitt lógarverk, og ikki-vinnurekandi grunnar, sum ikki vóru skipaðir við lóg.

Soleiðis er rættarstöðan framvegis, og lógarfest grunnaeftirlit er bert fyri vinnurekandi grunnar.

II.6.1 Ikki-vinnurekandi grunnar

Í Føroyum er eingin lóg um ikki-vinnurekandi grunnar. Ikki-vinnurekandi grunnar eru úskil heldur ikki allýstir í lógarhøpi í Føroyum.

Tó eru fleiri stovnar, feløg og felagsskapir, sum lögfrøðiliga kunnu bólkast sum ikki-vinnurekandi grunnar. Her verður hugsað um sjálveigandi stovnar, legat og ymisk áhugafeløg, og sjálvandi eisini grunnar í orðsins vanligu merking, sum ikki eru umfataðir av lóg um vinnurekandi grunnar. Slíkir stovnar og feløg hava sínar egnu viðtøkur og sítt egna stýri ella aðra leiðslu, tey ábyrgdast sjálvi við sínum ognum, og hava sjálvstøðugt rættarmálsfæri sum lögfrøðiligir persónar.

II.6.2 Vinnurekandi grunnar

Hóast lógin um vinnurekandi grunnar ikki sjálv allýsir, hvat ein grunnur er, so setir hon upp karmar og treytir fyri, nær ein grunnur – t.e. eisini sjálveigandi stovnar, legat og feløg annars – skal roknaast sum vinnurekandi og úskil kemur undir lógina.

Í § 1, stk. 2 í lógini er ásett:

Stk. 2. En fond anses efter denne lov for erhvervsdrivende, hvis den:

- 1) overdrager varer eller immaterielle rettigheder, erlægger tjenesteydelser eller lignende, for hvilke den normalt modtager vederlag, eller

- 2) udøver virksomhed med salg eller udlejning af fast ejendom eller
- 3) har den i §§ 3 og 4 í lögtingslóg um parta- og smápartafelög (vinnufelagslógin), anførte forbindelse med et aktie- eller anpartsselskab eller med en anden virksomhed af den i nr. 1 eller 2 nævnte art eller
- 4) udøver en bestemmende indflydelse over en anden virksomhed i henhold til vedtægt eller aftale og har en betydelig andel i dens driftsresultat uden at have den i nr. 3 anførte forbindelse med virksomheden.

Teir sonevndu sparikassagrunnarnir hava tó sín uppruna í tí nevndu banka- og sparikassalógini, kapittul 12b um „Sparekassers omdannelse til aktieselskaber“, seinni lov om finansiell virksomhed, og vóru har defineraðir sum vinnurekandi grunnar, uttan mun til ásetingarnar í vinnugrunnalógini § 1, stk. 2.

Orsökkin til, at sparikassagrunnarnir eru „føddir“ sum vinnurekandi grunnar, er eftirlitsspurningurin. Eftir umskipanarreglunum frá sparikassa til grunn verður dentur lagdur á, at bæði banki og grunnur skulu vera undir vinnuløgfrøðiligari lóggávu. Høvuðsinnihaldi í allari vinnuløgfrøðiligari lóggávu er formlig viðurskifti og legalitetseftirlit:

Når en sparekasse ved omdannelse efter lovforslaget opdeles i en fond og et aktieselskab, er det nødvendigt at sikre, at begge virksomheder fortsat undergives en erhvervsøkonomisk lovgivning, henholdsvis lov om erhvervsdrivende fonde og bank- og sparekasseloven, da det fortsat er hensigten, at de to virksomheder forretningsmæssigt skal fungere som en helhed. Det er derfor præciseret i stk. 1, at fonden anses som en erhvervsdrivende fond. Det betyder, at fonden til stadighed er undergivet lov om erhvervsdrivende fonde.

II.7 Vinnurekandi grunnar og onnur vinnufeløg – líkskapur og frábrigdi

Frá 1. januar 1985, tá tann fyrsta danska lóggávan um vinnurekandi grunnar kom, hefur lóggevarin við eftirfylgjandi broytingum synkroniserað reglurnar um vinnurekandi grunnar meira yvir ímóti reglunum um vinnufeløg, t.e. fyrst og fremst partafeløg og smápartafeløg.

Tískil er í dag stórir líkskapur í reglunum fyri vinnurekandi grunnar og vinnufeløg, sum eru umfatað av vinnufelagslógini. Hetta er eisini natúrligt, tí talan er í báðum førum um feløg, sum reka vinnuvirksemi.

II.7.1 Aðalfundur - eftirlit

Ein avgerandi munur millum grunnar og vinnufeløg eftir vinnufelagslógini er, at grunnar hava ongan aðalfund.

Tað er vanlig vitan og røtt fatan millum fólk, at aðalfundurin er „hægsti myndugleiki“ hjá feløgum og felagsskapum av mongum slagi. Í áhugafeløgum, yrkisfeløgum og líknandi felagsskapum, sum hava ein limaskara, er aðalfundurin tey, sum møta, tá lýst verður til aðalfund. Meirilutin av teimum møttu persónunum taka avgerðir, og allir limir hava hvør sína atkvøðu.

Í vinnufeløgum er aðalfundurin eisini „hægsti myndugleiki.“ Her verður aðalfundurin skipaður av teimum, sum eiga kapital (partapening ella smápartapening) í felagnum, og meirilutin av kapitalinum tekur avgerðir¹⁸.

Henda grundregla er eisini galdandi fyri íognarfeløg, kommandittfeløg, lutafeløg og onnur kapitalfeløg. Í hesum sambandi kann nevast, at hesi síðst nevndu ikki eru vorðin til við lóg, men við sáttmála og skipaðum samstarvi millum persónar ella feløg.

18 Løgtingslóg um parta- og smápartafeløg § 76.

Rættur kapitaleigaranna at taka avgerðir í kapitalfelagnum verður útintur á aðalfundinum.

Stk. 2. Avgerðir kapitaleigaranna á aðalfundinum kunnu ítøkiliga takast við fráviki frá lógarinnar og viðtøkurnar form- og freistkrøvunum, um allir kapitaleigararnir eru samdir um hetta, sbr. tó stk. 5.

Stk. 3. Avgerðir kapitaleigaranna á aðalfundinum kunnu vanliga verða tiknar við fráviki frá lógarinnar form- og freist reglum, sbr. tó stk. 5. Avgerð um hetta skal vera einmælt samtykt, og reglur um hetta skulu verða tiknar upp í viðtøkurnar. § 106 verður at nýta í sambandi við broyting ella striking av reglunum. Aðalfundurin skal tó verða hildin við fysiskari uppmøting, um kapitaleigarar, sum eiga meira enn 10 % av kapitali felagsins, krevja tað.

Stk. 4. Er ikki annað ásett í viðtøkunum, kann høvuðsleiðslan gera av, at onnur enn tey, sum eru nevnd í hesi lóg, kunnu vera við á aðalfundinum.

Stk. 5. Kapitaleigararnir í landspartafeløgum og í partafeløgum, ið hava partabrev, sum kunnu verða handlað á einum reguleiðum marknaði í einum ES- ella EBS-landi, kunnu ikki taka avgerðir við fráviki frá lógarinnar form- og freistreglum, sbr. stk. 2 og 3. Hetta er eisini galdandi fyri partafeløg, har tað við lóg ella kunngerð er ásett, at fjølmiðlarnir skulu hava atgongd til aðalfundin.

Stk. 6. Fjølmiðlarnir hava atgongd til aðalfundin hjá landspartafeløgum.

Við lóg er seinni álagt slíkum felögum at lúka ávísar formligar treytir fyri virki sínum, um tey reka vinnu¹⁹. Lógin fyriskipar reglur um skráseting, samanlegging kloyving, roknskaparkrøv og annað fyri vinnurekandi feløg av hesum slagi. Lógin hevur eisini nakrar allýsingar:

„Ved virksomheder forstås i denne lov enkeltmandsvirksomheder, interessentskaber, kommanditselskaber, andelsselskaber (andelsforeninger) samt andre selskaber og foreninger med begrænset ansvar, som ikke er omfattet af vinnufelagslógin, lov om anpartsselskaber som ikraftsat for Færøerne ved kongelig anordning eller lov om erhvervsdrivende fonde som ikraftsat for Færøerne ved kongelig anordning.

„Ved et interessentskab forstås i denne lov en virksomhed, hvor alle deltagerne hæfter personligt, uden begrænsning og solidarisk for virksomhedens forpligtelser.“

„Eitt kommandittfelag er at skilja sum eitt virki, har ein ella fleiri luttakarar, nevndir komplementarar, hefta persónliga og uttan avmarking og, um teir eru fleiri, solidariskt fyri virkisins skyldum, meðan ein ella fleiri luttakarar, kallaðir kommanditistar, hefta avmarkað fyri virkisins skyldum.“

„Ved en virksomhed med begrænset ansvar forstås i denne lov en virksomhed, hvor ingen af deltagerne hæfter personligt, uden begrænsning og solidarisk.

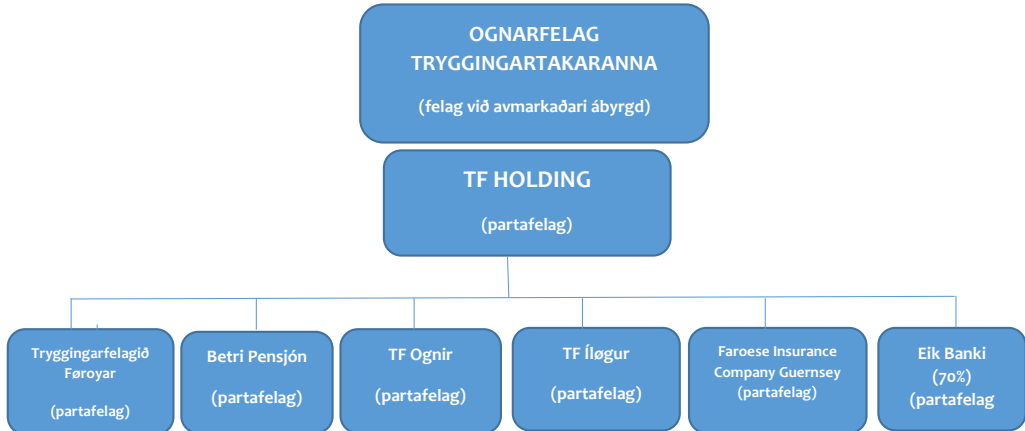
Eitt lutafelag kann vera eitt íognarfelag (interessentskab), eitt kommandittfelag ella eitt felag við avmarkaðari ábyrgd.

Nevnast kann, at „L/f Føroya Keyppssamtøka“ er eitt lutafelag við avmarkaðari ábyrgd, og sama er galdandi fyri tað ovasta ognarfelagið í Tryggingarkonsernini „L/f Ognarfelag Tryggingartakaranna.“ Føroya Keyppssamtøka rekur sítt virki beinleiðis, meðan Ognarfelag Tryggingartakaranna rekur sítt virksemi gjøgnum holdingfelagið, TF Holding, sum aftur rekur virksemi gjøgnum onnur feløg.

Av heimasíðuni hjá Tryggingarsamtakinum framgongur hetta yvirlit,

¹⁹ Anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om visse erhvervsdrivende virksomheder, som seinast broytt við lögtingslóg nr. 25 frá 16. mars 2012

sum vísir, hvussu eitt felag, sum ikki sjálvt er partafelag ella kapitalfelag, kann reka vinnuligt virksesemi gjøgnum slík:

Felags fyrri øll feløgini í hesum yvirliti, eisini móðurfelagið, er, at tey hava eigaraeftirlit. Tað er, at tey hava eigarar, sum gjøgnum aðalfund ansa eftir, at felagsins reglur og áhugamál vera hildin.

Høvuðsuppgávan hjá aðalfundum er vanlig at velja nevnd og taka støðu til roknskapin. Aðalfundurin kann altíð koma saman til at skifta nevndina út ella til at stinga út í kortið ávísa kós, sum nevndin skal fylgja.

Aðalfundurin hevur á henda hátt eitt yvirskipað eftirlit við, at felagið verður rikið soleiðis, sum eigararnir ynskja, og aðalfundurin kann taka serlig stig, er tørur á tí.

Hetta yvirskipaða eigaraeftirlit er ikki í grunnnum og øðrum sjálveigandi stovnum, tí teir eru sín egni eigari – sjálveigandi.

Aftur til grunnarnar:

Hvør skal so ansa eftir, at grunnsleiðslan umsitur ognir grunsins sambært viðtøkunum?

Hvør skal ansa eftir, at grunnsleiðslan ikki fær sær óhoyrt stórar samsýningar?

Hvør skal ansa eftir, at grunnsleiðslan ikki broytir endamálið hjá grunninum?

Hvør skal ansa eftir, at grunnsleiðslan ikki tekur óvanligar avgerðir, sum kunnu seta grunnin í vanda?

Hvør skal ansa eftir, at grunnsleiðslan ikki velur at likvidera grunnin? Ella stutt sagt: Hvør skal hava eftirlit við grunnnum?

Hesir spurningar vóru frammi fyrst í 80-árunum, áðrenn norðurlendsk lóggáva varð til á økinum. Á Nordisk Juristmøde í Stockholm í 1981 vóru hesir spurningar viðgjørdir. Dansk lögfrøðingurin Jørgen Nørgaard hevði ein fyrilestur, sum orðaskifti eisini var um <http://jura.ku.dk/njm/29/noergaard-joergen/>

Grunnalóggávan er í stóran mun í samsvari við tey tilmæli, sum komu fram á nevnda norðurlenska lögfrøðingafundi 1981, og í 1984 tók tað almenna í Norðurlondum so á seg gjøgnum grunnalóggávu at hava eftirlit við grunnnum.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen og erhvervs- og økonomiministeren í Danmark hava útint grunnamyndugleikan í Føroyum til 31. desember 2007, tá Vinnumálaráðið yvirtók ábyrgdina fyri økið, og Skráseting Føroya tók við sum myndugleiki.

Í lógini eru fleiri ásetingar um viðurskifti, sum grunnamyndugleikin kann ella skal góðkenna ella geva samtykki til.

Nevnast kunnu:

- Grundkapitalurin kann ikki minkast uttan góðkenning frá grunnamyndugleikanum
- Grunnamyndugleikin kann í serligum førum seta nevndar- og stjórnarlimir í grunni frá
- Grunnamyndugleikin kann lækka samsýningar til nevndar- og stjórnarlimir
- Serligar avgerðir, „ekstraordinære dispositioner“, sum kunnu hava við sær, at grunsviðtøkurnar ikki kunnu haldast, kunnu bara fremjast við samtykki frá grunnamyndugleikanum
- Grunnamyndugleikin kann krevja, at kallað verður inn til aðalfundar
- Grunnamyndugleikin kann áleggja grannskoðara grunsins at lata upplýsingar

- Grunnamyndugleikin kann áleggja grunni at økja ella minka útluting eftir endamálinum, vísir tað seg, at stórt ósamsvar er millum útluting og ognarvirði grunsins
- Grunnamyndugleikin kann leggja sak móti ábyrgdarpersónum grunsins
- Viðtøkurnar fyri ein grunn kunnu ikki broytast uttan góðtøku grunnamyndugleikans
- Grunnamyndugleikin kann seta í verk serliga kanning, „gransk- ing“, av ávísium viðurskiftum hjá grunni.
- Grunnur kann ikki fara í likvidatióin uttan samtykki grunna- myndugleikans

Sum longu nevnt, hevur nevndin í vinnufeløgum við eigarum rúmarí ræsur í sínari stýring, men henda skal so eisini fremjast samsvarandi vilja eigaranna, sum gjøgnum aðalfundin virka sum eftirlit við nevndini og arbeiði hennara. Støðan viðvíkjandi grunnnum er tann øvugta, tí grunnurin hevur júst ongar uttanhýsis eigarar.

II.7.2 Leiðsluskyldur – kapitalfeløg og grunnar

Í galdandi lógarverki eru – bæði fyri kapitalfeløg og vinnurekandi grunnar – ásetingar um, hvussu leiðsla skal fremjast; men munur er á orðingunum.

Um leiðsluna í kapitalfeløgum er m.a. ásett:

„§ 115. Í kapitalfeløgum, sum hava eina nevnd, skal nevndin, umframt at røkja yvirskipaðu og strategisku leiðsluna og at tryggja eina fullgóða skipan av virksemin kapitalfelagsins, ansa eftir, at

- 1) bókførslan og roknskaparframløgan fer fram á ein hátt, sum eftir viðurskiftum kapitalfelagsins er nøktandi,
- 2) skipaðar eru neyðugu mannagongdirnar fyri váðastýring og innanhýsis eftirliti,
- 3) eftirlitsráðið áhaldandi fær neyðugu frágreiðingarnar um fíggarligu viðurskifti kapitalfelagsins,
- 4) stjórnin útinnur uppgávur sínar á ein hóskaðan hátt og eftir leiðreglum nevndarinnar, og at
- 5) kapitaltilbúgving kapitalfelagsins til eina og hvørja tíð er

fullgóð, heruppií at nóg mikið av gjaldføri er til at nækta verandi og komandi skyldur kapitalfelagsins, so hvørt sum tær fella til gjaldingar, og kapitalfelagið hefur sostatt til eina og hvørja tíð skyldu til at meta um fíggjarligu støðuna og tryggja, at verandi kapitaltilbúgving er fullgóð.“

....

„**§ 117.** Í kapitalfeløgum, ið hava eina leiðslu eftir § 111, stk. 1, nr. 1, hefur stjórnin dagligu leiðsluna av felagnum um hendi. Stjórnin skal fylgja teimum leiðreglum og leiðbeiningum, sum nevndin hefur givið. Dagliga leiðslan fevnir ikki um dispositiúnir, sum eftir viðurskiftum kapitalfelagsins eru av serligum slagi ella av stórum týðningi. Slík tiltøk kann stjórnin bert fremja við serligari heimild frá nevndini uttan so, at bíðast kann ikki eftir avgerð nevndarinnar uttan týðandi bága fyri virksemlu kapitalfelagsins. Um so er, skal nevndin skjótast til ber verða kunnað um framdu dispositiúnirnar.“

Tað er ikki lógarkrav fyri smápartafeløg av hava nevnd, men smápartafeløg skulu, eins og partafeløg, hava stjórn.

Fyri grunnar eru reglurnar øðrvísi: Tað er ikki lógarkrav, at grunnar skulu hava stjórn, men teir skulu hava nevnd.

Um leiðsluna í vinnurekandi grunnum er m.a. ásett:

§ 25. Bestyrelsen forestår ledelsen og organisationen af en erhvervsdrivende fonds virksomhed. Findes der en direktion, forestås ledelsen af bestyrelsen og direktionen.

Stk. 2. Direktionen varetager den daglige ledelse af fonden og skal derved følge de retningslinier og anvisninger, som bestyrelsen har givet.

Stk. 3. Bestyrelsen skal påse, at bogføringen og formueforvaltningen kontrolleres på en efter fondens forhold tilfredsstillende måde. Er der ansat en direktion, skal denne sørge for, at fondens bogføring sker under iagttagelse af lovgivningens regler herom, og at formueforvaltningen foregår på betryggende måde.

Stk. 4. Prokura kan kun meddeles af bestyrelsen.

§ 25 a. Bestyrelsen og direktionen skal give revisor de oplysninger, som må anses af betydning for bedømmelsen af fonden og, hvis fonden er en moderfond, konsernen.

Stk. 2. Bestyrelsen og direktionen skal give revisor adgang til at foretage de undersøgelser, denne finder nødvendige, og skal sørge for, at revisor får de oplysninger og den bistand, som revisor anser for nødvendig for udførelsen af sit hverv.

Hesar síðstnevndu reglurnar í lógini um vinnurekandi grunnar hava nevndin fyri Eik Grunnin og Skráseting Føroya sum grunnamyndugleiki havt at halda seg til frá 1. januar 2008 at rokna. Í tíðini frá 2002 til 31. desember 2007, tá grunnamyndugleikin lá í Danmark, var § 25 einsljóðani við galdandi lóg, men § 25a kom í lógina í 2008.

II.8 Nærri um lógargrundarlagið undir grunnaeftirlitinum

Tann fyrsta grunnalógin, og harvið tær fyrstu reglurnar um grunnamyndugleika og grunnaeftirlit, komu í gildi 1. januar 1994. Tá var grunnamyndugleikin hjá „industriministeren.“ Tá skift varð til galdandi lóg tann 1. januar 2008, varð hetta í lógini broytt til „økonomi- og erhvervsministeren“, sjálvt um økið tá varð yvirtikið sum sermál, og sjálvt um eftirlitið í veruleikanum varð flutt til landsstýrismannin í vinnumálum.

Hvørki tann gamla lógin ella galdandi lóg nevnir grunnamyndugleikan sum „grunnaeftirlit“ ella „fondtilsyn“, men „tilsyn“ er nevnt, og ivi er ikki um, at grunnamyndugleikans uppgáva er í ávísan mun at vera eftirlit við atburði og avgerðum hjá vinnurekandi grunnum.

Nevnast kann eisini, at í forarbeiðnum til ta dansku lógina, sum kom í gildi í 1984, var ætlanin fyrst at seta eina orðing inn í lógina um sjálvt efirlitið, men hetta var hildið at vera óneyðugt og kom tí ikki við. Talan var um eina yvirskipaða orðing um, at grunnamyndugleikin skuldi hava eitt ávíst eftirlit við, at grunnar vóru ríknir forsvarliga í samsvari við lóggávuna og viðtøkurnar.

Tær ásetingarnar í lógini, sum hava við uppgávnar hjá grunnamyndugleikanum og Skráseting Føroya at gera, eru hesar:

Undantak frá lógini í serligum føri:

§ 1, stk. 5. *Fondsmyndigheden kan med økonomi- og erhvervsministerens samtykke bestemme, at en fond, som på anden måde end efter denne lov er undergivet offentligt tilsyn og økonomisk kontrol, helt eller delvis skal være undtaget fra loven.*

Lækking av grundkapitalinum krevur samtykki frá grunnamyndugleikanum:

§ 11. *Nedsættelse af grundkapitalen kræver fondsmyndighedens samtykke. Økonomi- og erhvervsministeren kan fastsætte regler om meddelelse af samtykke, herunder om underretning af kreditorer, og om indgivelse af anmeldelse til den færøske registreringsmyndighed.*

Meiriluti av nevnd kann ikki vera stjórar. Nevndarformaður kann ikki vera stjóri uttan samtykki:

§ 12, stk 3. *Flertallet af bestyrelsens medlemmer må ikke være ansat som direktorer i fonden²⁰. En direktor må ikke uden fondsmyndighedens samtykke vælges til formand.*

Bústaðarskylda - undantak krevur samtykki:

§ 13. *Direktorer og mindst halvdelen af bestyrelsesmedlemmerne skal være bosat her i landet, medmindre fondsmyndigheden undtager fra dette krav eller kravet strider mod internationale forpligtelser.*

Grunnamyndugleikin kann seta ábyrgdarpersónar frá, lúka teir ikki ávísar treytir:

20 Orsøkin til hetta er eyðsæð, at stjórnin ikki skal hava tað veruliga valdið í grunninum. Tí tykist tað undranarvert, at orðingin í § 209 í lógini um finansiel virksomhed tá fyriskrivaði, at fyri teir grunnar, sum vóru stovnaðir í sambandi við umskipan av sparikassum, skuldi stjórnin í bankanum velja meirilutan í nevndini í grunninum. Hetta er júst eitt av høvuðspunktunum í tí eftirfylgjandi viðgerðini av gongdini og lagnuni hjá Eik samtakinum. Meira um hetta seinni í hesi frágreiðing.

§ 15. *Fondsmyndigheden kan afsætte et bestyrelsesmedlem eller en direktør, der ikke opfylder betingelserne i § 13. Fondsmyndigheden kan endvidere afsætte et bestyrelsesmedlem, der ikke opfylder kravene i oprettelsesdokumentet for fonden eller vedtægten, eller som skal udtræde af bestyrelsen efter reglerne i § 14, stk. 2-4.*

Grunnamyndugleikin kann í serligum förum velja nevndarlim:

§ 16. *Ved et bestyrelsesmedlems afgang udpeges det nye medlem i overensstemmelse med vedtægten.*

Stk. 2. Sker udpegnings ikke i overensstemmelse med vedtægten, foretages den af fondsmyndigheden.

Undantak frá reglunum um forboð fyri stovnarans möguleika fyri at hava avgerandi ávirkan:

§ 17. *Stifteren, dennes ægtefælle eller personer, der er knyttet til de nævnte personer ved slægts- eller svogerskab i ret op- eller nedstigende linje eller sidelinjen så nært som søskende, kan ikke uden fondsmyndighedens samtykke udgøre bestyrelsens flertal.*

Stk. 2. Stiftes en fond af et selskab, kan en person, der direkte eller indirekte ejer mere end halvdelen af den stemmeberettigede kapital i selskabet, ikke uden fondsmyndighedens samtykke udgøre bestyrelsens flertal sammen med de personer, der er knyttet så nært til den pågældende som angivet i stk. 1, ligesom de sidstnævnte personer heller ikke uden fondsmyndighedens samtykke kan udgøre bestyrelsens flertal.

Reglur um grunnamyndugleikans eftirlit við og ræði á reglum um samsýningar til nevndarlimir:

§ 19. *Vederlag til bestyrelsesmedlemmer må ikke overstige, hvad der anses for sædvanligt efter hvervets art og arbejds omfang.*

Stk. 2. Økonomi- og erhvervsministeren kan fastsætte regler om størrelsen af vederlaget til bestyrelsesmedlemmer. Et vederlag, der ikke er fastsat i overensstemmelse med disse regler, skal godkendes af fondsmyndigheden.

Stk. 3. Fondsmyndigheden kan nedsætte et vederlag, der findes for højt.

Krav um grunnamyndugleikans góðkenning av „ekstraordinære dispositioner“:

§ 21, stk. 3. *Fondens bestyrelse må kun med fondsmyndighedens samtykke foretage eller medvirke til ekstraordinære dispositioner, som kan medføre risiko for, at vedtægten ikke kan overholdes.*

Grunnamyndugleikin ella Skráseting Føroya, sum eftir yvirtøkuna av ókinum vinnurekandi grunnar í 2008 vóru hjá sama myndugleika, kann krevja nevndarfund:

§ 26. *Et medlem af bestyrelsen, en direktør, fondsmyndigheden eller den færøske registreringsmyndighed kan forlange, at bestyrelsen indkaldes.*

Grunnamyndugleikin kann seta grannskoðara, um eingin er. Grannskoðarin skal í ávísum førum senda grunnamyndugleikanum serliga frágreiðing

§ 29. *En erhvervsdrivende fonds årsrapport skal undergives revision af en eller flere revisorer udpeget af bestyrelsen eller i henhold til vedtægten.*

Stk. 2. Er der ingen revisor i fonden, udpeger fondsmyndigheden en revisor.

Stk. 3. Revisor skal påse, om bestyrelsen overholder sine pligter til at oprette og føre bøger, fortegnelser og protokoller, samt om reglerne om forelæggelse og underskrivelse af revisionsprotokollen er overholdt. Konstaterer revisor, at de omhandlede krav ikke er opfyldt, skal revisor udfærdige en særskilt erklæring herom, der fremsendes til fondsmyndigheden.

Grunnamyndugleikin kann í serligum føri seta grannskoðara frá:

§ 32. *En revisor kan afsættes af den, der har valgt revisoren, eller af fondsmyndigheden. Ein grannskoðari kann einans verða settur frá, innan starvstíðin er úti, um grundgivin viðurskipti geva orsök til tað.*

Grannskoðarin hevur skyldu til at ganga undir møgulig krøv frá grunnamyndugleikanum:

§ 34. *I forbindelse med sin kritiske gennemgang af fondens regnskabsmateriale og fondens forhold i øvrigt skal revisor efterkomme de krav vedrørende revisionen, som den færøske registreringsmyndighed eller fondsmyndigheden stiller.*

Stk. 2. Revisor kan i øvrigt i påtegningen meddele oplysninger, som revisor anser det for rigtigt at lade komme til den færøske registreringsmyndigheds eller fondsmyndighedens kundskab.

Grunnamyndugleikin ella Skráseting Føroya kann krevja grannskoðaran eftir upplýsingum:

§ 37. *Den færøske registreringsmyndighed og fondsmyndigheden kan pålægge revisor at give oplysninger om fondens forhold.*

Grunnamyndugleikin kann í ávísum fòrum biðja nevndina luta meira ella minni út, enn nevndin hevur samtykt:

§ 42. *Såfremt uddelingen til formålet står i klart misforhold til fondens midler, kan fondsmyndigheden henstille til bestyrelsen at overveje at søge uddelingen forøget eller nedsat.*

Stk. 2. Må uddelingen storrelse anses for at indebære fare for en krænkelse af fondens vedtægt, kan fondsmyndigheden efter forhandling med bestyrelsen pålægge bestyrelsen at foretage de fornødne dispositioner med henblik på en forøgelse eller nedsættelse af uddelingen.

Stk. 3. Den færøske registreringsmyndighed kan efter udtalelse fra fondsmyndigheden pålægge bestyrelsen at foretage henlæggelser.

Grunnamyndugleikin kann taka avgerð um at stevna ábyrgdarpersónum:

§ 45. *Beslutning om anlæggelse af søgsmål mod bestyrelsesmedlemmer, direktører, granskningsmænd, revisorer eller tredjemand kan træffes af bestyrelsen eller fondsmyndigheden.*

Grunnamyndugleikin skal geva samtykki til viðtøkubroyting

§ 48. *Efter indstilling fra bestyrelsen og med justitsministerens samtykke kan fondsmyndigheden tillade, at en bestemmelse i en vedtægt ændres. Det kan herunder tillades, at fonden sammenlægges med andre erhvervsdrivende fonde eller opløses.*

Stk. 2. Bestemmelserne i stk. 1 finder anvendelse, uanset om der i vedtægten er tillagt bestyrelsen eller andre ret til at ændre vedtægten.

Stk. 3. Justitsministeren kan fastsætte regler om, at visse vedtægtsbestemmelser

kan ændres af bestyrelsen alene eller af bestyrelsen med fondsmyndighedens tilladelse.

§ 49. Justitsministeren kan efter forhandling med fondsmyndigheden og bestyrelsen beslutte, at en vedtægtsbestemmelse skal ændres, når bestemmelsen er uigennemførlig eller har vist sig klart uhensigtsmæssig.

Stk. 2. Justitsministeren kan beslutte, at en vedtægtsbestemmelse skal ændres, når den strider mod lovgivningen eller oprettelsesdokumentet for fonden.

Uppgávarnar hjá grunnamyndugleikanum og skrásetingarmyndugleikanum: Skrásetingarmyndugleikin kann t.d. eisini tala at, tá brot verða framd á lógina, og áleggja ábyrgdarpersónum at fáa viðurskiftini í rættlag

Fondsmyndighedens og den færøske registreringsmyndigheds opgaver

§ 57. Fondsmyndighed efter denne lov udøves af økonomi- og erhvervsministeren. Henhører fondens hovedformål under justitsministerens forretningsområde, udøves fondsmyndigheden af justitsministeren. Det samme gælder, hvis fonden har flere ligestillede formål, der ikke hører under samme minister.

Stk. 2. Ved overtrædelse af bestemmelserne i denne lov kan fondsmyndigheden eller den færøske registreringsmyndighed give bestyrelsen, direktør eller revisor pålæg om at bringe forholdet i overensstemmelse med lovens regler.

Stk. 3. Fondsmyndigheden og den færøske registreringsmyndighed kan forlange de oplysninger, der er nødvendige til varetagelse af deres opgaver.

Stk. 4. Den færøske registreringsmyndighed kan meddele forlængelse af de frister, der er fastsat i denne lov.

Grunnamyndugleikin kann gera av, at annað serligt eftirlit eisini skal galda fyri grunnar:

§ 57 a. *Fondsmyndigheden træffer bestemmelse om, i hvilket omfang videregående regler om tilsyn i stadfæstede fondes vedtægter skal gælde ved siden af anordningens almindelige regler.*

Grunnamyndugleikin kann seta í verk „granskning“ av nærri lýstum viðurskiftum í grunnum:

§ 59. *Fondsmyndigheden kan bestemme, at der skal foretages granskning af nærmere angivne forhold vedrørende en erhvervsdrivende fond, dens forvaltning eller regnskaber. Fondsmyndigheden udpeger en eller flere granskningsmænd. Udgifterne til granskning udredes foreløbig af fondsmyndigheden, men afholdes af fonden.*

Stk. 2. Fondens bestyrelse og direktion skal give granskningsmændene de oplysninger, som må anses af betydning for bedømmelsen af fonden og, hvis fonden er en moderfond,

Stk. 3. Bestyrelsen og direktionen skal give granskningsmændene adgang til at foretage de undersøgelser, de finder nødvendige, og skal sørge for, at granskningsmændene får de oplysninger og den bistand, som granskningsmændene anser for nødvendig for udførelsen af deres hverv.

Stk. 4. Granskningsmændene skal afgive en skriftlig beretning til fondsmyndigheden. Fondsmyndigheden fastsætter deres vederlag.

Stk. 5. Fondsmyndigheden sender genpart af beretningen til den færøske registreringsmyndighed.

Grunnamyndugleikin kann seta tvingsilstiltøk í verk móti ábyrgdarpersónum:

§ 64. *Unnlader en fonds bestyrelse, direktion eller revisor i rette tid at efterkomme de pligter, der påhviler dem i forhold til den færøske registreringsmyndighed eller fondsmyndigheden, eller som påhviler dem ifølge regler, der udstedes i medfør af loven, kan den færøske registreringsmyndighed eller fondsmyndigheden som tvangsmiddel pålægge de pågældende daglige eller ugentlige boder.*

II.8.1 Lýsing av ásetingum um grunnaeftirlitið

Arbeiðið hjá grunnamyndugleikanum er samanumtikið at ansa eftir, at vilji stovnara grunsins á besta hátt verður fylgdu, og at ábyrgdarpersónar í grunninum ikki skeikla endamál grunsins ella taka avgerðir, sum fíggjarliga seta grunnin í vanda.

Reglurnar kunnu bólkast soleiðis:

Formlig undantök: Ein partur av heimildum hjá grunnamyndugleikanum er í ávísum förum at geva undantak frá skipanarligum hövuðsreglum í lógini. Tað merkir, at grunnur má biðja um loyvi frá grunnamyndugleikanum, áðrenn skráseting kann fara fram.

Hetta er t.d. galdandi, tá talan er um stjóra sum nevndarformann og bústaðarskyldu hjá nevndarlimum, sbr. § 12, stk. 3 og § 13. Hetta er eisini galdandi fyri nevndarlimir, sum kunnu hava tilknýti til stovnanan, sbr. § 17.

Hesin parturin av reglunum er fyri at tryggja ætlanina við grunninum og at forða fyri ósakligari ávirkan.

Grunnamyndugleikin kann leggja uppí av sínum eintingum (ex officio): Hesin parturin av heimildum grunnaeftirlitsins er um tey føri, har grunnamyndugleikin verður varugur við ólóglig ella ónøktandi viðurskifti. Tá skal myndugleikin taka stig sjálvur.

Hetta kann myndugleikin t.d. gera eftir § 15, tá ábyrgdarpersónur ikki lýkur treytirnar í § 13, og eftir § 16 tá nevndarlimur ikki verður valdur samsvarandi grunsviðtøkunum.

Eisini kann grunnamyndugleikin krevja:

- at aðalfundur verður innkallaður. sbrt. § 26.
- at um grunnur ikki hevur grannskoðara, skal grunnamyndugleikin velja ein, sbrt. § 29, stk. 2,
- at grannskoðari fer úr starvi (í heilt serligum förum), sbrt. § 32, og
- grannskoðara eftir upplýsingum, sbrt. §§ 34 og 37.

Av øðrum ásetingum av hesum slagi kunnu nevast, at grunnamyndugleikin:

- kann lækka nevndarsamsýningar,
- átala ónøktandi viðurskifti og seta freistir fyri at fáa tey í rættlag,
- seta tvingsiltøk í verk,
- stevna ábyrgdarpersónum, umframt
- at seta í verk gransking av ávísam viðurskiftum hjá grunni.

Hesin parturin av reglunum skal forða fyri, at óhepnar støður koma í og tryggja nøktandi viðurskifti annars í vinnurekandi grunnum.

Serligar ásetingar: Eftir at nevna standa serliga fyra týðningarmiklar støður, sum krevja samtykki grunnamyndugleikans frammanundan, ella sum grunnamyndugleikin kann leggja seg út í:

1. Lækking av grundkapitali grunsins, § 11.
2. Broyting av viðtøkum grunsins, §§ 48 og 49
3. Broyting av útluting grunsins, § 42
4. Serligar avgerðir, sum kunnu føra til, at grunnurin ikki klárar at halda viðtøkurnar, § 21, stk. 3

Viðvíkjandi 1 og 2: Grundkapitalurin hjá einum grunni kann ikki lækkast uttan samtykki grunnamyndugleikans, og viðtøkurnar kunnu heldur ikki broytast, uttan so at grunnamyndugleikin gevur loyvi til tess.

Legg til merkis, at ein nevndarsamtykt um lækking av grundkapitalinum ella um eina viðtøkubroyting einki gildi hava yvirhøvur, hava tær ikki myndugleikans góðkenning frammanundan.

Í hesum sambandi skal nevast, at Eik Grunnurin í trimum førum bað um loyvi frá grunnaeftirlitinum til at gera broytingar í viðtøkunum. Tað var í tíðini, áðrenn økið var yvirtikið, og grunnaeftirlitið var tá í Danmark. Hetta verður lýst nærri undir III.1.2.2.

Viðvíkjandi 3: Grunnamyndugleikin kann – t.d. í sambandi við eina gjøgnumgongd av roknskapinum – mæla einum grunni til at luta meira út ella luta minni út til endamálið, enn nevndin hevur samtykt.

Legg til merkis, at grunnaeftirlitið hevur ikki skyldu til at gjøgnumganga innkomnar roknskapir, men kann sjálvandi gera hetta, og skal gera tað, um orsök er til at halda, at okkurt er, sum ikki er rætt.

Nevast kann, at Erhvervsstyrelsen í Danmark bert ger hendinga stakroyndir. Víst verður til upprit frá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, sum er endurgivið niðanfyrir undir III.1.2 „Grunnaeftirlitið hjá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen.“

Viðvíkjandi 4: Grunsnevndin kann ikki taka ella medvirka til „óvanligar avgerðir“ (ekstraordinære dispositioner) uttan grunnamyndugleikans samtykki. Talan skal vera um óvanligar/serligar avgerðir, sum kunnu skapa vanda fyri, at viðtøkur grunsins ikki kunnu haldast – t.e. serliga, at grunnurin ikki klárar at halda fram við at arbeiða fyri endamálinum, ella at avgerðin setir tilveru grunsins í vanda.

Legg til merkis, at tað er upp til grunsnevndina í hvørjum einstøkum føri sjálv at meta um, um biðjast skal um grunnamyndugleikans samtykki. Eik Grunnurin og Skráseting Føroya brúka § 21, stk. 3 í mars 2010, tá Eik Grunnurin søkir um og fær loyvi at veita trygd fyri, at P/f Eik Banki altíð lýkur hægstu solvenskrøv.

Sjálvt um Grunnamyndugleikin, sum greinað omanfyri, hevur formligar reglur at vísa til í sínum eftirliti og eisini hevur møguleikar at taka stig sjálvur í ávísum førum, so er grunnamyndugleikin ikki beinleiðis at sammeta við aðalfundin í einum partafelag. Myndugleikin kann ikki kalla til árligan fund, sum kann samanlíknast við aðalfundin í øðrum vinnufeløgum, og myndugleikin hvørki kann ella skal so hvørt og í smálutum eftirkanna arbeiðið hjá grunsnevndini.

Grunsnævndirnar hava sjálvar skyldu til at ansa eftir, at virðisumsiting grunsins er nøktandi og trygg, sbrt. § 25, stk. 3 í lógini ²¹. Hvussu henda áseting skal tulkast, samanhildið við umskipanarreglurnar í banka- og sparikassalógini um, at grunnurin og bankin skulu virka sum ein heild, er sum fyrr nevnt eitt umráðandi evni í málinum um Eik Grunnin, og um teir sonevndu sparikassagrunnarnar í Danmark yvirhøvur

II. 9 Fyrningarspurningar

Í februar 2014 bað Skráseting Føroya við grundarlagi í granskingarfrágreiðingini frá Eyðfinni Jacobsen frá 6. desember 2013 Føroya Landfúta um at kanna, um grunsnevndin hevði framt brot á lóg um vinnurekandi grunnar ella aðra lóggávu.

21 § 25. stk. 3. Bestyrelsen skal påse, at bogføringen og formueforvaltningen kontrolleres på en efter fondens forhold tilfredsstillende måde. Er der ansat en direktion, skal denne sørge for, at fondens bogføring sker under iagttagelse af lovgivningens regler herom, og at formueforvaltningen foregår på betryggende måde.

Niðurstøða fútans var, at møgulig lógarbrot vóru fyrnað.

Talan kann vera um bæði revsirættarlaga fyrning (brot á lóg) og privat-rættarlaga fyrning (endurgjald).

II.9.1 Revsirættarlig fyrning

Lógarbrot fynast eftir kapitli 11 í revsilógini, „Ophør af den strafbare handlings retsfølger.“ Eisini brot á aðra lóggávu enn revsilógina fynast eftir hesum reglum.

Endurgjaldskrøv fynast eftir lóg frá 1908 um „Forældelse af visse fordringer.“

Fútin tekur sær bara av revsirættarligum spurningum og ikki spurningum um endurgjald, og tá Skráseting Føroya meldaði málið til lögregluna, var tað fyri at vita, um grundarlag var fyri revsirættarligum átøkum. Víst varð til møgulig brot á vinnugrunnalógina ella „aðra lóggávu“ – við tí síðsta verður ivaleyst fyrst og fremst meint revsilógina, men talan kann vera um aðra lóggávu uttan fyri revsilógina, eitt nú ársroknskaparlóg.

Ásetingar í vinnugrunnalógini, sum talan kundi vera um, er í fyrsta lagi

§ 25, stk. 3

Bestyrelsen skal påse, at bogføringen og formueforvaltningen kontrolleres på en efter fondens forhold tilfredsstillende måde. Er der ansat en direktion, skal denne sørge for, at fondens bogføring sker under iagttagelse af lovgivningens regler herom, og at formueforvaltningen foregår på betryggende måde.

Um revsing fyri brot á hesa áseting stendur í somu lóg

§ 63, stk. 2

Med bøde straffes forsætlig eller groft uagtsom overtrædelse af § 25, stk. 3...

Talan kann eisini vera um

§ 21, stk. 3

Fondens bestyrelse må kun med fondsmyndighedens samtykke foretage eller medvirke til ekstraordinære dispositioner, som kan medføre risiko for, at vedtægten ikke kan overholdes.

Um revsing fyri brot á hesa áseting stendur í somu lóg

§ 63, stk. 3

Med bøde straffes grov eller gentagen overtrædelse af § 21, stk. 3...

Brot á hesar ásetingar í vinnugrunnalógini kunnu sostatt bert revsast við bót.

Um fyrning av lógarbrotum stendur í revsilógini

§ 93, stk. 1, 1)

Forældelsesfristen er 2 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 1 år for overtrædelsen

Tað merkir, at fyri lógarbrot, har revsingin er bót, er fyrningarfreistin 2 ár.

Fyrningarfreistin verður eftir revsilógini sum høvuðsregla roknað soleiðis:

§ 94, stk. 1

Forældelsesfristen regnes fra den dag, da den strafbare handling eller undladelse er ophørt.

Eik Grunnurin hevði sín síðsta fund tann 13. desember 2010, tá samtykt varð at fara í likvidatióin. Eftir henda dag tók nevndin onga avgerð yvirhøvu. Tað merkir, at undir øllum umstøðum eru lógarbrot eftir vinnugrunnalógini fyrnað í seinasta lagi tann 13. desember 2012.

Gjørnumgondin av málinum vísir tó, at er talan um brot á vinnugrunnalógina, so er talan um avgerðir, sum eru tiknar nokkso langt fyri ta tíð. Út frá granskingarfrágreiðingini frá Eyðfinni Jacobsen metti fútin, at tær avgerðir, sum kundu vera revsiverdar, eru tiknar í seinastal

lagi 31. desember 2008. Tað merkir, at so eru brotini fyrnað í seinasta lagi 31. desember 2010 ²².

Verður kannað eftir, um talan kundi verið um brot á revsilógina, so eru serliga tvær ásetingar at nevna:

§ 296²³

Med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder straffes den,

1)

2)

3) groft overtræder den for en juridisk person gældende lovgivning vedrørende

a)

b) anvendelse af den juridiske persons midler,

Stk. 2. Begås en handling eller undladelse som nævnt i stk. 1 af grov uagtsomhed, er straffen bøde eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 4 måneder

§ 299

Med Bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder straffes den, som uden at Betingelserne for at anvende § 280 foreligger,

1) i et Formueanliggende, som det paahviler ham at varetage for en anden, ved Tilsidesættelse af sin Pligt paafører denne et betydeligt Formuetab, som ikke erstattes inden Dom i første Instans,

2) ved varetagelse af en andens formueanliggender for sig selv eller andre på pligtstridig måde modtager, fordrer eller lader sig tilsige gave eller anden fordel, såvel som den, der yder, lover eller tilbyder en sådan gave eller anden fordel.

Um fyrning av lógarbrotum stendur í revsilógini

22 Undir kapitli „IV.4.4 Konkurs“ nevnið Jørn Astrup Hansen, at møgulega kundi onkur hugsast at gjørt galdandi ábyrgdarelvandi dispositiúnir í 2008-2009.

23 Henda orðing kom í gildi í 2009. Orðingin til tá var:

Med bøde eller hæfte indtil 2 år straffes den, som uden at betingelserne for at anvende § 279 foreligger

1).....

2).....

3) overtræder de for aktieselskaber eller ande med begrænset ansvar gældende bestemmelser med hensyn til udfærdigelse af aktiebrev, andelsbeviser eller interimbeviser, anvendelse af overskud, udbetaling af udbytte eller tilbagebetaling af indskud.

§ 93, stk. 1, 2)

Forældelsesfristen er 5 ár, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 4

Tað merkir, at fyri møgulig brot á nevndu ásetingar í revsilógini er 5 ára fyrningarfreist. Út frá granskingarfrágreiðingini frá Eyðfinni Jacobsen metti fútin, at tær avgerðir, sum talan kann vera um sum revsiverdar, eru tiknar í seinasta lagi seint í 2008. Hesi mál eru sostatt fyrnað í seinasta lagi seint í 2013.

Fyri at staðfesta revsiverd viðurskifti av hesum slagi, skal lógarbrotið vera gjørt við vilja ella av grovum ósketni. Í summum førum er tað eisini ein treyt, at tað skal hava havt tap við sær. Einku av hesum er staðfest í málinum.

Rættarfylgjan av, at eitt mál er fyrnað, er, at lógarbrotið kann ikki revsast, sbrt. § 92 í revsilógini.

II.9.2 Privatrættarlig fyrning

At revsing er fyrnað, merkir tó ikki, at eitt møguligt endurgjaldskrav eisini er fyrnað og fellur burtur.

Endurgjaldskrøv, sum ikki byggja á serlóg ella serligan sáttmála, hava 5 ára fyrningarfreist, roknað frá tí degi, kravið kundi verið sett fram.

Treytin fyri endurgjaldsgrundarlagi er, at skaðaelvarin visti ella átti at vitað, at hansara avgerð fór at hava skaða/tap við sær fyri annan.

Í málinum um Eik Grunnin má roknast við, at møgulig endurgjaldkrøv í stóran mun høvdu verið grundað á møguligar revsiverdar fíggjarliga skaðaelvandi avgerðir. Tað vil siga, at møgulig endurgjaldskrøv ivaleyst mugu metast at vera fyrnað seint í 2013.

Men av tí at freistin skal roknast frá tí, at kravið kundi verið sett fram – t.e. at tann, sum hevur verið fyri skaða, visti ella átti at vitað um tapið – kann sigast, at tann lögfrøðiligi spurningurin um møguligt endurgjald í prinsippinum enn stendur opin.

Tað má tó metast at vera púra óhugsandi, at endurgjald kann verða kravt nú, ikki bara vegna fyrning, men eisini tí at endurgjald kann bara tann krevja og kann bara verða kravt fyri tann, sum hevur havt eitt tap, og sum kann prógva, at onkur annar hevur elvt tað. Í hesum máli er tað bara Eik Grunnurin, sum kann hava verið fyri tapi. Eik Grunnurin er ikki til longur. Víst verður eisini til tað, sum Jørn Astrup Hansen førir fram undir kapitli IV.4.4 um konkursin hjá Eik Grunninum.

Endurgjaldsgrundarlag er tó ongantíð staðfest í málinum um Eik Grunnin.

Christian Andreasen, kurator í búnum Eik Grunnurin í konkurs, sigur í brævi til Skráseting Føroya, dagfest 5. mai 2014, at endurgjaldsábyrgd „... helst eru fyrnað.“²⁴

Eyðfinnur Jacobsen, granskingarfólk, hevur sagt § 19 nevndini, at hann móttvegis Skráseting Føroya gjørdi vart við, at tað hevði stóran týdning, at granskingin kundi halda fram, tí málið kundi fyrna.

Jógvan Thomsen, stjóri á Skráseting Føroya sigur, at Skráseting Føroya ongantíð fekk eitt formligt skriv frá granskingarfólkinum um, at her var nakað, sum kravdi skjóta handling frá grunnamyndugleikanum.

II.9.2.1 Kundi Skráseting Føroya stevnt eftir endurgjaldi fyri Eik grunnin?

Eftir kapitli 8 í grunnalógini eru nevndarlimir, stjórar, granskingarpersónar og grannskoðarar endurgjaldskyldugir fyri tap, sum teir í sínum arbeiði við vilja ella av ósketni elva grunninum, og hesir persónar eru eisini endurgjaldskyldugir fyri tann skaða, sum teir við vilja ella av ósketni elva kreditorum hjá grunninum:

Kapitel 8. Erstatning

§ 44. *Bestyrelsesmedlemmer, direktorer og granskningsmænd, som under udførelsen af deres hverv forsætligt eller uagtsomt har tilføjet fonden skade, er pligtige at erstatte denne.*

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 finder tilsvarende anvendelse med hensyn til

²⁴ Í sama brævi ger hann annars vart við, at í konkursbúnum er bara ein kreditorur, P/f Føroya Banki, og at hesin ikki ynskir at seta fram endurgjaldskrav móti nøkrum.

revisorer. Er et revisionselskab valgt til revisor, er både revisionselskabet og den revisor, hvem revisionen er overdraget, erstatningsansvarlige.

Stk. 3. Erstatningen kan nedsættes, når dette findes rimeligt under hensyn til skyldgraden, skadens størrelse og omstændighederne i øvrigt.

§ 45. *Beslutning om anlæggelse af søgsmål mod bestyrelsesmedlemmer, direktører, granskningsmænd, revisorer eller tredjemand kan træffes af bestyrelsen eller fondsmyndigheden.*

§ 46. *De i § 44, stk. 1 og 2, nævnte personer er tillige erstatningsansvarlige for skade, de under udførelsen af deres hverv forsætligt eller uagtsomt har tilføjet kreditorer eller tredjemand.*

Stk. 2. § 44, stk. 3, finder tilsvarende anvendelse.

§ 47. *Søgsmål mod bestyrelsesmedlemmer, direktører, granskningsmænd eller revisorer kan anlægges ved retten på det sted, hvor fonden har sit hjemsted.*

Eftir § 45 hefur grunnamyndugleikin móguleika sjálvur at reisa endurgjaldskrav – eisini móti øðrum persónum. Skráseting Føroya hevði tí lögfrøðiligan førleika til at seta fram endurgjaldskrav, bæði móti ábyrgdarpersónum í grunninum og móti uttanfyri standandi, eitt nú P/f Eik Banka – í hvussu er í tíðini fyri konkursin.

Fyri at reisa slíkt sakarmál var sjálvandi neyðugt við so stórum innliti í viðurskiftini, at tú næstan við vissu kundi siga, at endurgjaldsgrundarlag var, og at rättarmálið átti at verið vundið. Og tað var eisini júst fyri at kanna viðurskiftini nærri, at Skráseting Føroya setti gransking av ávísium viðurskiftum í Eik Grunninum í verk í 2011.

Hendan gransking varð sum kunnugt ongantíð liðug, og tað hevði verið fíggarliga óforsvarligt fyri Skráseting Føroya at stevnt eftir endurgjaldi, uttan betri innlit í viðurskiftini: Eitt hugsað krav upp á t.d. 450 mió. kr. (tað sum grunnurin læt bankanum í ábyrgdarlánnum) hevði kostað 4,5 mió. kr. bara í rättargjaldi, og eitt tapt rättarmál í hesari stødd hevði kostað uppáttur meira í sakarkostnaði – til Skráseting Føroya at gjalda. Var kravið minni, t.d. 150 mió. kr. (sama krav sum í rättarmálinum hjá Finansiell Stabilitet móti ábyrgdarpersónum í Eik Banka), hevði rättargjaldið verið tað minni, uml. 2,5 mió. kr.

Spurningurinn í yvirskriftinni kann tí svarast soleiðis: Ja, grunnamyndugleikin hevði eftir lógini formligan møguleika at leggja sak um endurgjald beinanvegin í 2011; men eitt rættarmál krevur neyvt innlit í viðurskiftini, og hetta innlit skal staðfesta endurgjaldsgrundarlag. Slíkt grundarlag varð, sum sagt, ikki staðfest, tí granskingin varð ikki gjøgnumførd.

II.10 Niðurstøða um lógargrundarlagið

Lógargrundarlagið undir virki Eik Grunsins og eftirlitsmyndugleikans var í høvuðsheitum tað sama øll árin, Eik Grunnurin virkaði. Nakrar justeringum vóru gjørdar í vinnugrunnalógini í 2007, sum komu í gildi við nýggjari vinnugrunnalóg 1. januar 2008. Nøkur ískoyti og broytingar vóru eisini í lógini um finansiell virksomhed, men ikki so, at tað ávirkaði tær grundleggjandi reglurnar fyri virki grunsins ella eftirlitsins.

§ 19 nevndin heldur,

- at vinnugrunnalógin hevur roynst illa til so umfatandi vinnuvirksemi sum sparikassagrunnarnir reka, og at eftirlitið við hesum serliga slagi av grunnum av hesi orsök hevur verið ov lítið ítøkilig,
- at tað er ein vansi, at lóg um umskipan av sparikassum til bankar var ógreið, og ikki í nøktandi mun tók atlit at reglunum í lóg um vinnurekandi grunnar,
- at umskipanarreglurnar í banka- og sparikassalógini sampakkaðu illa við reglurnar fyri vinnurekandi grunnar, og at hetta er orsök til bæði misskiljingar og mistøk,
- at betri var, um serreglur vórðu gjørdar fyri sparikassagrunnar í lógini um bankavirksemi, heldur enn, at teir komu undir lóg um vinnurekandi grunnar, m.a. soleiðis, at eftirlitið við teimum varð lagt til sama eftirlitsmyndugleika sum bankin,
- at tað var ein stórur feilur, at nevndin í bankapartafelagnum skuldi velja meirilutan í grunsnevndini símamillum,

- at tað var ein feilur, at umskipanarreglurnar í banka- og spari-kassalógini høvdu tvinnar so ymiskar móguleikar, sum grunnaleistin og hylkisleistin, fyri umlegging frá sparikassa til banka at velja ímillum, uttan samstundis at gera púra greitt, at ikki somu reglur – og heldur ikki eftirlitsreglur – vóru galdandi fyri báðar leistirnar,
- at tað var ein vansi, at skrásetingarmyndugleikin og grunnamyndugleikin fram til 2008 vóru í hvør sínum landi,
- at tað er ein vansi, at eftirlitini við banka og grunni eru undir ymiskum myndugleikum og í ymsum londum,
- at bankar og sparikassagrunnar áttu at verið undir somu lóg og undir sama eftirliti,

Nevndin fer í hesum sambandi sum dømi at vísa á eftirlitsstøðuna í TF-samtakinum í dag, sum hugsandi kann elva til trupulleikar:

- Eik Banki er undir eftirliti av Finanstilsynet í Danmark
 - Trygging og pensjón er undir eftirliti av Tryggingar-eftirlitinum í Føroyum
 - TF Holding er undir eftirliti av Finanstilsynet í Danmark
 - Ognarfelag Tryggingartakaranna er undir eftirliti av Skráseting Føroya í Føroyum
- at tað ikki er nøktandi, at einki er gjørt við grunnalóggávuna enn, hóast hetta skuldi hava høga raðfesting longu í 2010,
 - at vinnugrunnalógin eigur at vera broytt, so landsstýrismaðurin í vinnumálum stendur sum grunnamyndugleiki, og ikki sum nú „erhvervs- og økonomiministeren“, soleiðis at samsvar verður millum praksis og lógartekst,
 - at eisini ikki-vinnurekandi grunnar eiga at verða skipaðir við lóg,

Um fyrningarspurningin heldur § 19 nevndin

- at høvdu eftirlitsreglurnar verið meira ítökiligar, hevði grunnamyndugleikin havt móguleika sjálvur og skjótari at verið varugur við móguligar skaðaelvandi avgerðir og kundi tikið neyðug kanningarstig og eisini at reist sakarmál, um grundarlag var fyri tí
- at grunnamyndugleikin kundi reist rättarmál áðrenn fyrning, men ásannar, at neyðugt hevði tá verið við figging til tilíkt sakarmál, og eisini hevði verið neyðugt at framskunda granskingina. Nevndin heldur ikki, at granskingin, sum varð gjørd, var nøktandi.

KAPITTUL III: GRUNNA-EFTIRLITIÐ

Í hesum kapitli verður skrivað um:

- Arbeiðið hjá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen sum grunnamyndugleiki frá 2002 og til 31.12.2007
- Arbeiðið hjá Skráseting Føroya sum grunnamyndugleiki frá 01.01.2008 og til mai 2014
- Mett verður síðani, um samsvar er millum lógargrundarlagið og tað framda eftirlitið av Eik Grunninum
- Til endans verður gjørd ein niðurstøða um grunnaeftirlitið yvirhøvur

III.1 Grunnaeftirlitið í praksis

Frammanfyri er greitt frá um lógargrundarlagið fyri vinnurekandi grunnar og heimildargrundarlagið fyri tí slagnum av vinnurekandi grunnum, sum eru sonevndir sparikassagrunnar.

Í hesum kapitli verður roynt at lýsa arbeiðið hjá myndugleikanum, sum hevði eftirlit við vinnurekandi grunnum, grunnamyndugleikanum (fondsmyndigheden).

III.1.1 Grunnaeftirlitið hjá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen fyrifat grunnamyndugleikan í Danmark, eisini fyri føroyskar vinnurekandi grunnar fram til 31.12.2007.

Hvussu Erhvervs- og Selskabsstyrelsen yvirskipað hevur útint grunnaeftirlitið, kemur fram í einum uppriti, sum er dagfest 10. desember 2009. Har lýsir Erhvervs- og Selskabsstyrelsen bæði sína uppgávu sum skrásetingarmyndugleiki og sína uppgávu sum grunnamyndugleiki fyri vinnurekandi grunnar.

Í hesum uppriti stendur m.a. um skrásetingaruppgávurnar:

„Alle erhvervsdrivende fonde skal registreres hos Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Grundkapitalen skal udgøre mindst 300.000 kr.

Styrelsen er som det fremgår registreringsmyndighed for alle erhvervsdrivende fonde, hvilket indebærer at styrelsen typisk påser følgende:

- Det retlige grundlag for fondens oprettelse, f.eks. testamente eller gavebrev
- Er der tale om en fond (Der findes ikke definition i fondslovene, men der eksisterer en række uskrevne fondsretlige grundsætninger).
- Er fonden erhvervsdrivende (LEF § 1, stk. 2)²⁵
- Opfylder vedtægter minimumskravene (LEF § 7)
- Er dokumentation for grundkapitalens indbetaling til fonden“

Um uppgávuna sum grunnamyndugleiki stendur m.a.:

„Der findes ca 1.300 erhvervsdrivende fonde

Da fonde ikke har nogen ejerkreds, er det nødvendigt med et overordnet tilsyn – en fondsmyndighed. Fondsmyndigheden kan sammenlignes med generalforsamlingen i et aktie- eller anpartselskab, men uden helt de samme beføjelser.

Styrelsen skal som fondsmyndighed føre tilsyn med, at fonden ledes forsvarligt og drives i overensstemmelse med lovgivningen og vedtægterne, herunderat bestyrelsen opfylder deres forpligtelser og varetager fondens formål og interesser.

25 LEF = Lov om erhvervsdrivende fonde

Styrelsen udfører ikke nogen form for udgående kontrol hos fonden, men udfører derimod skrivebordskontrol. Det betyder at styrelsen behandler de enkelte sager skriftligt og på baggrund af konkrete henvendelser fra fondene eller tredjemand, eller på baggrund af oplysninger i pressen eller regnskabskontrol. Styrelsen afholder desuden ofte møder med bestyrelsesmedlemmer eller repræsentanter i form af advokat eller revisor.

Fondsmyndigheden fører således legalitetstilsyn – fondsretligt tilsyn – og ikke et økonomisk eller finansielt tilsyn cfr. Finanstilsynets tilsyn.“

Av hesum sæst, at grunnaeftirlitið hjá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen hvørki formliga ella í dagligum verki kann samanberast við eftirlit innan fíggingjargeiran annars, og at grunnaeftirlitið ikki hevði neyvt lýstar skyldur í lóggávuni, men kann í stóran mun velja, hvussu grunnaeftirlitið verður framt í verki.

Sum lýst omanfyri, eru tað fyrst og fremst áheitanir frá uttanfyristandandi, umsóknir frá grunnsleiðslum og konkretar umstøður annars, sum hava ført til tey stig, sum grunnamyndugleikin hevur tikið sum eftirlit.

Av hesum sæst eisini, at ongar serreglur og ongar serstøður verða nevndar fyri sparikassagrunnarnar. Sparikassagrunnarnir vórðu viðgjørdir eins og aðrir vinnurekandi grunnar.

Øll árin fram til 2008, meðan Erhvervs- og Selskabsstyrelsen var grunnamyndugleiki og hevði grunnaeftirlitið fyri vinnurekandi grunnar í Føroyum, var Skráseting Føroya skrásetingarmyndugleiki fyri vinnurekandi grunnar í Føroyum. Lógin var gjørd soleiðis, at hon legði eftirlitið til danskan myndugleika, og skrásetingarpartin til føroyska skrásetingarmyndugleikan. Í nøkrum førum høvdu bæði Erhvervs- og Selskabsstyrelsen og Skráseting Føroya málsføri, sí §§ 26 og 59 í vinnugrunnalógini (rætt at kalla inn til nevndarfundar og rætt at átala ávís viðurskifti).

Natúrligt er at spyrja: Hvussu kundi grunnaeftirlitið í Danmark hava eftirlit við grunnum, sum ikki vóru skrásettir hjá teimum, men sum vóru og eisini skuldu vera skrásettir í Føroyum?

Ongastaðir í lóg ella kunngerð var nakað fyriskrivað um, at Skráseting Føroya óboðin skuldi senda danska grunnaeftirlitinum roknskapir ella aðrar upplýsingar. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen svaraði eisini § 19 nevndini, at tey høvdu ongar upplýsingar um ein grunn, sum nevndist Eik Grunnurin.

§ 19 nevndin bað um upplýsingar um viðurskifti hjá Eik Grunninum í Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, tey árinum grunnurin var undir eftirliti hjá teimum, og fekk hetta svar:

„Eik Grunnurin er alene registreret i Erhvervsstyrelsens CVR-register som „anden udenlandsk virksomhed.“

Dette er alene en skattemæssig registrering, til brug for afregning af moms i relation til SKAT. SKAT i Sønderborg forestår registreringer af denne type i CVR-registeret.

Erhvervsstyrelsen ligger derfor ikke inde med noget materiale af den art, som du har anmodet styrelsen om.“

Í hesum sambandi skal eisini nevast, at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen sum grunnamyndugleiki heldur ongantíð hefur sett seg í samband við Eik Grunnin.

Tí er eisini skilligt, at Eik Grunnurin ongantíð hefur verið fevndur av stakroyndum hjá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, sí III.1.1.

III.1.1.1 Donsk mál um sparikassagrunnar

Omanfyri er endurgivið úr uppriti frá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen um arbeiði stovnsins sum skrásetingar- og grunnamyndugleiki. Hetta er dagfest 10. desember 2009.

Líkt er til, at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen ikki hefur gjørt nakað serligt við eftirkanning av sparikassagrunnum fyrr enn í 2009, tá granskingarúrslitið av EBH Grunninum var klárt.

Tann 28. september 2010 vendir Skráseting Føroya sær til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen og biður um ráð um grunnaeftirlitabeiði. Hetta hevur samband við, at tað tá er almannakunnugt, at P/f Eik Banki er í stórum trupulleikum, og ivasamt er, um bankanum er lív lagað. Spurningar verða tí eisini alment settir um Eik Grunnin og hansara virksemi .

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen sendir tá Skráseting Føroya avrit av øllum avgerðum (*de samlede afgørelser*), sum stovnurin hevur tikið mótvegis donskum „sparikassagrunnum.“ Talan er um umleið 15 mál.

Øll hesi málini eru frá 2009 ella 2010.

Felags fyri hesar avgerðir er, at myndugleikin setir spurningar í sambandi við eftirkanning av ársroknskapum hjá sparikassagrunnunum. Hesar avgerðir um eftirkanning av sparikassagrunnum hava sítt grundarlag granskingarúrslitinum av EBH Grunninum.

Málini og brøvini líkast í mangar mátar. Fyri at lýsa hesa málsviðgerð, verður endurgivið burtur úr nøkrum teirra:

1. PENGAVEITING TIL BANKA

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen skrivaði sum grunnarmyndugleiki tann 22.02.2010 bræv til F-Fonden og gav boð um, at „ uddelinger og tilskud eller lignende til Sparekassen F A/S straks skal ophøre .“

Sparekassen F var eins og Føroya Sparikassi umskipaður til banka, soleiðis at talan var um ein grunn, F-Fonden, og eitt bankapartafelag, nevnt Sparekassen F A/S.

Endamálið hjá grunninum var:

Fondens primære formål er at videreføre Sparekassen F's virksomhed gennem Sparekassen F A/S, således at dette til stadighed fremstår som et konkurrencedygtigt og vel konsolideret pengeinstitut.

Fondens sekundære formål er, at udøve anden virksomhed – eventuelt via datterselskaber – gennem investeringer i aktier eller andre

betalende obligationer af enhver art samt inden investeringer i pantebrev, fast ejendom og lignende, samt at virke til gavn for almen velgørende formål, primært i Sparekassen F's oprindelige virkeområde.

F-Fonden hefur næstan upp á orðið sama endamál, sum Eik Grunnurin hevði.

Grunnamyndugleikin vísti í skrivinum til viðmerkingarnar til § 59c í banka- og sparikassalógini:

„ ... at reglerne skulle sikre at de opsparede reserver i den tidligere sparekasse kunne være til rådighed for sparekasse aktieselskabets drift samtidigt med, at det sikredes, at de nye aktionærer ikke fik andel i disse. Eventuelt udbetalt udbytte kunne fonden geninvestere som aktiekapital i aktieselskabet „.

Grunnamyndugleikin heldur tí, at útluting (pengaveiting) til banka-partafelagið er í ósamsvari við viðtøkurnar:

„Dette medfører at fondens uddelingsformål ikke omfatter uddeling eller tilskud til sparekasse aktieselskabet.

Fonden kan derimod stille midler til rådighed for sparekasse aktieselskaber ved tegning af ny aktiekapital eller på anden måde, hvorved det sikres, at de øvrige aktionærer ikke får andel i fondens midler“.

Hetta merkir, at grunnamyndugleikin í Danmark – í hvussu er í 2009 og 2010 – hefur ta áskoðan, at ein sonevndur sparikassagrunnur ikki kann veita bankanum beinleiðis peningaligan stuðul, men at hetta má gerast ígjøgnum nýtekning av partabrøvum.

Orsøkin til hetta er m.a., at ein peningaveiting frá grunnum til bankan kemur øllum partaeigarum bankans til góðar og ikki bert grunnum sum partaeigara.

Nevnast skal í hesum sambandi, at Eik Grunnurin hefur fleiri ferðir veitt bankanum ábyrgdarlán.

Mótvegis triðja manni hefur grunnurinn veitt trygdir og hefur eisini goldið ávísar útreiðslur fyri P/f Eik Banka. Verður hetta roknað sum útluting, er talan um tilsamans einar 169 mió. kr. tilsamans.

Eik Grunnurinn heldur ekki, at alt er at rokna sum útluting. Í frágreiðing, sum P/f Eik Banki og Eik Grunnurinn saman senda Finansiel Stabilitet tann 21. januar 2010 í sambandi við, at bankin hevði søkt um statsgaranti, verður tó greitt frá, hvussu hesar 169 mió. kr. í „direkte og inddirekte“ útluting eru játtaðar. Nógv tann størsta upphæddin er í 2008, tá grunnurinn stendur til í versta føri at hava útlutað slakar 160 mió. kr. til bankan.

Talan er fyri stóran part um trygdir, sum ekki vórðu effektivar. Grunnurinn garanteraði m.a. fyri bankan mótvegis BRF í sambandi við at bankin fór undir realkredittfígging í Føroyum. Tað var eisini hetta árið, at grunnurinn keypti íslensk virðisbrøv frá bankanum. Grunnurinn stóð eisini inni fyri 89 mió. kr. í møguligum endurgjaldskrøvum í sambandi við Lehman Brothers.

Sum nevnt er fyri ein stóran part talan um, at grunnurinn hefur stillað trygdir, og tann uppgjorda beinleiðis og óbeinleiðis útlutingin merkir sostatt ekki, at grunnurinn misti allar hesar 169 mió. kr. upp á bankan í útluting. Meira um trygdarveiting seinni í frágreiðingini.

2. UM UMSITINGARAVTALU VIÐ BANKAN

Í brævi til Fonden for Sparekassen H ger grunnamyndugleikin vart við, at grunsnevndin skal minnast til, at tað er hon, sum skal taka avgerðir, og at avgerðir ikki skulu leggjast til tann, sum við avtalu umsitur grunnin:

„Fondsmyndigheden har nu gennemgået fondsbestyrelsens redegørelser samt bilag. Styrelsen skal i denne forbindelse påtale punktet i den fremsendte administrationsaftale, hvoraf det fremgår, at den daglige drift samt administrationen af fonden varetages af Sparekassen H A/S. Fondsmyndigheden skal understrege at den daglige drift af fonden fortsat er fondsbestyrelsen ansvar, jfr. § 25 i lov om erhvervsdrivende fonde“.

Í hesum sambandi skal nevnt, at Eik Grunnurinn hevði eina umsitingaravtalu við P/f Eik Banka, sum hevði alla dagliga umsiting av

grunninum um hendi, og eisini í ávísan mun kundi taka avgerðir vegna grunnin.

3. UM ÚTLUTING OG VEITING AV TRYGD

Í einari avgerð viðvíkjandi Fonden for Sparekassen S ger grunnamyndugleikin greitt, at grunnurin beinanvegin skal gevast við at útluta pening til bankapartafelagið. Í grundgevingini verður sagt:

„ En erhvervsdrivende fonds formål er udtryk for fondens overordnede virkeområde og dermed fastlæggelse af rammene for fondens løbende aktiviteter, jfr. lov om erhvervsdrivende fonde § 7, stk. 1 nr. 4.

Bestemmelser om fondens resultat anvendelse herunder uddeling er efter lov om erhvervsdrivende fonde og bestyrelse praksis ikke en del af fondens formål og skal derfor angives i vedtægtens bestemmelser om anvendelse af overskud, jfr. § 7, stk. 1 nr. 10.

En erhvervsdrivende fonds vedtægter skal fortolkes i overensbestemmelse med denne lovbestemte opdeling.

Uddelinger skal derfor ske i overensstemmelse med disse bestemmelser og overholde reglen i lovens §§ 41 og 42. Overførsel af midler fra fonden til andre på ikke markedsmæssige vilkår, må alene ske med hjemmel i vedtægten og skal behandles som en uddeling .“

Myndugleikin skilir sostatt ímillum orðingina í viðtøkunum og áseting um, hvat yvirskot kann brúkast til. At yvirskot ikki kann lutast út til bankapartafelagið, er ein fylgja av, at hetta ikke stendur í viðtøkunum, og tí kann grunnurin bara arbeiða fyri endamáli sínum um at stuðla bankanum við at gera tað á annan hátt, enn við at tilluta bankanum pening – fyrst og fremst við at brúka yvirskotið til at tekna nýggjan partapening í bankanum við.

Í sama máli verður komið inn á, at í tann mun, grunnurin hevur handilsligt samband við bankan, skulu slíkir handlar altíð vera upp á marknaðartreytir, „... efter et armslængde princip på samme måde og vilkår, sum transaktioner mellem uafhængige parter. I modsat fald vil den tildelte fordel ved transaktionen skulle behandles som uddeling .“

Hesin spurningur kom fram í sambandi við, at grunnurin hevði teknað nýggjan partapening í bankanum fyri ein yvirkurs fyri eitt virði upp á kr. 5,0 mió. kr. Grunnamyndugleikin sigur tí, at hesar kr. 5,0 mió. kr. í veruleikanum var ein gáva/útluting til bankapartafelagið.

Hetta verður eisini ofta havt á lofti í viðurskiftunum millum Eik Grunnin og Eik Banka, tí nógvar dispositiónir vórðu gjørdar millum partarnar, og ofta stendur spurningurin eftir, um avtalan ella handilin eru gjørd við marknaðartreytum – um ikki, má tað metast sum útluting frá grunninum til bankan.

4. VEITING AV ÁBYRGDARLÁNI TIL BANKA

Í einari avgerð frá 2010 móttvegis Sparekassen M Fonden finst grunnamyndugleikin **hvassliga** at grunninum fyri at hava útlutað upphæddir til Sparekassen M A/S. Grunnamyndugleikin hevur ta fatan, at hetta m.a. er gjørt við, at grunnurin hevur skotið 125 mió. kr. inn í bankan sum ábyrgdarlán (hybrid kernekapital)

Í hesi avgerð verður eisini víst til, „... at fondsbestyrelsen fremtidig alene kan tilføre Sparekassen M A/S midler ved kapitalindsud i forbindelse med kapitalforhøjelser for så vidt, der er frie midler hertil. Fondsbestyrelsen skal derfor ophøre med at foretage uddelinger til sparekassen.“

Eik Grunnurin læt í fleiri umførum P/f Eik Banka ábyrgdarlán (hybridan kjarnukapital). Beint eftir at Eik Grunnurin í mars 2010 hevði fingið loyvi at borga fyri Eik Banka, læt hann bankanum tvey lán – eitt upp á 150 mió. kr. og eitt upp á 80 mió. kr.

III.1.1.2 Mál viðvíkjandi Eik Grunninum

Í arbeiði sínum hevur § 19 nevndin spurt Erhvervsstyrelsen (fyrr Erhvervs- og Selskabsstyrelsen) um tilfar viðvíkjandi eftirlitinum við Eik Grunninum. Fyrsta svarið var, at tey høvdu einki tilfar um grunnin, tí Eik Grunnurin ongantíð er skrásettur hjá teimum, sí frammanfyri undir III.1.1.

At grunnurin ikki er skrásettur í Danmark er natúrligt, tí skrásetingin fór eftir lógini fram í Føroyum, og útskil skuldu roknskapir o.a. eisini latast skrásetingarmyndugleikanum í Føroyum. Undranarvert er tó, at

grunnaeftirsmyndugleikin ikki hevði skrásett teir vinnurekandi grunnar, hann skuldi hava eftirlit við.

Av tí at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen umsat grunnamyndugleikan, og § 19 nevndin frá Skráseting Føroya hevur fingið avrit av skjølum, sum Erhvervs- og Selskabsstyrelsen hevði sent sum grunnamyndugleiki, varð spurt um aftur eftir tilfari. Tilfarið, sum nevndin síðani hevur fingið frá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, er tað sama tilfarið, sum nevndin áður hevði fingið í avriti frá Skráseting Føroya.

Eftirlitsvirksssemið hjá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen umfataði sostatt einans tey mál, sum grunnar lótu inn til Skráseting Føroya, men sum hoyrdu undir grunnamyndugleikan, og sum Skráseting Føroya tí sendi víðari til avgerðar ella viðmerkingar.

Kristin Balle, fyrrverandi deildarleiðari og nú fulltrúi á Skráseting Føroya hevur fyri nevndini greitt frá, at skrásetingin eisini árinum fyri yvirtøkuna fekk sendandi mál, sum grunnamyndugleikin í Danmark av røttum skuldi hava. Hesi sendi Skráseting Føroya víðari til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen í Danmark, uttan at greiða avvarðandi grunnaumboðum frá, at málini av røttum skuldu sendast til Danmarkar. Hon hevur greitt frá, at Skráseting Føroya í ávísan mun virkaði sum eitt slag av skrivstovu fyri Erhvervs- og Selskabsstyrelsen.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen sendi heldur ikki sínar avgerðir ella onnur boð viðvíkjandi málum til avvarðandi grunnaumboð, men sendi sínar avgerðir og møguligar útdýpandi spurningar aftur til Skráseting Føroya, sum síðani boðaði grunnaumboðunum frá tí, sum grunnamyndugleikin í Danmark hevði tikið avgerð um ella hevði spurningar um.

Skráseting Føroya virkaði soleiðis í veruleikanum undan yvirtøkuni eisini sum avgreiðslustað hjá tí danska grunnamyndugleikanum, men hvørki lóg, kunngerð ella við avtalu vóru nakrar mannagongir um at senda upplýsingar sínamillum, og tískil var heldur eingin mannagongd um at senda Erhvervs- og Selskabsstyrelsen roknskapir hjá vinnurekandi grunnum í Føroyum.²⁶

26 Í sambandi við at málsókið varð yvirtikið 1. januar 2008, varð ein avtala gjord millum Skráseting Føroya og Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Avtalan var um:
„Lobende orientering om aktuelle og påtænkte EU-initiativer på alle for SF relevante lovområder og om danske

Sum grunnamyndugleiki hevur Erhvervs- og Selskabsstyrelsen viðgjørt hesi mál um Eik Grunnin:

1. Umsókn um viðtøkubroyting um konsernroknskap
2. Umsókn um viðtøkubroyting um navnabroyting
3. Umsókn um viðtøkubroyting um endamál

1. UMSÓKN UM VIÐTØKUBROYTING UM KONSERNROKNSKAP

Síðst í 2005 boðaði Eik Grunnurin frá, at hann vildi gera eina broyting í § 10 í viðtøkunum, soleiðis at orðini „og konsernroknskapur“ skuldu strikast.

Konsernroknskapur var fyriskrivaður í viðtøkunum frá fyrsta degi, men konsernroknskapur við bankan var ongantíð gjørdur.

Fráboðanin varð send Skráseting Føroya, sum 5. januar 2006 skrivaði til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen:

„Den færøske registreringsmyndighed har fået anmeldelse fra en fond, der er registreret i det færøske selskabsregister, om at de vil ændre vedtægterne således, at de vil slette et krav i vedtægterne om at lave konsernregnskab.

Efter § 48 i lov om erhvervsdrivende fonde er det fondsmyndigheden der skal give tilladelse til at en bestemmelse i vedtægten ændres. Da det er Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, der er fondsmyndighed ifølge § 57, jfr. § 61, vil jeg gerne spørge, om den ovennævnte vedtægtsændring skal sendes til jer til stillingtagen.“

Óvist av hvørjari orsök hoyrði hvørki Skráseting Føroya ella Eik Grunnurin aftur um hetta. Málið varð tí ongantíð viðgjørt.

Odd Bjellvåg hevur fyri § 19 nevndini greitt frá, at tá einki hoyrdist aftur, gekk grunnurin út frá, at avgerðin hjá nevndini um at broyta

overvejelser og lovforslag i den forbindelse. Dette kan f.eks. ske ved, at der afholdes et eller flere møder om året. Endvidere sender EOGS løbende kopier til de færøske myndigheder, når lovforslag m.v. sendes i høring, henholdsvis fremsættes og vedtages.

Kurser for færøske embedsmænd i nye regler. Her tænkes såvel på kurser af mere teoretisk karakter som på kurser af praktisk karakter for medarbejdere ved Skráseting Føroya.

Oplysning om lovfortolkning. Her tænkes på bistand til generel fortolkning af en given regel og EOGS praksis i forbindelse hermed.

Der udpeges kontaktpersoner hos de færøske myndigheder og EOGS, som formidler samarbejdet i praksis.“

viðtøkurnar var góðkend, og at grunnurin tí allatíðina síðani 2006 hevur gingið út frá, at hetta var í lagi. Teirra fatan var tí, at grunsins viðtøkur síðani 2006 ikki høvdu krav um konsernrøkskap. Umsóknin varð tó ongantíð formliga játtað.

Tá grunnurin fyrst í 2007 søkti grunnamyndugleikan um loyvi at skifta navn frá „Sparikassagrunnurin“ til „Eik Grunnurin“, legði grunnurin saman við umsóknini eitt eintak av viðtøkunum, sum tær skuldu síggja út, tá navnbroytingin var farin fram. Í hesari útskrift eru orðini í § 10 í viðtøkunum „..og konsernrøkskapur“ tikin burtur.

Kristin Balle, fyrrverandi deildarleiðari og núverandi fulltrúi á Skráseting Føroya, hevur sagt fyri § 19 nevndini, at Skráseting Føroya ikki er vitandi um, hví einki hoyrdist aftur um málið, men at henda viðtøkubroyting lógformliga ikki er skrásett, tí loyvi frá tí danska grunnamyndugleikanum ongantíð kom.

Eftir orðaljóðinum í brævinum frá Skráseting Føroya til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen hevur Skráseting Føroya ikki sent umsóknina til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, men brævið er ein fyrispurningur, um málið skal sendast teimum.

2. UMSÓKN UM VIÐTØKUBROYTING UM NAVNABROYTING

Fyrst í 2007 fekk Skráseting Føroya umsókn frá Eik Grunninum um at sleppa at broyta viðtøkurnar soleiðis, at grunnurin skifti navn frá „Sparikassagrunnurin“ til „Eik Grunnurin.“

Skráseting Føroya sendi umsóknina víðari til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, sum var grunnamyndugleiki og tí skuldi taka støðu til umsóknina (ráðharrin hevur delegerað grunnamyndugleikan til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, sbrt. § 61a í vinnugrunnalógini).

Grunnamyndugleikin gav sítt samtykki í mai 2007.

Í samtykkinum verður víst á, at umsóknin verður játtað, tí talan bara er um at broyta sjálvt navnið. Legg til merkis, at grunnamyndugleikin við hesum ikki gevur sítt samtykki til, at kravið í viðtøkunum um konsernrøkskap verður strikað.

3. UMSÓKN UM VIÐTØKUBROYTING UM ENDAMÁL

Í september 2007 søkti Eik Grunnurin um loyvi at gera eina broyting í viðtøkunum.

Upp í § 4, stk 1, b) í viðtøkunum skuldi skoytast: „veðbrøv, fastognir og onnur íløguaktiv, umframt at gera fíggjarligar avtalur.“

Hetta skuldi føra til, at § 4, stk 1, b) skuldi fáa hesa orðing:

„b) at reka reka annað fíggjarligt virksemsi gjøgnum íløgur í partabrøv, aðrar kapitalpartar og umbýtilig virðisbrøv í vinnurekandi virkjum av øllum sløgum, veðbrøv, fastognir og onnur íløguaktiv, umframt at gera fíggjarligar avtalur.“

Tá talan var um eina viðtøkubroyting, kravdist samtykki frá grunnamyndugleikanum. Skráseting Føroya, sum fekk fráboðanina um viðtøkubroytingina frá Eik Grunninum, sendi málið víðari til grunnamyndugleikan, Erhvers- og Selskabsstyrelsen.

Grunnamyndugleikin helt ikki, at tann ætlaða viðtøkubroytingin var neyðug. Í skrivi til Skráseting Føroya í november 2007 stendur m.a.:

„På baggrund af at jeg ikke kan se nødvendigheden af den nævnte tilføjelse, idet den gældende formåls formulering umiddelbart også omfatter den onskede tilføjelse, anmoder jeg jer om, at bestyrelsen i en redegørelse tydeliggør baggrunden for den nævnte tilføjelse.“

Eik Grunnurin gjørdi onga útdýpandi frágreiðing. Fyri § 19 nevndini hevur Odd Bjellvåg greitt frá, at grunnurin var samdur við niðurstøðuna hjá Erhvers- og Selskabsstyrelsen, men hevði sent umsóknina inn fyri at tryggja sær, at uppfatanin og tulatingin hjá grunninum av endamálsásetingini í viðtøkunum var tann sama sum hjá grunnamyndugleikanum, og var tað ikki so, mátti loyvi fáast til at leggja ta ynsktu orðingina afturat.

Í samskifti millum Skráseting Føroya og Erhvers- og Selskabsstyrelsen um hetta mál kemur eisini fram, at umsóknir um veruligar viðtøkubroytingar ikki verða gingnar á mæti „...hvis begrundelserne ikke er helt i top.“ Orsøkin til hetta er sjálvandi, at ein av høvuðsuppgávunum hjá eftirlitinum

er júst at syrgja fyri, at arbeiðt verður fyri endamálinum, sum stovnari grunsins hevur ásett í viðtøkunum.

Eftir samskipti millum Skráseting Føroya og Eik Grunnin er semja um, at neyðugt er ikki við ætlaðu broytingini, og hon varð tí ikki skrásett.

III.1.2 Grunnaeftirlitið hjá Skráseting Føroya

Tær dagligu uppgáurnar hjá Skráseting Føroya hava bæði fyri og eftir yvirtøkuna 1. januar 2008 fyrst og fremst verið skrásetingaruppgávur, t.v.s. skráseting av nevndarbroytingum og innkomnum roknskapum, á sama hátt sum við smáparta- og partafeløgum.

Jógvan Thomsen, stjóri á Skráseting Føroya, og Kristin Balle, fyrrverandi deildarleiðari á Skráseting Føroya, hava greitt § 19 nevndini frá, at skrásetingin í tíðini eftir yvirtøkuna av grunnaeftirlitinum hevur havt somu fatan og hevur hildið seg til sama praksis sum Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, síðani fyrr umrødda upprit frá desember 2009 kom.

Kristin Balle hevur upplýst, at hon eisini fyri ta tíð hevur spurt seg fyri hjá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen um innanhýsis reglur fyri grunnaeftirliti, men hevur fingið at vita, at tey høvdu ongar.

III.1.2.1 Yvirtøka av grunnalóggávuni og grunnaeftirlitinum

Við løgtingslóg nr. 93 frá 27. oktober 2007 samtykti Løgtingið, at landsstýrið frá 1. januar 2008 yvirtók málsøkið um grunnaviðurskipti. Legg til til merkis, at sama dag kom í gildi Anordning nr. 1113 af 20. september 2007 om ikrafttræden for Færøerne af lov om erhvervsdrivende fonde. Hetta er galdandi lóg við seinni broytingum – hesar seinnu broytingar hava ikki týðning fyri kanningin hjá § 19 nevndini.

Kongliga fyriskipanin er gjørd 20. september 2007 til at koma í gildi. 1. januar 2008. Tann 27. oktober 2007 – t.v.s. stúvliga ein mánað seinni – samtykti Løgtingið at yvirtaka málsøkið um vinnurekandi grunnar við gildi frá 1. januar 2008.

Sostatt er eitt samanfall millum yvirtøkudag av málsøkinum vinnurekandi

grunnar og gildiskomu av kongligari fyriskipan frá 20. september 2007. Tað merkir, at sama dag, sum landsstýrið tekur við ábyrgdini av málsøkinum, koma nýggjar danskar reglur í gildi á økinum.

Sørin Pram Sørensen, lögfrøðiligur ráðgevi í Vinnumálaráðnum, hevur greitt nevdini frá, at tað var týðningarmikið, at lóggávan varð dagførd, tá málsøkið varð yvirtikið.

Johan Dahl, landsstýrismaður í vinnumálum gav eisini í september 2010 boð um, at dagføring av lógargrundarlagnum skuldi hava høga raðfesting fyri at bøta um teir veikleikar, sum komu fram í sambandi við, at Eik Banki fór av knóranum.

Her var serliga hugsað um nevndarsamansetingina í sparikassagrunnum. Hesar reglur stóðu og standa í lov om finansiel virksomhed, og talan var tí um danskt málsøki. Í Danmark varð nevnda regla broytt í 2010, men henda broyting varð ikki sett í gildi fyri Føroyar fyrr enn í 2012.

Við yvirtøkulógini frá 27. oktober 2007 tók landsstýrið við málsøkinum vinnufeløg, grunnar og feløg og ársroknskaparlóggávu. Talan var um hesa lóggávu:

- Lóg um roknskapir hjá ávísimum vinnufeløgum v.m.
- Lóg um smápartafeløg
- Lóg um partafeløg
- Lóg um vinnurekandi grunnar
- Lóg um ávíst vinnurekandi virksesemi

Um avleiðingar av uppskotinum verður í viðmerkingunum til lógaruppskotið m.a. sagt:

Um kostnaðin:

Yvirtøkan av málsøkjunum hevur ikki við sær útreiðslur fyri landskassan ella kommunurnar uttan útreiðslurnar, sum standast av umsitingini av lóggávuni, sum verða mettar til 3,0 - 3,5 mió. kr. árliga.

...

Mett verður, at neyðugt kann verða at seta 5-6 starvsfólk afturat

orsakað av yvirtøkuni. Hetta eru starvsfólk, sum skulu setast hjá Skráseting Føroya at umsita lóggávuna og í Vinnumálaráðnum at halda lóggávuna við líka.

Um stovnsræði:

Skráseting Føroya er skrásetingarmyndugleikin í Føroyum, og tað verður tí ikki neyðugt at stovnseta ein nýggjan skrásetingarmyndugleika í sambandi við yvirtøkuna. Avgerðir, sum Skráseting Føroya hevur tikið, kunnu kærast til Erhvervsministeriets Erhvervsankenævn. Eftir yvirtøkuna kunnu avgerðir, sum Skráseting Føroya hevur tikið, ikki longur kærast til Erhvervsankenævnet, og tað verður tí helst neyðugt annaðhvørt at stovnseta ein kærummyndugleika, hagar avgerðir, sum Skráseting Føroya hevur tikið, kunnu kærast, ella at gera avtalu við dansku myndugleikarnar, at Erhvervsankenævnet framvegis verður kærummyndugleiki.

Um grunnaeftirlit:

...grunnummyndugleikin eftir lov om erhvervsdrivende fonde verður yvirtikin og verður ætlandi lagdur til Skráseting Føroya, um ikki avtala verður gjord við dansku myndugleikarnar um at hava eftirlitið. Í tann mun, avtala verður gjord við dansku myndugleikarnar um at virka sum kærummyndugleiki, eftirlitsmyndugleiki ella annað, verður uppskot til løgtinglóg um hetta lagt fyri tingið.

Yvirtøkan varð lögfrøðiliga gjord við, at nevnda lóg fyriskrivaði, at í løgtingslóg nr. 41 frá 10. mai 2006 um ræði á málum og málsøkjum við seinni broytingum (ræðislógin), varð § 1, stk. 2, nr. 24 strikað. Hetta punkt var: «Vinnufeløg, grunnar og feløg og ársroknskaparlóggáva.»

Hetta hendi samstundis, sum broytt lóg um vinnurekandi grunnar kom í gildi tann 1. januar; men eftir lógartekstinum er tann danski vinnumálaráðharrin framvegis grunnummyndugleiki:

Fondsmyndighedens og den færøske registreringsmyndigheds opgaver

§ 57. Fondsmyndighed efter denne lov udøves af økonomi- og erhvervsministeren. Henhører fondens hovedformål under justitsministerens forretningsområde, udøves fondsmyndigheden

af justitsministeren. Det samme gælder, hvis fonden har flere ligestillede formål, der ikke hører under samme minister.

Stk. 2. Ved overtrædelse af bestemmelserne i denne lov kan fondsmyndigheden eller den færøske registreringsmyndighed give bestyrelsen, direktør eller revisor pålæg om at bringe forholdet i overensstemmelse med lovens regler.

Stk. 3. Fondsmyndigheden og den færøske registreringsmyndighed kan forlange de oplysninger, der er nødvendige til varetægelse af deres opgaver.

Stk. 4. Den færøske registreringsmyndighed kan meddele forlængelse af de frister, der er fastsat i denne lov.

Hetta er framvegis galdandi orðing.

Í § 2 í yvirkulógini stendur: „Er heimild ella skylda á yvirknum málsøki lögð til danskan myndugleika sambært lóg, liggja tær nú hjá avvarðandi føroyskum myndugleika.“

Tað eru sostatt føroyskir myndugleikar, ið hava havt ábyrgd av vinnurekandi grunnum, herundir eftirlit við hesum, síðan yvirkuna av málinum 1. januar 2008.

Fyri at fáa samsvar millum áseting í lógini fyri vinnurekandi grunnar og vanligu mannagongdina, átti ásetingin um, at danskur ministari hevur ábyrgdina, at verið broytt til, at føroyskt landstýrisfólk hevur ábyrgdina.

III.1.2.2 Vinnurekandi grunnarnir í Føroyum

Tann 8. oktober 2010 vóru hesir vinnurekandi grunnar skrásettir:

Navn:	Kapitalur:
Framtaksgrunnur Føroya	101 mió. kr.
Fíggingargrunnurin frá 1992	271,6mió. kr.
Eik Grunnurin	25 mió. kr.
Føroya Grunnurin frá 1971	20 mió. kr.

Grunnur H. N. Jacobsens	4,8 mió. kr.
Grunnurin Immanuel	25 mió. kr.
Grunnurin Tórsvøllur	2,5 mió. kr.
Suðuroyargrunnurin	1,0 mió. kr.
Norðoyargrunnurin	4,2 mió. kr.

Millum hesar grunnar eru tveir sonevndir sparikassagrunnur – Eik Grunnurin, sum varð stovnaður til at eiga P/f Eik Banka, og Suðuroyargrunnurin, sum varð stovnaður til at eiga P/f Suðuroyar Sparikassa.

Nevnast kann, at endamálið hjá Suðuroyargrunninun er:

- a) at reka virkseimið hjá Suðuroyar Sparikassa víðari í Suðuroyar Sparikassa P/F;
- b) at reka annað fíggarligt virkseimi gjørgnum íløgur í og sølu av partabrøvum, ella aðrar kapitalpartar og umbýtilig virðisbrøv í vinnurekandi virkjum av øllum sløgum;
- c) at gera íløgur í fastogn, umframt at útleiga fastogn.

Sum tað sæst, er skipanin hjá Eik samtakinum og skipanin hjá Suðuroya Sparikassa júst tann sama: Virkseimið í sparikassanum verður flutt í eitt partafelag, P/f Suðuroyar Sparikassa, sum ein grunnur eigur (meirilutan í), og endamálið er at “.reka virkseimið hjá [sparikassanum] víðari....“

Arbeiðið hjá Skráseting Føroya sum skrásetingar- og eftirlitsmyndugleiki á grunnaøkinum hevur sostatt umfatað hesar 9 nevndu grunnar, her ímillum eru tveir sparikassagrunnar.

III.1.2.3 Málsviðgerð viðvíkjandi vinnurekandi grunnum

Umboðini fyri Vinnumálaráðið hava fyri § 19 nevndini greitt frá, at eftirlit við vinnurekandi grunnum var sera lítið umrøtt í sambandi við yvirtøku av málsøkinum og tíðina eftir hetta.

Umboðini fyri Skráseting Føroya hava samsvarandi greitt frá, at eftirlit við vinnurekandi grunnum hevur verið ein sera lítil partur av arbeiði stovnsins, og fokus hevur ikki verið á hesum øki, fyrr enn P/f Eik Banki mátti gevast, og málið um Eik Grunnin kom fram – á sama hátt sum

í Danmark, har granskingin av EBH Grunninum kann sigast at hava skapt ein nýggjan eftirlitspraksis.

Jógvan Thomsen, stjóri á Skráseting Føroya, metir, at umleið 1/10 av arbeiðstíðini hjá einum starvsfólki er farin til vinnurekandi grunnar.

Skráseting Føroya upplýsir, at síðani 1. januar 2008 hava ikki fleiri enn 10-20 mál tilsamans (kanska fleiri enn 10, men færri enn 20) verið til viðgerðar hjá teimum, íroknað nevndu mál hjá Eik Grunninum. Stovnurin hevur bara einaferð fingið umsókn og tikið støðu eftir § 21, stk. 3 um „ekstraordinære dispositioner.“

Skrásetingin metir, at síðani 2000 eru í miðal millum ein og tríggjar fráboðanir um árið komnar inn um vinnurekandi grunnar.

III.1.2.4 Mál viðvíkjandi Eik Grunninum

Sum grunnamyndugleiki hevur Skráseting Føroya viðgjørt hesi mál og hevur tikið fylgjandi stig viðvíkjandi Eik Grunninum:

1. Biðið um frágreiðing um ávís viðurskifti
2. Gransking av keypi av ávísimum partabrøvum frá Eik Banka
3. Umsókn um loyvi at broyta roknskaparuppseting fyri 2008
4. Umsókn um loyvi at veita óavmarkaða trygd fyri P/f Eik Banka
5. Umsókn um likvidatióin
6. Gransking av fleiri viðurskiftum aftaná, at Eik Banki fór av knóranum

1. UMBØN UM FRÁGREIÐING UM ÁVÍS VIÐURSKIFTI

Fyrst í 2009 venda tveir dulnevndir persónar sær skrivliga til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen og gera vart við ávís viðurskifti millum Eik Grunnin og P/f Eik Banka, sum hesir halda vera brot á grunnareglurnar. Av tí at grunnaeftirlitið tá er á føroyskum hondum, sendir Erhvervs- og Selskabsstyrelsen skrivini víðari til Skráseting Føroya.

Annar teirra brúkar orðini, „uregelmæssigheder“ og at „...fonden anvendes som skraldespand, og at direktionen og bestyrelsen under udførelsen af deres hverv forsættligt tilføjer fonden skade.“

Talan er um at Eik Grunnurin hevur keypt íslendsk og donsk partabrev frá P/f Eik Banka fyri yvirprís. Grunnaeftirlitið setir seinni í verk eina gransking av hesum viðurskiftum, sbt. § 59 í lóg um vinnurekandi grunnar.

Skráseting Føroya sendir tann 23. februar 2009 hesar upplýsingar víðari til P/f Eik Banka, att. Marner Jacobsen og biður um viðmerkingar.

Við skrivi 23. mars 2009 svarar Eik Grunnurin skrivinum frá Skráseting Føroya. Frithleif Olsen, nevndarformaður og Odd Bjellvåg, næstformaður skriva undir. Í skrivinum verður m.a. sagt:

„Av tí at fyrispurningurin snýr seg um handlar, sum Eik Grunnurin hevur framt, halda vit, tað vera rättari, at Eik Grunnurin svarar Skráseting Føroya. Tó skal gerast vart við, at Eik Banki P/f hevur veitt eyka upplýsingar, har tað er neyðugt.“

Leiðslan fyri Eik Grunnin vísir øllum skuldsetingum aftur og vísir millum annað á, at keypini eru í samsvari við endamálsorðingina hjá grunninum um at stuðla virkseminum í P/f Eik Banka, sbt. § 4, stk. 1, a) í viðtøkunum.

2. GRANSKING AV KEYPI AV ÁVÍSUM PARTABRØVUM FRÁ EIK BANKA

Eftir hetta samskiftið við Eik samtakið tók grunnamyndugleikin avgerð um at seta í verk gransking av nøkrum av teimum viðurskiftum, sum teir dulnevndu persónarnir í fráboðan sínum vísa á. Majken Johansen, advokatur, varð sett at granska.

Arbeiddsetningur hennara var at kanna mál um grunsins keyp av partabrevum frá P/f Eik Banka. Talan var um partabrev í Investea A/S og luttøku grunsins í kapitalhækking í einum dótturfelag hjá sama felag, og grunsins keyp av partabrevum hjá P/f Eik Banka í Sparisjóður Reyjavíkur og nágrennis hf., styttað SPRON.

Granskingarkvinnan kom til ta niðurstøðu, at grunsins keyp av partabrevunum í Investea A/S var gjørt fyri marknaðarprís og var ikki ein óvanlig dispositión, og at grunsins luttøka í dótturfelagnum Investea Sweden Properties A/S var heldur ikki óvanlig. Hesi viðurskifti kravdu

ikki kravdu grunnamyndugleikans góðkenning, sbrt. § 21, stk. 3 í lóg um vinnurekandi grunnar.

Í hinum málinum kom granskingarkvinnan til ta niðurstøðu, at partabrøvini í SPRON vóru keypt fyri yvirkurs, og at grunnurin tí átti at biðið um samtykki frá grunnamyndugleikanum til at fremja handilin.

Skráseting Føroya boðaði tann 25.08.2009 Eik Grunninum, Att. Marner Jacobsen, forstjóra formliga frá hesum.

Spurd, hví Skráseting Føroya sendi fráboðanir til Eik Grunnin til Marner Jacobsen, forstjóra í P/f Eik Banka, sigur Kristin Balle, at hann var „høvuðspersónurin“ í Eik samtakinum. Marner Jacobsen, fyrrverandi forstjóri í P/f Eik Banka, hevur fyri nevdini greitt frá, at hann í hesum sambandi virkaði sum umsitingarligur kontaktpersónur fyri grunnin samsvarandi umsitingaravtaluni millum grunnin og bankan.

Marner Jacobsen ger vegna Eik Grunnin viðmerkingar til granskingarúrslitið hjá Majken Johansen og einsljóðandi avgerð hjá Skráseting Føroya. Hann heldur ikki, at SPRON-handilin er av slíkum slag, at hann kravdi samtykki eftir § 21, stk. 3 í lógini.

Stutt eftir hetta gera lögfrøðiligu ráðgevararnir hjá Eik Grunninum viðmerkingar til granskingarniðurstøðuna. Millum annað verður sagt:

„Eik Grunnurin havde ultimo 2007 en egenkapital på DKK 1,931 mia kr. Tabet på 39,8 mió. svarer til 2,06 % af egenkapitalen ultimo 2007. Opgøres tilsvarende tab ultimo 2008, svarer beløbet på 38,9 mió. til 2,65 % af egenkapitalen. Dispositionen har således under ingen omstændigheder kunnet bringe fondens eksistens i fare, hvilket totalt overses Konklusionen, hvorefter fondsbestyrelsen burde have indhentet fondsmyndighedens tilladelse til køb af Spron-aktierne, er således ... forkert.“

3. UMSÓKN UM LOYVI AT BROYTA ROKNSKAPARUPPSETING 2008

Við umsókn 4. mars 2010 søkir Eik Grunnurin um loyvi til at gera eina broyting í roknskaparuppsetingini fyri 2009, sum kundi verið gjørd í

2008. Víst verður á, at eftir broyttum roknskaparreglum kundi hallið í 2008 verið mótroknað í bundnum grunnum í staðin fyri í framflutta úrslitinum frá 2007, men at hetta av misgáum ikki varð gjørt tá.

Tær nýggju roknskaparreglurnar skuldu brúkast í 2009, men kundu eisini brúkast í 2008 ²⁷ : Kunngerðin § 154:

Virksomheder omfattet af denne bekendtgørelse, jf. § 1, der har indrettet deres regnskabspraksis efter reglerne i bekendtgørelsen, på det tidspunktet hvor bekendtgørelsen træder i kraft, kan vælge at anvende bekendtgørelsen i sin helhed for regnskabsår der begynder 1. januar 2008. For disse virksomheder, finder stk. 2-9 anvendelse.

Grunnurin vísir í umsókn sínari til § 41, stk. 2 í lógini um vinnurekandi grunnar:

§ 41. Til uddeling kan anvendes beløb, der i fondens senest godkendte årsrapport er opført som overført overskud og reserver, med fradrag af overført underskud. Følgende kan dog ikke anvendes:

- 1) Reserver for opskrivning efter indre værdis metode,
- 2) alle øvrige opskrivnings- og opregulerings reserver samt
- 3) reserver, der er bundne i henhold til vedtægter.

Stk. 2. Reserven for opskrivning efter indre værdis metode kan helt eller delvis anvendes til eliminering af underskud, der ikke kan elimineres på anden måde.

Stk. 3. Foruden det i stk. 1 anførte kan kapitalnedsættelsesbeløb efter § 11 anvendes til uddeling.

Skráseting Føroya svaraði í brævi tann 09.03.2010, at hon hevði „...ongar viðmerkingar til ætlaðu broytingarnar.“ Svarið varð sent við telduposti, og í teldupostinum verður viðmerkt, „...at henda broyting greitt eigur at framganga í årsfrágreiðingini fyri 2009, við frágreiðing um hvør broytingin er, og hvussu hon verður framd, og orsökkin til hana.“

²⁷ Bekendtgørelse nr. 390 fra 21. maj 2008 for Færøerne om finansielle rapporter for kreditinstitutter og fondsmæglerselskaber m.fl

4. UMSÓKN UM LOYVI AT VEITA TRYGD FYRI EIK BANKA

Hetta mál verður viðgjørt fyri seg niðanfyrir undir III.1.2.4.1.

5. UMSÓKN UM LIKVIDATIÓN

Sum greitt frá undir I.4 um bakstøðið, søkti Eik Grunnurin tann 15.12.2010 um at sleppa í likvidatióin, eftir at sáttmáli var gjørdur millum grunnin og P/f Eik Banka Føroya, soleiðis at grunnurin hvørki hevði ogn ella skuld longur og kundi fara í likvidatióin.

Skráseting Føroya skrivaði sum grunnamyndugleiki til Eik Grunnin 7. januar 2011 og bað um nakrar nakrar upplýsingar, áðrenn støða kundi takast til umsóknina um at likvidera grunnin.

Í brævi sínum til Eik Grunnin skrivaðar Skráseting Føroya m.a.:

„Likvidatióin av einum vinnurekandi grunni er treytað av góðkenning frá Skráseting Føroya og samtykki frá Vinumálaráðnum....“

Skráseting Føroya skal við hesum biðja nevndina í grunninum um eina frágreiðing, har greitt verður frá grundgevingunum fyri at likvidera grunnin.

Vísandi til at Skrásetingin bara kann skráseta likvidatióin av vinnurekandi grunnum, ið eru solventir, verður nevndin somuleiðis biðin um at skjálprógva at grunnurin er solventur.

Um ein ella fleiri kreditorar hava givið endaligt avkall ella tilsøgn, ið ikki kann takast aftur, um at avskriva áogn sína móti grunninum, verður grunnurin biðin um at lata Skrásetingini skjalfest avrit av hesum.“

Tann 12. januar 2011 skrivar Skráseting Føroya til Christian Andreasen, advokat, sum ætlandi skuldi vera likvidator. Skrásetingin hevur nakrar ítøkiligar spurningar og skrivar m.a.:

„Eik Banki P/F var 30.09.2010 avhendaður til Finansiell Stabilitet, sum hevur stovnað tvey dóttirfeløg, eitt føroyskt: Eik Banki Føroya P/F og eitt danskt: Eik Banki Danmark A/S. Upplýsingarnar um, at grunnurin bara hevur ein kreditor, samsvarar ikki við fylgiskjal

20 í skrivi frá grunninum dagfest 07.12.10 til skráseting Føroya, sum umtalar dividendu til simplar kreditorar upp á 20,94 % eftir ætlaðu avhendingina av øllum ognum grunsins,.

Sambært fundarfrásøgn 13.12.10, har Jørn Astrup Hansen, Olav Guttesen og Christian Andreasen hava luttkið, hevir nevndin avgjørt at selja allar ognir hjá grunninum til Eik Banka Føroya P/F. Somuleiðis skilst á fundarfrásøgnini, at grunnurin hevir gjørt avtalu við allar kreditorar, sum hava góðkent söluprísir.

Í samband við omanfyri nevndu viðurskifti, hevir Skráseting Føroya hesir spurningar:

1. Hvør er ella hevir verið kreditorur í grunninum? Upplýsast skal um upphædd, navn, orsök til skuld, mvg-frágreiðing og skattlig viðurskifti.
2. Á hvønn hátt er goldið til kreditorararnar?
3. Hevir Finansiell Stabilitet góðkent avgerðina skrivliga?
4. Hevir nakar advokatur á Advokatskrivstovuni virkað sum advokatur fyri Eik Banka ella grunnin?
5. Grannskoðaraváttan um innihaldið av pkt. 1-2.
6. Skrivlig dokumentatióin um pkt. 3.“

Tann 14. januar 2011 svarar advokaturin Skrásetingini.

Til spurning 1 og 2 verður svarað undir einum, at talan er um kreditorarnar P/f Eik Banka Føroya, Føroya Lívstrygging og ein privatan kreditor. Tilsamans slakar 430 mió. kr., harav P/f Eik Banki Føroya er tann størsti við stúvliga 403 mió. kr. Upplýst verður, at upphæddirnar eru goldnar, og víst verður til hjáløgd skjøl sum skjalprógv fyri tí.

Til spurning 3 verður svarað, at umboð fyri Finansiell Stabilitet, sum sita í nevndini í P/f Eik Banka Føroya, hava góðkent dispositiúnirnar, og hava óbeinleiðis umvegis stjórn bankans innstillað undirritaða sum likvidator fyri Eik Grunnin.

Til spurning 4 verður víst til longu givin svar, og upplýst verður, at Advokatskrivstovan bert hevir havt ad hoc uppgávur fyri Eik Banka og fyri Eik Grunnin.

Til spurning 5 verður svarað, at adokaturin metir ikki, at tað er neyðugt við grannskoðaraváttan. Víst verður eisini til skriv frá grannskoðara grunsins frá 9. november 2010 um metta dividendu í sambandi við ein møguligan konkurs.

Til spurning 6 verður svarað, at advokaturin hevur ikki onnur skrivlig skjalprógv fyri góðkenningini enn, at leiðslan fyri P/f Eik Banka Føroya hevur skrivað undir allar avtalur millum Eik Grunnin og P/f Eik Banka Føroya.

Skrivið frá advokatinum til Skráseting Føroya endar við hesum orðum:

„Eg fari beinanvegin at biðja um góðkenning fyri, at grunnurin fer í likvidatióin við undirritaða sum likvidator. Verður hetta ikki góðkent, ætli eg mær beinanvegin at senda áheitan til Føroya Skifirætt um, at Eik Grunnurin verður tikin undir trotabúaviðgerð.“

Skráseting Føroya svarar aftur 21. januar 2011 og vil vita, hvønn kreditor biðið verður um konkurs fyri, og fyri hvat krav.

Advokaturin upplýsir, at tað er bert ein kreditor í Eik Grunninum, og tað er P/f Eik Banki Føroya. Hann vísir til avtaluna millum grunnin og bankan, og at grunnurin á hesum grundarlagi er solventur, at bankin eisini stendur inni fyri kostnaðinum at avtaka grunnin, og at pengar eru settir av til tað.

6. GRANSKING AV FLEIRI VIÐURSKIFTUM

Tann 11.03.2011, tók grunnamyndugleikin avgerð um at seta í verk granskning eftir § 59 í lóg um vinnurekandi grunnar²⁸.

Í uppriti frá Skráseting Føroya sama dag verður m.a. ført fram:

„Frágreiðing frá grunninum 07.12.2010 upplýsir nevndarformaðurin fyri Eik Grunnin at Eik Grunnurin er insolventur og ikki longur er førur fyri at útinna sítt endamál sambært viðtøkunum.

Eisini verður upplýst, at kr. 1.133.000.000,- av hallinum í tíðar-

28 Tá hevði P/f Eik Banki Føroya stutt frammanundan biðið um konkurs.

skeiðinum fyri Eik Grunnin frá 01.01. til 30.09. stavar frá niðurskriving av fíggarligari støðisogn.

Høvuðsparturin av hesari niðurskriving er ognarperturinn hjá Eik Grunninum í Eik Banka P/F, sum er niðurskrivaður til null kr.

Upplýst verður, at eginpeningur grunsins 30.09.2010 er negativur við kr. 341.000.000,-.

Aftaná, at Skráseting Føroya sum grunnamyndugleiki hevur viðgjørt tær upplýsingar, sum myndugleikin hevur fingið um Eik Grunnin, er Skráseting Føroya komin til ta niðurstøða, at fleiri viðurskifti í grunninum eiga at verða kannað nærri. Hesi viðurskifti eru, at spurningur kann setast við, um tað, sum grunnurin hevur gjørt, er í samsvari við viðtøkur grunsins um lóg um vinnurekandi grunnar, m.a.:

...

- Tað, sum Eik Grunnurin hevur gjørt, undir hesum at selja alt til Eik Banka Føroya P/F
- Hvussu skriv frá 12.03.2010, avtala millum Finansiell Stabilitet og Eik Banka, eigur at tulkast
- Um grunnurin hevur skyldu móttvegis P/F EB frá 30.09.2010 og
- Hvussu grunnurin hevur átekið sær skyldu til at tilføra Eik Banka kapital.“

Lóg um vinnurekandi grunnar heimilar grunnaeftirlitinum at seta granskingar í verk og krevja, at viðkomandi grunnur ber kostnaðin av granskingini. Av tí, at Eik Grunnurin formliga var farin á húsagang, kundi Skráseting Føroya ikki nýta henda móguleika.

Tann 15.03.2011 søkti Skráseting Føroya Vinnumálaráðið um eykajáttan upp á 1 mió. kr. til at seta í verk granskingina av Eik Grunninum. Løgtingið játtaði 500.000 kr. við eykajáttanarløgtingslóg fyri september 2011.

Arbeidssetningurin fyri granskingina var klárur 01.11.2011.

Granskingin fór formliga í gongd í desember 2011 umleið 9 mánaðir

eftir, at Eik Grunnurin í mars 2011 var farin konkurs. Skráseting Føroya valdi Eyðfinn Jacobsen, advokat, til at fremja granskingina.

Av tí at granskingin ikki fór í gongd fyrr enn í november 2011, vóru bert 185.000 kr. av eykajáttanini í 2011 brúktar, og restin fall burtur.

Eingin játtan varð sett av til arbeiðið í figgjarlógini fyri 2012, og tí varð biðið um eykajáttan til at arbeiða víðari við frágreiðingini í 2012. Upplýst varð, at kostnaðurin fyri at gera kanningina lidna varð mettur at vera tilsamans 1,3 mió. kr., og at 300.000 kr. av hesum skuldu brúkast í 2012. Løgtingið játtaði 300.000 kr. við eykajáttanarløgtingslóg fyri september 2012.

Eingin játtan varð sett av til arbeiðið í figgjarlógini fyri 2013, og aftur varð biðið um eykajáttan til at arbeiða víðari við frágreiðingini í 2013. Meiriluti fekst ikki fyri hesum á Løgtingi.

Nevnast skal, at tá tær 300.000 kr. vóru játtaðar í september 2012, gjørdi Figgjarnevndin hesa viðmerking: „Nevndin heldur, at kanningin skal byrgja uppfyri, at slíkt hendir aftur. Nevndin heldur, at ein gjøgnumgongd av teimum frágreiðingum, ið longu eru gjørdar, skal staðfesta, um grundarlag er fyri, at ein gransking verður sett í verk, og eigur leikluturin hjá føroyskum myndugleikum at vera partur av kanningini.“

Tá Løgtingið í 2013 ikki vildi játta meira, vísti Figgjarnevndin til hesa viðmerking sína frá 2012 og legði afturat: „Figgjarnevndin hevur nú fingið upplýst, at áheitanin frá Figgjarnevndini er ikki tikin til eftirtektar. Meirilutin heldur tað tí ikki vera rætt at játta fleiri pengar, tá hendan kanning enn ikki er gjørd.“

Skráseting Føroya spurdi Christian Andreasen, kurator, um hann kundi spyrja nýggja bankafelagið, P/f Eik Banka Føroya, um tey vildu figgja granskingina, men svar kom ongantíð upp á hetta.

Skráseting Føroya spurdi eisini tað nýggja bankafelagið, P/f Eik Banka Føroya, um tey vildu figgja granskingina, men hetta ynski varð ikki gingið á mæti.

Tann avmarkaða granskingin, sum gjørd varð, kostaði tilsamans 485.000 kr.

Fyrst í desember 2013 kom „Granskingarfrágreiðing viðvíkjandi ávísunum viðurskiftum hjá Eik Grunninum.“

FYRIVARNI: Granskingarfólkið tekur í frágreiðingini hetta fyrivarni:

„Tær niðurstøður, sum verða gjørdar í hesi frágreiðing, byggja einans á tað tilfar, ið er innkomandi í sambandi við granskingina. Fyrivarni verður tí tikið fyri, at ikki alt viðkomandi tilfar viðvíkjandi Eik Grunninum hevur verið atkomiligt hjá mær

Tað tilfar, sum ikki hevur verið atkomiligt hjá mær, kann hava ávirkan á tær niðurstøður, ið framganga av hesi frágreiðing.“

SKERD KANNING: Granskingarfólkið hevur hetta brotið undir heitinum „Skerd kanning“:

„Tað er staðfest við dómi, at kravið hjá grunnamyndugleikanum, Skráseting Føroya, móti grunninum um at rinda útreiðslurnar av granskingini ikki hevur framihjárætt í trotabúnum. Tá Løgtingið í vár harafturat sýtti fyri at játta pening til eina fullfiggjaða gransking av grunninum, hevur Skráseting Føroya 14. mai 2013 heitt á meg um fyrst og fremst at kanna og meta, um grunnurin hevði skydu til at taka Eik Banka P/f við í konsernrøkskapirnar og hvørja ávirkan ein innrokning av Eik Banka P/f vildi havt á ársfrásagnirnar, sum grunnurin hevur greitt úr hondum fyri 2008 og 2009.

Vegna tørvandi figging hevur tað ikki verið møguligt at greina spurningin um, hvørja ávirkan ein innrokning av Eik Banka P/f í ein konsernrøkskap vildi havt, men í frágreiðingini geri eg viðmerkingar til virðisásetingar í framløgdu ársfrásagnunum fyri 2008 og 2009. Har afturat komi eg inn á fyrisitingina av grunninum og geri vart við samtyktir hjá grunninum um at veita lán, sum eg meti falla uttan fyri endamál grunsins.

Mælt verður til at kanna umrøddu viðurskifti nærri.“

Fleiri staðir í granskingarfrágreiðingini verður víst til, at granskingin er ófullfiggjað. Frágreiðingin er góðar 27 síður tilsamans.

III.1.2.4.1 Eitt serligt mál – loyvi um at veita óavmarkaða trygd fyri Eik Banka

Sama dag, sum Eik Grunnurin bað um loyvi til at broyta roknskaparuppsetingina fyri 2008, sendi grunnurin Skráseting Føroya eisini hesa umsókn:

Fyrirspurningur sbrt. § 21, stk. 3 í lóg um vinnurekandi grunnar

Viðtøkurnar fyri Eik Grunnin § 4, stk 1, a) áseta:

§ 4 Endamál grunsins er:

a) at reka virksemi í sjálvsogunarstovninum Føroya Sparikassa víðari í Eik Banka P/f, soleiðis at hesin altíð verður ein kappingarførur og tryggur peningastovnur

Vísandi til § 21, stk. 3 í lóg um vinnurekandi grunnar skal Eik Grunnurin hervið biðja um samtykki til, at Eik Grunnurin átekur sær fylgjandi skyldu at tilføra Eik Banka P/f (instituttet) kapital:

1. Fonden er forpligtet til at tilføje kapital til instituttet, således at instituttet til enhver tid opfylder det højeste af solvenskravet og det individuelle solvensbehov for instituttet

2. Forpligtelserne i denne erklæring bortfalder, når de garanterede forpligtelser er fuldt indfriet af instituttet.

Upplýsast skal, at garanteraðu skyldurnar ætlandi eru fult innfríaðar í seinasta lagi 31. desember 2013.

Skráseting Føroya svarar eisini hesi umsókn tann 09.03.2010 og veitir „...samtykki sambært § 21, stk. 3 í lóg um vinnurekandi grunnar.“.....

„Um garanteraðu skyldurnar ikki eru innfríaðar 31. desember 2013, verður Eik Grunnurin biðin um at venda sær til Skráseting Føroya hesum viðvíkjandi.“

Kristin Balle hevur fyri § 19 nevndini greitt frá um viðgerðina av hesi umsókn til grunnamyndugleikan:

Táverandi stjórin, Tommy Petersen, var burturstaddur. Fyri Eik Grunnin vóru Marner Jacobsen, forstjóri í P/f Eik Banka, og táverandi nevndarformaðurin fyri Eik Grunnin, Frithleif Olsen við á fundinum. Fyri skrásetingina vóru Kristin Balle ²⁹ og Kitty May Ellefsen, fulltrúi á skrásetingini.

Umboðini fyri Eik Grunnin gjørdu greitt, at málið hevði stóran skund. Eik Banki hevði fingið eina tíðarfreist og slapp ikki við í bankapakka 2, fekst hetta loyvið ikki frá skrásetingini til, at grunnurin kundi binda seg til at „tilføje kapital“ til bankan, soleiðis at bankin altíð lýkur tað hægsta solvenskravið og tann individuella solvenstørvin. ³⁰

Umboðini fyri skrásetingina kendu seg undir trýsti og fingtu ta fatan, at fekk grunnurin ikki loyvi at veita trygd fyri kapitali til bankan, soleiðis sum fyriskrivað í umsóknini, so kom hetta Eik Banka sera illa við. Sagt varð ikki, at tað kundi hava við sær, at bankin fór av knóranum, men tað var týðningarmikið at sleppa við í bankapakka 2.

Skrásetingin hevði roknskapin fyri 2008, men kannaði eingi viðurskifti nærri, og roknskapurin fyri 2009 var ikki komin inn. Hetta var av teirri orsök, at tey kendu tað, sum at tey í veruleikanum einki val høvdu. Av góðum grundum høvdu tey ikki innlit í viðurskifti bankans, tí hesin var undir efirliti hjá Finanstilsynet; men tá avvarðandi danskir myndugleikar høvdu kannað viðurskifti bankans gjølla og vildu góðtaka bankan til at fáa individuellan statsgaranti og lata bankan koma upp í bankapakka 2, hildu tey ikki, at tey kundu gera annað enn at játta umsóknini.

Tommy Petersen upplýsir fyri § 19 nevndini: „Tíðarneyð var *ein* grundgeving til manglandi kanningar í tilsagnarmálinum. Frágreiðingin, sum umboð fyri grunnin góvu Skráseting Føroya á fundinum, var ein

29 Tommy Petersen sigur fyri nevndini, at av tí, at hann var burtur í meira enn eina viku, hevur Kristin Balle hetta tíðarskeiðið verið settur stjóri. Hann visir tó ikki aftur, at hon kann hava ráðført seg við hann yvir telefon ella á annan hátt.

30 Marner Jacobsen, fyrrverandi forstjóri, hevur greitt frá, at Finansiell Stabilitet játtaði umsóknini um statsgaranti, treytað av, at Eik-Banki í Føroyum garanteraði fyri Eik-Banka í Danmark, og treytað av, at Eik Grunnurin garanteraði fyri Eik-Banka í Føroyum, „.... og tað var ikki nakað, sum stóð til diskussión. Hatta vóru treytirnar.“

onnur grundgeving. Men ikki minst hevdi tað týðning, at luttøkan í Bankapakkanum var eitt alment skipað bjargingartiltak.“

§ 19 nevndin heldur, at hetta mál er eitt gott dømi um, at lógargrundarlagið undir sparikassagrundnum hevur verið ørkymland, eitt nú við atlit til, at grunnaeftirlit og bankaeftirlit eru undir hvør sínum myndugleika:

1. Her skal grunnaeftirlitið taka støðu til umsókn um loyvi at veita trygd fyri banka, hvørs viðurskifti lógargrundarlagið ikki gevur grunnaeftirlitinum møguleika at fáa innlit í.
2. Lógargrundarlagið gevur heldur ikki Finanstilsynet ella Finansiell Stabilitet møguleika at fáa innlit í viðurskifti grunsins.
3. Grunnaeftirlitið gav sítt samtykki til at veita trygd á tí grundarlagi, at danskir figgjarmyndugleikar høvdu sagt gott fyri bankanum, um Eik Grunnurin fekk loyvi at veita trygd fyri Eik Banka. Og Finansiell Stabilitet kann eisini sigast at hava givið statsgaranti á tí grundarlagi, at Skráseting Føroya segði gott fyri grunsins styrki til at veita trygd.
4. Grundarlagið fyri støðutakanini hjá Finansiell Stabilitet og Skráseting Føroya sær út til einans at vera samskifti teirra við Eik Banka og Eik Grunnin, og ivi er ikki um, at tað eru somu persónar, sum geva svar í báðum fornum:

Á sumri 2008 søkti Eik Banki um individuellan statsgaranti, og umfatandi samskifti er millum bankan og Finansiell Stabilitet um hesa umsókn til fram móti vári 2010.

Finansiell Stabilitet spyr fleiri ferðir uppáftur um ymisk viðurskifti í bankanum fyri at meta um umsóknina.

Finansiell Stabilitet tekur til endans støðu og vil veita bankanum statsgaranti við teirri treyt, at Eik Grunnurin skal veita óavmarkaða trygd.

Finansiell Stabilitet setir seg ongantíð í samband við Eik Grunnin.

Eik Grunnurin sendir Skráseting Føroya umbøn um at sleppa at veita trygd fyri Eik Banka, og á fundi við Skráseting Føroya luttaka leiðslan í Eik Banka saman við leiðsluni í Eik Grunninum.

Skráseting Føroya kennir seg kroysta til at góðtaka, at Eik Banki veitir trygd, tí annars er stórur vandi fyri, at tað fær avleiðingar fyri bankan.

Tað er lætt at síggja, at hetta er ikki ein haldfør ella nøktandi skipan, ikki minst tá Finansilsynet greitt sigur, at tey høvdu einki at gera við metingina hjá Finansiell Stabilitet, um Eik Banki átti at fáa statsgaranti. Tað er í samsvari við lógina um finansiell Stabilitet og merkir, at statsgarantiurin til Eik Banka og trygdarveitingin frá Eik Grunninum einans hevur grundarlag í teimum upplýsingum, sum Eik Banki (Eik Grunnurin) sjálvir góvu.

Tá málið um at loyva grunninum at veita óavmarkaða trygd fyri Eik Banka kom fram aftur í september 2010 í sambandi við, at bankin fór av knóranum, bað Vinnumálaráðið Skráseting Føroya um nærri upplýsingar um avgerðina.

Eftir samskifti við Skráseting Føroya um málið, kom Vinnumálaráðið til hesa niðurstøðu:

„Mett verður, at tað ikki er grundarlag fyri at finnast at innihaldinum í avgerðini, men at Skráseting Føroya:

- ikki hevur fylgt reglunum í innlitslógini um at skriva upp upplýsingar av týðningi fyri avgerðina í málinum,
- ikki hevur upplýst málið nóg væl,
- skapt iva um, hvørt tað er gjørd ein verulig ítøkilig meting av málinum,
- skapt iva um, hvørt óviðkomandi áhugamál hava havt ávirkan á avgerðina í málinum,
- ikki grundgivið avgerðina nøktandi og samsvarandi fyrisingarlógini,
- ikki eftirfylgjandi, tá ivi varð reistur um viðgerðina og avgerðina í málinum, hevur kunna grundgivið nøktandi fyri viðgerðini og avgerðini í málinum,
- eftirfylgjandi hevur givið ymsar og eisini skeivar grundgevingar.

Hetta kundi havt skatt trúvirðið á stovnin, og tað er avgerandi fyri at varðveita ella at endurskapa álitid á stovnin, at stovnurin eftirmetir viðgerðina og avgerðina í hesum málinum, og tekur neyðug stig at tryggja forsvarliga og nøktandi málsviðgerð og avgerðir soleiðis, at álit kann vera á, at málsviðgerðin fer rætt fram, og at stovnurin tekur lógligar og rættar avgerðir.“

III.2 Samsvar millum lógargrundarlag og franda eftirlitið við Eik Grunninum?

Lógarreglurnar um eftirlit við vinnurekandi grunnum eru ikki eintýddar og kunnu bólkast í tveir bólkar:

1. Uppgávur, sum skulu gerast
2. Uppgávur, sum kunnu gerast

Tann fyrri bólkurin er serliga at taka støðu til mál, sum vinnurekandi grunnar sjálvir reisa fyri eftirlitinum, tað veri seg avgerðir eftir § 21, stk. 3 ella t.d. loyvi til formligar broytingar ella formlig undantøk, sum lógin gevur møguleika fyri.

Tann seinni bólkurin eru tær heimildir, sum lógin gevur eftirlitinum annars – her verður eitt nú hugsað um at gera stakroyndir av roknskapum, biðja nevnd ella grannskoðan um upplýsingar ella seta í verk gransking eftir § 59 í vinnugrunnalógini.

Hvussu vóru eftirlitsmálini avgreidd hjá grunnamyndugleikanum, samanhlidið við tær reglur, sum galda fyri grunnamyndugleikan og hansara eftirlit?

III.2.1 Grunnamyndugleikans viðgerð av málum viðvíkjandi Eik Grunninum

Viðvíkandi Eik Grunninum er tilsamans talan um viðgerð av sjeý málum – trý mál í tíðini, tá grunnaeftirlitið var danskt, og fýra mál meðan eftirlitið var føroyskt.

1. UMSÓKN UM AT BROYTA VIÐTØKUR UM KONSERNROKNSKAP

Frá fyrsta degi í 2002 stóð í viðtøkum grunsins, at grunnurin skuldi gera konsernroknskap. Hetta varð ongantíð gjørt – heldur ikki tað fyrsta árið. Hóast hetta, so varð umsóknin um loyvi at broyta viðtøkurnar ikki latin inn fyrr enn í desember 2005. Grunnaeftirlitið var danskt, og tí skuldi Erhvervs- og Selskabsstyrelsen taka sær av málinum.

Av røttum skuldi umsóknin verið send Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, sum útinti grunnamyndugleikan. Umsóknin varð tó, sum fyrr nevnt, latin Skráseting Føroya, sum var skrásetingarmyndugleiki. Skráseting Føroya spyr, um Erhvervs- og Selskabsstyrelsen skuldi hava málið til støðutakan. Skráseting Føroya frætti ongantíð nakað aftur, og rykti heldur ikki eftir svari.

Tað undrar, at Eik Grunnurin ikki ger konsernroknskap samsvarandi ásetingum í viðtøkum grunsins, samstundis sum Eik Grunnurin grundar hetta á, at biðið er um eitt loyvi til at strika krav um konsernroknskap í viðtøkunum. Eitt loyvi, ið Eik Grunnurin ongantíð fekk.

Samanumtikið tykist, sum partarnir ikki hava tikið formliga góðkenning av viðtøkubroyting í nóg stórum álvara:

1. Eik Grunnurin sendir umsókn um viðtøkubroyting til skeivan myndugleika – Skráseting Føroya heldur enn Erhvervs- og Selskabsstyrelsen.
2. Eik Grunnurin setir í verk viðtøkubroyting, hóast Eik Grunnurin ongantíð hevur fingið formliga góðkenning av viðtøkubroytingini, og ongantíð hevur rykt Skráseting Føroya ella Erhvervs- og Selskabsstyrelsen eftir svari.
3. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen átti sjálvandi at havt svarað spurninginum frá Skráseting Føroya, eins væl og tey áttu at viðgjørt umsóknina um viðtøkubroyting, og sent Eik Grunninum svar.

2. UMSÓKN UM VIÐTØKUBROYTING UM NAVN

Umsóknin um at skifta navn frá Sparikassagrunnurin til Eik Grunnurin varð latin inn til Skráseting Føroya tann 15. mars 2007. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen fekk máli vegna danska grunnamyndugleikan og játtaði umsóknini tann 30. mai 2007.

Endamálið við, at eftirlitið skal góðkenna viðtøkubroytingar – herundir navnbroytingar – er, at ætlaða endamál stovnara grunsins skal varðveitast, og tí skulu viðtøkubroytingar kannast gjølla, áðrenn loyvi verður givið; men tá talan bert er um at skifta navn, eigur slík umsókn næstan altíð at verða játtað.

Henda avgerð var røtt og í samsvari við vinnugrunnareglurnar.

3. UMSÓKN UM VIÐTØKUBROYTING UM ENDAMÁL

Umsóknin um at broyta endamálsorðingina hjá grunninum verður send Skráseting Føroya tann 22. oktober 2007. Skrásetingin sendi málið víðari til grunnamyndugleikan í Danmark.

Grunnamyndugleikin svarar, at tey halda, at tann ætlaða ískoytisorðingin ikki er neyðug, tí hon (við tulkning) longu er innihildin í galdandi orðing. Myndugleikin biður um útdýpandi frágreiðing frá Eik Grunninum. Grunnurin ynskir ikki at gera fleiri viðmerkingar, men staðfestir, at endamálsorðingin longu umfatar tað, sum søkt var um loyvi til. Eik Grunnurin sendir tí einki svar og onga útdýpandi frágreiðing til grunnamyndugleikan.

Eingin fyrisitingarlig avgerð verður tikin, og málið fellur formliga burtur.

§ 19 nevndin staðfestir, at Eik Grunnurin velur at arbeiða víðari, sum um at Eik Grunnurin hevði fingið formligt loyvi, hóast hetta ongantíð varð staðfest av grunnamyndugleikanum.

4. GRANSKING AV KEYPI AV ÁVÍSUM PARTABRØVUM FRÁ EIK BANKA

Hetta mál er eitt, sum ikki hevur sín uppruna í umsókn, men í dulnevndum skrivum til grunnamyndugleikan 23. februar 2009.

Bæði Skráseting Føroya og Erhvervs- og Selskabsstyrelsen hava greitt frá, at tey fyrst og fremst virkaðu sum „skriviborðsefirlit“, og at tey ikki uttan serliga bakgrund gjørdu víðari kanningar.

Tá Skráseting Føroya fær tey áður nevndu dulnevndu skrivini, verða tey beinanvegin lögð fyri Eik Grunnin, sum fær høvi at gera viðmerkingar. Skráseting Føroya heldur tann 23. mars 2009 fund við umboð fyri Eik

Grunnin og Eik Banka um málið, og Eik Grunnurin letur sama dag myndugleikanum eina skrivliga frágreiðing.

Eftir hetta tekur Skráseting Føroya avgerð um, eftir § 59 í vinnugrunnalógini, at seta í verk gransking av grunsins keypi frá Eik Banka av partabrøvum í Investea A/S og í SPRON hf. og grunsins luttøku í kapitalhækking í Investea Properties A/S.

Granskingin kemur til ta niðurstøðu, at Eik Grunnurin átti at biðið um loyvi frá grunnamyndugleikanum til at keypa SPRON-partabrøvini, sbrt. § 21, stk. 3 í vinnugrunnalógini. Hetta verður fráboðað Eik Grunninum.

Hetta er annað av málunum, har Skráseting Føroya sum grunnamyndugleiki av sínum eintingum átekur sær eina eftirlitsuppgávu, sum myndugleikin hevur heimild til, men ikki formliga hevur skyldu til at gera.

§ 19 nevndin staðfestir, at Skráseting Føroya sum grunnamyndugleiki avgreiðir málið í samsvari við lóggávuna.

5. UMSÓKN UM AT BROYTA ROKNSKAPARUPPSETING FYRI 2008

Umsókn um loyvi til broyting av nýtslu av ársúrsliti 2008 verður latin Skráseting Føroya tann 4. mars 2010. Ætlanin er ikki at gera nýggja roknskaparuppstilling fyri 2008, men at rætta býtið millum framflutt úrslit og bundnar grunnar í ársroknskapinum fyri 2009.

Heimildin er fyri hesi broyting í Bekendtgørelse nr. 390 fra 2008 for Færøerne om finansielle rapporter for kreditinstitutter og fondsmæglerselskaber m.fl.

Skráseting Føroya svarar, at tey hava ongar viðmerkingar til hetta, men vísa á, at broytingin skal framganga av roknskapinum 2009 saman við frágreiðing um, hvør broytingin er, hvussu hon er framd og orsökina til hana. Tann umbidna frágreiðingin frá grannskoðaranum kemur 27. oktober 2010.

Hetta mál hevur ikki beinleiðis tilvísing til ávísa áseting í lóggávuni um, hvørjar heimildir grunnamyndugleikin hevur.

Grein § 19 nevndin staðfestir, at avgreiðslan av hesum máli er í samsvari við lóggávuna.

6. UMSÓKN UM AT VEITA TRYGD FYRI EIK BANKA

Umsóknin frá Eik Grunninum um at fáa myndugleikans samtykki til at veita trygd fyri, at Eik Banki altíð skuldi lúka hægsta solvenskrav og tann individuella solvenstørvin, varð latin Skráseting Føroya tann 4. mars 2010. Grunnurin skuldi soleiðis veita trygd fyri bankans solvensi til 31. desember 2013.

Skrásetingin hevði beinanvegin fund við umboð fyri grunnin. Umsóknin varð játtað longu 9. mars 2010.

Skrásetingin gjørdi ongar kanningar, áðrenn avgerð varð tikin. Grunnurin gjørdi vart við, at málið hevði skund, og at Eik Banki slapp ikki við í bankapakka 2, fekst ikki hetta samtykki frá skrásetingini.

Skráseting Føroya kendi tað, sum at tey sum grunnamyndugleiki einki val høvdu. Tá hildið varð, at danskir myndugleikar á figgjarøkinum høvdu kannað viðurskipti bankans, helt grunnamyndugleikin, at hann kundi ikki gera annað enn at játta umsóknini.

Ivi er ikki um, at her er talan um eitt mál, sum er umfatað av § 21, stk. 3 í lógini um „ekstraordinære dispositioner“, og grunnurin hevur eisini reist málið sum slíkt.

Ivi er heldur ikki um, at eftir praksis hjá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen ³¹ viðvíkjandi § 21, stk. 3 og eftir vanligari grunnarættarligari meting,

31 Í telduposti til Skráseting Føroya 14. januar 2011 skrivar Erhvervs- og Selskabsstyrelsen:

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen har ikke i henhold til § 21, stk. 3 i lov om erhvervsdrivende fonde givet tilladelse til at en erhvervsdrivende fond har kunne påtage sig en forpligtelse af den nævnte karakter over for et pengeinstitut. Styrelsen er desuden ikke bekendt med at en generel forpligtelse af den nævnte karakter skulle være indgået.

Der er dog i konkrete tilfælde givet tilladelse til en erhvervsdrivende fond til i enkeltstående tilfælde og i begrænset omfang at kunne påtage sig en forpligtelse over for et pengeinstitut. Det er styrelsens praksis, at en generel forpligtelse til at tilføre pengeinstituttet midler ikke vil blive tilladt, men henset til fondens formål vil forpligtelsen i et konkret engagement – efter en konkret vurdering – eventuelt kunne tillades.

I en konkret sag har styrelsen således eksempelvis givet tilladelse til at en erhvervsdrivende fond kunne stille garanti over for det underliggende sparekasseaktieselskab til at indestå for udeblivende betalinger på et lån ydet af sparekasseaktieselskabet. Garantien var begrænset i forhold til både de tidsmæssige og økonomiske konsekvenser.

átti myndugleikin ikki at givið sítt samtykki. Ivi kann ikki vera um, at ein slík trygd yvir fleiri ár setir grunsins tilveru í sera stóran vanda – serliga tá grunnamyndugleikin ikki hevði lógarmøguleika at fáa innlit í viðurskiftini hjá bankanum, sum grunnurin skuldi veita trygd fyri.

Verður málið hinvegin ikki bert viðgjørt reint vinnugrunnarættarliga, men við áður nevndu serreglum í huga - um grunnaleistin og samvirkisregluna – er tað neyvan so ivaleyst.

Avgerðir hjá grunnamyndugleikanum eftir § 21, stk. 3 skulu metast ítøkiliga fyri hvørt mál sær, m.a. eftir hvat søkt verður um, hvussu stórir ella fíggarliga sterkur grunnurin er, hvussu stór avgerðin er fíggarliga í mun til grunsins styrki og stødd, hvussu týðningarmikil avgerðin er fyri endamál grunsins og ikki minst, hvussu stórir vandin er fyri, at avgerðin kann hótta grunsins tilveru. § 19 nevndin staðfestir, at skrásetingin, áðrenn avgerð varð tikin í málinum, átti at fingið til vega so nógvar upplýsingar sum gjørligt, og gjørt sær eina grundaða meting av møguleikanum fyri, at grunnurin kundi koma heilskapaður ígjøgnum til 31. desember 2013.

§ 19 nevndin metir sostatt, at Skráseting Føroya ikki framdi ta málsviðgerð, ið var neyðug, fyri at taka avgerð um óavmarkaða trygd, sbt. § 21, stk. 3 í lógini.

7. UMSÓKN UM LIKVIDATIÓN

Vinnurekandi grunnar kunnu ikki fara í likvidatiÓN uttan grunnamyndugleikans samtykki, sbt. Bekendtgørelse nr. 1386 af 11. desember 2007 for Færøerne om opløsning af erhvervsdrivende fonde (likvidation, konkurs, tvangsopløsning og fusion).

Umsókn um likvidatiÓN er latin Skráseting Føroya tann 15. desember 2010 – tveir dagar eftir, at grunnurin hevur gjørt avtalu við nýggja bankapartafelagið hjá Finansiell Stabilitet, P/f Eik Banka Føroya. Avtalan ásetti, at grunnurin selur øll síni aktiv til bankan, og at keypspeningurin verður mótroknaður í tí ágóða, sum P/f Eik Banki átti hjá grunninum. Ein ágóði, sum P/f Eik Banki Føroya hevði yvirtikið í sambandi við, at P/f Eik Banki varð yvirtikin av Finansiell Stabilitet.

Í umsóknini verður greitt frá, at eftir at P/f Eik Banki Føroya hevur

yvirkikið øll aktiv, og allir kreditorar eru avgreiddir, hevur grunnurin hvørki ogn ella skuld, og søkir um at sleppa í likvidatióin.

Grunnamyndugleikin svarar aftur við at seta ávísar spurningar um, hvussu aktiv og passiv grunsins eru avviklað.

Samskifti er millum grunn og myndugleika um hesi viðurskifti, men Skráseting Føroya heldur seg ikki hava fingið nóg gott grundarlag fyri at geva loyvi til likvidatióin, og grunnurin fekk ongantíð endaligt svar upp á umsóknina. Eik Grunnurin fekk sostatt ikki loyvi til at fara í likvidatióin, men Eik Banki Føroya bað 3 mánaðar seinni um at fremja konkurs av Eik Grunninum.

Málsviðgerðin hjá grunnamyndugleikanum av umsóknini frá Eik Grunninum um likvidatióin er í samsvari við lóggávuna.

8. GRANSKING AV FLEIRI VIÐURSKIFTUM

Í kjalarvørrinum av samskiftinum við Eik Grunnin um likvidatióin fór Skráseting Føroya undir at fyrireika gransking av fleiri viðurskiftum í grunninum eftir § 59 í vinnugrunnalógini. Hetta arbeiðið byrjaði, nakað áðrenn P/f Eik Banki Føroya sendir skiftirættinum áheitan um konkurs.

Hóast konkursin heldur arbeiðið fram, og formlig avgerð verður eftir hetta tikin um gransking. Granskingarevnið er umfatandi og miðar bæði eftir at fáa greinað viðurskifti viðvíkjandi uppgerð av ogn og skuld mótvegis P/f Eik Banka Føroya, og eisini at fáa greinað grundleggjandi viðurskifti aftur í tíðina.

Hetta endar við, at granskingarfólkið, Eyðfinnur Jacobsen, í desember 2013 letur úr hondum eitt granskingarálit, sum hann sigur er ófullfíggað vegna vantandi fígging.

§ 19 nevndin staðfestir, at granskingarálitið varð ófullfíggað. Nevndin staðfestir somuleiðis, at gransking varð framd samsvarandi § 59 í lógini um vinnurekandi grunnar, samstundis sum grunnurin var undir konkurs. Hetta hevði við sær, at grunnamyndugleikin rindaði fyri granskingina. Einkí fordømi er um hetta. Eftir lógini skal grunnurin sjálvur rinda útreiðslurnar til granskingina.

III.2.2 Mannagongdir hjá grunnamyndugleikanum

Hvørki í Danmark ella Føroyum er líkt til, at veruligar mannagongdir fyri grunnaeftirlit hava verið tey árinu, Eik Grunnurin virkaði.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen hevur eitt upprit frá 10. desember 2009, sum Skráseting Føroya sigur seg eisini hava havt sum leiðreglu. At einki finst um leiðreglur ella mannagongdir fyri ta tíð, bendir á, at eftirlit við vinnurekandi grunnum hevur fyllt sera lítið hjá myndugleikunum, soleiðis sum umboð fyri Skráseting Føroya eisini hava greitt frá. Umboðini hava somuleiðis greitt frá, at tað var lítið og einki hugsað um grunnaeftirlit, tá umsitingin av vinnulógum, herundir lóg um vinnurekandi grunnar, varð yvirtikin 1. januar 2008.

Í oktober 2014 hevur Skráseting Føroya gjørt sær skrivligar mannagongir fyri skráseting av og eftirliti við vinnurekandi grunnum.

Hesar mannagongdir fyriskriva m.a., hvussu vinnurekandi grunnar verða tiknir út til stakroyndarkanningar, nágreiniliga hvørji viðurskifti myndugleikin fer at kanna, og hvørjir spurningar skulu setast nevdini fyri grunnin. Stakroyndarkanningarnar hjá grunnaeftirlitinum taka útgangsstöði í viðtøkunum fyri grunnin og roknskapinum.

Skráseting Føroya miðar eftir, at tveir vinnurekandi grunnar verða úttiknir um árið til kanningar, og at allir vinnurekandi grunnar hava verið úttiknir til stakroyndarkanningar umleið fjórða hvørt ár.

III.3 Niðurstøða um grunnaeftirlitið 2002-2014

Í tíðarskeiðnum frá 1. januar 2002 til 31. desember 2007 var grunnamyndugleikin danskur. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen hevði eftirlit við vinnurekandi grunnum í Føroyum.

Vinnurekandi grunnar í Føroyum vóru fáir, og nevndin staðfestir, at í veruleikanum hevði Erhvervs- og Selskabsstyrelsen nærur einki eftirlit við vinnurekandi grunnum í Føroyum hesa tíðina.

Tað danska grunnaeftirlitið hevur bert viðgjørt trý mál, og hetta eru øll mál, sum Eik Grunnurin sjálvur hevur reist, og tey eru øll avgreidd við Skráseting Føroya sum millumliði.

Teir føroysku vinnurekandi grunnarnir vóru ikki skrásettir í Danmark. Lógarreglurnar um at skrásetingarmyndugleikin var í Føroyum og grunnamyndugleikin í Danmark hava møguliga gjørt, at danski myndugleikin ikki reiðiliga hevur verið varugur við sínar eftirlitsmøguleikar og –skyldur mótvegis føroyskum grunnum; við undantaki av teimum umsóknarmálum, sum Skráseting Føroya sendi teimum vegna grunsleiðslur í Føroyum. Annað er so, at tey árin, eftirlitið var danskt, hevur helst einki verið uppi, sum hevur elvt til at fara undir eftirlitskanningar.

Staðfestast kann í hvussu er, at danska grunnaeftirlitið ongantíð hevur valt Eik Grunnin út til eftirkanning av roknskapi og heldur ongantíð yvirhøvar hevur sett seg í samband við Eik Grunnin.

Hetta er ikki í ósamsvari við lógargrundarlagið, tí lógin áleggur ikki grunnamyndugleikanum beinleiðis skyldu at gera stakroyndarkanningar ella geva ábreiðslur. Hetta kann tykjast sum ein veikleiki við vinnugrunnalógini, at tað er upp til grunnaeftirlitið sjálv, alt eftir játtan og manning, at taka stig til eftirlitskanningar.

Eik Grunnurin hevur ongantíð fingið ábreiðslur frá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen fyri sín máta at reka grunnin eftir grunsins egnu fatan av grunnaleistinum og samvirkisregluni.

Tann 1. januar 2008 kom grunnamyndugleikin á føroyskar hendur og varð lagdur til Skráseting Føroya at umsita.

Vinnurekandi grunnar í Føroyum eru framvegis fáir. § 19 nevndin kann staðfesta, at umframt umsóknarmál hevur Skráseting Føroya sjálv tikið stig til tvær granskingar av viðurskiftum hjá Eik Grunninum, sbt. § 59 í lógini um vinnurekandi grunnar.

Skráseting Føroya hevur bert viðgjørt eitt einasta mál eftir § 21, stk. 3 í vinnugrunnalógini. Hetta var umsóknin frá Eik Grunninum um at fáa samtykki til at veita trygd fyri Eik banka.

§ 19 nevndin heldur

- at tað var skeivt, at Skráseting Føroya játtaði umsókn frá Eik Grunninum at veita óavmarkaða trygd fyri Eik Banka fram til 31.12.2013. § 19 nevndin metir, at Skráseting Føroya sum grunnamyndugleiki ikki framdi ta málsviðgerð, ið var neyðug, fyri at taka avgerð um óavmarkaða trygd.
- at óvist er, um avgerðin hevði verið øðrvísi, um nøktandi málsviðgerð varð framd í mars 2010, tí myndugleikarnir – Finansiell Stabilitet og Finanstilsynet – ið høvdu neyvt innlit í Eik Banka boðaðu so seint sum 19. august 2010 føroyskum myndugleikum frá, at alt stóð væl til við Eik Banka.
- at lógarverkið fyri ávikavist bankaefirlit og grunnaefirlit eisini ger, at grunnamyndugleikin ikki hevur atgongd til upplýsingar um bankans viðurskifti og tí í veruleikanum ikki sjálvur kann meta um vandan fyri, at ein trygd, sum grunnurin stillar, kann gerast effektiv.
- at grunnamyndugleikin og skrásetingarmyndugleikin áttu at verið varug við, at Eik Grunnurin eftir viðtøkunum øll tey fyrstu árinum ikki gjørdi konsernroknaskap, hóast tað stóð í viðtøkunum, og áttu at átalað, at Eik Grunnurin virkaði sum um, at formlig góðkenning var fingin viðvíkjandi viðtøkubroyting, uttan at tryggja sær at viðtøkubroytingin formliga var góðkend
- at lógargrundarlagið hevur ikki verið nøktandi fyri sparikassagrunnarnar, tí tveir heilt ólíkir tulkingsmøguleikar hava verið fyri leiklutin hjá hesum grunnum, um samvirki teirra við avvarðandi bankapartafelag, hvørs áhugamál grunnarnir skulu røkja. Hetta hevur havt beinleiðis ávirkan á, hvussu grunnaefirlitið hevur arbeitt við hesum serligu grunnum, og hetta hevur ført við sær samsvarandi iva um ávísar avgerðir.
- at betri var, um serreglur vóru gjørdar fyri sparikassagrunnar í lógini um bankavirksemi, heldur enn at teir komu undir lóg um vinnurekandi grunnar, m.a. soleiðis, at efirlitið við teimum varð lagt til sama efirlitsmyndugleika sum bankin.

- at tað er sera óheppið, at grunnamyndugleikin ikki fyrr enn í 2009 ger vart við, at sparikassagrunnar í sera stóran mun øll hesi árin hava tulkað sínar heimildir í ósamsvari við lóg um vinnurekandi grunnar.
- at eftirlitið við vinnurekandi grunnum eigur at verða neyvari ásett, styrkt og skipað, og ikki einans at vera eitt legalitetseftirlit.
- at grunnaeftirlitið (danskt fram til 1. januar 2008, og føroyskt eftir hetta), hóast tað ikki er ella var lógarkrævt, átti at framt neyvari eftirlit við Eik Grunninum.
- at tær mannagongdir, sum Skráseting Føroya í oktober 2014 hevur gjørt sær viðvíkjandi skráseting av og eftirliti við vinnurekandi grunnum, eru eitt munandi framstig.

KAPITTUL IV: EIK GRUNNURIN

Í hesum kapitli verður skrivað um:

- Søgu Eik Grunsins, formligar reglur fyri grunnin og virksemini Eik Grunsins yvirskipað
- Arbeiði Eik Grunsins í praksis
- Tey mál, sum Eik Grunnurin sendi grunnaeftirlitinum
- Nøkur mál, sum Eik Grunnurin ikki sendi grunnamyndugleikanum
- Fíggjarvirksemi Eik Grunsins
- Mett verður síðani, um samsvar er millum lógargrundarlagið og virksemini grunsins
- Til endans verður gjørd ein niðurstøða um virksemini Eik Grunsins

IV.1 Sambandið millum grunn og banka

Frammanfyri eru umskipanarreglurnar frá sparikassa til banka lýstar. Eik Grunnurin var eftir hesum reglum stovnaður til - saman við P/f Eik Banka - at føra virkseminið hjá Føroya Sparikassa víðari.

Eftir hesum ikki bara kundi, men eisini mátti og skuldi grunnurin hava tætt samband við bankan. So var eisini, tí við stovnan bankans átti grunnurin allan partapeningin, og øll árin var Eik Grunnurin størsti partaeigari í P/f Eik Banka.

Afturat hesum var eisini lógarkrav, at nevnd bankans skuldi velja meirilutan av nevnd grunsins sínamillum. Nevndin í grunninum var øll árin somu persónar, sum sótu í nevnd bankans, við undantaki av einum persóni (umboð landsstýrisins) í nøkur ár, so tættari samband millum grunn og banka fekst neyvan.

Marnar Jacobsen, fyrrverandi forstjóri í Eik Banka, hevur greitt § 19 nevndini frá, at hann var við í arbeiðnum at stovna grunnin, og at tey fyrireikaðu seg væl. Tosað varð nógv við danskar sparikassagrunnar um,

hvussu teir hövdu gjørt og gjördu, og í fyrireikingararbeiðnum leitaðu teir sær eisini lögfrøðilig og grannskoðanarlig ráð.

IV.1.1. Eigarapartur í P/f Eik Banka

Eigarapartur grunsins í bankanum frá stovnan og fram til ársenda 2009 hefur verið soleiðis ³² :

Dagur:	Partabrøv	Eigara- partur	Viðmerking
05.05.2002	6.391.120	100,00 %	Við stovnan av grunni og bankapartafelag
31.05.2002	6.391.120	94,08 %	Kapitalur hækkaður, tá ábyrgdarar konverteraðu ábyrgdarpøning til partapøning
31.12.2002	6.391.120	94,08 %	Við ársenda
31.12.2003	6.391.120	94,08 %	Við ársenda
31.12.2004	6.386.120	94,01 %	Bankin hefur keypt 5000 partabrøv frá grunnum til konvertering til ábyrgdarapróg
31.12.2005	5.960.516	87,74 %	Grunnurin selur burtur av til kurs 330
06.06.2006	5.960.516	83,80 %	Kapitalur hækkaður til keyp av INVESTEA
31.12.2006	4.441.483	62,44 %	Grunnurin selur burtur av til kurs 330
11.07.2007	4.332.483	53,29 %	Kapitalur hækkaður til keyp av Skandiabanken – seinni Eik Bank Danmark A/S
31.12.2007	4.207.531	51,76 %	Við ársenda
31.12.2008	4.207.531	51,76 %	Við ársenda
31.12.2009	4.248.531	52,26 %	Grunnurin fær partabrøv í bankanum sum dividendu í sambandi við lán til íslendskt felag, KISTA

³² Tølini eru úr frágreiðing frá Eik Grunnum og P/f Eik Banka til Finansiell Stabilitet 21. januar 2010

IV.1.2. Samvirkið millum grunn og banka yvirhøvur

Samvirkið millum Eik Grunnin og Eik Banka var øll árini sera tætt og eisini umfatandi. Nógv størsti parturin av øllum tí virksemi, sum grunnurin fekst við, var saman við bankanum, fyri bankan ella í samráð við bankan. Sí niðanfyri undir IV.4 „Grunsarbeiði í praksis.“

Grunnurin hevði eisini eina avtalu við bankan um, at bankin skuldi umsita øll daglig viðurskifti grunsins, tí grunnurin hevði onga fyrisiting sjálvur og ongan stjóra. Tískil var leiðsla bankans eisini dagliga umboð grunsins úteftir.

IV.2 Formligar reglur fyri Eik Grunnin

Eik Grunnurin varð stovnaður 5. apríl 2002. Viðtøkurnar høvdu sum endamál at reka sparikassans virksemi víðari í bankanum, soleiðis sum fyriskrivað í umskipanarreglunum frá sparikassa til banka.

Nevndin í grunninum gjørdi sær tíðliga karmar um arbeidshátt og virksemi. Umframt at gera avtalu við P/f Eik Banka um at hava ta dagligu umsitingina av grunninum um hendi, orðaði nevndin sær eisini ein skrivligan íløgupolitikk.

IV.2.1 Viðtøkur

Við stovnanina í 2002 vóru viðtøkurnar niðanfyri samtyktar, tó so at navnaskiftið til „Eik Grunnurin“ fór fram í 2007, tá bankin skifti navn til „P/f Eik Banki.“

Viðtøkurnar vóru hesar:

Navn, heimstaður og endamál

§ 1 Navn grunsins er Eik Grunnurin og hjánavn grunsins Sparikassagrunnurin.

§ 2 Heimstaður grunsins er Tórshavnar kommuna.

§ 3 Stovnari grunsins er sjálvsogvarstovnurin Føroya Sparikassi, Tórshavn.

§ 4 Endamál grunsins er:

- a) at reka virkseml í sjálvsogvarstovninum Føroya Sparikassa víðari í Eik Banka P/F, soleiðis at hetta altíð verður ein kappingarførvur og tryggur peningastovnur, og
- b) at reka annað fíggjarligt virkseml gjøgnum íløgur í partabrøv, aðrar kapitalpartar og umbýtilig virðisbrøv í vinnurekandi virkjunum av øllum sløgum.

Inntøkur, ið nevndin í einum roknskaparári ikki nýtir til tess at røkka endamálsásetingunum omanfyri, kunnu flytast til seinni roknskaparár. Nevndin kann tó taka avgerð um at leggja eina upphædd í grunn at nýta til vælgerandi ella almannagagnlig endamál.

§ 5 Kapitalur

Stovnsfæ grunsins er kr. 25.000.000,- inngoldnar í partabrøvum í Eik Banka P/F, ið eru settar í grunnin í sambandi við umskípan av Føroya Sparikassa til Eik Banka P/F.

Stovnsfæ grunsins kann verða hækkað eftir avgerð nevdarinnar:

1. við at flyta tiltakspening ella yvirskot sambært seinasta grannskoðaða ársroknskap í grunsins,
2. við arv, gávu ella líknandi veitingum, sum grunnurin hevur móttikið til hækking av stovnsfænum, ella
3. við øllum sløgum av veitingum, heruppií við partabrøvum, ið grunnurin fær afturat í sambandi við kapitalhækking ella samanlegging.

Við stovnanina av grunninum er tiltøkupeningurin kr. 773.891.225,02. Fæ grunsins er við stovnanina av grunninum so statt kr. 773.891.225,02 í alt.

Peningur, ið seinni fellur til grunnin, ella yvirskot, ið ikki er býtt út, verður eftir avgerð nevdarinnar annaðhvørt sett kontant í Eik

Banka P/F sum innskot, sum ábyrgdar- ella partapeningur í Eik Banka P/F ella í virðisbrøv, fastogn ella líkandi.

Grunnurin kann býta sína partabrævaogn í Eik Banka P/F um við partabrøv í einum av Eik Banka P/F ella grunn- inum stovnaðum holdingpartafelag, ella – í sambandi við eina samanlegging av Eik Banka P/F við annað felag – býta sína partabrævaogn um við eina partabrævaogn í tí framhaldandi felagnum ella tí felagnum, sum ikemur við samanleggingina.

§ 6 Nevnd

Í nevdini í Eik Grunninum eru 6 – 12 limir, tilnevndir av nevdini í Eik Banka P/F, soleiðis at nevdin sínámillum tilnevnr meirilutan av nevndarlimunum, harav starvsfólkavaldu umboðini í Eik Banka P/F sínámillum tilnevna í minsta lagi 1 nevndarlim. Nevdin í Eik Banka P/F ásetir talið á nevndarlimum.

Formaður og næstformaður í nevdini í Eik Banka P/F eru ávikavist formaður og næstformaður í nevdini í grunninum.

Nevndin verður tilnevnd fyri 1 ár í senn. Fer nevndarlimur frá í valskeiðnum, kann nevdin í Eik Banka P/F velja annan lim í hansara stað.

Afturval kann fara fram.

Nevndarlimir fara frá 4 mánaðir eftir, at tað ár, sum teir eru fyltir 70 ár, er umliðið.

§ 7 Nevdin er viðtøkufør, tá ið meirilutin av nevndarlimunum eru á fundi. Avgerðir nevndarinnar verða tiknar við vanligum meiriluta. Stendur á jøvnum, er atkvøða formansins avgerandi.

Nevndarlimir kunnu fáa eina samsýning ásetta av nevdini. Samsýningin má ikki fara upp um tað, ið verður mett at vera vanligt í mun til starvið og vavið á tí.

§ 8 Tekningarreglur

Grunnurin verður teknaður av nevndarformanninum saman við 1 nevndarlimi ella av 3 nevndarlimum í felag.

Nevndin kann veita þrókura.

§ 9 Gerðabók

Um tað, sum hendir á nevndarfundi, verður ferd ein gerðabók, ið verður undirskrivað av øllum hjástøddum limum.

§ 10 Roknskaparár og grannskoðan

Roknskaparár grunsins er álmanakkaárið. Fyrsta roknskaparár gongur frá stovningini til 31. desember 2002.

Fyri hvørt roknskaparár verður gjørdur ein ársroknskapur við javna, úrsliti og notum. Afturat hesum verða gjørd ein gjøllig ársfrágreiðing og konsernroknskapur³³. Roknskapurin skal gerast sambært góðum roknskaparsíði og skal geva eina rættvísandi mynd av rakstri og javna grunsins.

Roknskapur grunsins verður grannskoðaður av einum ella fleiri løggildum grannskoðarum, tilnevndir av nevndini í grunninum.

§ 11 Viðtøkubroyting og avtøka

Til avgerð um broyting í viðtøkunum fyri grunnin, ella avtøku av grunninum, krevst, at øll nevndin er á fundi, og at í minsta lagi 2/3 av atkvøðunum eru fyri.

Við avtøku skal ognin verða nýtt til almannagagnlig og góðgerandi endamál alt eftir avgerð nevndarinnar. Ognin kann tó ongantíð falla aftur til stovnanan ella teir persónar ella feløg, sum hava veitt stuðul til ogn grunsins.

Soleiðis samtykt við grunsstovnanina, tann 5. apríl 2002 og broyttar á nevndarfundi í grunninum tann 12. januar 2007.

³³ Hetta er tann upprunaliga orðingin, sum søkt varð um at broyta í 2006-2007. Seinni útgávu av viðtøkunum hava ikki orðini „og konsernroknskapur.“

Víst skal vera á,

- at grunnurin hevði eitt stovnsfæ upp á 25 mió. kr.
- at grunnurin við stovnan hevði tiltøkupening upp á slakar 774 mió. kr.
- at grunnurin hevði tvey endamál:
 - at stuðla undir P/f Eik Banka
 - at reka figgjjarligt virkseml gjøgnum íløgur
- at nevndin í P/f Eik Banka valdi meirilutan í nevndini fyri Eik Grunnin og formann og næstformann sínámillum

Hetta var alt í samsvari við vinnugrunnalóggávuna og fyrrverandi lóg um bankar og sparikassar § 52e, stk. 2 og seinni lov om finansiel virksomhed.

IV.2.2 Umsitingaravtala við P/f Eik Banka

Umsitingaravtala var øll árin millum Eik Grunnin og P/f Eik Banka. Smærri broytingar og dagføringar vóru gjørdar í henni av og á.

Tann seinasta avtalan er frá 09.02.2007. Skrivað undir fyri grunnin hava Frithleif Olsen, nevndarformaður, og Odd Bjellvåg, næstformaður. Fyri P/f Eik Banka hava Marner Jacobsen, forstjóri, og Bjarni Olsen, stjóri, skrivað undir:

Umsitingaravtala millum Eik Grunnin og Eik Banka P/f

§ 1

Eik Grunnurin og Eik Banki P/f gera hervið umsitingaravtalu við niðanfyri nevndu treytum.

Eik Banki P/f bindur seg til at halda hesa avtalu við nevndu treytum og at ráða innan teir av Eik Grunninum ásettu karmar.

Avtalan áleggur Eik Banka P/f at:

- hava dagliga umsiting av Eik Grunninum, heruppií innkeyp, sølu, inn- og útgjöld
- gera dagliga bókhaldið, ið lýkur viðkomandi lógarreglur (bók-føringarlógin/ársroknskapslógin)
- gera ymisku regluligu uppgerðirnar: rakstrarúrslit, figjarstöða v.m.
- uppseta ársroknskap og lata grannskoðarunum hann innan galdandi tíðarfreistir
- gera sjálvuppgávu og stundisliga senda skattavaldinum hana
- gera og senda fundarinnkallingar, fundarfrágreiðingar v.m. í sambandi við nevndarfundir í grunninum
- goyma roknskapartilfar
- røkja grunsins samskifti og svara fyrispurningum frá almennum myndugleikum
- tryggja at grunnurin heldur onnur viðkomandi lógarkrøv, ið ikki eru nevnd omanfyri, herundir lóg um vinnurekandi grunnar
- senda roknskapin til Skráseting Føroya sambært galdandi reglum og fráboðan í sambandi við nevndarbroytingar

§ 3

Eik Grunnurin rindar m.a. fylgjandi kostnað:

- uttanhýsis samsýningar, t.d. grannskoðara og sakførara
- almenn avgjöld/kostnaðir
- lýsingar
- nevndarfundir
- tryggingar, porto v.m.

§ 4

Árliga samsýningin fyri veitingarnar, nevndar undir § 2, verður ásett til 35.000 kr. árliga + MVG og fellur til gjaldingar ársultimo.

Einstøk gjöld, ið ikki eru fevnd av hesi avtalu, verða rindað sambært serligari avtalu.

§ 5

Umframt veitingar nevndar undir § 2 áleggur henda avtala Eik Banka P/f at umsita dagliga raksturin av Eik Gávugrunninum eftir leiðreglum, sum nevndin í Eik Grunninum ásetir.

Umsitingin fevnir m.a. um:

móttöku, viðgerð og avgreiðslu av umsóknum til Eik Gávugrunnin játtan av umsóknum upp til 25.000 kr.³⁴ í hvørjum einstökum føri gera regluligar uppgerðir yvir veitingar úr Eik Gávugrunninum bóking av útgjöldum út Eik Gávugrunninum, jb. § 2.

§ 6

Fyri veitingar nevndar undir § 5 rindar Eik Grunnurin 6,0 % + MVG av samlaða játtaðu upphæddini í roknskaparárinum.

§ 7

Umframt veitingar nevndar undir §2 og § 5 grannskoðar innanhýsis grannskoðanin hjá Eik Banka P/f roknskapin hjá Eik Grunninum – eftir leiðreglum frá uttanhýsis grannskoðarunum fyri Eik Grunnin.

§ 8

Fyri veitingarnar eftir § 7 rindar Eik Grunnurin eftir rokning. Tíðarnýtslan verður avroknað eftir tí til eina og hvørja tíð galdandi tímataksti hjá Eik Banka (jb. virkisgongd 4.3, stk 10), p.t. 350 kr. pr. tíma + MVG.

§ 9

Umframt veitingarnar nevndar undir § 2, § 5 og § 7 útinnir Eik Banki eftir áheitan frá nevndini í Eik Grunninum Corporate Finance³⁵ og Corporate Finance líknandi uppgávur – eitt nú keyp og sølu av óskrásettum partabrøvum o.ø. ognarlutum vegna Eik Grunnin.

§ 10

Fyri veitingar eftir § 9 rindar Eik grunnurin, har annað ikki er avtalað, 3 % av kursvirðinum av keyptu ella seldu partabrøvunum, ognarlutum o.s.fr. Fyri ábyrgdarpending rinfar Eik Grunnurin 1 %.

§ 11

³⁴ Hetta varð seinni hækkað upp í 40.000 kr.

³⁵ Yvirskipað stýring av fíggarviðurskiftunum í einari fyrítøku. Corporate Finance er eitt breitt heiti, sum t.d. fevnir um roknskap og fíggarætlan, fyriskipan av íløgum, keyp og søla av virðisbrøvum o.m.a., kann eisini umfata at stýra tilgongd við útbóði av partabrøvum í fyrítøkuni.

Keyp og söla av skrásettum virðisbrøvum er fevnd av serstakari ognarrøktaravtalu millum Eik Banka og Eik Grunnin.

§ 12

Avtalan verður endurskoðað árliga í október mánaði, við virknað hvønn 1. januar, um annar av þørtunum setir fram ynski um hetta.

Umsitingaravtalan kann uppsigast av báðum þörtum til endan av einum álmanakkaári við 12 mánaða freist.

Í § 8 í tí skrivliga ílögupolitikkinum hjá Eik Grunninum var ásett, at grunnurin legði allar sínar praktisku uppgávur til bankan at umsita – eisini at fremja og umsita ílögur (porteføljeforvaltning), sí eisini §§ 9 og 11 í umsitingaravtaluni.

Í skrivi til Finansiell Stabilitet í desember 2009, í sambandi við málið um statsgaranti til bankan, lýsir Marner Jacobsen, forstjóri, umsitingaravtaluna soleiðis:

„I henhold til administrationsaftalen varetager Eik Banki på vegne bestyrelsen for Fonden den daglige administration af fonden. Administrationsaftalen omfatter specifikke opgaver som bogføring, administration af gavefonden, korrespondance med offentlige myndigheder, registrering af bestyrelsesændringer hos Skráseting Foroya, opfølgning på betydende investeringer to gange årligt, kvartårlig udarbejdelse af regnskaber til internt brug, kvartårlig udarbejdelse af oversigt over gavefondens uddelinger, udarbejdelse af årsregnskab, indsendelse af årsregnskab til Skráseting Foroya, udarbejdelse af selvangivelse til skattemyndighederne, udsendelse af indkaldelse til bestyrelsesmøder, udarbejdelse af mødereferater fra bestyrelsesmøder samt opbevaring af regnskabsmateriale.“

Hetta verður endurtikið í frágreiðing, sum Eik Grunnurin og P/f Eik Banki saman sendu Finansiell Stabilitet í januar 2010. Her verður lagt afturat:

„Den beslutningskompetance, der ligger heri omfatter:

- *indkøb i forbindelse med den daglige administration*
- *salg i forbindelse med den daglige administration (har aldrig været anvendt)*

- bevilge ansøgninger til gavefonden op til 40.000 kr. pr. beneficent, inden for den ramme, som bestyrelsen har uddelt til gavefonden, dog ikke ansøgninger af principiel eller usædvanlig art

Som eksempel på indkøb kan nævnes køb af juridisk eller regnskabsmæssig bistand ifm. fondens forhold, køb af billetter, hotelophold m.v. i forbindelse med rejser relateret til fondens virksomhed, etc. Administrationsaftalen omfatter således ikke „væsentlige“ beslutninger.

Køb og salg af værdipapirer er omfattet af særskilt porteføljeaftale med Eik Markets, dateret den 9. februar 2007. Aftalen indeholder investeringsstrategi, hvor bl.a. den tilladte porteføljesammensætning, maksimum for rente- og valutakursrisiko, samt hvilke benchmark performance skal holdes op imod, er fastslået.

Beslutningskompetance der ligger heri omfatter: Køb og salg af værdipapirer i henhold til porteføljeforvaltningsaftalen aftalte rammer.“

Marner Jacobsen hefur greitt § 19 nevdini frá, at stórvegis trupulleikar ella ivamál vóru ikki millum bankan og grunnin um tað virksemi, sum bankin tók sær av fyri grunnin eftir umsitingaravtaluni.

Hann hefur greitt frá, at sum ein natúrlig avleiðing av umsitingaravtaluni var hann sum forstjóri í P/f Eik Banka saman við Bjarna Olsen, stjóra, við á so at siga øllum nevndarfundum hjá Eik Grunninum.

Nevndarfundirnir í Eik Grunninum vóru vanligu skrálagdir rímiliga langt fram í tíðina og vóru hildnir sama stað og sama dag, sum nevndarfundir í P/f Eik Banka. Fundirnir vórðu ikki hildnir í senn, men út í eitt soleiðis, at tá tann fyrri fundurin endaði, byrjaði tann seinni beinanvegin.

IV.2.3 Íløgupolitikkur fyri Eik Grunnin

Í íløgupolitikkinum hjá Eik Grunninum vóru leiðreglur fyri, hvussu grunnurin skuldi gera íløgur.

Íløgupolitikkurin byrjar við at endurtaka endamál grunsins, soleiðis sum tað framgongur av § 4 í viðtøkunum, og sagt verður, at í endamálsgreinini

liggur, at grunnurin .“.. skal vera eitt **búskaparligt bolverk** fyri og skal stuðla undir virkseimið hjá Føroya Sparikassa [t.e. Eik Banki], og í øðrum lagi skal Sparikassagrunnurin gjøgnum búskaparliga burðardyggar íløgur vera við til at skapa vøkstur.“

Fyrrverandi nevndarformenninir í Eik Grunninum hava lagt dent á orðið „bolverk“, tá teir hava greitt § 19 nevndini frá.

Hvussu „bolverk“ skuldi skiljast, og hvørji heimildarmørk lógu í hesum, er ógreitt, men eftirfylgjandi er staðfest, at heimildarmørkini eftir uppfatan grunsins vóru nógv víðari, enn grundarlag var og er fyri í lóg um vinnurekandi grunnar.

Fyri § 19 nevndini hevur Marner Jacobsen greitt frá, at eftir hansara fatan var tað avgjørt í samsvari við endamál grunsins, at grunnurin átók sær tap fyri bankan, fyri at bankin skuldi standa „penari“ í tí.

Aftur her kemur fram spurningurin um meting og tulkning av innihaldinum í grunnaleistinum, og um grunsnevndin hevur havt grund til at halda, at hetta gav víðari heimildir enn vinnugrunnalógin.

Um íløgurnar stendur í íløgupolitikkinum hjá Sparikassagrunninum í § 2:

Íløgurnar skulu samansetast soleiðis, at fæið hjá Sparikassagrunninum gevur ein kappingarføran langsiktaðan ávøkstur, tá hædd er tikin fyri:

- eini hóskaði váðaspjalding, sum tryggjar móti stórum stakváðum, ella stórum váðum í serliga váðafullum vinnugreinum, og
- ein hóskaði partur av ognini, sum ikki er bundum í partabrøvum í Føroya Sparikassa P/f [t.e. Eik Banki], er bundin í lætt umsetiligum fíggarognum – samsvarandi teimum, ið kunnu roknað við í gjaldføri peningastovnanna, til tess at Sparikassagrunnurin til hvørja tíð er **eitt bolverk** hjá Føroya Sparikassa.

Víðari stendur í § 4:

Við atliti til § 1 og § 2 kunnu íløgur gerast í fylgjandi:

- børskrásett og ikki -skrásett lánsbrøv
- børskrásett og ikki -skrásett partabrøv av øllum sløgum
- **ansvarligan kapital**³⁶
- útlán
- fastognir

og íløgufeløg, ið gera íløgur í omanfyristandandi.

Í íløgupolitikkinum stendur annars:

§ 5

Avleidd figgjaramboð, so sum futures, optiónir, repo-, revers repo, terminsgjaldar v.m. kunnu einans nýtast, tá talan er um at avdekkja váða.

§ 6

Sparikassagrunnurin kann gera íløgur / hava ágóða í fremmandum gjaldoyrum. Íløgur í onnur gjaldoyru enn DKK og EURO, størri enn 10 mió. DKK skulu avdekkast, uttan so at nevndin tekur avgerð um annað.

§ 7

Sparikassagrunnurin luttekur sum meginregla í partafeløgum og smápartafeløgum sum figgjarligur minnilutaegjari.

Er talan um feløg innan figgjarheimin, har íløgan verður gjørd við atliti til virkseimið hjá Føroya Sparikassa P/f, kann Sparikassagrunnurin – alt eftir umstøðunum – luttaka sum strategiskur íleggjari við upp til 100 % ognarparti.

³⁶ Legg til merkis, at eftir hesum kann grunnurin veita bankanum ábyrgdarpening. Hetta er ósambæriligt við reglurnar í vinnugrunnalógini, kemur danska grunnaeftirlitið fram til seinni eftir at hava kannað ávís viðurskifti í sambandi við EBH-Fonden. Legg eisini til merkis, at eftir íløgupolitikkinum kann grunnurin eisini veita lán. Hetta skal tó ikki skiljast sum útlánsvirkseimi eftir lóg um bankar og sparikassar, seinni lov om finansiell virksomhed.

Sparikassagrunnurin kann eiga fastognir við upp til 100 % við útleigu fyri eygað.

§ 8

Sparikassagrunnurin leggur sum meginreglu allar sínar praktisku uppgávur – eitt nú at fremja og umsita íløgur o.t. – til Føroya Sparikassa [t.e. Eik Banki] at útinna, uttan so at nevndin í hvørjum einstøkum føri tekur avgerð um, at tað tænar Føroya Sparikassa [t.e. Eik Banki] best, at einstaka uppgávan verður útint av øðrum enn sparikassanum.

IV.3 Virksemi og fíggarviðurskipti 2002-2010 yvirskipað

Virksemi Eik Grunsins ta fyrstu tíðina snúði seg næstan bara um at røkja grunsins kapitalpart í bankanum. Grunnurin átti eisini Gávugrunnin og Vísindagrunnin. Grunnarnir vórðu brúktir til útluting til vælgerandi og almannagagnlig endamál sbrt. § 4, stk. 2 í viðtøkunum.

Gávugrunnurin læt gávur til nógv ymisk endamál, t.d. Bláa Kross, Sangbók Føroya Fólks, MBF og Oyggjaleikir. Eisini smærri tiltøk fingi úr gávugrunninum.

Vísindagrunnurin var grunnur við egnari nevnd, sum fekk tillutaðan kapital at ráða yvir. Grunnurin útlutaði vanliga umleið 200.000 kr. um árið. Vísindagrunnurin læt stuðul til m.a. til vísindaligar verkætlanir og bókmentir.

Eik Banki umsat Gávugrunnin og hevði heimild til at játta 25.000 kr. – seinni 40.000 kr. úr grunninum. Játtanirnar fekk nevndin fyri Eik Grunnin kunning um á nevndarfundunum, har stjórnin fyri bankan greiddi frá.

IV3.1 Nevndararbeiði

Frithleif Olsen, fyrrverandi nevndarformaður, hevur greitt § 19 nevndini frá, at nevndin hevði umleið 18 fastar fundir um árið. Formaðurin leiddi fundirnar. Stjórnin í Eik Banka var altíð við á nevndarfundunum.

Skrivarinn var tann sami sum hjá bankanevndinni. Fundirnir voru hildnir sama dag og sama stað sum nevndarfundirnir í P/f Eik Banka.

Ein gjögnumgongd av fundarfrágreiðingum vísir, at grunsnevndin virkaði sum formligt avgerðarvald. Hon gjørði einki uppsøkjandi arbeiði sjálv. Eik Banki leitaði upp íløgumøguleikar og fíggarliga áhugaverdar virkisætlanir, hevði framløgur um hetta fyri grunsnevndini og kom við tilmæli. Síðani tók grunsnevndin formliga avgerð.

Bæði grunsleiðslan og bankaleiðslan hava greitt frá, at hesin arbeiðsháttur var skipaður við grundarlagi og heimild í umsitingaravtaluni millum grunnin og bankan.

Hinvegin er týðiligt, at tað ikki altíð gekst so væl at skilja ímillum arbeiði í grunnin og banka. Innanhýsis grannskoðanin hevur fleiri viðmerkingar um, at við hvørt tekur grunsnevndin avgerðir, sum hon ikki hevur heimild til at taka, eins og avgerðir, sum grunsnevndin skal taka, verða tiknar av øðrum.

Tey mál, har bankin tók avgerð vegna grunnin, eru eftirfylgjandi lögð fyri grunsnevndina. Í onkrum føri er hetta tó ikki fyrr enn ár seinni. Nevnast kann, at grunsnevndin ikki fyrr enn í 2010 fekk kunnleika um eitt partabrævakeyp fyri 2 mió. kr., sum Eik Bank Danmark A/S hevði effektuerað síðst í 2007.

Í sínum viðmerkingum til ársfrásøgnina fyri 2008 vísir innanhýsis grannskoðanin á fleiri ítøkilig viðurskifti og sigur:

„Vores konklusion angående manglende funktionsadskillelse skal ses i lyset af, at vi tidligere har gjort bestyrelserne i Fonden og Eik Banki P/f opmærksom på lignende forhold, som vi nu igen har konstateret ved årets revision og som nævnt ovenfor. Vil derfor endnu en gang opfordre bestyrelsen af Fonden til at prioritere dette område, og på ny overveje organiseringen og ledelsen af Fonden, og om det eventuelt er nødvendigt at ansætte en direktør eller administrator til at varetage den daglige ledelse af Fonden.“

Í hesum sambandi skal nevast, at serliga í 2009 var fleiri ferðir umfatandi orðaskifti í nevndini um at umskipa karmarnar fyri umsiting

og leiðslu grunsins. Ónøgd var í nevdini við viðurskiftini, sum tey vóru. Nevndarlimir vildu við hvørt ikki taka støðu, tí nøktandi tilfar var ikki at taka støðu út frá. Funnist varð eisini at, at stórmál komu til viðgerðar við stuttari freist.

Eisini varð víst á, at viðtøkur grunsins, hvat viðvíkur nevdarlimum, vóru trengri enn karmarnir í lógini, og ítøkiligt uppskot kom eisini um broyting í viðtøkunum. Orðaskifti var um fleiri møguleikar: At broyta viðtøkurnar, at fáa uttanfyri standandi persónar inn í grunsnevndina, og/ella at seta sjálvstøðuga stjórn uttan um bankans ávirkan. Møguleikin fyri at styrkja umsiting og dagligu leiðslu grunsins við at seta ein fastan persón í Eik Banka til hetta, var eisini umrøddur, og tað var tann møguleikin, sum til endans varð valdur. Hetta kom formliga í lag í januar 2010.

IV.3.2 Broyting í íløgupolitikki

Eik Banki varð børsrásettur í juli 2007. Tá tíðindi bórast um børsrásetingina, hækkaði virðið á partabrøvunum. Frithleif Olsen hevur greitt frá, at grunnurin um tað mundið av hesi orsök sat inni við stórum virðum, og nógvir fyrispurningar komu um íløgur.

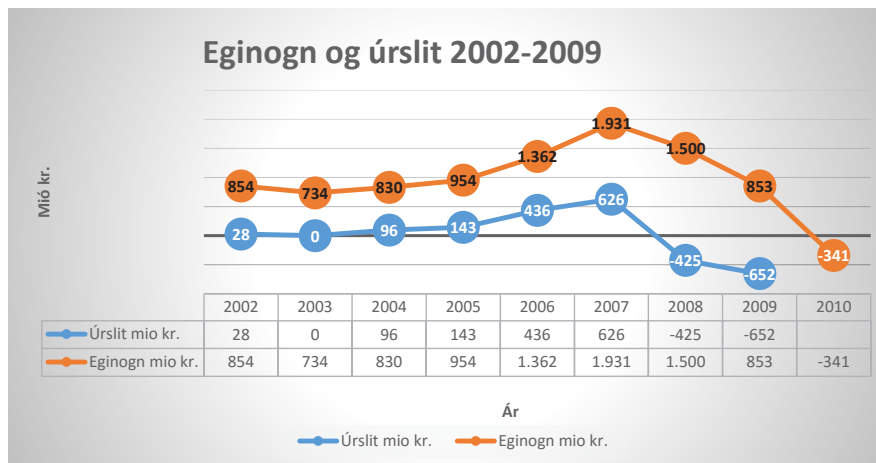
Longu fyri ta tíð stóð grunsnevndini greitt, at skuldi grunnurin arbeiða fyri sínum høvuðendamáli og viðvirka til at føra virksemi hjá Føroya Sparikassa víðari í Eik Banka – soleiðis at bankin altíð skuldi vera ein kappingarførur og tryggur peningastovnur – so var neyðugt at selja burtur av partabrøvunum í bankanum og gera íløgur í onnur aktiv, sum ikki vóru so tætt knýtt at úrslitinum hjá P/f Eik Banka, og sum eftirfylgjandi kundu vera tøk til at stuðla bankanum. Nevndin helt, at á henda hátt kundi grunnurin best virka sum „eitt bolverk“ fyri bankan, sbt. íløgupolitikki grunsins.

Henda broyting í virkseminum byrjaði av álvara í 2006, tá grunnurin yvirtók nakrar íløgur frá bankanum, og tók dyk á seg í 2007 í sambandi við avgerðina um, at bankin skuldi á virðisbrævamarknaðin. Í 2005 átti grunnurin 94,1 % av partapeninginum í P/f Eik Banka, og við skrásetingini á virðisbrævamarknaðinum medio juli 2007 hevði grunnurin selt so nógv partabrøv ella latið seg „tynna út“ (latið vera við at luttaka

í kapitalhækkingum), at eigarapartur grunsins í bankanum var komin niður á 53,4 %.

IV.3.3 Úrslit og eginogn

Fyrsta roknskaparár hjá Eik Grunnum var 2002, og síðsta heila roknskaparár var 2009. Eingin ársroknskapur varð gjörður fyri 2010, men roknskapur varð gjörður fyri tíðarskeiðið frá 1. januar til 30. september 2010. Eftir nevndu roknskapunum hevur gongdin verið nøkulunda henda, hvat úrsliti og eginogn viðvíkur.

Varð konsernroknskapur gjörður, hevði myndin omanfyri verið nakað øðrvísi. Meira um hetta í IV.4.7

IV.4 Grunsarbeiði í praksis

Reglurnar fyri virkseimið hjá vinnurekandi grunnum og virkseimið hjá grunnaeftirlitinum eru í somu lóg, lóg um vinnurekandi grunnar.

Tann fyrsta vinnugrunnalógin kom í gildi 1. januar 1994. Nýggj lóg kom 1. januar 2008, men innihaldsbroytingin var lítil og hevur ikki týðning fyri hetta kanningarmál. Í kapitli II.8 eru uppgávurnar hjá grunnaeftirlitinum í lógini lýstar.

Tær ásetingarnar í lógini, sum hava beinleiðis við uppgávur og ábyrgd hjá grunsléiðslum at gera, eru serliga hesar:

§ 25. *Bestyrelsen forestår ledelsen og organisationen af en erhvervsdrivende fonds virksomhed. Findes der en direktion, forestås ledelsen af bestyrelsen og direktionen.*

Stk. 2. Direktionen varetager den daglige ledelse af fonden og skal derved følge de retningslinier og anvisninger, som bestyrelsen har givet.

Stk. 3. Bestyrelsen skal påse, at bogføringen og formueforvaltningen kontrolleres på en efter fondens forhold tilfredsstillende måde. Er der ansat en direktion, skal denne sørge for, at fondens bogføring sker under iagttagelse af lovgivningens regler herom, og at formueforvaltningen foregår på betryggende måde.

...

§ 25 a. *Bestyrelsen og direktionen skal give revisor de oplysninger, som må anses af betydning for bedømmelsen af fonden og, hvis fonden er en moderfond, konsernen.*

Stk. 2. Bestyrelsen og direktionen skal give revisor adgang til at foretage de undersøgelser, denne finder nødvendige, og skal sørge for, at revisor får de oplysninger og den bistand, som revisor anser for nødvendig for udførelsen af sit hverv.

Hetta skal ikki lesast øðrvísi enn vanlig nevndarábyrgd, á sama hátt sum í øðrum vinnufeløgum. Talan er neyván um eina serliga skerpaða ábyrgd í mun til aðra vinnuliga nevndarábyrgd. Munurin liggur bara í eftirlitinum.

Onnur vinnufeløg hava eigarar og aðalfund, sum hava eftirlit við arbeiðinum hjá nevndini. Vinnurekandi grunnar hava hvørki eigarar ella aðalfund, tí teir eru sjálveigandi, og hava bert tað avmarkaða eftirlit, sum er fyriskrivað í vinnugrunnalógini.

Hetta skapar tó í sær sjálvum ikki heimild til, at nevndarlímir í vinnurekandi grunnum í størri ella minni mun kunnu skúgva til viks grunsins besta ella onnur atlit til grunsins tilveru.

Sjálvt um grunnaleisturin og samvirkisreglan skuldu givið heimild til at arbeiða øðrvísi í nevnd í sparikassagrunnum enn í øðrum vinnurekandi grunnnum, so er illa hugsandi, at tað skuldi givið heimild til at tikið avgerðir, sum eru beinleiðis skaðaelvandi ella oyðileggjandi fyri grunnin.

IV.4.1 Um § 21, stk. 3

Meginspurningarnir í tulking av heimildunum hjá nevndum í sparikassagrunnum í mun til nevndir í øðrum vinnurekandi grunnnum eru hesir:

- 1) Skal nevndin altíð einans taka atlit til grunsins besta, tá avgerðir verða tiknar?
(grunsins besta)
- 2) Kann nevndin eisini taka avgerðir, sum kunnu skaða grunnin, men sum eru til fyrimuns fyri bankan?
(bankans besta)

Hetta tykist ikki at hava verið eitt ivamál í nevndini fyri Eik Grunnin, tí staðfestast kann, at nevndin í Eik Grunninum tók fleiri avgerðir, sum í roynd og veru vóru til vansa fyri grunnin, men sum máttu metast at vera til fyrimuns fyri bankan. Tulking teirra var, at tað, sum var gott fyri bankan, eisini var gott fyri grunnin, tí høvuðsaktiv grunsins vóru partabrøvini í bankanum.

Hetta sama tykist at hava verið galdandi fyri danskar sparikassagrunnar líka fram til 2009, tá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen sum grunnamyndugleiki í Danmark skrivar til fleiri sparikassagrunnar um, at teir stórt sæð bara hava móguleikar at arbeiða fyri sín banka við at koma við nýggjum partapeningi.

Eisini í mun til ta serligu ásetingina í lógini um serstakar avgerðir (ekstraordinære dispositioner) er hesin ivaspurningur komin fram.

§ 21, stk. 3:

Fondens bestyrelse må kun med fondsmyndighedens samtykke foretage eller medvirke til ekstraordinære dispositioner, som kan medføre risiko for, at vedtægten ikke kan overholdes.

Hetta merkir, at heldur grunsnevndin, at stórir vandi er á ferð fyri grunnin – skal nevndin leggja málið fyri grunnamyndugleikan, áðrenn málið verður framt.

Henda regla er bert brúkt heilt fáar ferðir í Føroyum. Reglan varð brúkt í sambandi við umsóknina frá Eik Grunninum í mars 2010 um loyvi til, við øllum sínum ognum, at veita trygd fyri, at Eik Banki altíð skuldi lúka hægstu solvenskrøv. Skráseting Føroya gekk umsóknini á mæti. Ikki kann sigast annað enn, at tann avgerðin var sera vandamikil fyri grunnin, men ein avgerandi fyrimunur fyri bankan. Fekk bankin ikki hesa trygd, fekk hann heldur ikki statsgaranti.

§ 21, stk 3 í vinnugrunnalógini er meira brúkt í Danmark, orsøkin er sjálvandi, at har eru umleið 1300 vinnurekandi grunnar.

Í tí tilfari, sum er komið fram í hesum máli, og eftir tí lögfrøðiliga orðaskiftinum at meta, er sjónligt, at ósemja er um tulkningina av orðingini .“.. risiko for at vedtægten ikke kan overholdes.“

Har afturat kann nevast, at praksis hjá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen vísir, at summi mál, sum eru viðgjørd eftir § 21, stk. 3, í veruleikanum áttu at verið viðgjørd sum umsókn um broyting av viðtøkunum ella upploysn av grunninum. Broyting av viðtøkum krevur grunnamyndugleikans samtykki, og upploysn av grunninum krevur myndugleikans samtykki eftir kunngerð um upploysn av vinnurekandi grunnum.

Hugsandi er eisini, at grunsnevnd kann taka eina avgerð, sum ikki setir grunnin í so stóran vanda, at samtykki myndugleikans eftir § 21, stk. 3 krevst, sum tó er skaðilig fyri grunnin. Í slíkum førum er talan bara um vánaliga leiðslu. Slík føri verða ikki loftað av § 21, stk. 3.

Nær ein grunsnevnd metir, at ein avgerð er avgerandi vánalig, veldst eisini um, hvørja fatan nevndin hevur og hvørja lögfrøðiliga ráðgeving, nevndin stuðlar seg til.

IV.4.2 Lögfrøðilig meting um § 21, stk. 3

Grunsnævnd skal sjálf í hvørjum einstøkum føri meta um, um talan er um eina „ekstraordinær disposition.“ Heldur nevndin, at talan er um slíka, hevur nevndin skyldu til at biðja grunnamyndugleikan um samtykki.

Tað er natúrligt, at vátametingin er hjá grunsnævndini. Hon hevur jú bæði heimild og ikki minst ábyrgd. Tí hevur hon bæði rætt og skyldu til at meta um, hvørjar avgerðir eru skilagóðar ella minni skilagóðar at taka, og hvørjar kunnu vera so serliga vátamiklar, at tær fyrst eiga at verða lagdar fyri grunnamyndugleikan eftir § 21, stk. 3.

Letur grunsnævnd vera við at leggja eitt mál fyri grunnamyndugleikan, sum átti at verið lagt fyri myndugleikan, og avgerðin fær fylgjur fyri grunnin, kunnu nevndarlimir verða endurgjaldskyldugir og/ella fáa bót.

Formligt samtykki frá grunnamyndugleikanum eftir § 21, stk. 3 fer tó ikki í sær sjálvum at hava við sær, at nevndarlimir altíð verða púra frítíknir fyri sína vanligu nevndarábyrgd, tí grunnamyndugleikin ger bert yvirskipaðar metingar út frá fyriliggjandi upplýsingum, og ger ikki nágreiniligar handilsligar kanningar ella metingar av málum, sum verða lögð fyri eftirlitið.

Nevndir kunnu vera so ymiskar, og tað, sum onkur nevndarlimur heldur vera vátamikið, kann hava lítið upp á seg fyri annan. Tískil slepst neyvan undan, at avgerðir verða tiknar, sum áttu at verið lagdar fyri grunnamyndugleikan fyrst, og hinvegin at avgerðir verða lagdar fyri grunnamyndugleikan, sum ikki krevja myndugleikans samtykki.

Um samtykki krevst ella ikki, veldst eisini um, hvussu stórir og sterkur grunnurin er, og hvussu umfatandi vinnuligt virksemi hann hevur. Tí kann ein avgerð í einum lítlum grunni krevja samtykki myndugleikans, meðan sama avgerð eftir umstøðunum ikki krevur samtykki í einum stórum grunni ³⁷.

37 Í einum máli í Danmark í 2006 helt Erhvervs- og Selskabsstyrelsen ikki, at tað kravdist samtykki frá grunnamyndugleikanum fyri, at ein grunnur, sum hevði ognir fyri 1,5 mia kr., gjørdi eina ávísa fløgu fyri meira enn 10 mió. kr.:

„Et beløb af denne størrelsesorden kan efter styrelsens opfattelse ikke anses for væsentligt i forhold til fondens økonomiske forhold, jf: årsrapporten for 2004.....På det foreliggende grundlag, herunder det ovenfor anførte, er det Erhvervs- og Selskabsstyrelsens vurdering, at den

Júst hesi viðurskifti um stødd grunsins í mun til váða og tap verða tikin fram í teimum viðmerkingum, sum Eik Grunnurin og hansara lögfrøðiliga ráðgeving eftirfylgjandi ger til grunnamyndugleikans gransking av grunsins keypi av SPRON-partabrøvunum frá Eik Banka.

Niðurstøðan hjá Skráseting Føroya eftir gransking av málinum var:

„Tá Eik Grunnurin keypti partabrøvini í SPRON í oktober 2008, var støðan so óvanlig, at Eik Grunnurin átti at biðið um samtykki frá Skráseting Føroya, áðrenn keypið varð framt (vísandi til lóg um vinnurekandi grunnar § 21, stk. 3)“

Henda granskingin umfataði eisini keyp av pratabrøvum í Investea A/S og kapitalhækking í Investea Sweden Properties A/S, men í teimum førinum kom grunnamyndugleikin til ta niðurstøðu, at hesar dispositiúnir ikki kravdu samtykki.

Nevnast skal, at Eik Grunnurin staðfesti eitt tap upp á 38,9 mió. kr. av hesum handli. Í hesum viðmerkingum varð m.a. ført fram, at tapið, sum grunnurin staðfesti, einans samsvaraði við millum 2 og 3 % av eginogn grunsins og harvið ikki avgerandi fyri tilveru grunsins.

Talan kann saktans vera um avgerð (dispositiún), sum er í samsvari við endamálsgreininna, men sum hóast hetta kann seta grunnin í stóran vanda – uttan mun til um talan er um ein vanligan vinnurekandi grunn ella ein sparikassagrunn.

Í hesum sambandi kann sum dømi verða víst til, at Eik Grunnurin á vári í 2010 bað grunnamyndugleikan um samtykki til mótvegis Finansiell Stabilitet at veita trygd fyri, at P/f Eik Banki altíð skuldi lúka hægstu solvenskrøvini frá Finanstilsynet. Ivi er ikki um, at her var talan um eina stóra og váðamikla avgerð; men avgerðin hjá grunninum um, at veita trygd fyri bankan við øllum sínum ognum yvirskipað var í samsvari við endamálið í viðtøkunum fyri Eik Grunnin.

påtænkte disposition, hvorefter en del af fondens midler investeres via en fællesforening, kan ske i henhold til den gældende fondslovgivning og fondens vedtægt. Der er ligeledes Erhvervs- og Selskabsstyrelsens vurdering, at fondens påtænkte investering af et beløb på minimum 10 mió. kr. via en fællesforening ikke er en væsentlig disposition set i forhold til fondens økonomiske forhold.“

Ásetingin í § 21, stk. 3 umfatar ikki vanligar avgerðir, sum liggja innan fyri endamál grunsins, og ásetingin er sambært upprunaligu lógarviðmerkingunum til ta dansku lógina frá 1984 bert ætlað til heilt serlig undantaksføri.

Í forarbeiðnum til lógina stendur, at „...samtykke kun skal kræves helt undtagelsesvis og kun ved ekstraordinære dispositioner, der vil kunne bringe fondens eksistens i fare.“

Eftir forarbeiðnum til lógina og lögfrøðiligari teori skal § 21, stk. 3 skiljast soleiðis, at hon umfatar serliga tvey sløg av málum:

- avgerðir, har ivasamt er, um heimild er fyri teimum í viðtøkunum (endamálinum)
- avgerðir, har vandi er fyri grunsins tilveru

Í tí fyrra førinum er spurningurin, um talan í veruleikanum kann vera um eina viðtøkubroyting, og slíkar krevja altíð samtykki grunnamyndugleikans.

Rættarpraksis av týðningi er ikki um § 21, stk. 3, men ásetingin hefur verið nógv brúkt í Danmark. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen hefur fleiri ferðir sýtt fyri at geva samtykki til umsóknir eftir § 21, stk. 3, eins og myndugleikin fleiri ferðir hefur funnist at avgerðum, sum eru tiknar uttan samtykki.

Tá talan hefur verið um útgjöld, sum hava verið beinleiðis í ósamsvari við viðtøkur, hefur Erhvervs- og Selskabsstyrelsen eisini víst til § 21, stk. 3, hóast talan ikki hefur verið um stórar upphæddir upp á seg.

Í førum, har grunnur hefur útlutað meira, enn hann hefur loyvi til eftir sjálvari vinnugrunnalógini § 41, hefur Erhvervs- og Selskabsstyrelsen víst til hesa áseting í sínum eftirliti, men hefur tá eisini kravt, at upphæddin skal gjaldast aftur til grunnin ³⁸.

38 § 41. Til uddeling kan anvendes beløb, der i fondens senest godkendte årsrapport er opført som overført overskud og reserver, med fradrag af overført underskud. Følgende kan dog ikke anvendes:

- 1) Reserver for opskrivning efter indre værdis metode,
- 2) alle øvrige opskrivnings- og opregulerings reserver samt
- 3) reserver, der er bundne i henhold til vedtægter. *Stk. 2.* Reserven for opskrivning efter indre

Í máli frá júlí 2010 hevði nevnd í sparikassagrunni útlutað størri upphæddir, enn hon kundi sambært síðsta roknskap, sbrt. vinnugrunnalógini § 41. Í skrivi til grunnin skrivar Erhvervs- og Selskabsstyrelsen m.a.: „Fonden har som konsekvens af de ulovlige uddelinger et forventeligt tilgodehavende på ca. 72.000 kr., som skal føres tilbage til fonden. Fondsbestyrelsen er ansvarlig for at søge beløbet tilbageført til fonden.“

Í hesum førinum var talan um ólógliga útlutingin til bankan, og Erhvervs- og Selskabsstyrelsen vísir til, at tá nevndirnar í grunninum og bankanum í so stóran mun eru somu persónar, var móttakarinn av útlutingini, t.e. bankin, vitandi um, at talan var um ólógliga útluting, og tí skal bankin gjalda pengarnar aftur. Nevndarlimirnir í grunninum – t.e. stórt sæð teir somu sum í bankanum – hava ábyrgd fyri, at hetta verður gjørt.

IV.4.3 Mál, sum Eik Grunnurin sendi grunnaeftirlitinum

Tey málini, sum Eik Grunnurin sjálvur sendi grunnamyndugleikanum til stóðutakan, eru seks í tali, og tey eru øll nevnd og lýst frammanfyri undir gjøgnumgongdini av arbeiði grunnamyndugleikans.

Málini eru hesi:

1. Umsókn um viðtøkubroyting um konsernroknskap
2. Umsókn um viðtøkubroyting um navn
3. Umsókn um viðtøkubroyting um endamál
4. Umsókn um at broyta roknskaparuppstilling
5. Umsókn um at veita trygd fyri P/f Eik Banka
6. Umsókn um likvidatióin

Her verður roynt at lýsa hesi málini frá grunsins sjónarhorni:

Viðtøkur fyri vinnurekandi grunnar kunnu ikki broyast uttan loyvi fæst frá grunnamyndugleikanum, sbrt. lógarinnar § 48. I trimum førum hevur grunnurin sent inn umsókn um at sleppa at broyta viðtøkurnar.

værdis metode kan helt eller delvis anvendes til eliminering af underskud, der ikke kan elimineres på anden måde.

Stk. 3. Foruden det i stk. 1 anførte kan kapitalnedsættelsesbeløb efter § 11 anvendes til uddeling.

Viðvíkjandi 1. Umsókn um viðtøkubroyting um konsernroknaskap

Í viðtøkunum var, umframt krav um tíðarhóskandi roknskaparreglur, upprunaliga eisini ásett, at grunnurin skuldi gera konsernroknaskap. Hetta varð tó ongantíð gjørt. Orsøkin til hetta kemur fram longu í fyrsta ársroknaskapinum – fyri 2002.

Undir „Anvendt regnskabspraksis“ skrivar grannskoðarin:

„Årsregnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med Lov om Erhvervsdrivende Fonde. Da det er fondens første regnskabsår, indeholder årsregnskabet ingen sammenligningstal.

Sparekassefondens ejerandel i Føroya Sparikassi P/f udgør 94,1 %. På grund af vedtægtsbestemmelserne i Føroya Sparikassi P/f er Sparekassefondens stemmerettigheder i Føroya Sparikassi P/f begrænsede til højst at udgøre 1 % af det samlede antal stemmer. Da Sparekassefonden således ikke har bestemmende indflydelse, er der ikke tale om konsernforhold efter årsregnskabsloven, og der udarbejdes derfor ikke konsernregnskab.“

Hesar viðmerkingar verða endurtiknar øll árin.

Frá 2007 ger grunnurin tó konsernroknaskap, men ikki við bankan. Konsernroknaskapur verður gjørdur, tí grunnurin hevur gjørt íløgur í kapitalpartar í øðrum fyrítøkum enn bankanum, og har grunnurin hevur fingið slíka eigarastøðu, at talan er um konsernviðurskifti eftir lógini. Í slíkum førum skal konsernroknaskapur gerast, uttan mun til um tað stendur í viðtøkunum ella ikki.

Fyrrverandi nevndarformenninir í Eik Grunninum hava upplýst, at av tí at uttanhýsis grannskoðanin ikki metti, at grunnurin var í konsern við bankan eftir ársroknaskaparlógini, og konsernroknaskapur tí ikki skuldi gerast, søkti grunnurin um at strika konsernkravið í viðtøkunum. Henda umsókn varð tó ikki send fyrr enn í januar 2006, nærum 4 ár eftir at Eik Grunnurin varð stovnaður.

Grunnurin fekk ongantíð svar. Málið er lýst í III.1.1.2.

Nevndin fyri Eik Grunnin hevur fylgt tí ráðgevingini, sum hon hevur fingið á hesum øki, og hevur í so máta borið seg rætt at.

Spurningurin um grunnurin hevði skyldu til at gera konsernrøkskap eftir ársrøkskaparlógini er viðgjørdur undir IV.4.7.

Men uttan mun til onnur viðurskifti, so stóð í viðtøkunum hjá Eik Grunninum, at konsernrøkskapur skuldi gerast – uttan mun til at umsókn varð send grunnaeftirlitinum um at avtaka hesa reglu, tí umsóknin varð ongantíð formliga gingin á mæti og átti heldur ikki at verið tað.

Reglurnar fyri vinnurekandi grunnar eru yvirskipað ásettar í lóg um vinnurekandi grunnar, men tær reglur, sum vinnurekandi grunnur skal halda seg til í tí dagliga arbeiðnum, er fyrst og fremst viðtøkur grunsins. Í viðtøkunum stendur, hvørjum endamáli grunnurin skal arbeiða fram ímóti, hvussu hetta skal gerast, og hvussu røkskapurin skal setast upp.

Viðtøkurnar eru høvuðsamboð nevndarinnar, men tær eru eisini høvuðsamboð grunnaeftirlitsins í tess arbeiði. Brot á viðtøkurnar er líka stórt misbrot sum brot á vinnugrunnalógina.

Viðvíkjandi 2. Umsókn um viðtøkubroyting um navn

Tá sparikassin skifti navn til Eik Banki, varð í fyrsta umfari hildið, at Sparikassagrunnurin ikki skuldi skifta navn fyri á tann hátt at varðveita nakað av tí gamla sparikassaheitinum.

Nakað eftir hetta skrivar stjórnin í bankanum til nevndina fyri Eik Grunnin og mælir til, at grunnurin skiftir navn frá „Sparikassagrunnurin“ til „Eik Grunnurin.“

Stjórnin í Eik Banka vísir á hesi viðurskifti sum grundarlag fyri sínum tilmæli um navnskifti:

- einki navnasamband er longur millum grunnin og Eik Banka, tí er ikki lætt hjá fólki at fata, at Sparikassagrunnurin og Eik hoyra til sama samtak³⁹
- tað er trupult at brúka grunnin til at gera Eik sjónligari

³⁹ Í hesum sambandi skal konsernhugtakið ikki skiljast røkskaparlíga, men sum samlaður profilur

- tað er ein trupulleiki/vansi í, at sparikassanavnið gjøgnum heitið Sparikassagrunnurin framvegis inngongur í nýggja profilinum
- profilurin fyri grunnin víkir frá profilinum fyri bankan

Tann 12. januar 2007 samtykkir nevndin fyri Eik Grunnin, at grunnurin skal skifta navn til Eik Grunnurin.

Søkt verður um grunnamyndugleikans góðtøku. Umsóknin verður játtað, tí talan er bert um at broyta sjálvt navnið í viðtøkunum.

Hetta mál er lögfrøðiliga einfalt og er avgreitt eftir reglunum í vinnugrunnalógini.

Viðvíkjandi 3. Umsókn um viðtøkubroyting um endamál

Umsóknin 22. oktober 2007 um at broyta endamál grunsins við at skoyta upp í § 4, stk. 1, b) í viðtøkunum: „...veðbrøv, fastognir og onnur íløgúaktiv, umframt at gera fíggjarligar avtalur“ hevur samband við broytt fíggjarvirksemi.

Grunsnævndin hevði ta fatan, at skuldi grunnurin viðvirka til at føra virksemi hjá Føroya Sparikassa víðari saman við Eik Banka, soleiðis at bankin altíð skuldi vera ein kappingarførur og tryggur peningastovnur, sbt. § 4, stk. 1 a) í viðtøkunum, so mátti grunnurin selja burtur av sínum partabrøvum í bankanum og gera íløgur í onnur aktiv, sum ikki vóru so tætt knýtt at úrslitinum hjá P/f Eik Banka, og harvið at virðinum á partabrøvum grunsins í bankanum.

Hesa tíðina átti grunnurin 94,1 % av partapeninginum í P/f Eik Banka, og ætlanin var tá at selja so mikið nógv, at eigarapartur grunsins í bankanum kom niður um 50 %. Pengarnir skuldu so brúkast til at seta í onnur aktiv, sum skuldu brúkast í arbeiðinum at vera „eitt bolverk“ fyri bankan, sum tikið verður til í íløgupolitikki grunsins.

Farið varð longu undir at minka eigarapart grunsins og at keypa fastognir, áðrenn søkt varð um viðtøkubroyting, men ivi var um, hvørt nýggja virksemið var í samsvari við ásetingarnar í viðtøkunum.

Fyri at tryggja sær, at hetta ætlaða fíggjarvirksemið hevði heimild í viðtøkunum, søkti grunnurin um at gera nevnda ískoyti til § 4, stk 1, b).

Grunnamyndugleikin, Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, helt, at tað ætlaða viðtøkuískoytið longu lá í verandi orðing og bað um eina frágreiðing:

„På baggrund af, at jeg ikke kan se nødvendigheden af den nævnte tilføjelse, idet den gældende formåls formulering umiddelbart også omfatter den ønskede tilføjelse, anmoder jeg om, at bestyrelsen i en redegørelse tydeliggør baggrunden for den nævnte tilføjelse.“

Hetta varð sent til Skráseting Føroya, sum hevði fingið umsóknina og sent hana víðari til grunnnamyndugleikan í Danmark.

Eftir hetta fær grunnurin teldupost frá Skráseting Føroya:

„Viðheft svar frá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen um Eik Grunnin. Sum tú sært, halda tey ikki, at broytingin er neyðug. Skulu vit enda málið her, ella vilja tit fara víðari?.“

Á sama teldupost er seinni við hond áteknað, at grunnurin og skrásetingin eru samd um, at broytingin ikki varð skrásett.

Eik grunnurin hevði sostatt fingið ábending um, at tað ætlaða ískoyti til grunsins endamál var óneyðugt, tí tað var umfatað av verandi orðing, og tí sendi grunnurin onga frágreiðing til grunnnamyndugleikan, men fráfall tað ætlaða ískoytið til § 4, stk. 1, b).

Grunnamyndugleikin – Erhvervs- og Selskabsstyrelsen – fekk tó ongantíð nakra frágreiðing frá Eik Grunninum, og viðgjørði tí ongantíð málið endaligt. Málið varð sostatt ongantíð formliga avgreitt.

Viðvíkjandi 4. Umsókn um at broyta roknskaparuppstilling

Eftir Bekendtgørelse nr. 390 fra 2008 for Færøerne om finansielle rapporter for kreditinstitutter og fondsmæglerselskaber m.fl. vórðu roknskaparreglur broyttar at koma í gildi fyri roknskapir í 2009, soleiðis at hall kundi mótrøknast í bundnum grunnum.

Eftir nevndu kunngerð kundu fyrirøkur velja at brúka tær nýggju roknskaparreglurnar fyri roknskap í 2008 eisini. Eik Grunnurin søkti 4. mars 2010 um loyvi til at gera broytingina í roknskaparuppsetingini fyri 2009, sum kundi verið gjørd í 2008. Víst verður á, at eftir broyttum

rokskaparreglum kundi hallið í 2008 verið mótroknað í bundnum grunnum í staðin fyri í framflutta úrslitinum frá 2007, men at hetta av misgáum ikki varð gjørt tá.

Einki er sagt um, hví Eik Grunnurin er so seinur við hesum máli, men talan er um eina umsókn, sum grunnamyndugleikin játtar. Málið er tí avgreitt í samsvari við grunnalógina.

Viðvíkjandi 5. Umsókn um at veita trygd fyri P/f Eik Banka

Er talan um „...*ekstraordinære dispositioner, som kan medføre risiko for, at vedtægten ikke kan overholdes*“, skal grunsnevndin eftir § 21, stk. 3 í lógini um vinnurekandi grunnar biðja um grunnamyndugleikans samtykki.

Tá ein grunsnevnd sækir um loyvi eftir § 21, stk. 3, er orsøkin, at nevndin heldur, at ivi kann vera um heimildina, ella at avgerðin kann hótta grunsins tilverugrundarlag.

Nevndin fyri Eik Grunnin visti tann 4. mars 2010, at skuldi grunnurin við øllum sínum ognu treytaleyst veita trygd fyri, at Eik Banki altíð skuldi lúka hægsta solvenskrav fram til 31. desember 2013, so var talan um eina so mikið váðamikla avgerð, at hon kundi seta grunsins tilveru í vanda.

Tí søkti nevndin um samtykki frá grunnamyndugleikanum og fekk játtandi svar. Tá grunnurin fær játtandi svar frá grunnamyndugleikanum, hevur grunsnevndin heimild til at taka avgerðina.

Uttan mun til um avgerðin hjá Skráseting Føroya at geva samtykki til hesa dispositión var røtt ella skeiv, so kann staðfestast, at Eik Grunnurin hevur borið seg rætt at við at søkja, og at nevndaravgerðin at veita trygd fyri Eik Banka tí ikki var í ósamsvari við vinnugrunnalóggávuna. Harvið er ikki sagt at nevndaravgerðin var røtt fyri Eik Grunnin

Viðvíkjandi 6. Umsókn um likvidatióin

Likvidatióin av vinnurekandi grunnum skal fara fram eftir Bekendtgørelse nr. 1386 af 11. december 2007 for Færøerne om opløsning av erhvervsdrivende fonden (likvidation, konkurs, tvangsopløsning og fusion)

Eftir hesum reglum krevst góðkenning frá grunnamyndugleikanum, áðrenn grunnurin kann fara í likvidatión, ella likvidator setast.

„§ 1. Beslutning om likvidation træffes under iagttagelse af § 48, stk. 1, i anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om erhvervsdrivende fonde. Beslutningen anmeldes til den færøse registreringsmyndighed senest 2 uger efter, at beslutningen er truffet og godkendt af fondsmyndigheden.

....

§ 2. Til at foretage likvidationen udpeger fondsmyndigheden en eller flere likvidatorer, som træder i bestyrelsens og direktionens sted. Likvidator anmeldes samtidig med beslutningen i henhold til § 1.

Bestemmelserne om bestyrelsen i anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om erhvervsdrivende fonde finder med de fornødne lempelser anvendelse på likvidatorerne.

Stk. 2. Fondens vederlag til likvidator fastsættes af fondsmyndigheden.

...

§ 3. Likvidatorerne skal afgive en redegørelse for de vigtigste årsager til likvidationen, og herunder angive om der er grund til at påbegynde undersøgelse med henblik på strafforfølgelse. Likvidatorernes redegørelse skal snarest indsendes til fondsmyndigheden og den færøse registreringsmyndighed.“

Í desember 2010 sendi Eik Grunnurin Skráseting Føroya fráboðan um, at grunnurin hevði samtykt at fara í likvidatión, treytað av grunnamyndugleikans góðkenning. Grunnurin hevði selt allar sínar ognir til tað nýggja bankapartafelagið hjá Finansiell Stabilitet, P/f Eik Banka Føroya.

Sølupeningurin varð mótroknaður í skuld, sum grunnurin hevði til P/f Eik Banka, og sum tann nýggi Eik Banki Føroya – saman við øllum øðrum rættindum og skyldum – hevði yvirtikið frá tí gamla Eik Banka.

Avtalan millum bankan og grunnin er dagfest 13. desember 2010, sama dag sum nevndin í Eik Grunninum samtykti at fara í likvidatión.

Likvidatión kundi bara fara fram, um grunnurin var solventur og um Skráseting Føroya góðkendi umsóknina um likvidatión.

Í umsóknini frá Eik Grunninum til grunnamyndugleikan varð víst á, at eftir sáttmálanum, sum grunnurin hevði gjørt við P/f Eik Banka Føroya, vóru allar skyldur grunsins mótvegis øðrum kreditorum avgreiddar, og nýggja bankapartafelagið P/f Eik Banki Føroya hevði eisini strikað alla restskuld hjá Eik Grunninum í bankanum – talan var um stívliga 300 mió. kr., eftir mótrokning fyri ognirnar, sum grunnurin seldi bankanum; hesar vóru settar til slakar 98 mió. kr.

Samstundis varð grunnurin loystur frá skylduni at veita bankanum kapital, soleiðis at hesin altíð skuldi lúka hægsta solvenskrav.

Tá grunnurin sostatt hvørki hevði skuld ella aðrar skyldur, var hann solventur og kundi fara í likvidatióin, tí peningur varð settur av til likvidatióinskostnað.

Ein avgerð um likvidatióin uttan góðkenning frá grunnamyndugleikanum verður ikki skrásett og er uttan rættarvirknað. Tí var tað í samsvari við lógarverkið at søkja um likvidatióin.

Grunnamyndugleikin gav tó ikki samtykki til, at grunnurin kundi fara í likvidatióin, men spurdi nærri um ávís viðurskifti, sí omanfyri um grunnaeftirlitið undir III.1.3.4 Mál viðvíkjandi Eik Grunninum, likvidatióin.

IV.4.4 Konkurs

Tá grunnurin ikki fekk loyvi at fara í likvidatióin, var hann framvegis í somu lögfrøðiligu støðu, sum undan samtyktini og umsóknini um likvidatióin, og var útskil formliga virkin heilt fram til 1. mars 2011, tá hann varð tikin undir konkurs í skiftirættinum – eftir kravi frá P/f Eik Banka Føroya.

Avtalan við P/f Eik Banka Føroya var tó longu gjørd og eisini framd, við tað at føstu ognir grunsins vórðu tilskeytaðar P/f Eik Banka Føroya, og skeytini vóru tinglýst síðst í januar 2011. Yvirtøkudagur var sbt. avtaluni longu tann 5. november 2010.

Ivi er ikki um, at tað kravdi grunnamyndugleikans samtykki at selja allar

ognir grunsins, og at tað var í ósamsvari við lógina, at grunnurin ikki bíðaði við at fremja avtaluna við P/F Eik Banka Føroya, til Skráseting Føroya hevði givið sítt samtykki til likvidatióin.

Tað framgongur ikki greitt av umbønini, hvat krav P/f Eik Banki Føroya tá helt seg hava móti grunninum, og hvussu hetta kann vera íkomið. Í uppperðini frá kurator sbrt. § 111, stk. 2 í konkurslógini, dagfest 16. mars 2011, sást, at P/f Eik Banki Føroya ger galdandi krav upp á 300 mió. kr., umframt eitt annað krav í sambandi við, at bankin hevur gjørt avtalu við ein kreditor hjá Eik Grunninum um, at bankin keypir eitt krav, sum hesin kreditor hevði móti grunninum. Avtalan millum hetta felag og bankan er dagfest 8. desember 2010. Kravið er í nevndu uppperð frá kurator gjørt upp til góðar 20 mió. kr. Tann samlaða skuldin til bankan verður sostatt gjørd upp til góðar 320 mió. kr.

Hvussu hetta kundi bera til, tá bankin í avtaluni við Eik Grunnin frá 13. desember 2010 hevði gjørt upp við grunnin og avskrivað alla restskuld, sæst ikki. Eftir avtaluni frá 13. desember 2010 millum bankan og grunnin um ávikavist keyp og sølu av øllum ognum grunsins, vóru hesar treytir galdandi sbrt. § 6:

„Sælger [grunnurin] og kober [Eik Banki Føroya] er enige om, at den del af kobesummen, som i henhold til bestemmelsen i § 4, litra 2) tilfalder kober, sker til fuld og endelig afgørelse af ethvert mellemløbende mellem kober og sælger....“

Avtalan millum bankan og grunnin var treytað av góðtøku frá Kappingarráðnum, og hesa góðtøku skuldi bankin fáa til vega. Kappingarmyndugleikin fekk tó ongantíð umsókn um góðkenning. Í sambandi við umbøn frá grunninum til Skráseting Føroya um likvidatióin kunnaði Skráseting Føroya Kappingareftirlitið á einum fundi, tí nevnt varð í avtaluni, at hon var treytað av góðkenning teirra.

§ 19 nevndin hevur spurt Kappingareftirlitið, um avtalan millum bankan og grunnin hevði fingið góðkenning Kappingareftirlitsins, um søkt varð um góðkenning.

Kappingareftirlitið svarar:

„Tað ber illa til at svara hesum spurningi uttan at kenna nakrar grundleggjandi upplýsingar. Á fundinum við Skráseting Føroyar

vístu vit á, at ein av treytunum, ið er ræðisbroytingin yvir ognunum, fór at fara fram um avtalan var førd út í lívið. Hetta tí at Eik Grunnurin var ikki partur av sama samtakið sum P/f Eik Banki Føroyar.

Hinar treytirnar eru, at tær ognir sum vera yvirtiknar eru at meta sum eitt sjálvstøðugt vinnuøkið, og at marksvirðini fyri fráboðanarskyldu eru nádd.

Nær ognir bara eru ognir, ella at meta sum eitt sjálvstøðugt vinnuøki, má avgerast „case by case“, men sum meginregla er talan um sjálvstøðugt vinnuøkið, um tað sum verður yvirtikið kann rekast frameftir sum sjálvstøðug fyritøka, t.d. við at aðrir keyparir eru til vøruna hjá yvirtikna virkseminum, enn keyparin sjálvur. Er talan um yvirtøku av ognu sum eru at meta sum eitt samlað sjálvstøðugt vinnuøkið, so kemur transaktiónin undir samanleggingarhugtakið í §13 í gomlu og galdandi kappingarlóg. Støða var ikki tikin til hetta á fundinum við Skráseting Føroyar, tí Kappingareftirlitið kendi tá ikki innihaldi av avtaluni.

Hóast ein transaktión kemur undir samanleggingarhugtakið í §13 í kappingarlógini, so er ikki altíð at hetta skal fráboðast kappingareftirlitinum, tí í lógini eru ásett markvirðið, sum hava til endamáls at lúka burtur tær transaktiónir sum hava eina solítla stødd, at tær verða ikki settar at kunna ávirka kappingina. Markvirðini eru sett fyri at umganga at myndugleikin skal brúka tíð og pening uppá, at viðgera mál sum lítlan ella ongan týdning hava fyri kappingina. Í gomlu kappingarlógini vóru markvirðini soleiðis, at minst tvær av luttakandi feløgunum skuldi hava 4 mió. kr. hvør, meðan samlaði umsetningurin skuldi vera minst 75 mió. kr. í Føroyum. Á fundinum við Skráseting Føroyar var støða ikki tikin til um markvirðini vóru nádd, tí Kappingareftirlitið hevði ikki hesar upplýsingar.

Fundurin við Skráseting Føroyar var tann 11. januar 2011, og tann 20. januar 2011 fekk Kappingareftirlitið fráboðan um, at TF Holding ynskti at keypa 70% av P/f Eik Banka Føroyar. Henda yvirtøka var góðkend tann 16. februar 2011.“

Tá bankin hevði gjørt slætt borð við grunnin, er natúrligt at hugsa, at so var lagna grunsins ikki longur viðkomandi fyri bankan, og at bankin ongan veruligan, rættarligan áhuga kundi hava fyri grunninum.

§ 19 nevndin hevur á hesum grundarlagi spurt Jørn Astrup Hansen, táverandi stjóra í bankanum, hví P/f Eik Banki Føroya bað um at fáa Eik Grunnin undir konkursviðgerð í februar 2011.

Jørn Astrup Hansen hevur í skrivi greitt nevndini frá, at tá Skráseting Føroya ikki gav sítt samtykki til likvidatió, var grunnurin í desember 2010 í veruleikanum harraleysur. Nevndin setti seg at vera farna frá við avgerðini um likvidatió. Grunnurin hekk í leysum lofti uttan nevnd, uttan likvidator og uttan kurator.

Jørn Astrup Hansen:

„Det lå os i banken og i Finansiell Stabilitet meget på sinde, at Grunnurins sammenbrud ikke gav anledning til et omfattende men nytteløst erstatningsretligt opgør. Det kunne muligvis gøres gældende, at Eik Banki ved sin adgang til at disponnere for Eik Grunnurin havde påført Grunnurin et tab ved bankens salg til Grunnurin i 2008-09 af en række aktiver, som efterfølgende skulle vise sig ikke at have den forventede værdi.

Men en mulig erstatning, som banken måtte blive pålagt at udrede, ville tilgå Grunnurins (boets) kreditorer: Eik Banki [Føroya] og Finansiell Stabilitet (bankens eneaktionær). I realiteten ville Finansiell Stabilitet således komme til at betale en eventuel erstatning – til sig selv. På denne baggrund var der mellem de involverede parter enighed om, at en afvikling af Eik Grunnurin måtte forekomme hensigtsmæssig – og at en sådan afvikling ikke ville være til skade for nogen.“

Tann endaligi búrokskapurin fyri Eik Grunnin í konkurs er frá 6. februar 2014. Ein orsök til, at konkursviðgerðin tekur drúgva tíð, er, at Skráseting Føroya leggur sak móti búnum við kravi um, at kostnaðurin fyri granskningina av grunninum skal hava framhjárætt í búnum, fram um øll konkurskrøv.

Tær samlaðu ognirnar vóru tá gjørdar upp til 3,7 mió. kr.

Burtur av hesum fór kostnaður fyri konkursviðgerðina upp á stívliga 500.000 kr. Viðmerkjast skal, at henda upphædd er nevnd í uppriti frá grannskoðaranum, tá mett varð um, hvussu stór dividendan til áognarar grunsins fór at vera, um grunnurin fór konkurs, uttan at avtalan við P/f Eik Banka Føroya var gjørd.

Netto at býta út til Eik Banka Føroya sum kreditor vóru sostatt 3,2 mió. kr.

Av roknskapinum framgongur, at tað samlaða kravið hjá Eik Banka Føroya var slakar 347 mió. kr. Tað vil siga, at dividendan til Eik Banka Føroya var umleið 0,9%

IV.4.5 Mál sum Eik Grunnurin ikki sendi grunnaeftirlitinum

Fyrr í hesum kapitli eru øll tey mál viðgjørd, sum Eik Grunnurin sendi grunnamyndugleikanum til støðutakan.

Í kapitlinum um grunnaeftirlitið eru øll tey mál, sum grunnamyndugleikin av sínum eintingum reisti móttvegis Eik Grunninum.

Nevndin í Eik Grunninum hevur í sínum arbeiði sjálvandi tikið hópín av øðrum avgerðum, sum ikki eru sendar grunnamyndugleikanum at viðgera.

Niðanfyrri í kapitlinum um „Fíggarvirksemi Eik Grunsins 2002-2010“ verða nøkur mál hjá grunninum viðgjørd, og mett verður um, í hvønn mun talan er um avgerðir, sum vóru grunninum at gagni og í hesum viðfeingi, um grunnurin møguliga átti at biðið um grunnamyndugleikans samtykki eftir § 21, stk. 3.

Søla av øllum ognum

Málið frá desember 2010 um at selja P/f Eik Banka Føroya allar ognir grunsins er serligt og kann illa roknast sum „fíggarvirksemi“ í sjálvum sær; tað verður tí viðgjørt her fyri seg:

Tær ognir, sum grunnurin seldi P/f Eik Banka Føroya í desember 2010, vóru hesar:

- 100 % av partapeninginum í P/f frá 13. februar, reg.nr 2609
- 20,3 % av partapeninginum í P/f Data Quality Systems, reg.nr. 4753
- 47 % av partapeninginum í P/f Notio Framtaksfelag, reg.nr. 3365
- 57 % av partapeninginum í P/f Set, reg.nr. 3504
- 50 % av partapeninginum í P/f Skálafjarðartunlinum, reg.nr. 4186
- 1 % av partapeninginum í P/f Fastogn, reg.nr. 3689
- 37 % av partapeninginum í P/f Veks, reg.nr. 5497
- 51 % av partapeninginum í DSK A/S

- Hús í Djóna í Geilgøtu 8, Tórshavn, matr.nr. 649d, Tórshavn ⁴⁰
- Hús á Viðareiði, matr.nr. 73b, Viðareiði ⁴¹
- Vinnubygningur í Klaksvík, Bøgøta 1, matr.nr.667, Klaksvík ⁴²
- Hotellíbúð á Rømmø, matr.nr. 278x, Rømmø ⁴³
- Hús og jørð á Eiði, matr.nr. 437a, Eiði ⁴⁴

Prísurin fyri hesar ognir varð tilsamans settur at vera 98.876.000 kr.

Afturat hesum komu virðisbrøv í nøkrum øðrum feløgum, sum øll vóru virðismett til 0,00 kr. Hesi vóru Brundtland Center Danmark A/S, TopSun A/S, P/f North Atlantic Football Agency, Investea A/S, P/f Bitland, P/f Atlantic Fishing, P/f Faroe Cod Farm og K/f 26.06.FDI

Í sínum útgangsstøði má søla av øllum ognunum merkja, at grunnurin gevst. Søla av øllum ognum grunsins til P/f Eik Banka Føroya var tí ein partur av likvidatiónstilgongdini, so fyri at selja allar sínar ognir skuldi grunnurin fyrst hava góðkenning frá grunnamyndugleikanum um likvidatión, áðrenn sølan kundi fara fram.

Um so skuldi verið, at grunnurin ikki ætlaði at gevast, men bara at selja allar ognir, hevði tað uttan iva eisini kravt loyvi frá grunnamyndugleikanum, sbrt. § 21, stk. 3 í vinnugrunnalógini.

⁴⁰ Ætlanin var at ríva húsini niður og at gera eitt parkeringsøki, sum skuldi leigast út til onnur at dríva.

⁴¹ Talan var um eini summarhús

⁴² Hetta er deildarskrivstovan í Klaksvík, sum grunnurin leigaði bankanum

⁴³ Talan er um eina frítíðaríbúð

⁴⁴ Talan er um eina summarhúsogn, sum grunnurin leigaði bankanum

Ivi er ikki um, at tað kravdi grunnamyndugleikans samtykki at selja allar ognir grunsins, og at tað var í ósamsvari við lógina, at grunnurin ikki bíðaði við at fremja avtaluna við P/F Eik Banka Føroya, til Skráseting Føroya hevði givið sítt samtykki til likvidatión.

Hinvegin vekur tað ikki undran, at grunnurin ynskti at gevast, tá Eik Banki var givin við bankavirksemi sínum. Grunnurin var insolventur og kundi ikki halda fram við endamálinum um at reka fíggarvirksemi. Gjølrigt var heldur ikki longur at arbeiða fyri endamálinum um at virka fyri, at Eik Banki altíð skuldi vera ein tryggur peningastovnur.

Tað er eyðsæð, at grunnurin stóð ikki til at bjarga undir nøkrum umstøðum, soleiðis sum støðan var vorðin; men tað er og var grunnamyndugleikans uppgáva at ansa eftir og at kanna ávís viðurskifti, tá vinnurekandi grunnar verða avtiknir. Tí setir eftirlitið grunninum spurningar, áðrenn møgulig avgerð um samtykki til likvidatión verður tikin.

Tað er als ikki nøktandi, at Eik Grunnurin svarar á slíkan hátt, at grunnamyndugleikin ikki heldur seg at hava nóg gott grundarlag til at meta um og taka støðu til umsóknina um at sleppa í likvidatión.

IV.4.6 Fíggarvirksemi Eik Grunsins 2002-2010

Grunnurin hevði tvey endamál sambært viðtøkunum – stutt skrivað:

- 1) Altíð at virka fyri bankans besta (§ 4, stk. 1a) og
- 2) At reka fíggarligt virksemi við vinningi fyri eyga (§ 4, stk. 1b).

Bæði bankaleiðslan og grunsleiðslan hava ta avgjördu fatan, at tað fíggarliga virkseimið, sum grunnurin kundi reka undir endamáli 2), var fyri at fáa til vega kapital til at røkja endamál 1) – t.e. at bankin altíð skuldi vera ein tryggur og kappingarførur peningastovnur.

Tí kann stutt sigast, at grunnurin í veruleikanum bara hevði eitt endamál: Bankans besta.

Virkseimið, sum grunnurin rak ella tók lut í, kann býttast upp í høvuðsbólkar soleiðis:

1. Tiltøk viðvíkjandi Eik Banka
2. Íløguvirksemi
3. Útlánsvirksemi
4. Onnur tiltøk

Summi tiltøk kunnu bólkast í meira enn ein bólk, og tí skal bólkingin takast við fyrivarni. Fleiri ferðir er talan um tiltøk, sum týðiliga hava til endamáls bráðfeingis og beinleiðis at hjálpa bankanum, men sum eisini eru ella kunnu vera íløgur í ávísar fyritøkur ella fíggjarligt virksemi annars, við vinningi fyri eyga, sbt. § 4, stk. 1b) í viðtøkunum.

Her verða tiknar fram nakrar avgerðir fyri at geva eina mynd av fíggjarvirksemi grunsins.

Tey mál, sum eru nevnd niðanfyrri, eru bara vald út fyri at lýsa, hvørji sløg av tiltøkum, grunnurin framdi, og hvat heimildargrundarlag, grunnurin metti seg at hava til tiltøkini. Viðgerðin av nevndu málum er avmarkað.

IV.4.6.1 Tiltøk viðvíkjandi Eik Banka

Tætt samband var millum grunn og banka øll árini, og nógvir handlar og onnur tiltøk fóru fram teirra millum.

Ábyrgdarpeningur

Grunnurin veitti fleiri ferðir bankanum ábyrgdarlán. Hetta er váðakapitalur, sum verður roknaður upp í kjarnukapital bankans. Tilsamans veitti grunnurin bankanum ábyrgdarlán fyri meira enn 300 mió. kr.

Tey seinastu lánini vórðu veitt á vári í 2010, tá bankin hevði fingið játtað statsgaranti við teirri treyt, at grunnurin veitti trygd fyri, at bankin altíð skuldi lúka hægstu solvenskrøv. Talan var tá um tvey lán – eitt upp á 151 mió. kr., og eitt upp á 80 mió. kr. Burtur av hesum læt P/f Eik Banki ein stóran part víðari til dótturfelagið Eik Bank Danmark A/S, sum P/f Eik Banki hevði bundið seg til at veita trygd fyri á sama hátt, sum grunnurin mótvegis Finansiell Stabilitet hevði bundið seg til at veita trygd fyri P/f Eik Banka.

Eik Grunnurin mátti avskriva øll ábyrgdarlánini, tá P/f Eik Banki mátti gevast.

Lán úr Eik Banka

Tá avtornaði, skyldaði grunnurinn Eik Banka uml. 400 mió. kr. Henda upphædd stavar frá nokrum lánum, sum grunnurinn tók í bankanum til at gera ílögur fyri.

Tað størsta lánið var eisini eitt av teimum fyrstu, sum grunnurinn tók í bankanum. Lánið var tikið í sambandi við, at grunnurinn keypti partabrøv í felagnum Investea A/S. Hetta felag rak ymiskt virkseml á fastognarmarknaðinum. Íløgan kostaði 325 mió. kr. og varð fíggað partvíst við láni úr Eik Banka og partvíst eginfíggað. Saldo á hesum láni var í oktober 2010 umleið 162 mió. kr.

Partabrøvini í Investea A/S keypti grunnurinn frá P/f Eik Banka, sum soleiðis sjálvur partvíst fíggaði söluna av partabrøvunum til Eik Grunnin.

Handil millum grunn og banka er viðgjørdur í granskingarfrágreiðingini hjá Majken Johansen í august 2009, har niðurstøðan er, at handilin er í samsvari við endamál grunsins, og at hann ikki var av slíkum slagi, at hann kravdi samtykki frá grunnamyndugleikanum sbt. § 21, stk. 3 í vinnugrunnalógini.

Eitt annað stórt lán tók grunnurinn í bankanum í sambandi við keyp av partabrøvum í týsku handilsketuni EBH Zweitmark. Í sambandi við hesa ílögu arbeiddi grunnurinn saman við EBH Fonden. EBH Fonden og Eik Grunnurinn keyptu hvør sína helvt av partabrøvunum. Henda ílöga kostaði 53 mió. kr. Grunnurinn lænti samstundis EBH Zweitmark 75 mió. kr., sum aftur vórðu læntar úr Eik Banka. Saldo á hesum láni var í oktober 2010 umleið 120 mió. kr.

Seinni tók grunnurinn eitt lán afturat upp á 70 mió. kr. í bankanum í sambandi við, at EBH Bankin segði eitt lán upp, sum grunnurinn hevði tikið, sí niðanfyrri.

Trygdarveitingar

Á vári 2007 skipaði P/f Eik Banki fyri kapitalhækking. Hetta hevði samband við, at Eik Bank Danmark A/S keypti Skandiabanken. Hann varð saman við tilhoyrandi feløgum lagdur saman við Eik Bank Danmark A/S. Um somu tíð fyrirleikaði P/f Eik Banki eisini sína skráseting á virðisbrævamarknaðinum.

Í hesum sambandi veitti Eik Grunnurin trygd fyri tekning av kapitali upp til 450 mió. kr. Hesin garantiur fall burtur, uttan at hava verið effektivur, tí stórir áhugi var fyri at tekna kapital í bankanum. Grunnurin átti sjálvur tekningarrætt til meira enn 356 mió. kr. og stillaði sostatt trygd fyri 94 mió. kr. meira.

Grunnurin seldi tá eisini burtur av sínum tekningarrætti fyri at minka sín kapitalpart í Eik Banka, og fyri hetta fekk grunnurin 56 mió. kr.

Sum heimildargrundarlag fyri hesari trygd vísir grunsnevndin til viðtøkurnar § 4, stk 1b), tí grunnurin fekk garantiprovisión upp á 0,2 % av teimum 94 mió. kr.

Í sambandi við, at Eik Banki og BRF í 2005 gjørdi avtalu um at bjóða út realkreditlán í Føroyum, setti BRF sum treyt, at bankin skuldi veita trygd fyri 25% av teimum til eina og hvørja tíð útistandandi obligatiónum, og at bankin eisini skuldi stilla trygd fyri 12,5% av útistandandi obligatiónum.

Stjórn bankans og grunsleiðslan hava í frágreiðing til Finansiell Stabilitet í 2009 í sambandi við umsókn um bankans statsgaranti greitt frá, at av tí at bankin tá hevði ávísar aðrar útlenskar avtalar, sum kundu gera tað trupult hjá bankanum formliga at stilla hesa trygd, átók grunnurin sær at stilla trygdina fyri bankan móttvegis BRF.

Tryggin varð ikki aktuell við nakrari upphædd.

Sum heimildargrundarlag fyri hesari trygd vísir grunsnevndin til viðtøkurnar § 4, stk 1b), tí bankin rindaði grunninum provisión upp á 0,25% av tí í miðal deponeraðu upphæddini.

Í sambandi við eina danska byggiverkætlan, nevnd Sydporten, veitti grunnurin á sumri 2007 eina trygd móttvegis Eik Banka upp á 92,5 mió. kr., so Eik Banki kundi stilla somu trygd móttvegis BRF. Eik Banki fráfall efturfylgjandi ein part av trygdini soleiðis, at 16 mió. kr. stóðu eftir. Tryggin varð veitt í innistandandi hjá grunninum í bankanum.

Talan var um eina stóra byggjætlan, og ætlanin var, at Eik Grunnurin eisini skuldi veita lán til ætlanina.

Hetta varð tó av ongum – eins og verkætlanin sjálv. Restin av hesi trygd gjørdist aktuell fyri grunnin við øllum teimum 16 mió. kr., sum grunnurin sostatt misti til bankan. Bankin rindaði upphæddina víðari til BRF.

Sum heimildargrundarlag fyri hesari dispositión vísir grunsnevndin til viðtøkurnar § 4, stk 1, b), tí grunnurin tók lut sum partur í ætlanini eftir somu vanligu íløgutreytum sum aðrir luttakarar og skuldi eisini hava sín part av yvirskotinum.

Tá Lehmann Brothers fór av knóranum, samtykti grunsnevndin í september 2008 at halda Eik Banka skaðleysan upp til 87 mió. kr. fyri møgulig endurgjaldskrøv frá fólki, sum høvdu keypt sonevnd trygg virðisbrøv. Talan var um garanteraðar Lehmann obligatióinir, sum fylgdu við, tá bankin yvirtók virkseimið hjá Kaupthing Banka í Føroyum.

Einki krav gjørdist aktuelt fyri grunnin.

Grunnurin fekk onga garantiprovisión ella annað gjald fyri hesa trygd. Sum heimildargrundarlag fyri hesari dispositión vísir grunsnevndin til viðtøkurnar § 4, stk 1 a) – ásetingin um at arbeiða fyri, at bankin altíð er ein kappingarførur og tryggur peningastovnur, sí niðanfyri um útlutingar frá grunni til banka.

Onnur tiltøk viðvíkjandi Eik Banka

Øll árin frá 2003 til 2008 stóð Eik Banki fyri at selja burtur av partabrøvum grunsins í bankanum. Fyri hetta fekk bankin 0,75% av kursvirðinum av seldum partabrøvum.

Bankin og grunnurin føra fram, at henda avtala varð gjørd eftir vanligum marknaðartreytum, sum sostatt var eitt fíggarligt tiltak eftir § 4, stk 1b) í viðtøkunum.

Grunsins keyp av bankans partabrøvum í SPRON er mál av serligum slag millum grunnin og bankan. Her var talan um eitt tiltak, sum

innlýsandi var ein vansi fyrir grunninn, men sum var til fyrirmons fyrir bankan. Grunnurinn viðmerkir, at av tí, at tiltakið var gott fyrir bankan, var það eisini gott fyrir grunninn, sum var stærsti eigari av partabrevum í bankanum.

Sum áður nevnt, kom granskningin av málinum til ta niðurstøðu, at grunnurinn átti at biðið um loyvi frá grunnamyndugleikanum, áðrenn keypið fór fram. Grunnurinn vísir til niðurstøðu hjá ráðgevandi advokatum, sum hövdu øvugta uppfatan bæði fyrir og eftir handilin, og hesa uppfatan stuðlaði grunnurinn sína avgerð á, tá SPRON-partabrevini vórðu keypt.

SPRON var íslenskur sparikassi, sum varð umlagdur til partafelag í 2007. Handilin varð gjørdur um það mundið, tá íslenski figgjarheimurin steðgaði heilt upp, og keypið varð gjørt, tí at Eik Grunnurinn vildi sleppa undan, at bankin fekk ringa umtalu av sínum ílögum í Íslandi. Samstundis keypti grunnurinn eisini tvey lán frá bankanum, sum bankin hevði veitt tveimum íslenskum lántakarum.

Tað mundi standa grunsnevndini greitt, at vandi var fyrir, at hesi bæði lánini neyvan vóru ein serliga góð íløg í sær sjálvum. Eins og við SPRON, vórðu hesi lánini yvirtikin frá Eik Banka fyrir at sleppa bankanum undan alment at verða knýttur til íslenska figgjarheimin og harvið ivasamari umrøðu uttanlands.

Grunnurinn hevði tap av hesum, og það stóð grunsnevndini greitt longu frammanundan; men eftir rágeving frá sínum advokatum gjørdi grunnurinn av at fremja hesar handlar. Orsakað av SPRON-partabrevunum misti grunnurinn 39,8 mió. kr., sum var handilsivirðið á partabrevunum.

Sum heimildargrundarlag fyrir hesum handlum vísir grunnurinn til § 4, stk 1a) í viðtøkunum, og at það var umráðandi fyrir grunninn, at bankin slapp undan vánaligari umtalu av sínum sambandi við Ísland, tí tað kundi føra við sær, at kursurin á Eik-partabrevinum fall. Harvið fall virðið eisini á hövuðsogn grunsins, sí niðanfyrir um útlutingar frá grunni til banka.

Í 2006 keypti grunnurinn virðisbrøv frá bankanum fyrir 135 mió. kr. Orsøkin var, at Finanstilsynet í sambandi við sína eftirlitsvitjan gjørdi

vart við, at ein feilur var í uppgerðina av grundkapitali bankans í 2005. Ognarpartar bankans í ávísam øðrum peningastovnum vóru tiknir við í útrokningina av grundkapitalinum, og tað var ikki eftir reglunum. Av hesi orsök kundi solvensurin lækka 2%. Fyri at sleppa undan hesum seldi bankin virðisbrøv fyri nevndu upphædd til grunnin. Talan var um virðisbrævaskrásett partabrøv og lánsbrøv, umframt kapitalpart í einum donskum felag.

Um heimildargrundarlagið fyri hesum vísa grunnur og banki á, at hesin handil varð gjørdur undir vanligum marknaðartreytum og var í samsvari við endamál grunsins, viðtøkurnar § 4, stk. 1.

IV.4.6.2 Íløguvirksemi

Fyri at lýsa, hvørji sløg av ílögum, talan kundi vera um at gera sbt. § 4, stk. 1, b) í viðtøkum grunsins um íløguvirksemi, verða her lýstar nakrar ílögur, sum Eik Grunnurin gjørdi. Íløgurnar, sum verða nevndar, eru næstan allar millum tær størstu íløgurnar, sum grunnurin gjørdi.

Tá grunnurin broytti sín íløgupolitikk frá mestsum bara at vera røkt av ognarparti í P/f Eik Banka til eisini at vera annað fíggjarligt virksemi, sum ikki hevði tilknýti til Eik Banka, var keypið av partabrøvunum í **Investea A/S** tann fyrsta stóra íløgan. Íløgan kostaði 325 mió. kr. og var, sum áður nevnt, fíggjað partvíst við láni úr Eik Banka og partvíst eginfíggjað.

Investea A/S fekst við ráðgeving um ílögur í fasta ogn og annað virksemi á fastognarmarknaðinum, eitt nú fyrisiting og keyp/sølu av kommandittfelagspørtum.

Í 2006 hevði Eik Banki keypt 29% av partabrøvunum í Investea A/S. Tá nýggir íleggjarar komu uppí, seldi bankin burtur av sínum ognarparti, soleiðis at bankans ognarpartur kom niður á góð 6 %. Í hesum sambandi keypti grunnurin 20,3% av partapeninginum í Investea A/S frá Eik Banka.

Investea A/S fór á húsagang. tá fíggjarkreppan kom, og fastognarmarknaðurin so at siga steðgaði heilt upp. Hetta hevði við sær, at Eik Grunnurin misti alla sína íløgu upp á 325 mió. kr.

EBH-Zweitmarkt GmbH var eitt týskt felag, sum EBH Fonden bjóðaði Eik Grunninum at vera við í. Talan var um eina røð av solumiðstøðum í Týsklandi. Eik Grunnurin tók av tilboðnum og keypti partapening, soleiðis at Eik Grunnurin og EBH Fonden komu at eiga hvør sína helvt.

Um hetta mundið tók grunnurin eitt gjaldførislán upp á 150 mió. kr. frá EBH Bank. Tá EBH Banki fór av knóranum, og Finansiel Stabilitet yvirtók bankan, varð hetta lán uppsagt og fall til gjaldingar alt fyri eitt.

Grunnurin fekk onga grundgeving fyri uppsøgnini. Tað fyrsta skrivið, sum Eik Banki fekk eftir hetta, hevði enntá tað innihald, at hetta fór ikki at ávirka nakað, men stutt eftir kom so uppsøgnin. Roynt varð at tosa við nýggja bankan hjá Finansiel Stabilitet um at geva skotbrá ella at sleppa at avdraga lánið við 25 mió. kr. hvørja ferð, men eisini hetta varð noktað.

Nevnast skal, at um somu tíð, sum Eik Grunnurin tók 150 mió. kr. lánið úr EBH Bank, tók EBH Fonden eitt lán í Eik Banka upp á somu upphædd.

Í november 2008 fór EBH Fonden í gjaldsteðg, samstundis sum EBH Bank varð yvirtikin av Finansiel Stabilitet. Av tí at EBH Grunnurin var farin í gjaldsteðg, kundi Eik Banki ikki siga lánið upp, eins og EBH Bank hevði gjørt við Eik Grunnin. Tí misti Eik Banki tær 150 mió. kr., sum bankin hevði lænt EBH Fonden.

Hetta var um somu tíð, sum grunnurin skuldi stilla trygd móttvegis bankanum fyri BRF, og hetta hevði við sær, at grunnurin mátti fáa til vega tilsamans umleið 200 mió. kr. beinanvegin.

Hetta gjørdi grunnurin við at selja virðisbrøv fyri umleið 75 mió. kr., selja lán, sum grunnurin hevði latið P/f Notio Framtaksfelag, fyri 23,5 mió. kr., selja tvær útleiguognir fyri 30 mió. kr. og so eisini at taka lán í Eik Banka fyri 70 mió. kr. Soleiðis kundi grunnurin gjalda lánið í EBH Bank og stilla trygd móttvegis BRF í sambandi við, at bankin fór at bjóða út realkreditfígging í Føroyum.

Nevnast skal, at tá EBH Samtakið fór av knóranum, keypti Eik Banki

partin hjá teimum í EBH Zweitmark, soleiðis at grunnurin og bankin komu at eiga hvør sína helvt.

Kaupthing Banki átti í sínari tíð 49,8% av partapeninginum í **P/f Notio Framtaksfelag**. Hetta felag átti m.a. 48,5 % av partapeninginum í P/f Faroe Seafood. P/f Notio Framtaksfelag átti eisini kapitalpartar í øðrum vinnum, eitt nú alivinnuni, skipasmiðjuni og frálandavinnuni.

Tá Kaupthing seldi sítt virksemi í Føroyum til Eik Banka í desember 2007, keypti Eik Grunnurin henda ognarpart fyri slakar 107 mió. kr. Prísurin var tann sami, sum Kaupthing Banki annars vildi selja Eik Banka ognarpartin fyri.

Vegna ávísar innanhýsis avtalur millum partaeigarar í P/f Notio framtaksfelag var ætlanin, at grunnurin skuldi keypa 39,8% afturat av partapeninginum. Hetta varð tó av ongum, tí tað hevði havt við sær, at grunnurin kom at eiga meira enn 50% av partapeninginum í P/f Notio Framtaksfelag og kom sostatt í konsern við felagið. Hetta hevði so aftur havt við sær, at Notio skuldi takast við, tá bankin gjørdi síni viðurskifti við Eik Grunnin upp. Hetta hevði verið ov stórt fyri bankan. Avgjørt varð tí, at Eik Banki skuldi keypa tey partabrøv í Notio, sum Eik Grunnurin hevði bundið seg til at keypa.

Hetta fór fram í tíðarskeiðnum frá januar til september 2008, og partabrøvini skuldu keypast í trimum umførum. Fastur prísur varð avtalaður frammanundan millum Eik Grunnin og tann seljandi partaeigaran í P/f Notio Framtaksfelag, men tá Eik Banki keypti partabrøvini frá grunninum í september 2008, var hetta fyri minni prís. Orsøkin var, at mett varð ikki, at partabrøvini tá høvdu sama virði, sum grunnurin hevði bundið seg til at gjalda fyri tey fyrr á árinum.

Í sambandi við handilin millum Eik Banka og Eik Grunnin varð ein virðismeting gjørd av uttanveltaðum løggildum grannskoðara.

Eik Grunnurinn keypti í 2005 bygningin í **Farimagsgade 15** í Keypmannahavn, sum Eik Banki Danmark A/S leigaði. Prísurin var 35 mió. kr. Leigumálið hjá Eik Banka Danmark helt fram við somu treytum sum hjá fyrrverandi útleigaranum.

Bygningurinn varð umvældur og síðani seldur í 2008 fyri 64 mió. kr. Eik Banki Danmark A/S tók sær av sölutingingunum og øllum praktiskum arbeiði í sambandi við söluna og fekk tí 10% av vinninginum í ómaksgjaldi. Eik Grunnurinn fekk av hesi íløgu ein vinning upp á 21,8 mió. kr.

Seint í 2007 vísti Eik Banki Danmark Eik Grunninum á **Hotel Golden Tulip** í Vejle sum eina góða íløgu. Bankin hevði funnið keypara, og íløgan var tí klár at fremja. Bankin vildi tó ikki sjálvur keypa, tí ívasamt var, um hetta læt seg gera innan fyri viðtøkukarmar bankans.

Avtalað varð tí millum Eik Banka Danmark og Eik Grunnin, at grunnurinn skuldi keypa hotellið fyri 90 mió. kr., og at bankin skuldi hava 90% av vinninginum í ómaksløn, tá grunnurinn seldi víðari, tí bankin hevði gjørt alt arbeiðið við söluni.

Hotellið varð selt aftur við einum avlopi upp á 5,7 mió. kr. Av hesum fekk Eik grunnurinn 10% og Eik Banki Danmark 90%.

Grunnurinn vísir á, at handilin er ein íløga, sum er gjørd samsvarandi § 4, stk 1b) í viðtøkunum, og at avtalan við Eik Banka Danmark er ein avtala eftir vanligum marknaðarviðurskiftum, tí grunnurinn skuldi ikki gera annað enn leggja navn til handilin og fekk fyri hetta 10% av vinninginum.

Eik Grunnurinn gjørdi íløgu í felagið **TopSun A/S**, sum arbeiddi við at menna ein nýggjan máta at seta sólsellur saman, eins og arbeitt varð við einari vanligari sólselluskipan. Eik Banki kom seinni eisini við í hesa íløgu.

Eik Grunnurinn átti slakar 1,8 mió. kr. í TopSun í partapeningi og veitti felagnum ábyrgdarlán fyri góðar 11 mió. kr.

Í sambandi við hækking av partapeninginum í TopSun A/S læt grunnurin Eik Banka sín tekningarrætt, tí grunnurin metti seg ikki at hava likviditet til at vera við í kapitalhækkingini. Av tí at figgjarstöðan hjá TopSun A/S júst tá var hættilig, varð ikki mettt, at tekningarrætturin, sum grunnurin læt bankanum, hevði nakað virði, og bankin rindaði tí einki fyri at yvirtaka tekningarrættin.

Grunnurin og bankin eru samdir um, at hetta var í samsvari við marknaðarprísin tá.

TopSun A/S leigaði í bygningi hjá Brundtland Center Danmark A/S, og ætlanin var, at framleiðslan av sólselluskipanum skuldi fara fram í hesum bygningi.

Eik Grunnurin setti í hesum sambandi 2 mió. kr. í partapeningi í Brundtland Center Danmark A/S. Hetta var fyri 30% av partabrøvunum.

Síðst í hesum parti verður víst til frágreiðing, sum Finanstilsynet gjørdi í 2013, um orsökirnar til, at Eik Banki fór av knóranum. Har verður sagt um viðurskifti við Eik Grunnin:

„Udover konsernens eksponering mod fast ejendom og byggeri opbyggede banken i perioden 2006-2010 et betydeligt engagement med fonden Eik Grunnurin, som ejede størstedelen af banken. Engagementet udgjorde ved halvåret 2010 mere end 20 pct. af bankens basiskapital. De aktiver, som fonden erhvervede for provenuet af lånet, var i vidt omfang solgt fra den daværende sparekasse til fonden og var af ringe bonitet, hvorfor fonden i realiteten dækkede lånet med bankens egne aktier. Banken og fonden havde sammenfaldende bestyrelser.“

IV.4.6.3 Útlánsvirksemi

Í granskingarfrágreiðingini frá Eyðfinni Jacobsen verður spurningurin um grunsins heimild at veita lán viðgjørdur. Ført verður fram, at grunnurin hevði ikki til endamáls at reka útlánsvirksemi, og at grunnurin hevði ikki sum endamál at reka peningastovnsvirksemi.

Í somu granskingarfrágreiðing undir yvirskriftini „Samtyktir um at veita lán“ verður víst á føri, har grunsnevndin skal hava veitt óheimilað lán:

1. Lán stórt 100 mió. € til tveir íslenskar privatpersónar
2. Lán stórt 40 mió. kr. til P/f Thor
3. Lán stórt 27 mió. kr. til Vagn Andersen o.o.
4. Lán stórt 25 mió. kr. til P/f Notio Framtaksfelag
5. Lán stórt 10 mió. kr. til EBH Zweitmark
6. Keypt av tveimum lánnum hjá Eik Banka til tvey íslensk feløg

Fyrrverandi leiðsla grunsins hevur greitt § 19 nevndini frá

- at lánið til tveir møguligar íslenskar lántakarar ongantíð varð veitt. Orsøkin var, at lántakararnir ikki kundu lúka tær treytir, sum grunnurin setti fyri at veita lánið. Hesar treytir vóru harðar og umfatandi, tí grunnurin ikki vildi veita so stór lán uttan so, at trygðin var púra ivaleys
- at tað ikki var Eik Grunnurin, men Eik Banki, sum læt P/f Thor lán
- at lánið til Vagn Andersen o.o. ongantíð varð latið – av somu orsök sum tað ætlaða lánið til tveir íslenskar privatpersónar ikki varð latið

Tey bæði íslensku lánini, sum eru nevnd undir punkt 6, og sum grunnurin keypti frá Eik Banka, eru nevnd omanfyri. Hesi vórðu keypt samstundis, sum grunnurin keypti SPRON partabøvini frá Eik Banka.

Eftir tí, sum fyrrverandi leiðsla grunsins hevur greitt frá, læt Eik Grunnurin tilsamans trý lán:

1. Lán til P/f Notio Framtaksfelag
2. Lán til EBH Zweitmark
3. Lán til TopSun A/S

Lánini til EBH Zweitmark og TopSun A/S vórðu veitt í sambandi við, at grunnurin gjørdi íløgur í hesar fyrítøkur. Umframt at keypa ella seta kapital í feløginu varð í báðum førum eisini veitt lán, sum ein

partur av íløguni og ikki sum útlánsvirksemi í sjálvum sær. Bæði eru lýst frammanundan.

Lánið, sum Eik Grunnurin veitti EBH Zweitmark, var upp á 75 mió. kr.

Lánið, sum Eik Grunnurin veitti TopSun A/S, var eitt ábyrgdarlán upp á stívliga 11 mió. kr.

Í IV.4.6.2 um ílöguvirksemi er greitt frá íløgu grunsins í P/f Notio Framtaksfelag. Notio Framtaksfelag átti stóran part í P/f Faroe Seafood. Í sambandi við kapitalhækking í tí felagnum skuldi Notio sum partaeigari tekna 20 mió. kr. í nýggjum kapitali. Í hesum sambandi veitti Eik grunnurin Notio eitt lán á 25 mió. kr.

IV.4.6.4 Útluting

Sum nevnt undir IV.2 um formligar reglur fyri Eik Grunnin, hevði grunnurin umframt tey fyrr nevndu tvinnandi endamálini eisini møguleika fyri at lata pening til vælgerandi endamál

Í § 4, stk. 2 í viðtøkunum er ásett:

- Inntøkur, ið nevndin í einum roknskaparári ikki nýtir til tess at røkka endamálsásetingunum omanfyri, kunnu flytast til seinni roknskaparár.
- Nevndin kann tó taka avgerð um at leggja eina upphædd í grunn at nýta til vælgerandi ella almannagagnlig endamál.

Í hesum sambandi verður eisini víst til § 41 í vinnugrunnalógini:

§ 41. Til uddeling kan anvendes beløb, der i fondens senest godkendte årsrapport er opført som overført overskud og reserver, med fradrag af overført underskud. Følgende kan dog ikke anvendes:

- 1) Reserver for opskrivning efter indre værdis metode,
- 2) alle øvrige opskrivnings- og opregulerings reserver samt
- 3) reserver, der er bundne i henhold til vedtægter.

Stk. 2. Reserven for opskrivning efter indre værdis metode kan helt eller delvis anvendes til eliminerings af underskud, der ikke kan elimineres på anden måde.

Stk. 3. Foruden det i stk. 1 anførte kan kapitalnedsættelsesbeløb efter § 11 anvendes til uddeling.

Í frágreiðing til Finansiell Stabilitet í januar 2010 í sambandi við, at Eik Banki søkti um statsgaranti, greiða bankin og grunnurin frá, hvørji tiltøk møguliga kunnu sigast at vera beinleiðis ella óbeinleiðis útluting frá grunninum til bankan – alt eftir tulkning.

Frágreiðingin umfatar øll árin. Har verða nevnd trý tiltøk, sum grunnurin hevur goldið ella goldið part av:

- Navnaskiftið frá „Føroya Sparikassi“ til „Eik Banki“ 4 mió. kr. (bankin rindaði 3 mió. kr.),
- 175 ára føðingardagur hjá Føroya Sparikassa 4,5 mió. kr. (bankin rindaði 3,2 mió. kr.), og
- útgáva av bókini „Eikirøtur“, sum grunnurin rindaði 2,5 mió. kr. fyri.

Eik Grunnurin fatar upphæddirnar fyri navnaskiftið og føðingardagin sum útluting til Eik Banka og útgávuna av „Eikirótum“ sum almannagagnligt tiltak fyri øll føroysk húsarhald.

Umframt hetta vísir frágreiðingin til Finansiell Stabilitet í januar 2010 til fylgjandi mál, sum møguliga kunnu koma undir útluting:

- Fyri áður umrøddu trygd, sum Eik Grunnurin veitti bankanum móttvegis BRF í sambandi við, at bankin fór at bjóða realkredittlán út í Føroyum, fekk grunnurin onga provisón fyrr enn í 2009. Tryggin varð veitt í 2005, og provisiónin fyri árin frá 2005 til og við 2008 kann koma undir útluting til bankan.
- Tá grunnurin stillaði trygd vegna Eik Banka í sambandi við málið um Sydporten, fekk grunnurin onga garantiprovisión fyri hetta. Hevði grunnurin fingið provisón, hevði talan verið um 463.000 kr. Henda upphædd kann takast sum óbeinleiðis útluting til Eik Banka.

- Grunsins keyp av partabrøvunum í SPRON og tveimum íslenskum lánum fyrri tilsamans 93,5 mió. kr. frá Eik Banka gav grunninum eina dividendu upp á 21,4 mió. kr. Tapið var sostatt 72,1 mió. kr. Grunnurinn hevur fyrr greitt frá sínari heimild til hesar transaktiónir, men førir fram, at kann heimildin í § 4, stk 1b) ikki metast at vera nøktandi, so er talan um óbeinleiðis útluting til bankan.
- Í 2007 samtykti nevndin í grunninum at seta til viks 1,0 mió. kr. til at luta út til almannagagnlig tiltøk í Danmark í navninum hjá Eik Banka Danmark.
- Í sambandi við, at amerikanski varaforsetin, Al Gore, vitjaði í Føroyum, veitti Eik Grunnurinn eina trygd upp á 750.000 kr. mótvegis Eik Banka, sum veitti samsvarandi trygd mótvegis Føroya Arbeiðsgevarafelag, sum stóð fyrri vitjanini. Fyri hesa trygd fekk grunnurinn onga provisión. Grunnurinn setti hesa trygd sum útluting til almannagagnligt endamál. Verður ikki sett, at heimildargrundarlag er fyrri hesum, vísir grunnurinn til, at talan er um óbeinleiðis útluting til bankan upp á 4.000 kr., sum garantiprovísiónin annars hevði verið. Tryggin varð ikki aktuell fyrri nakra upphædd.
- Eik Grunnurinn fekk heldur ikki provisión fyrri, at grunnurinn helt Eik Banka skaðaleysan fyrri upp til 87 mió. kr. í sambandi við yvirtøku av bankans Lehman Brothers-virðisbrøvum frá Kaupthing Banka. Grunnurinn vísti á § 4, stk 1a) sum heimildargrundarlag. Verður ikki sett, at heimildargrundarlag er fyrri hesum, vísir grunnurinn til, at talan er um óbeinleiðis útluting til bankan. Tryggin varð ikki aktuell fyrri nakra upphædd.

IV.4.7 Roknskaparligir ivasurningar

Í álitinum frá granskingini, sum Skráseting Føroya læt Eyðfinn Jacobsen gera, verða ávís roknskaparviðurskifti viðgjørd. Spurnartekin verður m.a. sett við, hví grunnurinn ikki gjørdi konsernroknskap við bankan, roknskaparligu virðisásetingina av partabrøvunum hjá Eik Grunninum

í P/f Eik Banka, og hvussu virðið av øðrum atknýttum fyrítøkum er gjørt upp.

Granskingarfólkið, Eyðfinnur Jacobsen, kemur til niðurstøðu, sum bendir á,

- at grunnurin átti at gera konsernroknskap við P/f Eik Banka
- at ognarpartur grunsins í P/f Eik Banka átti at verið gjørdur upp til kursvirði
- at uppperðin av virðinum av atknýttum virkjum ikki er konsekvant/nøktandi

Nevnast skal, at í frágreiðing til Finansiell Stabilitet 21. januar 2010 váttaf nevfndin fyri Eik Grunnin, at roknskaparpraksis líka frá stovnan og til tá ongantíð var broytt. Partabrøvini í P/f Eik Banka vóru øll árinu gjørd upp til innara virði, og sama er galdandi fyri atknýtt virki og kapitalpartar í atknýttum fyrítøkum.

Konsernspurningurin

Eik Grunnurin gjørdi roknskapir øll árinu frá stovnan í 2002 til og við triðja ársfjórðing 2010. Grunnurin gjørdi ongantíð konsernroknskap, hóast tað stóð í § 10 í viðtøkunum, at konsernroknskapur skuldi gerast.

Grunnurin hevur tó ongantíð fingið fyrispurning, átalu ella rættleiðing frá skrásetingarmyndugleika ella grunnaeftirliti fyri ikki at gera konsernroknskap.

Longu í roknskapinum fyri 2002 verður undir „Anvendt regnskabspraksis“ viðmerkt:

„Sparekassefondens ejerandel i Foroya Sparikassi P/F udgør 94,1 %. På grund af vedtægtsbestemmelser⁴⁵ i Foroya Sparikassi P/F er Sparekassefondens stemmerettigheder i Foroya Sparikassi P/F begrænset til højst at udgøre 1 % af det samlede antal stemmer. Da Sparekassen således ikke har bestemmende indflydelse, er der ikke tale om konsernforhold efter Årsregnskabsloven, og der udarbejdes derfor ikke konsernregnskab.“
(1 % varð seinni broytt til 2,5% og uppaftur seinni til 5%).

45 Her verður víst til viðtøkurnar hjá P/f Eik Banka

Henda viðmerking um konsernróknskaparviðurskifti viðvíkjandi P/f Eik Banka verður endurtikin í roknskapinum fyri øll árin – tey seinnu árin verður nevnt, at P/f Eik Banki er tikin við sum kapitalpartur, og konsernróknskapur er gjørdur fyri onnur feløg, har grunnurin eigur meira enn 50%, og har avmarkingar í atkvøðurættinum ikki galda.

Í oktober 2005 samtykti nevndin í grunninum at broyta viðtøkurnar og at taka orðini „...og konsernróknskapur“ úr § 10:

§ 10 Roknskaparár og grannskoðan

Roknskaparár grunsins er álmanakkaárið. Fyrsta roknskaparár gongur frá stovningini til 31. desember 2002.

Fyri hvørt roknskaparár verður gjørdur ein ársroknskapur við javna, úrsliti og notum. Afturat hesum verða gjørd ein gjøllig ársfrágreiðing **og konsernróknskapur**. Roknskapurin skal gerast sambært góðum roknskaparsíði og skal geva eina rættvísandi mynd av rakstri og javna grunsins.

Nevndarsamtyktin varð send Skráseting Føroya tann 23.12.2005. Fyrst í januar 2006 vendi Skráseting Føroya sær til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen og spurdi, um tey sum grunnamyndugleiki skuldu hava málið til støðutakan.

Greitt er frá hesum máli undir III.1.1.2.

Um grunnurin eftir ársroknskaparlógini var í konsern við bankan ella ikki, ger ongan mun, tí longu eftir viðtøkunum skuldi grunnurin gera konsernróknskap, og ivi kann ikki vera um, at viðtøkurnar við orðingini „konsernróknskap“ sipa til konsernróknskap við Eik Banka og ikki onnur feløg.

Spurningurin um skyldu at gera konsernróknskap eftir ársroknskaparlógini veldst um tulkning. Í allýsing nr. 4 til tágaldandi ársroknskaparlóg stóð:

Modervirksomhed: En virksomhed, som

- 1) besidder flertallet af stemmerettighederne i en anden virksomhed,
- 2) er virksomhedsdeltager og har ret til at udnævne eller afsætte et

- flertal af medlemmerne i den anden virksomheds øverste ledelsesorgan,
- 3) er virksomhedsdeltager og har ret til at udøve en bestemmende indflydelse over en anden virksomheds driftsmæssige og finansielle ledelse på grundlag af vedtægter eller aftale med denne,
 - 4) er virksomhedsdeltager og på grundlag af aftale med andre deltagere råder over flertallet af stemmerettighederne i en anden virksomhed eller
 - 5) besidder kapitalandele i en anden virksomhed og udøver en bestemmende indflydelse over dennes driftsmæssige og finansielle ledelse.

Eik Grunnurin vísti öll árin til atkvøðuavmarkingina í viðtökunum fyri P/f Eik Banka sum grundarlag fyri ikki at gera konsernrøkskap. Niðurstøða grunsins var, at punkt 1) í allýsingini av móðurfelag í ársrøkskaparlógini var ikki aktuelt, tí grunnurin hevði ongantíð meirilutan av atkvøðurættindunum, hóast hann öll árin átti meira enn helvtina av partabrøvunum.

Spurningurin er so, um hetta er røtt tulking av allýsingini „Moder-virksomhed“ í ársrøkskaparlógini.

Í einari avgerð hjá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen frá 7. juli 2010 mótvegis einum donskum sparikassagrundi verður hesin spurningur viðgjørdur. Talan er um ein sparikassagrund, sum ikki hevur gjørt konsernrøkskap. Í hesum máli hevði grunnurin ikki grundgivið fyri, hví konsernrøkskapur ikki var gjørdur. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen skrivur m.a.:

„Moder-/dattervirksomhedsforholdet berøres dog ikke af bestemmelser i vedtægterne, der uanset størrelsen af en selskabsdeltagers aktiepost og de tilknyttede stemmerettigheder, begrænser vedkommendes stemmerettigheder til en given procentsats af de samlede stemmerettigheder, der er mindre end flertallet af alle stemmerettighederne. Dette fremgår af lovbemærkningerne til årsregnskabslovens § 114, stk. 2, nr. 1, og bygger på Europa Kommissionens fortolkningsmeddelelse vedrørende bestemte artikler i Rådets fjerde og syvende regnskabsdirektiv, 20.01.1998, afsnit 52.

Dette betyder altså, at der stadig er tale om moder-/dattervirksomhedsforhold, selv om der er indført stemmeloft i[bankapartafelagnum].“

Í nevndu tulkningarfráboðanini frá Europa Kommissiúnini stendur m.a.:

Med hemblik på definitionen af moder-/datterselskabsforholdet bør der ved flertal af stemmerettigheder altid forstås et simpelt flertal af alle stemmerettighederne i et selskab. Det gælder også, selv om loven, stiftelsesoverenskomsten eller selskabsvedtægterne foreskriver, at alle eller visse beslutninger i et selskab skal træffes med kvalificeret flertal. Moder-/datterselskabsforholdet berøres ikke af bestemmelser i loven, stiftelsesoverenskomsten eller selskabsvedtægterne, der uanset størrelsen af en selskabsdeltagers aktiepost og de dertil knyttede stemmerettigheder begrænser vedkommendes stemmerettigheder til en given procentsats af de samlede stemmerettigheder, der er mindre end flertallet af alle stemmerettighederne.

Hetta merkir, at átti grunnurin vanligan meiriluta av atkvøðurættindunum á aðalfundinum í P/f Eik Banka, so var talan um konsern eftir ársroknskaparlógini, og grunnurin hevði so eisini eftir henni skyldu at gera konsernroknskap við bankan.

Verður hugt nærri at atkvøðurættindunum í P/f Eik Banka, so var atkvøðuavmarkingin soleiðis, at eingin einstakur eigari á aðalfundinum hevði størri atkvøðuvekt enn 5% av tí samlaða partapeninginum. Eik Grunnurin átti meira enn helvtina av partapeninginum, men á aðalfundinum hevði hevði hesin eigarapartur ikki atkvøðuvekt við meira enn 50%, men einans 5%.

Aðalfundur Eik Banka varð skipaður soleiðis, at atkvøðurætt høvdu 55 umboðsráðslimur, sum vóru valdir í 7 umboðsdømunum í landinum – 15 í Suðurstreymoy, 10 í Eysturoy, 6 í hvørjum av umboðsdømunum í Norðoyggjum, Norðurstreymoy, Suðuroy, Sandoy og Vágoy.

Partaeigarar bankans vóru skrásettir í einum av teimum 8 umboðsdømunum, og hvør av teimum 55 umboðsráðslimum umboðaði ein so stóran part av partabrøvunum í umboðsdøminum, sum samsvaraði við talið av umboðsráðslimum. Teir 15 umboðsráðslimirnir fyri Suðurstreymoy umboðaðu soleiðis á aðalfundinum hvør sær 1/15 av partabrøvunum, sum vóru skrásett í Suðurstreymoy.

Ein serlig regla var eisini, at partaeigarar, sum áttu meira enn 40.000 partabrøv (1% av partapeninginum fram til 2009) høvdu rætt at velja sín egna umboðsráðslim. Á hesum grundarlagi hevði Eik Grunnurin sín egna umboðsráðslim afturat teimum, sum vóru valdir í umboðsdømunum.

Eftir hesi skipan var sjálvandi møguleiki fyri, at fleiri umboðsráðslimir saman atkvøddu ímóti ynskjum ella áhugamálum Eik Grunsins, og at grunnurin kom í minniluta á aðalfundinum; men henda skipanin kundi ikki føra til, at ein einstakur umboðsráðslimur, valdur úti í umboðsdømunum, einsamallur kundi taka umboðsráðslim Eik Grunsins av ræði við sínari atkvøðu.

Á hesum grundarlagi kann staðfestast, at Eik Grunnurin einsamallur hevði „et simpelt flertal.“

Hetta má føra við sær, at eftir avgerðini hjá Erhvers- og Selskabsstyrelsen í 2010 hevði grunnurin eftir tulkning hjá Europa Kommissiónini lógarskyldu til at gera konsernroknskap við Eik Banka, tí vanligur meiriluti eftir nevndu tulkning er at meta sum ein, sum „...besidder flertallet af stemmerettighederne“ í P/f Eik Banka.

Hóast nevnda tulkning av ársroknskaparlógini er frá 1998, so er einki, sum bendir á, at hon hevur verið brúkt fyrr, hvørki í Føroyum ella í Danmark. Avgerðin hjá Erhvers- og Selskabsstyrelsen í 2010 má tí metast at vera ein broyting av praksis, og kravið um at gera konsernroknskap eftir ársroknskaparlógini kann ikki setast fyrr enn eftir avgerðina 7. juli 2010.

Ásetingin í § 10 í viðtøkunum um konsernroknskap tykist annars at sampakka við ætlanina við grunnaleistinum og viðmerkingunum til umskipanarreglurnar frá sparikassa til banka í tágaldandi banka- og sparikassalóg:

Erhvervsdrivende fonde er omfattet af lov om erhvervsdrivende fonde. Når en sparekasse ved omdannelse efter lovforslaget opdeles i en fond og et aktieselskab, er det nødvendigt at sikre, at begge virksomheder fortsat undergives en erhvervsøkonomisk lovgivning, henholdsvis lov om erhvervsdrivende fonde og bank- og sparekasseloven, **da det fortsat er hensigten, at de to**

virksomheder forretningsmæssigt skal fungere som en helhed. Det er derfor præciseret i stk. 1, at fonden anses som en erhvervsdrivende fond. Det betyder, at fonden til stadighed er undergivet lov om erhvervsdrivende fonde.

Eyðfinn Jacobsen hefur víst § 19 nevdini á, at eftir hansara gransk- ingarfrágreiðing, so hevði konsernrøkskapur við bankan havt við sær, at tað hevði sæst eini tvey, trý ár fyrr, „... at tað var galið.“

Odd Bjellvåg, fyrrverandi formaður og næstformaður í nevdini fyri Eik Grunnin hefur greitt frá, at nevndin fylgdi teirri roknskaparligu ráðgeving, sum hon fekk:

„Eg dugi ikki at síggja, at vit sum nevnd kundu havt handlað øðrvísi, og um tú skuldi tikið og gjørt ein konsernrøkskap millum tann danska og føroyska bankan at tikið tað inn í grunnin, tað hevði ikki broytt nakað upp á virðisásetingina, tá man brúkar innara virðið frammanundan. Um grunnurin hinvegin hevði verið í konsernini hjá bankanum, so hevði tað avdekkað, at man kanska hevði eina størri risiko samlað sæð.“

Samtak ella „konsern“ verður allýst ymiskt í ymiskum lógarhøpi. Talan kann t.d. vera um konsernreglur í vinnufelagshøpi, í fíggjareftirlitshøpi ella konsernásetingar í sjálvari vinnugrunnalógini sum kunnu fáa ávirkan á konsernviðurskifti.⁴⁶ Her skal tó leggjast afturat, at Eik Grunnurin fyrst og fremst er vinnurekandi grunnur eftir ásetingini í lógini um umskipan av sparikassa til banka eftir tí sonevnda grunnalestinum, uttan mun til um hann lýkur treytirnar í sjálvari vinnugrunnalógini.

Konsernheitið verður eisini brúkt í øðrum sambandi, t.d. í sambandi

46 § 1. ... Stk. 2. En fond anses efter denne lov for erhvervsdrivende, hvis den:

.....

3) har den i §§ 3 og 4 i lögtingslóg um parta- og smápartafeløg (vinnufelagslógini), anførte forbindelse med et aktie- eller anpartsselskab eller med en an den virksomhed af den i nr. 1 eller 2 nævnte art eller

4) udøver en bestemmende indflydelse over en anden virksomhed i henhold til vedtægt eller aftale og har en betydelig andel i dens driftsresultat uden at have den i nr. 3 anførte forbindelse med virksomheden.

§ 2. En fond, som omfattes af § 1, stk. 2, nr. 3, anses som moderfond, og den eller de aktie- eller anpartsselskaber eller andre virksomheder, med hvilke fonden har den der anførte forbindelse, anses som dattervirksomheder.

Stk. 2. En moderfond og dens dattervirksomheder udgør i forening en konsern.

við samarbeiði um profílering av fleiri fyrítøkum við somu áhugamálum, uttan at hesar eftir ársroknskaparlógini eru samtak (konsern).

Uppgerð av ognarparti í P/f Eik Banka

Í staðin fyri at taka P/f Eik Banka við í konsernroknskap, er ognarparturin hjá Eik Grunninum í P/f Eik Banka innroknaður sum „aðrir kapitalpartar.“ Virðið á hesum er øll árini gjørt upp samsvarandi roknskaparreglum um „innara virði“⁴⁷.

P/f Eik Banki varð skrásettur á virðisbrævamarknaði í juli 2007, og tí hevur borið til roknskaparárini 2007, 2008 og 2009 at gjørt virðið upp sum kursvirðið á børsinum.

Eftir ársroknskaparlógini kann ivi ikki vera um, at kursvirðið av partabrøvunum í P/f Eik Banka við ársenda var besta útgangsstøðið fyri dagsvirðinum, ella í hvussu er lýkur tað treytirnar til dagsvirðisáseting á „...et velfungerende marked.“

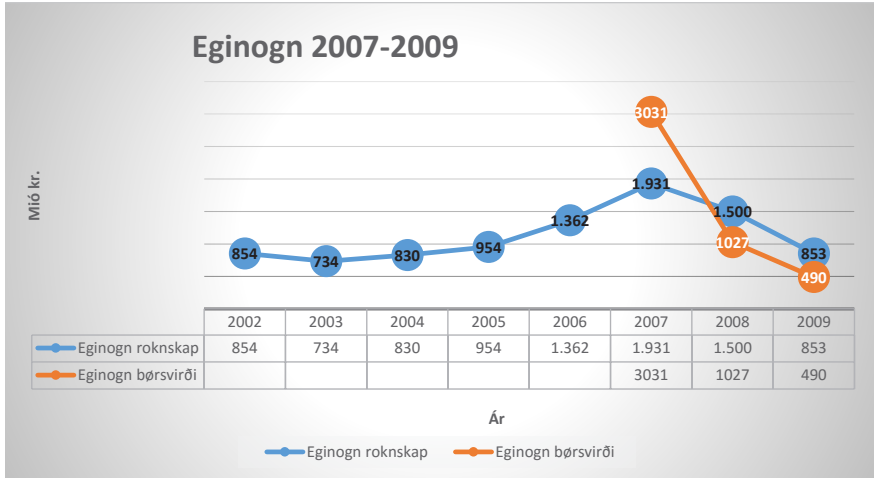
Varð dagsvirðið ásett sum kursvirði á virðisbrævamarknaðinum í roknskapinum sbt. regluni í § 37⁴⁸ í ársroknskaparlógini um virðisáseting á einum „...velfungerende marked“ – í staðin fyri innara virði – hevði tað havt fylgjandi ávirkan á eginognina:

Ár	Virði smb. roknskap:	Dagsvirðis-innrokning:	Munur:
31.12.2007	1.088.975.000 kr.	2.189.700.000 kr.	+ 1.100.725.000 kr.
31.12.2008	876.000.000 kr.	403.903.000 kr.	- 472.397.000 kr.
31.12.2009	702.914.000 kr.	340.129.000 kr.	- 362.785.000 kr.

47 Tað er eginognin býtt við samlaða talinum á partabrøvum, faldað við talinum av partabrøvum, sum partaeigarin eigur

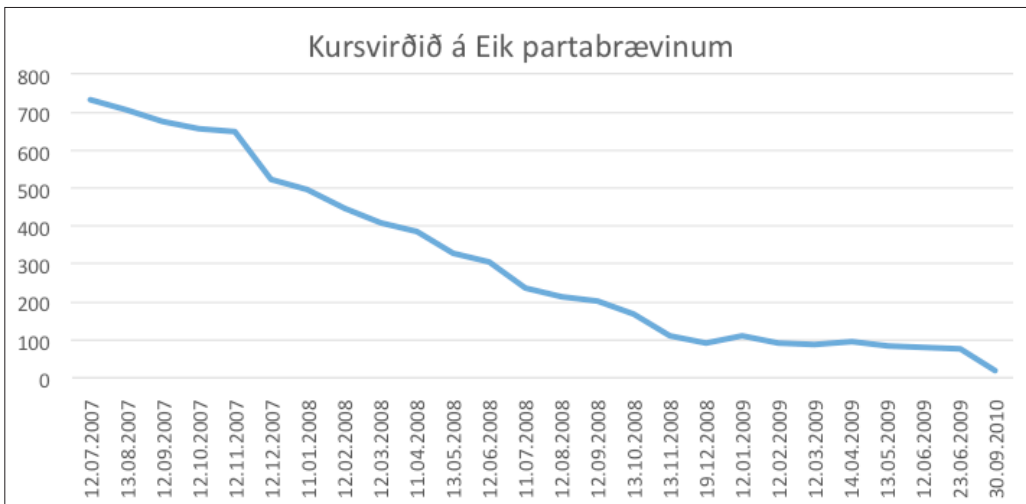
48 Virksomheden skal efter første indregning løbende regulere finansielle aktiver, jf. dog stk. 2, samt de finansielle forpligtelser, der indgår i en handelsbeholdning eller er afledte finansielle instrumenter, til dagsværdi. Denne måles til den salgsværdi, der kan konstateres for de pågældende aktiver eller forpligtelser på et velfungerende marked. Kan salgsværdien ikke umiddelbart konstateres for aktiverne eller forpligtelserne, måles de ud fra markedets salgsværdier på aktivets eller forpligtelsens enkelte bestanddele. Eksisterer der heller ikke et velfungerende marked for disse bestanddele, skal dagsværdien så vidt muligt måles til en tilnærmet salgsværdi ved hjælp af den for aktivet eller forpligtelsen relevante kapitalværdi, hvis denne kan beregnes ved hjælp af almindeligt accepterede værdiansættelsesmodeller og -teknikker. Kan en tilnærmet salgsværdi ikke beregnes, skal aktivet eller forpligtelsen måles til kostpris.

Varð rokskapurinn settur upp eftir hesum í 2007, 2008 og 2009, so hevði eginognin verið henda:

Her skal havast í huga, at úrslitið 2007-2009 hevði verið samsvarandi øðrvísi.

Tann størsti parturin av ogn grunsins var øll árin partabrøvini í P/f Eik Banka. Tískil hevði kursvirðið á partabrævinum í bankanum stóra ávirkan á uppgerð av grunsins virði. Gongdin í kursvirðinum á Eik-partabrøvunum var nøkulunda henda:

Eisini av hesari orsök hevði grunnurin tørv á at finna „onnur bein at standa á“ og ikki bara dúva upp á partabrøvini í Eik Banka.

Uppgerð av atknýttum og assosieraðum fyrítøkum ⁴⁹

Í granskingarfrágreiðingini hjá Eyðfinni Jacobsen verður víst á, at Eik Grunnurin lýsir roknskaparháttin viðvíkjandi virðisáseting av kapitalpørtum í atknýttum og assosieraðum fyrítøkum sum „innara virði ella annað mett virði.“ Ført verður síðani fram, at hesin roknskaparháttur er ikki mettur at vera í samsvari við ársroknskaparlógina.

Víst verður eisini á, at velur grunnurin at brúka innara virði sum virðisáseting, skal innara virðið brúkast sum virðisáseting í øllum atknýttum og assosieraðum fyrítøkum. Granskingarfólkið sigur eisini, at tað ber ikki til út frá roknskapinum at síggja, hvørjar kapitalpartar grunnurin hevur virðismett eftir „innara virði“, og hvørjir eru settir til „annað mett virði.“

IV.4.7.1 Viðmerkingar frá grannskoðara

§ 19 nevndin hevur fyrihildið Hans Laksá, statsgóðkendum grannskoðara hjá fyrrverandi Eik Banka og Eik Grunninum, omanfyri nevndu niðurstøður hjá granskingarfólkinum. Hans Laksá hevði øll tey seinnu árin ábyrgdina av tí eksternu grannskoðanini av Eik Grunninum.

Hann hevur greitt frá, at tað er rætt, at grunnurin ongantíð gjørdi konsernroknskap við bankan, men at grunnurin frá 2007 gjørdi konsernroknskap, tí hann var komin í konsern við onnur feløg, har hann hevði keypt partabrøv og hevði fingið avgerandi ávirkan – tá skal konsernroknskapur gerast eftir lógini.

Hann vísir eisini á, at orðingin í viðtøkunum um konsernroknskap ikki vísir til, hvørja konsern talan er um, og at konsernroknskapur skal gerast uttan mun til orðing í viðtøkunum, um talan er um konsernviðurskifti. Tað er tað ikki, eftir teirra fatan, í mun til bankan. Tvørtur ímóti hevði grannskoðanin ta greiðu fatan, at grunnurin ikki var í konsern við bankan,

⁴⁹ Atknýtt feløg eru dótturfeløg og móðurfelag hjá einari fyrítøku og hini dótturfeløgini hjá móðurfelagnum – t.e. allar fyrítøkurnar í einari konsern. Eigur eitt felag meira enn 50% av partapeninginum í einum øðrum felag, er tað seinna felagið dótturfelag hjá tí fyrsta. Eigur eitt felag minni enn 50% men meira enn 20% av partapeninginum í einum øðrum felag, er tað seinna felagið assosierað fyrítøka hjá tí fyrsta.

tí hóast grunnurinn átti meirilutan av partabrøvunum í bankanum, so var atkvøðuavmarking í viðtøkunum fyri bankan, sum gjørdi, at grunnurinn eftir teirra meting ikki hevði ta neyðugu avgerandi ávirkan á bankan, til at konsernroknaskapur skuldi gerast.

Hans Laksá vísir á, at hann seinni hevur fingið at vita um eina avgerð hjá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen um tað øvugta, men tað var nógv seinni. Málið er lýst í kapitli IV.4.7. Talan er um eina avgerð frá 7. juli 2010.

Um virðisásetingina av partabrøvunum í P/f Eik Banka sigur grannskoðarin, at øll hesi árin vórðu tey tikin við í roknskapin til innara virði, eins og partabrøv, sum grunnurinn átti í atknýttum fyrítøkum. Hetta varð mettt at vera tað rætta, og eingin hevur sett spurnartekin við tað, heldur ikki skrásetingin ella grunnaeftirlitið.

Hann vísir eisini á, at skuldi eigarapartur grunsins í bankanum roknaast til kursvirðið á virðisbrævamarknaðinum í 2008 og 2009, so skuldi tað eisini verið galdandi fyri 2007, tí bankin varð skrásettur á virðisbrævamarknaðinum í juli 2007. Varð tað gjørt, hevði virðið av partabrøvunum í Eik Banka verið tikið við til meira enn eina milliard krónur meira í virði.

Virðið av øðrum ognum varð sett til dagsvirði ella keypsvirði – var ikki talan um ognir, ið vóru skrásettar á virðisbrævamarknaðinum, varð keypsvirðið brúkt.

Hann hevur fyri § 19 nevndini váttað, at hann kann standa fult inni fyri grannskoðanini, og at roknskapirnir hjá Eik Grunninum ongan tíð hava fingið grannskoðaraátekning við fyrivarni ella ískoytisupplýsingum. Hann heldur, at roknskapur og grannskoðan øll árin eru gjørd eftir galdandi reglum og nevni, at sjálvst um onkrar viðmerkingar eru gjørdar í protokollina, so er ikki talan um so álvarsamar atfinningar, at tað hevur verið mettt neyðugt at hava tað við í grannskoðanarátekningini í ársroknskapinum ella at givið grunnamyndugleikunum serskilda fráboðan.

IV.5 Samsvar millum lógargrundarlag og virkseimi Eik Grunsins?

Við lógargrundarlag er í hesum sambandi at skilja

- viðtøkur grunsins
- lóg um vinnurekandi grunnar
- umskipanarreglurnar frá banka til sparikassa (grunnaleisturin)
- ársroknskaparlógina

Takast skal við í metingina av samsvarinum millum lógargrundarlag og virkisemi Eik Grunsins, at grunnurin hevði ta fatan, at reglurnar í banka- og sparikassalógini, seinni lov om finansiel virksomhed, gav grunninum víðari heimildarmørk enn sjálv vinnugrunnalógin. Greitt er frá hesum frammanundan í hesi frágreiðing.

1. MÁL SUM GRUNNURIN REISTI HJÁ GRUNNAMYNDUGLEIKANUM

Øll málini, sum nevndin sjálv hevur reist hjá grunnamyndugleikanum, tað veri seg Erhvervs- og Selskabsstyrelsen ella Skráseting Føroya, eru reist í samsvari við lóg um vinnurekandi grunnar. Annað er, at trý tey fyrstu málini, sum nevnd eru niðanfyrri, áttu at verið reist fyri Erhvervs- og Selskabsstyrelsen og ikki fyri Skráseting Føroya. Hinvegin hevur Skráseting Føroya givið grunninum ta fatan, at tað var í lagi at senda málini til tey, og tað eigur tí ikki at lastast Eik Grunninum.

- a) Umsókn um viðtøkubroyting um konsernroknaskap
- b) Umsókn um viðtøkubroyting um navn
- c) Umsókn um viðtøkubroyting um endamál
- d) Umsókn um broyting av roknskaparuppstilling
- e) Umsókn um at veita trygd fyri Eik Banka
- f) Umsókn um likvidatióin

a) Málið um konsernroknaskap er ikki nøktandi frágingið – hvørki í Erhvervs- og Selskabsstyrelsen ella hjá Skráseting Føroya; men Eik Grunnurin hevur heldur ikki handfarið málið, sum hann átti. Grunnurin átti at vitað, at einki svar í føri sum hesum, er ikki tað sama sum samtykki.

Her er talan um broyting í sjálvum viðtøkunum, og tað krevur altíð samtykki frá grunnamyndugleikanum.

Samtykki er ongantíð komið, og tí kann ikki sigast at vera samsvar millum lógargrundarlagið og handfaring Eik Grunsins av hesum máli.

b) Málið um navnaskifti er einki at viðmerkja til. Grunnurin søkir og fær játtandi svar, eftir at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen hevur tryggjað sær, at talan bert er um at skifta sjálvt navnið og ikki onnur viðurskifti. Tí er samsvar millum lógina og arbeiði grunsins í hesum máli.

c) Málið um viðtøkubroyting reisti grunnurin fyri at tryggja sær, at heimild var fyri ávísum fíggarligum virksemi, sum grunnurin ætlaði at fara út í. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen heldur ikki, at tað er neyðugt, tí tað, sum ætlandi skal koma afturat, longu man vera innihildið í verandi endamálsorðing. Grunnamyndugleikin biður um viðmerkingar, um okkurt er. Grunnurin átti kanska at loka hetta málið við at svara aftur og sagt, at hann hevði fingið tað at vita, sum hann vildi, men hetta mál hevur grunnurin avgreitt í samsvari við vinnugrunnalógina.

d) Málið um broyting av roknskaparuppstilling er mál, sum Eik Grunnurin sendi eftirlitinum fyri at tryggja sær, at henda roknskaparliga broytingin var lóglig. Skráseting Føroya játtar umsóknini treytað av, at ein nærri frágreiðing verður givin seinni. Frágreiðingin kemur ikki fyrr enn fleiri mánaðir seinni, men hon kemur. Málið er avgreitt í samsvari við lógarverkið.

e) Málið um at veita trygd fyri Eik Banka er uttan iva tað týðningarmesta málið, sum Eik Grunnurin legði fyri grunnaeftirlitið. Grunnurin gjørdi ikki annað enn tað, hann skal gera eftir lógini: Biðja um grunnamyndugleikans samtykki. Grunsins viðgerð av hesum máli er tí í samsvari við lógina. Harvið er tó ikki sagt, at avgerð nevndarinnar at biðja um hetta samtykki var tað besta fyri Eik Grunnin.

f) Málið um umsókn um likvidatióin er eisini formliga avgreitt, sum tað eigur eftir lógini; men aðrir møguleikar vóru heldur ikki, tí likvidatióin uttan grunnamyndugleikans samtykki er ein nullitetur.

Sjálvt um umsóknin var í samsvari við lógina, so var tað, sum samstundis fór fram tann 13. desember 2010, ikki í samsvari við lógina.

2. SØLA AV ØLLUM OGNUM OG KONKURSUR

Grunnurin seldi tann 13. desember 2010 P/f Eik Banka Føroya allar sínar ognir uttan at biðja um loyvi frá Skráseting Føroya. Hetta er í ósamsvari við lóg um vinnurekandi grunnar, § 21, stk.3.

Til ber heldur ikki í føri sum hesum at vísa til eina øðrvísi uppfatan við grundarlagi í grunnaleistinum eftir umskipanarreglunum frá sparikassa til banka.

Greitt er, at avtalan millum grunnin og bankan varð gjørd sum ein liður í tí ætlaðu likvidatióini, sum grunnamyndugleikin tó ikki gav sítt samtykki til. Avtalan millum grunnin og P/f Eik Banka Føroya var annars eisini treytað av, at kappingarmyndugleikarnir góðkendu hana. Avtalan varð tó ongantíð send kappingarmyndugleikunum til góðkenningar.

At grunnurin gjøgnumfórði avtaluna við P/F Eik Banka Føroya og seldi teimum allar ognirnar – hóast samtykki um likvidatióin ikki fyrilá, og hóast góðkenning frá kappingarmyndugleikunum hvørki var umbiðin ella fingin til vega – er ikki bara brot á lóggávuna, men er eisini undranarvert, serliga tá hugsað verður um, at grunnurin hevði biðið um samtykki til likvidatióin og bara bíðaði eftir svari.

§ 19 nevndin staðfestir, at Eik Grunnurin í sambandi við umbønina frá P/F Eik Banka Føroya um konkurs átti at mótmælt og víst til, at grunnurin hevði gjørt eina avtalu við bankan um avskrivning av allari restskuld, ella at grunnurin í minsta lagi bað um eina góða grundgeving fyri, hví grunnurin nú knappliga aftur skyldaði bankanum 320 mió. kr.

3. INNANHÝSIS REGLUR

Viðtøkur grunsins vóru stórtstæð óbroyttar øll árin. Tær vórðu eisini sendar til Skráseting Føroya og góðkendar har. Endamálið var í fullum samsvari við reglurnar um umskipan frá sparikassa til banka, og viðtøkurnar annars, í samsvari við lóg um vinnurekandi grunnar.

Íløgupolitikkur grunsins sær í støðum út til at leggja upp til virksemin, sum er í ósamsvari við tulking av vinnugrunnalógini; her verður serliga

hugsað um, at grunnurinn eftir ílögupolitikkinum kundi veita ábyrgdarlán, sum hann eisini gjørdi og hevði stór tap av.

Nógvir sparikassagrunnar í Danmark gjørdur á sama hátt og veittu sínum banka ábyrgdarlán líka fram til 2009, men tað broytir tó ikki tann veruleika, at hetta var í ósamsvari við vinnugrunnalógina.

Tó skal verða víst á, at grunnurinn øll árin hevði lögfrøðiliga ráðgeving, sum hann helt seg til, tá allar slíkar avgerðir vórðu tiknar.

Tulkingin av reglunum um konsern í ársroknskaparlógini tykist ikki at hava verið tann sama í árunum undan 2010, sum eftir hetta. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen ger í 2010 vart við, at talan er um konsern, sjálvst um grunnurinn er undir atkvøðuavmarking og tískil ikki fær atkvøtt við sínum partabrævameiriluta.

Hinvegin var tað í viðtøkunum fyri Eik Grunnin ásett, at konsernroknaskapur skuldi gerast. Sostatt var tað brot á § 10 í viðtøkunum, at eingin konsernroknaskapur varð gjørdur.

Um uppgerð av virðinum av partabrøvum grunsins í bankanum og virðinum av grunsins pørtum í øðrum feløgum tykist at vera ósemja. Gott pláss er eisini fyri tulking í lógarreglunum og viðmerkingunum í ársroknskaparlógini.

Grunnurinn hevði øll árin laggildan grannskoðara at hava ábyrgd av roknskaparuppsetingini fyri at tryggja sær, at roknskaparuppsetingin var í samsvari við galdandi roknskaparreglur.

4. TILTØK VIÐVÍKJANDI EIK BANKA

Ein partur av teimum tiltøkum, sum grunnurinn gjørdi saman við bankanum ella fyri bankan, er í ósamsvari við vinnugrunnalógina.

Her verður serliga hugsað um ábyrgdarlánini upp á góðar 300 mió. kr. Talan er um mál av slíkum slagi, at grunnurinn átti at søkt um loyvi frá grunnamyndugleikanum, men grunnamyndugleikin átti tó ikki at givið sítt samtykki.

Tær trygdir, sum móguliga vóru serliga váðamiklar, og tær trygdir, sum vóru stillaðar uttan viðurlag, eru eisini í ósamsvari við vinnugrunnalógina.

Tey lán, sum Eik Grunnurin tók í Eik Banka, vóru tikin sum liður í grunsins figgjarvirksemi eftir endamálsgreininini § 4, stk. 1b) í viðtøkunum. Hesi lán eru, § 19 nevndini kunnugt, tikin undir vanligum treytum, og einki er at viðmerkja til tað. Hetta sama er at siga um tær trygdir, sum grunnurin veitti á reint handilsligum grundarlagi.

Grunnurin og bankin í felag hava víst á, at grunsins keyp av bankans partabrøvum í SPRON varð gjørt undir vanligum marknaðartreytum, og vísa á, at hetta var í samsvari við endamál grunsins. Men her var talan um ein handil, sum greitt var ein vansi fyri grunnin. Grunnurin og bankin hava víst á, at talan var um ein handil, sum var góður fyri bankan, og at hann tí eisini var góður fyri grunnin, sum var størsti eigari av partabrøvum í bankanum.

§ 19 nevndin heldur, at hesin handil í sær sjálvum var skaðiligur fyri grunnin, og at grunsnevndin visti ella átti at vitað hetta. Tí var hann í sær sjálvum í ósamsvari við vanligar grundleggjandi skyldur og ábyrgdir, sum ein nevnd í vinnurekandi felag hevur.

Talan var í øllum førum um ein handil, har grunnurin misti milli-ónaupphæddir, og hetta átti nevndin at vitað ella at hava sterkan illgruna um, áðrenn hon tók avgerð um at fremja handilin. Tað er sum so uttan mun til, um handilin kravdi myndugleikans samtykki eftir § 21, stk. 3 í vinnugrunnalógini - tí hann var av slíkum serligum og ivasomum slagi - ella um váðin var so lítil í krónum og oyrum - í mun til eginogn grunsins - at neyðugt var ikki við samtykki frá grunnamyndugleikanum.

5. ÍLØGUVIRKSEMI

Tær íløgur, sum Eik Grunnurin gjørdi í Investea, EBH Zweitmark, Notio Framtaksfelag, Farimagsgade 15, Hotel Golden Tulip og TopSun A/S eru virksemi, sum er umfatað av endamálsorðingini í viðtøkunum § 4, stk. 1b) um figgjarligt virksemi.

Talan er um virksemi, sum er í samsvari við viðtøkurnar og harvið eisini lóg um vinnurekandi grunnar.

Í tann mun, staðfestast kann, at ílögur í veruleikanum eru gjørdar beinleiðis til fyrimuns fyri bankan heldur enn grunnin, er tað ikki í samsvari við reglurnar í vinnugrunnalógini. Her kann t.d. nevast grunsins keyp av SPRON partabrøvum frá bankanum og grunsins keyp av lánnum, sum bankin hevði veitt tveimum íslenskum feløgum um somu tíð.

Tað er eyðsæð, at grunnurin í sínum ílögupolitikki fyrst og fremst hevur tikið atlit til bankan. Grunsnevndin átti at vítað, at í fleiri forum var talan ikki um góðar ílögur fyri grunnin, men váðamiklar ílögur. Tað ber tó ikki til við neyðugari vissu at siga, at grunnurin gjørdi ílögur, sum hann frammanundan við vissu visti, ikki kundu kasta nakað av sær til grunnin.

6. ÚTLÁNSVIRKSEMI

Grunnurin hevur ikki rikið peningastovnsvirksemi, og grunnurin hevur heldur ikki rikið útlánsvirksemi, sum er umfatað av banka- og sparikassalógini ella lov om finansiell virksomhed.

Grunnurin læt trý lán. Eitt var latið Notio Framtaksfelag í sambandi við, at Notio skuldi vera við til at tekna nýggjan partapening í Faroe Seafood. Hini bæði lánini vórðu latin sum partur av ílögum, sum grunnurin gjørdi.

Hetta lánsvirksemi var í samsvari við viðtøkur grunsins.

§ 19 nevndin heldur ikki, at talan er um nøkur viðurskifti, sum eru í ósamsvari við lógagrundarlagið.

7. ÚTLUTING

Undir IV.4.6.4 um útluting er greitt frá upphæddum sum, grunnurin heldur, kunnu metast sum útluting eftir § 4, stk. 2 í viðtøkunum, um tað vísir seg, at onnur heimild ikki er fyri hesum útgjøldum.

Mett verður ikki, at nøkur av teimum upphæddum, sum nevndar eru sum møguligar útlutingar, hava heimild í viðtøkunum. Eftir viðtøkunum kann nevndin luta út til „...vælgerandi ella almannagagnlig endamál.“

§ 19 nevndin heldur ikki, at tær útlutingarnar, sum víst verður til, kunnu metast at koma undir vælgerandi ella almannagagnligt endamál. Tær útlutingar, sum soleiðis eru gjørdar, eru í ósamsvari við viðtøkur felagsins og harvið eisini í ósamsvari við vinnugrunnalógina.

IV.6 Niðurstøða um virksemi Eik Grunsins 2002-2010

Meginparturin av virkseminum hjá Eik Grunninum hevur øll árin verið við Eik Banka, saman við Eik Banka ella fyri Eik Banka.

Grundarlagið undir tí sera tætta samvirkinum millum banka og grunn øll árin er fyrst og fremst lógarverkið um umskipan frá sparikassa til banka eftir tí sonevnda grunnaleistinum og viðmerkingarnar til hesar reglur. Grunnurin helt seg hava munandi víðari heimildir, enn lóg um vinnurekandi grunnar gav.

Eik Grunninurin søkti sær serkøna lögfrøðiliga og grannskoðanarliga ráðgeving í hvørjum einstøkum føri. Eisini høvdu danskir sparikassagrunnar í størstan mun somu fatan og virkaðu á sama hátt sum Eik Grunnurin.

Sjálvt um tað hevur verið ein meginfatan hjá Eik Grunninum og øðrum sparikassagrunnum, at teir høvdu víðari heimildir eftir grunnaleistinum, enn vinnugrunnalógin gav, so er ikki ivi um, at ein partur av virki Eik Grunsins var í ósamsvari við vinnugrunnalógina.

Tað er í ávísan mun skiljandi:

- at tá lögfrøðin tykist at vera ósamd
- at tá orsøkin til, at sparikassagrunnarnir skuldu vera vinnurekandi grunnar, var at fáa teir undir okkurt eftirlit
- at tá meirilutin av nevndarlimunum í grunninum eftir grunnaleistinum skuldi vera tann sami sum í bankanum fyri at tryggja tætt samvirki millum grunn og banka fyri at reka sparikassans virksemi víðari í bankalíki

at grunnurin so hevur havt ta fatan av sínum virkismøguleikum, sum hann hevði.

Aftur at hesum kemur so, at danski grunnamyndugleikin ikki fyrr enn so seint sum í 2009 – eftir at Skráseting Føroya hevur yvirtikið grunnaeftirlitið – gevur sína avmarkandi fatan til kennar. Grunnamyndugleikin á

donskum hondum hefur ongantíð yvirhøvdur vent sær til Eik Grunnin, og Skráseting Føroya, sum fylgir donskum praksis, hefur heldur ongantíð havt viðmerkingar til roknskap ella virkseimið annars, heilt fram til granskingina av SPRON- og Investea-málanum í 2009.

Tað ber ikki til at siga, at virkseimið hjá Eik Grunninum sum heild var í ósamsvari við lógagrundarlagið, men ivi er ikki um, at Eik Grunnurin í ávísam førum virkaði í ósamsvari við lóg um vinnurekandi grunnar.

Viðvíkjandi virkseimi grunsins yvirskipað er at siga, at tað sást í fundararbókini hjá grunninum, at tað var stjórnin í bankanum, sum við umsitingaravtaluni við grunnin sum heimildargrundarlagi, í veruleikanum stýrði Eik Grunninum, og at nevndarlimirnir so at siga bara virkaðu sum avgerðarmyndugeiki eftir at hava fingið fyrilagt íløguaetlanir og aðrar ætlanir.

Hetta er ikki ólógligt í sjálvum sær, men sum danski grunnamyndugleikin eisini hefur víst donskum vinnugrunnum á, so má ein umsitingaravtala ikki føra til, at tað verða onnur enn nevndin, ið taka avgerðirnar, sum nevndin hefur ábyrgdina av.

§ 19 nevndin heldur,

- at lógargrundarlagið hefur ikki verið nøktandi fyri sparikassagrunnarnar at arbeiða eftir, tí tveir heilt ólíkir móguleikar hava víst seg fyri tulking av virkseminum hjá sparikassagrunnunum sambært grunnaleistinum:
 1. Annar er við áherðslu á ætlanina um tætt samvirki millum grunn og banka í umskipanarreglunum í banka- og sparikassalógini, sum talar fyri, at grunnurin altíð skal virka fyri bankans besta.
 2. Hin er vinnugrunnalóggávan, sum talar fyri, at grunsnevndin altíð skal virka fyri grunsins besta.
- at Eik Grunnurin í fleiri málum hefur virkað í ósamsvari við vinnugrunnalóggávuna.

- at í fleiri av hesum málum hevur grunsnevndin (= bankanevndin) ikki tikið nóg stór atlit til grunsins áhugamál sambært lóggávuni.
- at Eik Grunnurin hevur útlutað til Eik Banka í ósamsvari við viðtøkurnar og harvið eisini í ósamsvari við lóg um vinnurekandi grunnar.
- at grund er til at halda, at persónar í Eik Banka í veruleikanum hava tikið avgerðir, sum nevndin í Eik Grunninum átti at taka – eisini sjálvt um nevndin fyri Eik Grunnin eftirfylgjandi hevur góðkent hesar avgerðir
- at tá Eik Grunnurin í virðum hevði ógvuliga umfatandi virksemi, átti grunnurin at havt egna dagliga leiðslu
- at sjálvt um nevndarsamansetingin í grunninum var í samsvari við lógina, átti grunnurin – sum nevndin eisini umhugsaði – at fingið uttanfyri standandi persónar inn í grunsnevndina, innan fyri lógarinnar karm
- at tað er í ósamsvari við viðtøkurnar, at Eik Grunnurin ikki gjørdi konsernrokskap við bankan
- at tað er undranarvert, at tað ganga næstan 4 ár frá tí, at Eik Grunnurin er stovnaður við viðtøkum, sum áseta, at konsernrokskapur skal gerast, til søkt verður um at taka hetta úr viðtøkunum.
- at tað er brot á vinnugrunnalógina, at virkað verður sum um, at viðtøkubroytingin er góðkend, hóast Eik Grunnurin ongantíð fekk svar upp á umsóknina.
- at tað var ein skeiv avgerð, sambært vinnugrunnalóggávuni, tá Skráseting Føroya gav loyvi at veita óavmarkaða trygd til Eik Banka í mars 2010.
- at tað var brot á vinnugrunnalógina, at Eik Grunnurin ikki bað um loyvi frá grunnamyndugleikanum, áðrenn hann seldi P/f Eik Banka Føroya allar sínar ognir í desember 2010.

KAPITTUL V: HVÍ FÓR EIK BANKI AV KNÓRANUM?

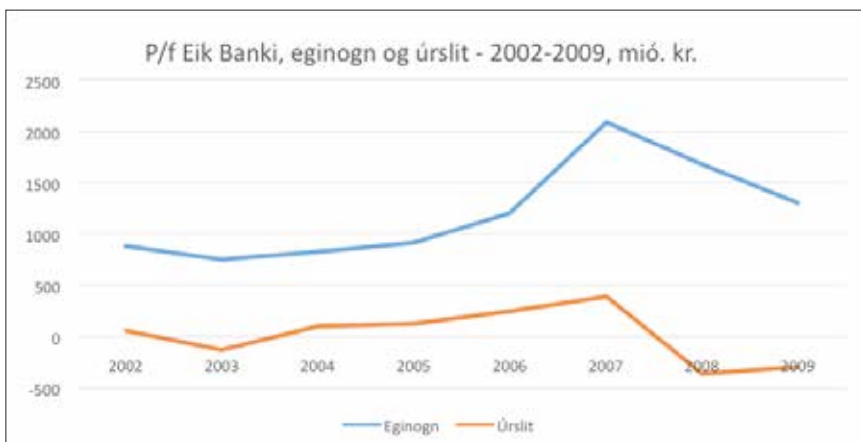
Í hesum kapitli verður roynt at lýsa orsøkina til, at Eik Banki fór. § 19 nevndin hevur í tí sambandi havt

- Samskifti við Finanstilsynet
- Samskifti við Finansiell Stabilitet
- Samskifti við Fíggjarmálaráðið
- Samskifti við Ríkisumboðið

V.1 Gongdin

Í kanning sum hesari slepst ikki undan at koma inn á orsøkirnar til, at P/f Eik Banki ikki hóraði undan hóast alt, tí júst hetta var høvuðsorsøkin til, at Eik Grunnurin gjørdist insolventur. Tann størsti parturin av ollum grunsins var partabrøv í bankanum. Tey mistu alt virði, tá bankin mátti gevast.

P/f Eik Banki gjørdi ársroknskapir fyri árinum frá 2002 til og við 2009. Niðanfyrir er ein nøkulunda mynd av gongdini í eginogn og úrsliti hesi árinum.

Í Lov om finansiel virksomhed er ásett, at tá ein banki fer konkurs, ella størsti parturin av virkseminum steðgar ella verður latin øðrum, skal Finanstilsynet gera eina frágreiðing um bankan og um orsökirnar til, at hann steðgaði sínum virksemi ⁵⁰.

Tann 4. juli 2013 almannakunngjörði Finanstilsynet sína frágreiðing „Redegørelse om Finanstilsynets tilsyn med Eik Banki P/f.“ Frágreiðingin er 29 síður og greiðir m.a. frá um tær eftirlitsvitjanir, sum Finanstilsynet hevur gjørt í Eik Banka í 2006, 2009 og 2010.

Í einum samandrætti, sum eisini er byrjanin til sjálva frágreiðingina, greiðir eftirlitið soleiðis frá:

„Eik Banki P/F (‘‘banken‘‘) var moderselskabet i konsernen, der bl.a. bestod af banken selv og datterbanken Eik Bank Danmark A/S. Konsernen som helhed forfulgte i perioden 2004 - 2008 en vækststrategi. Moderbanken øgede i denne periode sine udlån med ca. 100 pct., hvoraf størstedelen af forøgelsen var i 2007. Datterbanken øgede sine udlån i perioden, bl.a. gennem opkøb, med ca. 600 pct. ⁵¹ Datterbanken havde også den største forøgelse i 2007 med ca. 150 pct.

⁵⁰ Lov om finansiel virksomhed § 352a

I tilfælde, hvor en finansiel virksomhed er erklæret konkurs, størstedelen af den finansielle virksomheds drift er ophørt eller overdraget, eller hvor et forsikringssselskabs forsikringsbestand er taget under administration, udarbejder Finanstilsynet en redegørelse for årsagerne hertil, hvis et af nedennævnte forhold er indtruffet i forbindelse med eller i en kortere periode forud for virksomhedens konkurs m.v.:

1) Finansiell Stabilitet A/S har medvirket ved overdragelsen af virksomheden, jf. §§ 7 eller 8 i lov om finansiel stabilitet, eller staten har lidt tab på en individuel statsgaranti i medfør af § 16 a i lov om finansiel stabilitet.

2) Staten har lidt tab på kapital indskudt i virksomheden i medfør af lov om statsligt kapitalindskud i kreditinstitutter eller på ejerbeviser, som staten har erhvervet som led i konverteringen af sådan kapital.

3) Staten i øvrigt har ydet garanti eller stillet midler til rådighed for virksomheden, dens kreditorer eller en erhverver af hele eller dele af virksomheden.

Stk. 2. Finanstilsynet skal offentliggøre redegørelsen efter stk. 1. I forbindelse med offentliggørelsen finder § 354 ikke anvendelse, medmindre oplysningerne vedrører kundeforhold eller tredjemand, der er eller har været involveret i forsøg på at redde den pågældende finansielle virksomhed.

Stk. 3. Redegørelsen efter stk. 1 skal beskrive Finanstilsynets rolle under forløbet op til konkursen m.v.

Stk. 4. Finanstilsynets pligt til at udarbejde en redegørelse efter stk. 1 omfatter også de finansielle virksomheder, som opfyldte bestemmelsens krav efter den 1. marts 2009.

⁵¹ Fyrrverandi bankaleiðslan hevur greitt § 19 nevndini frá, at orsøkin til, at hetta tal er so stórt, er, at Eik Bank Danmark A/S keypti Skandiabanken, sum var lagdur saman við Eik Bank Danmark, og tað eru útlán hjá Skandiabanken, sum talan fyrst og fremst er um.

Som konsekvens af vækststrategien opbyggedes der i datterbanken en betydelig eksponering mod fast ejendom og byggeri. En eksponering, som efter Finanstilsynets opfattelse skete i forståelse med moderbanken. I takt med, at flere af disse lån blev så store, at datterbanken ikke selv kunne bevilge disse inden for lovens rammer, bevilgede moderbanken såkaldte aflastningsgarantier, dvs. den bevilgede de dele af lånene, som datterbanken ikke selv kunne. Datterbankens høje eksponering mod fast ejendom og byggeri var således et strategisk valg for hele konsernen.

Endvidere finansierede banken også direkte ejendomme beliggende uden for Danmark.

Udover konsernens eksponering mod fast ejendom og byggeri opbyggede banken i perioden 2006-2010 et betydeligt engagement med fonden Eik Grunnurin, som ejede størstedelen af banken. Engagementet udgjorde ved halvåret 2010 mere end 20 pct. af bankens basiskapital. De aktiver, som fonden erhvervede for provenuet af lånet, var i vidt omfang solgt fra den daværende sparekasse til fonden og var af ringe bonitet, hvorfor fonden i realiteten dækkede lånet med bankens egne aktier. Banken og fonden havde sammenfaldende bestyrelser.

Reglerne er efterfølgende ændret, så det ikke længere er muligt at have bestyrelsessammenfald mellem et institut og dets ejerfond, netop for at imødegå uhensigtsmæssighederne ved at den samme bestyrelse kan beslutte handler og bevilge lån hertil mellem to selvstændige selskaber.“

Eftir hesum meinar Finanstilsynet, at tað tætta sambandið ella fíggjarliga samvirkið millum Eik Banka og Eik Grunnin er ein viðvirkandi orsök til, at Eik Banki mátti gevast. Í hvussu er heldur Finanstilsynet ikki, at hetta hevur verið gott fyri bankan.

Í frágreiðingini frá Fíggjareftirlitinum stendur eisini, at eftirlitið eftir ta síðstu vitjanina í bankanum setti solvenskravið upp í 22,75%. Bankin hevði sjálvur mett tað til 10,93%:

„På baggrund af den tabte egenkapital i datterbanken, som følge

af de store tab på ejendomsengagementer, samt forringelserne i moderbankens egne engagementer, fastsatte Finanstilsynet den 27. september 2010 et solvenskrav til banken på 22,75 pct. mod bankens eget opgjorte på 10,93 pct.

...

Bankens manglende opfyldelse af solvenskravene i lov om finansiel virksomhed § 124 var både forårsaget af omstændigheder, som vedrørte bankens interne forhold, samt nogle eksterne omstændigheder vedrørende den generelle økonomiske udvikling i Danmark på daværende tidspunkt, som banken ikke havde direkte indflydelse på, men som banken ikke havde garderet sig tilstrækkeligt imod.“

Um konjunkturgongdina verður m.a. sagt:

„Da konjunkturerne vendte i efteråret 2008, viste det sig vanskeligere end forudset af de to banker at få færdiggjort byggerierne, bl.a. grundet manglende likviditet hos kunderne, og de faldende ejendomspriser medførte, at man ikke kunne opnå den forventede realkreditbelåning, hvorfor de to banker selv stod med risikoen.

For de erhvervsejendomme, der var færdigbygget, medførte konjunkturtilbageslaget faldende ejendomspriser, som medførte at disse ejendomme i mange tilfælde var overbelånte. Konjunkturtilbageslaget medførte også, at flere og flere af kunderne fik likviditetsproblemer som følge af større tomgang i ejendommene mv.

Endelig havde banken også andre færøske engagementer særligt inden for fiskeri, hvor boniteten var væsentligt forringet.

I takt med at engagementerne blev forringet i perioden 2007-2010 blev bankens egenkapital reduceret. Den blev i vidt omfang erstattet af fremmedfinansieret kapital, hvilket efterlod banken med en forringet kapitalstruktur og dermed en reduceret tabskapacitet i forhold til nedskrivninger.“

Um virkseml og stöðu bankans skrivar Finanstilsynet m.a.:

„Samtidig bar bankens drift præg af, at den i høj grad bevægede

sig væk fra sit oprindelige virkeområde, finansiering af fiskeri og erhverv på Færøerne, til boligspekulation i Danmark og i udlandet. Dette var et stort skift både i forhold til portefølje og geografi.

Kreditområdet bar præg af en svag risikostyring og uforsvarlig kreditgivning på et mangelfuldt grundlag. Ledelsen traf beslutninger om store og risiko- fyldte engagementer uden at følge bankens retningslinjer for kreditgivning eller inddrage kreditafdelingens ressourcer. Yderligere overtrådte banken § 145 i lov om finansiel virksomhed ved at have engagementer, der oversteg 25 pct. af basiskapitalen.

Finanstilsynet var på undersøgelse i banken i 2006, 2009 og 2010. På undersøgelsen i 2009 konstaterede Finanstilsynet, at ca. 30 pct. af de gennemgæede engagementer havde svaghedstegn.

Finanstilsynet gjorde løbende i breve og undersøgelser fra 2006 og frem datterbanken opmærksom på de risici, den påtog sig i relation til den høje udlånsvækst. Både for så vidt angik bekymringen for en prisboble på boligmarkedet, som i sagens natur ville ramme konsernen særligt hårdt, samt mere specifikt advarslerne mod en fortsat vækst på udlånene.

Den administrerende direktør i banken var også bestyrelsesformand i datterbanken og var dermed godt informeret om, hvilken strategi der var lagt for vækst i datterbanken.“

V.2 Danskir myndugleikar

Peningastovns­mál eru undir danskari lóggávu, tí málið ikki er yvirtikið. Fyri føroyskar peningastovnar galda tær rættarreglur, sum Fólkatíngið setir í verk fyri peningastovnar í Danmark, við møguligum tillagingum, sum hildið verður neyðugt at gera fyri Føroyar.

Virksemið hjá Finanstilsynet og Finansiell Stabilitet umfatar eisini føroyskar peningastovnar.

Finanstilsynet er sjálvstøðugur almennur stovnur, sum hevur til

høvuðsuppgávu at hava eftirlit við, at figgjarstovnar halda tað figgjarliga lógarverkið.

Endamálið við Finanstilsynet er at arbeiða fyri figgjarligum støðufesti og álitni á figgjarstovnar og marknaðir.

Finansiel Stabilitet var fram til 1. juni 2015 eitt partafelag, sum danski staturin átti. 1. juni 2015 er Finansiel Stabilitet umskipað til ein sjálvstøðugan almennan stovn. Finansiel Stabilitet hevur sum høvuðsuppgávu eftir „lov om rekonstruering og afvikling af visse finansielle virksomheder“ at endurskipa og avtaka figgjarstovnar, sum eru komnir illa fyri.

Endamálið hjá Finansiel Stabilitet er eins og hjá Finanstilsynet í høvuðsheitum at tryggja figgjarligt støðufesti.

V 2.1 Finanstilsynet

Lov om finansiel stabilitet krevur ikki, at Finanstilsynet skal vera við í avgerðini ella metingini, tá ein peningastovnur fær inviduella statsgaranti. Finansiel Stabilitet tekur sær einsamalt av slíkum umsóknum, sbt. §§ 16a og 16b í lógini .

§ 19 nevndin heldur tað vera undranarvert, at ein stovnur sum Finanstilsynet, sum hevur eftirlit við bankanum, og sum skuldi havt mest vitan um bankans støðu, ikki hevur nakran leiklut, tá Finansiel Stabilitet í mars 2010 tekur avgerð um at veita Eik Banka inviduella statsgaranti og setir krav um, at Eik Grunnurin skal veita óavmarkaða trygd móttvegis Eik Banka. Avgerðin um at veita garantiin verður bara grundað á upplýsingar frá Eik banka sjálvum, soleiðis sum lógin fyriskrivur ⁵².

§ 19 nevndin bað m.a. av hesi orsök Finanstilsynet um innlit í viðurskiftini

⁵² Lov om finansiel stabilitet § 16b....

Stk. 2. Ansøgningen om statsgaranti skal indsendes til Finansiel Stabilitet A/S og vedlægges følgende dokumenter:

- 1) En redegørelse for opgørelsen af det individuelle solvensbehov.
- 2) En redegørelse fra kreditinstituttet om instituttets økonomiske stilling og fremtidsudsigter samt en udtalelse fra instituttets godkendte revisor herom.
- 3) Den seneste årsrapport og det seneste kvartalsregnskab.

hjá Eik Banka og millum Eik Banka og Finanstilsynet frá 2007 og frameftir. Hetta varð noktað. Nevndin fekk soljóðandi svar:

„AFGØRELSE

Finanstilsynet kan ikke imødekomme anmodningen om aktindsigt af 12. februar 2015.

Begrundelse

De dokumenter, der ønskes aktindsigt i, er omfattet af Finanstilsynets skærpede tavshedspligt.

Det følger således af § 354, stk. 1, 1. pkt., i den færøske anordning af lov om finansiel virksomhed, jf. bekendtgørelse nr. 969 af 27. august 2014 af anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om finansiel virksomhed (herefter lov om finansiel virksomhed), at Finanstilsynets ansatte er forpligtet til at hemmeligholde fortrolige oplysninger, som de får kendskab til gennem tilsynsvirksomheden.

Finanstilsynets tavshedspligt er en særlig tavshedspligt, og adgangen til aktindsigter således begrænset i forhold til almindelige regler.

Finanstilsynet har ved behandlingen af anmodningen om aktindsigt særligt undersøgt, hvorvidt aktindsigt kunne meddeles i medfør af § 354, stk. 6, nr. 7, i lov om finansiel virksomhed, hvorefter stk. 1 ikke er til hinder for, at fortrolige oplysninger videregives til undersøgelseskommissioner nedsat ved lov eller i henhold til lov om undersøgelseskommissioner.

Det af lagtinget nedsatte undersøgelsesudvalg er imidlertid ikke nedsat ved lov eller i henhold til lov om undersøgelseskommissioner, men i stedet i henhold til § 19 i lov om Færøernes Styrelsesordning, og det er på denne baggrund Finanstilsynets vurdering, at der ikke i lov om finansiel virksomhed er hjemmel til udlevering af de ønskede dokumenter.

Klageadgang

Denne afgørelse kan, senest 4 uger efter at afgørelsen er modtaget, indbringes for Erhvervsankenævnet pr. email til adressen can@erst.dk eller pr. post til Dahlerups Pakhus, Langelinie Alle 17, Postboks 2000, 2100 København Ø, tlf. 35 29 10 93, jf. § 372, stk. 1, i lov om finansiel virksomhed.“

§ 19 nevndin var ikki nøgd við hetta svar og sendi Finanstilsynet umbøn um at taka málið upp aftur til nýggja viðgerð.

Nevndin skrivaði Finanstilsynet soljóðandi skriv:

„Lagtinget har modtaget Finanstilsynets afgørelse om aktindsigt.

Før der bliver taget stilling til en mulig kære, skal der lige pointeres, at det af Lagtinget nedsatte undersøgelsesudvalg er nedsat ved lov eller i henhold til lov. Udvalget er nedsat i henhold til § 19 i lov om Færøernes Styrelsesordning.

§ 19 i Styrelsesordningen er en kopi af grundlovens § 51§. „Folke­tinget kan nedsætte kommissioner af sine medlemmer til at undersøge alment vigtige sager. Kommissionerne er berettigede til at for­dre skriftlige eller mundtlige oplysninger såvel af private borgere som af offentlige myndigheder.“

Af § 354, stk. 6, nr. 6, fremgår, at bestemmelsen i stk. 1 er ikke til hinder for, at fortrolige oplysninger videregives til en parlamentarisk kommission nedsat af Folketinget.

Da § 19 i lov om Færøernes Styrelsesordning er en kopi af grundlovens § 51, vil jeg formode, at dette også er gældende for denne kommission nedsat af Lagtinget.

Derfor undrer det os meget, at denne kommission ikke er omfattet af § 354, stk. 6, nr. 6, og/eller af § 354, stk. 6, nr. 7.

For at klargøre om jeres afgørelse beror på et forkert grundlag, evt. på grund af det færøske sprog, vil Lagtinget anmode om, at jeres afgørelse bliver taget op til fornyet behandling.“

Nevndin fekk skjótt svar aftur:

„**AFGØRELSE**

Finanstilsynet fastholder sin afgørelse af 13. marts 2015.

Begrundelse

§ 354, stk. 6, nr. 6, i den færøske anordning af lov om finansiel virksomhed (herefter lov om finansiel virksomhed) omhandler udlevering af fortrolige oplysninger til parlamentariske kommissioner, som nedsættes af Folketinget. Der er ifølge bestemmelsens ordlyd og bemærkningerne til denne tale om en regel, som alene omfatter kommissioner, som er nedsat af Folketinget. Det er Finanstilsynets vurdering, at anvendelsesområdet for § 354, stk. 6, nr. 6, ikke kan fortolkes til også at omfatte undersøgelseskommisioner nedsat af Lagtinget, dvs. at det danske Folketing ved vedtagelse af den pågældende bestemmelse har taget stilling til, at det er Folketinget, som udøver parlamentarisk kontrol i forhold til lov om finansiel virksomhed. Samtidig er det Finanstilsynet, som fører tilsyn med de færøske pengeinstitutter.

Vedrørende § 354, stk. 6, nr. 7, i lov om finansiel virksomhed henvises til Finanstilsynets afgørelse af 13. marts 2015. Supplerende bemærkes, at det er Finanstilsynets vurdering, at det i medfør af denne bestemmelse er et krav, at en undersøgelseskommision er nedsat ved lov, det vil sige nedsat ved en særlig lov, der omhandler undersøgelseskommisjonenens opdrag. Den anden del af bestemmelsen går på Kommissioner, som nedsættes i henhold til en bestemt lov „lov om undersøgelseskommisioner.“ Dette er ikke tilfældet i denne sag, hvor undersøgelseskommisionen er nedsat i henhold til lov om Færøernes styrelsesordning.

Klageadgang

Denne afgørelse kan, senest 4 uger efter at afgørelsen er modtaget, indbringes for Erhvervsankenævnet jf. § 372, stk. 1, i lov om finansiel virksomhed. Klagen fremsendes Finanstilsynet, som inden 7 dage fra modtagelse videresender klagen til Erhvervsankenævnet, jf. § 37, stk. 2, i offentlighedsloven. Det er gratis at klage over et afslag om aktindsigt.“

§ 19 nevndin kundi sostatt staðfesta, at hon fekk ikki innlit í viðurskifti viðvirkjandi Eik Banka, Eik Grunningum og Finanstilsynet í tíðini frá 2007 og fram.

Nevndin avgjörði tí at senda Finanstilsynet soljóðandi skriv:

**„§ 19 kommissionen til undersøgelse af fondstilsynet og Eik Fonden:
Spørgsmål til Finanstilsynet**

Under henvisning til Finanstilsynets skrivelse af 29. marts 2015, j.nr. 601-0144, skal der indledningsvis bemærkes, at Lagtingets § 19 kommission til undersøgelse af fondstilsynet og Eik Fonden er uenig med Finanstilsynets konklusion og afgørelse.

Kommissionen vil ikke benytte den klageadgang, som Finanstilsynet henviser til, men vil bringe sagen op på et højere niveau.

Da dette kan tage tid, og for at kunne fortsætte og afslutte sit arbejde inden for den fastsatte tidsfrist, vil kommissionen i stedet stille Finanstilsynet nogle spørgsmål, som er relevante og vigtige for kommissionens arbejde.

Spørgsmålene skal ses på baggrund af, at Eik Fondens helt overvejende aktiv var aktierne i P/f Eik Banki, og da fonden tillige kautionerede ubegrænset for banken, har indsigt i P/f Eik Bankis endeligt, afgørende betydning for en redegørelse om fondens fallit.

Kommissionen er af den opfattelse, at i tiden op til bankens krak, skete der meget, som forståeligt har vækket undren blandt folk.

Finanstilsynet og Finansiell Stabilitet er centrale myndigheder, som må kunne medvirke til at afdække hændelses- og beslutningsforløbet op til bankens og dermed fondens endeligt. Det er for eksempel naturligt, at der stilles spørgsmålstejn ved, at P/f Eik Banki í forsommeren 2010 opfyldte betingelserne for at opnå statsgaranti på flere milliarder, men at man allerede i september samme år konstaterede, at banken ikke kunne overleve.

Kommissionen er selvfølgelig godt klar over, at Finanstilsynet ikke havde tilsyn med Eik Fonden, men ikke desto mindre må fondens solvens og sundhed have været relevant også for Finanstilsynet i dets vurderinger af Eik Banki.“

§ 19 nevndin biður síðan Finanstilsynet um at svara 15 ítökiligum spurningum.

Finanstilsynet svarar fyrst:

„Indledningsvis vil Finanstilsynet gerne henlede opmærksomheden på, at der i perioden umiddelbart efter Eik Bankis konkurs er besvaret en række spørgsmål stillet af Folketingets Færøudvalg. Disse spørgsmål og besvarelsene heraf fremgår af Folketingets hjemmeside. Endvidere har Finanstilsynet offentliggjort redegørelser i medfør af § 352a i lov om finansiel virksomhed om Eik Banki og Eik Bank Danmark.

Finanstilsynet har som bilag til besvarelsen af spørgsmålene vedlagt udvalgte besvarelser af Folketingsspørgsmål samt kopi af redegørelsen vedrørende Eik Banki.“

Síðani koma spurningarnir frá § 19 nevndini og svar frá Finanstilsynet:

„1. Gælder der formelle regler for samarbejde eller anden form for interaktion mellem Finanstilsynet og Finansiell Stabilitet? Hvorledes samarbejder de nævnte myndighederne iøvrigt overordnet?

Svar: Finansiell Stabilitet har til opgave at forestå afviklingen af nødlidende pengeinstitutter. Herudover har Finansiell Stabilitet ydet individuelle statsgarantier til en række pengeinstitutter til brug for deres likviditetsberedskab i forbindelse med ophøret af den generelle statsgaranti 1. oktober 2010. Finansiell Stabilitet er ikke en myndighed, men et statsligt aktieselskab.

I relation til afvikling af nødlidende pengeinstitutter samarbejder Finanstilsynet og Finansiell Stabilitet i forløbet op til at Finanstilsynet fastsætter et solvenskrav med henblik på at kunne sikre den best mulige afvikling af pengeinstituttet⁵³. Finanstilsynet har i lov

53 Eftir hesum samarbeiða Finanstilsynet og A/S Finansiell Stabilitet ikki, tá støða skal takast til, um ein peningastovnur skal fáa statsgaranti ella ikki. Tað er ein avgerð, sum Finansiell Stabilitet einsamalt tekur við støði í teimum upplýsingum, sum Finansiell Stabilitet fær til vega. Tá Finansiell Stabilitet tók avgerð um at játta Eik Banka statsgaranti, vóru upplýsingar tókar frá árinum fyrri í

om finansiell virksomhed hjemmel til at videregive oplysninger til Finansiell Stabilitet under forudsætning af, at Finansiell Stabilitet har behov herfor til varetagelsen af sine opgaver. Finanstilsynet og Finansiell Stabilitet har således ikke noget løbende samarbejde om pengeinstitutterne.

I relation til tildeling af individuelle statsgarantier havde Finanstilsynet ikke nogen formel rolle.

2. Hvorledes samarbejdede Finanstilsynet og Finansiell Stabilitet konkret med hensyn til Eik Bank Danmark, Eik Banki på Færøerne og eventuelt Eik Fonden – herunder hvilken information fik Finansiell Stabilitet fra Finanstilsynet om Eik Bank og eventuelt også Eik Fonden?

Svar: Som det fremgår ovenfor har Finanstilsynet og Finansiell Stabilitet ikke noget løbende samarbejde vedr. institutter, heller ikke Eik Bank Danmark eller Eik Banki. Finanstilsynet havde ingen tilsynsrolle i relation til Eik Fonden.

3. Blev Finanstilsynet af Finansiell Stabilitet eller anden myndighed bedt om en udtalelse om/ vurdering af Eik Banki forud for, at banken fik bevilget statsgaranti i forsommeren 2010?

Svar: Som det fremgår af Finanstilsynets redegørelse af 4. juli 2013 vedr. Finanstilsynets tilsyn med Eik Banki i henhold til § 352 a i lov om Finansiell virksomhed, var Finanstilsynet ikke involveret i processen om tildeling af statsgaranti til Eik Banki. Finanstilsynet har således ikke afgivet nogen erklæringer til Finansiell Stabilitet eller andre myndigheder i den anledning.

Finanstilsynet, men annars einki. Finanstilsynet hefur onga meting ella frágreiðing gjört í sambandi við, at Eik Banki fekk statsgaranti. Lýkur pengastovnur solvenstreytirnar í § 16b, stk. 1 í lov om finansiell stabilitet, og letur Finansiell Stabilitet tær neyðugu upplýsingarnar, kann pengastovnurin fáa individuella statsgaranti, smb. § 16a, stk. 1.

Ítökiligt samstarv er eftir hesum bara millum Finanstilsynet og Finansiell Stabilitet í tíðini frá tí, at ein peningastovnur kemur í neyð, og fram til ta løtu, tá Finanstilsynet ásetir eitt solvenskrav fyri, at pengastovnurin kann halda fram. Eftir teimum upplýsingum, sum nevndin hevur, merkir hetta, at Finanstilsynet og Finansiell Stabilitet helst hava samstarvað um støðuna hjá Eik Banka frá einuferð síðst í august ella mitt í september 2010 fram til 29. september 2010, tá Finanstilsynet kom við tí endaliga solvenskravinum fyri, at Eik Banki kundi halda fram.

4. Indskærpede Finanstilsynet efter EBH Bankens og EBH Fondens konkurs tilsynet med den organisationsidentiske Eik konsern?

Svar: Finanstilsynet kan ikke give andre oplysninger om tilsynet med Eik Banki og Eik Banki Danmark end, hvad der fremgår af de to redegørelser offentliggjort den 4. juli 2013.

5. Vidste Finanstilsynet, hvilke konsekvenser de betydeligt skærpede afskrivningsregler mht. fast ejendom i januar 2010 (værdi = salgsværdi inden for 6 mdr.) ville få for Eik Bank konsernen?

Svar: Finanstilsynet har siden 1993 ved værdiansættelse af fast ejendom haft praksis for at operationalisere den tænkte salgsperiode til 6 måneder.

I 1998 blev dette formelt indsat i værdiansættelsesbekendtgørelsen for realkredit i overensstemmelse med hidtidig praksis. Skulle sikre fokus på dagsværdi, som er værdiansættelseskravet, og undgå fokusering på tvangsrealisation på den ene side og mere eller mindre urealistisk langsigtet værdi på den anden side, som måske først ville kunne opnås efter en længere årrække og måske kun efter opfyldelse af visse antagelser.

Operationaliseringen med 6 mdr. har været anvendt analogt i forbindelse med værdiansættelse af alle former for fast ejendom på de forskellige virksomhedsområder.

Den blev således også anvendt i forbindelse med Finanstilsynets undersøgelse af et pengeinstitut i 2009. I lyset af et trægt ejendomsmarked fandt instituttet de 6 mdr. for uacceptable og påklagede til Erhvervsankenævnet. Ved kendelse af 29. oktober 2009 stadfæstede Erhvervsankenævnet Finanstilsynets vurderinger dermed fremgangsmåden med de 6 mdr.

Der er således ikke tale om skærpelse, men praksis siden 1993.

Ved revisionen af regnskabsbekendtgørelsen i 2012 blev der indført strammere nedskrivningsregler for ejendomsengagementer.

6. Var Finanstilsynet vidende om, at og hvorfor Finansiell Stabilitet i marts 2010 stillede Eik konsernens ubegrænsede kaution som en betingelse for statsgarantien?

Svar: Der henvises til besvarelsen af spørgsmål 3.

Som det fremgår af redegørelsen af 4. juli 2013 anmodede Finanstilsynet efterfølgende banken om en vurdering af fondens evne til at tilføre banken kapital, jf. betingelserne stillet af Finansiell Stabilitet. Som det fremgår af redegørelsen, svarede banken, at det var dens opfattelse, at fonden, hvis nødvendigt, ville være i stand til at tilvejebringe yderligere kapital i størrelsesordenen 100 mio. kr. ved salg af unoterede kapitalandele og fast ejendom. Som det ligeledes fremgår af redegørelsen var processen, som ultimativt førte til, at banken overgik til Finansiell Stabilitet startet, før end Finanstilsynet nåede at følge op på denne korrespondance.

7. Hvilke forhold hos Eik konsernen ændrede sig afgørende efter, at der blev bevilget statsgaranti i marts 2010?

Svar: Det er uklart, hvad der spørges til. Formålet med garanti-stillelsen var at yde et likviditetsberedskab. Eik Bank Danmark og Eik Banki havde som andre institutter adgang til at søge om sådanne garantier, hvis ledelsen af instituttet vurderede, at det var relevant.“

Síðani vísir Finanstilsynet til svar frá danska búskapar- og vinnu-málaráðharranum til spurningar frá Føroyanevnd Fólkatingsins 14. oktober og 17. november 2010.

Í tí fyrra fyrispurninginum verður spurt um, hvør munur var á støðuni hjá Eik Banka tann 19. august 2010, tá danski ráðharrin kunnaði landsstýrið um, at eingin vandi var á ferð, til heilt onnur boð komu frá Finanstilsynet bara ein mánað seinni.

Í svarinum verður m.a. sagt:

„Jeg afholdt den 19. august 2010 det årlige møde med den færøske finansminister Joannes Eidesgaard. I mødet deltog ligeledes Finanstilsynets direktør.

På mødet blev den aktuelle situation for færøsk økonomi, herunder for de færøske banker, drøftet. Finanstilsynet, der jo fører et uafhængigt tilsyn, oplyste på mødet, at blandt andet henset til Eik Bank Danmark A/S' betydelige ejendomsseksponering havde Finanstilsynet fremrykket en funktionsundersøgelse af Eik Bank Danmark A/S til efteråret 2010.

Finanstilsynet var dog ikke på dette tidspunkt klar over problemernes omfang, blandt andet henset til at Eik bankerne den 10. august havde offentliggjort et regnskab for 1. halvår 2010, der samlet set var positivt, men dog med et underskud i den danske del af konsernen.

På baggrund af indikationer fra flere kilder afholdt Finanstilsynet den 15. september 2010 møde med Eik Bank-konsernens ledelse. Finanstilsynet fandt på baggrund af mødet, at der kunne være problemer i Eik Bank Danmark A/S. Finanstilsynet indledte derfor en haste-undersøgelse af Eik Bank Danmark A/S, da den generelle statsgaranti ville udløbe den 30. september 2010.

I forbindelse med undersøgelsen, der blev gennemført den 20. – 24. september 2010, blev en række af Eik Bank Danmark A/S' største engagementer gennemgået. Undersøgelsen viste relativt hurtigt, at Eik Bank Danmark A/S' tabskapacitet ikke var tilstrækkelig. Der var også risiko for, at de finansielle vanskeligheder kunne føre til, at moderselskabet Eik Banki P/F kunne få finansielle vanskeligheder.

Finanstilsynet påbegyndte den egentlige engagementsundersøgelse af Eik Banki P/F den 23. september 2010. Det blev da konstateret, at det ikke kun var i Eik Bank Danmark A/S, at der var økonomiske problemer, men at der også var selvstændige økonomiske problemer på Færøerne.“

Í tí seinna fyrispurninginum, sum víst verður til frá Føroyanevnd Fólkatingsins, verður m.a. spurt, hvat á fastognarmarknaðinum í Danmark forði til so nógv skerpað avsetingar- og avskrivngarkrøv.

Í svarinum verður m.a. sagt:

„Eik Bankerne offentliggjorde den 10. august et regnskab for 1. halvår 2010, der samlet set var positivt, men dog med et underskud i den danske del af konsernen. Samtidig viste regnskabet, at Eik Bankerne havde en stor eksponering mod ejendomsmarkedet.

I forbindelse med Finanstilsynets undersøgelse den 20. – 24. september 2010 blev Eik Bank Danmark A/S' 30 største engagementer gennemgået. Engagementerne udgjorde samlet set 3,3 mia. kr. Af de 30 engagementer var de 28 ejendomsrelaterede (finansiering, projektudvikling, pantebrevsbelåning eller lign.). Ejendomsporteføljerne var ikke kun danske ejendomme /projektfinansieringer, men ca. halvdelen af engagementerne var finansiering af tyske, svenske og finske ejendomme. Herudover var der også finansieret ejendomme i Norge, Polen og Frankrig.

Der var projektfinansiering – ud over i Danmark – i bl.a. luksusferieboliger i Spanien, Frankrig og Polen. Der var tillige et større golfprojekt med tilhørende feriehus i Sverige.

I forbindelse med undersøgelsen konstaterede Finanstilsynet endvidere, at banken fra 30. juni 2009 og frem til 30. juni 2010 havde udvidet 29 af de undersøgte 30 engagementer med i alt 450 mio. kr. Kun ét af engagementerne var blevet reduceret. Det fremgik af bankens kreditindstillinger, at udvidelserne i vidt omfang var sket som et alternativ til tab, hvilket efter Finanstilsynets opfattelse afspejlede, at engagementerne var svage.

At ejendomsmarkedet har udviklet sig negativt ses også for andre af de banker, Finansiell Stabilitet A/S har overtaget, idet ejendomsseksponeringerne fortsat er med at give store nedskrivninger.“

„8. Hvorfor var det ikke efterfølgende i forbindelse med spørgsmålet om afvikling af konsernen muligt at ophæve garantien fra Eik Fonden til Eik Banki?

Svar: Det er ikke et spørgsmål, der er blevet behandlet af Finanstilsynet.“

Síðani vísir Finanstilsynet aftur til svar frá ráðharranum til fyrispurningar frá Føroyanevndina hjá Fólkinginum á heysti 2010.

Hesir spurningar hava allir at gera við málið um møguleikarnar at loysa Eik Grunnin og P/f Eik Banka frá trygdini móttvegis A/S Eik Banki Danmark.

Úr svarunum frá ráðharranum kann m.a. lesast

„I forbindelse med udstedelse af individuel statsgaranti vurderer Finansiell Stabilitet A/S, om det er forsvarligt at stille garanti i hele garantiens treårige løbetid, herunder om banken vil være solid nok til at kunne finansiere sig på egen hånd, dvs. uden statsgaranti, efter garantiens udløb senest med udgangen af 2013.

Finansiell Stabilitet A/S har i forbindelse med udstedelse af individuel statsgaranti aftalt særlige vilkår. Det drejer sig bl.a. om:

- øget krav til kapital (solvensoverdækning),
- øget informationspligt overfor Finansiell Stabilitet,
- udpegning af bestyrelsesmedlemmer og mulighed for, at Finansiell Stabilitet kan anvise køber af instituttet, såfremt instituttet på et fremtidigt tidspunkt – inden for garantiens løbetid – ikke opfylder kapitalkravet, og hvis problemerne ikke løses inden for den af Finanstilsynet fastsatte frist.

På baggrund af ansøgningen om individuel statsgaranti fra Eik Bank Danmark A/S vurderede Finansiell Stabilitet A/S, at der var behov for at aftale særlige vilkår for, at udstedelsen af individuel statsgaranti kunne anses for forsvarlig. Det blev mellem parterne aftalt at gøre dette via en moderselskabsgaranti, der ville blive effektueret, hvis Eik Bank Danmark A/S kom i en situation, hvor banken ikke levede op til de af Finanstilsynet fastsatte solvenskrav.

En løsning for Eik Banki P/F på Færøerne adskilt fra Eik Bank Danmark A/S ville forudsætte, at Eik Banki P/F kunne frigøres fra den afgivne garantiforpligtelse uden økonomiske konsekvenser for staten. Det blev nøje undersøgt af Finansiell Stabilitet A/S og Økonomi- og Erhvervsministeri- et, men det viste sig ikke muligt inden for rammerne af lov om finansiell stabilitet. Staten skal varetage skyldige økonomiske hensyn under forvaltningen

af offentlige midler, ligesom det er klart, at færøske og danske banker skal behandles lige.

.....

På baggrund af et færøsk ønske om at finde en færøsk løsning for Eik Banki P/F skitserede Finansielt Stabilitet A/S en mulig model på et møde med Eik Banki P/F søndag den 26. september 2010. Dette skete under den klare forudsætning, at modellen skulle undersøges med henblik på, om den var juridisk mulig.

En del af det forslag, der blev undersøgt, indebar, at Eik Banki P/F umiddelbart skulle deponere 2,5 mia. kr. i Eik Bank Danmark A/S for at blive frigjort fra den garantiforpligtelse, som banken havde påtaget sig. Deponeringen ville være et simpelt krav for Eik Banki P/F på Eik Bank Danmark A/S og ville dermed ikke løse solvensproblemerne i Eik Bank Danmark A/S.

En deponering ville samtidig være omfattet af den generelle statsgaranti, hvorfor Eik Banki P/F umiddelbart kunne få pengene retur, hvis Eik Bank Danmark A/S overgik til Finansielt Stabilitet A/S.

For at deponeringen skulle kunne medføre et bortfald af moderselskabsgarantien blev det undersøgt, om Eik Banki P/F uden økonomiske konsekvenser for staten kunne frigøres fra sin forpligtelse til at sikre Eik Bank Danmark A/S' opfyldelse af solvenskravet. Dette var ikke tilfældet, jf. min besvarelse af spørgsmål 32

.....

Når statens tab på en nødlidende bank skal opgøres, kan der ikke blot ses på det statslige kapitalindsud. Staten må nødvendigvis både se på, om banken har fået et statsligt kapitalindsud, en individuel statsgaranti samt udarbejde et overslag over, hvad det vil koste staten (Finansielt Stabilitet A/S) at afvikle banken som en følge af den generelle statsgarantiordning.

.....

Herudover gælder det helt generelt, at staten skal varetage skyldige økonomiske hensyn ved forvaltningen af offentlige midler. Det betyder, at hvis det klare udgangspunkt om afvikling via lov om Finansiell Stabilitet i det konkrete tilfælde skulle afviges, skulle den alternative model være økonomisk mere hensigtsmæssig for staten. En alternativ model skulle således indebære et mindre tab for staten. Det følger således af loven, at muligheden for andre modeller kun kan anvendes, hvis det vurderes at påføre staten færre omkostninger, under hensyntagen til den finansielle stabilitet, end tilfældet ville være, hvis den i loven beskrevne afvikling anvendes.

.....

For at staten kunne give afkald på en værdi (moderselskabsgarantien), ville det kræve, at det skulle være økonomisk mere fordelagtigt at håndtere situationen efter den foreslåede model. Men da værdien af moderselskabsgarantien vurderedes at overstige statens tab på kapitalinskuddet i Eik Banki P/F, var det ikke økonomisk mere fordelagtigt for staten at fratage moderselskabsgarantien.

Såfremt der kunne ses bort fra moderselskabsgarantien, og såfremt Finansiell Stabilitet A/S dermed alene skulle håndtere en afvikling af Eik Bank Danmark A/S (i spørgsmålet er dette benævnt den fremsatte løsningsmodel) var det således Økonomi- og Erhvervsministeriets og Finansiell Stabilitet A/S' vurdering, at staten kunne blive påført et tab, der var større end ved at håndtere begge banker under lov om finansiell stabilitet.

Eik Banki P/F påtog sig en garantiforpligtigelse overfor Eik Bank Danmark A/S og Finansiell Stabilitet A/S i forbindelse med, at Eik Bank Danmark A/S fik en individuel statsgaranti i juni 2010.

Ledelsen i Eik Bank Danmark A/S havde i forbindelse med, at banken blev nødlidende, en selvstændig pligt til at varetage selskabets og kreditorernes interesser og derfor også en selvstændig pligt til at vurdere, om banken skulle effektuere eller undlade at effektuere moderselskabsgarantien.

Der blev således ikke stillet krav fra Finansiell Stabilitet A/S eller andre om, at banken skulle kræve garantien indfriet. Derimod tilkendegav bankens ledelse i forbindelse med drøftelser af løsningsmuligheder, at banken ikke kunne frigive garantien, medmindre der blev afgivet friholdelseserklæringer fra

Finansiel Stabilitet A/S, Det Private Beredskab og den danske stat for det ansvar, som ledelsen måtte kunne mødes med, hvis frigivelsen ville medføre tab ved afvikling gennem Finansiell Stabilitet A/S.

9. Holdt de forudsætninger, som man nægtede ophævelse af garantien ud fra?

Svar: Der henvises til svaret på spørgsmål 8.

10. Nogle danske banker har fået lang tid til at finde nye investorer og refinansiere sig, hvorfor fik Eik Banki kun nogle få dage til at finde en løsning og nye investorer til banken?“

Í hesum sambandi vísir Finanstilsynet til sína frágreiðing sbrt. § 352a í lov om finansiell virksomhed, sum Finanstilsynet skal gera, tá peningastovnar mugu gevast:

„Banken fik frist til opfyldelse af kapitalkravet til den 30. september kl. 18.00, med mulighed for forlængelse.

Den 30. september 2010 anmodede banken om forlængelse af fristen indtil den 9. november 2010 med følgende begrundelse:

- *at banken havde modtaget interessetilkendegivelser fra forskellige investorer, og det derfor var bankens opfattelse, at det ville være muligt at få tilført den nødvendige kapital gennem en aktieemission,*
- *at banken fortsat var beneficent af en hensigtserklæring fra TF Holding P/E,*
- *at banken var blevet stillet i udsigt, at der ville komme en skriftlig tilkendegivelse fra Landstyre,*
- *at der i nyere tid i finansielle virksomheder var opnået betydelige tegningsbeløb i emissioner, hvor udstedelsen var sket til lave kurser og med stor udvanding, eventuel fuld udvanding af eksisterende aktier, således at der var sket overtegning*

Finanstilsynet imødekom ikke anmodningen om fristforlængelse med den begrundelse, at banken blev pålagt et solvenskrav på 2.285 mio. kr., hvor kravet var under forudsætning af, at banken kunne frigøres uden yderligere

tab end bankens bogførte kapitalandel i datterbanken på 911 mio. kr. Forudsætningen var dog bortfaldet, da datterbanken havde effektueret den afgivne moderselskabsgaranti og solvenskravet derfor ville øges med 313 mio. kr.

Finanstilsynet vurderede endvidere ikke, at muligheden for en aktieemission var til stede. Dette var begrundet med, at Fonden for banken ikke havde midler til at deltage i en eventuel aktieemission samt bankens svage kapitalgrundlag.

Finanstilsynet var endvidere bekendt med, at banken ikke havde efterkommet kravet i forbindelse med moderselskabsgarantien fra datterbanken. På denne baggrund var Finanstilsynet bekendt med, at Finansiell Stabilitet havde fremsat krav mod banken.

Hensynet til den finansielle stabilitet efter den 1. oktober 2010 styrkede også kravet til sandsynligheden for, at en emission kunne gennemføres før der blev givet fristforlængelse. Det skulle ses i sammenhæng med bankens træk på likviditeten i forbindelse med Finanstilsynets afgørelse af 27. september 2010 og usikkerheden om, hvorvidt bankens fundingaftaler var misligholdt som følge af solvenskravet.

På dette grundlag kunne Finanstilsynet ikke imødekomme anmodningen om fristforlængelse frem til den 9. november 2010. Finanstilsynet forlængede fristen til den 30. september 2010 kl. 23.00.

Banken anmodede senere samme dag om forlængelse af fristen til den 8. oktober 2010 kl. 12.00. Det oplystes i anmodningen, at banken havde indgået en betinget aftale om overdragelse af sin virksomhed til Finansiell Stabilitet. Finanstilsynet imødekom på denne baggrund anmodningen om fristforlængelse.

Den 14. oktober 2010 gav Finanstilsynet tilladelse til, at banken blev overdraget til Eik Banki Føroya P/F, et datterselskab under Finansiell Stabilitet A/S, med virkning fra den 30. september 2010.“

„11. Var der i september 2010 mulighed for at forlænge den tid, Bankpakke I kunne gælde for Eik Banki, for at give den nye bestyrelse mulighed for at finde en løsning og nye investorer? Hvis ja, hvorfor forlængede man så ikke perioden? Hvis nej, hvorfor?“

Her vísir Finanstilsynet til svarið til spurning 10.

„12. Hvorfor blev det færøske landsstyre på møde med Finanstilsynet, Finansiell Stabilitet, Finansministeriet og Danmarks Nationalbank den 19. august 2010 orienteret om, at det stod godt til med Eik Banki?“

Her vísir Finanstilsynet til tað, sum svarað er til spurning 7.

„13. I september 2010 fik ledelsen i Eik Banki fra Finanstilsynet besked om, at konsernen nok ikke stod til at redde. Hvad ændrede sig helt konkret med Eik Banki fra 19. august 2010 til 14. september 2010?“

Her verður víst til svar, sum ráðharrin gav Føroyanevndini hjá Fólka-tinginum, siterað undir svarinum til spurning 7.

„14. Ved Finanstilsynet, om der på noget tidspunkt efter finanskrisen blev taget en beslutning, politisk eller administrativt, om at mindske antallet af banker i den danske banksektor?“

Svar: Finanstilsynet er ikke bekendt med, at der skulle være truffet sådanne politiske eller administrative beslutninger, og kan vanskeligt forestille sig, at det skulle være tilfældet.

15. Ved Finanstilsynet, om der på noget tidspunkt efter finanskrisen blev taget en beslutning – politisk eller administrativt – om de bankers skæbne, som havde store udlån indenfor fast ejendom?“

Svar: Som del af opfølgningen på finanskrisen har Finanstilsynet indført den såkaldte Tilsynsdiamant, som fastsætter en række pejlemærker for pengeinstitutdrift. Et af disse pejlemærker er vedr. eksponeringer mod fast ejendom, hvor der er fastsat et øverste pejlemærke på 25 pct. Finanstilsynet vil således reagere overfor institutter, som har en ejendomseksponering på mere end 25 pct. og vurdere om forholdet tilsiger tilsynsreaktioner i form af risikooplysninger eller evt. påbud.

Endvidere blev bilag 10 til regnsbekendtgørelsen ændret i 2012 med skærpede regler for nedskrivninger på nødlidende ejendomsengagementer.“

V.2.2 Finansiell Stabilitet

Umframt at virka í sambandi við yvirtöku og avtöku av figgjarstovnum í neyð, umsitur Finansiell Stabilitet skipanina við statsgarantium til figgjarstovnar.

Hesar reglur standa í kapitli 4a í lov om finansiell stabilitet: „Ordnung med individuel statsgaranti for simpel, usikret gæld.“

Skipanin gevur figgjarstovnum möguleika fyri at fáa statsgaranti í upp til 3 ár:

„§ 16 a. Der etableres en ordning, hvorefter Finansiell Stabilitet A/S efter ansøgning kan indgå aftale om ydelse af individuel statsgaranti for eksisterende og ny ikkeefterstillet, usikret gæld og for et særligt dækkede obligations- eller særligt dækkede realkreditobligationsudstedende instituts samt Danmarks Skibskredit A/S' supplerende sikkerhedsstillelse (junior covered bonds) med en løbetid på op til 3 år.“

Høvuðstreytin fyri at fáa statsgaranti er, at figgjarstovnurin lýkur ávís solvenskrøv:

„§ 16 b. Ansøgning efter § 16 a kan indgives af danske pengeinstitutter, datterselskaber i Danmark af udenlandske pengeinstitutter samt realkreditinstitutter, som opfylder solvenskravet på 8 pct., kravet til instituttets individuelle solvensbehov og et eventuelt højere individuelt solvenskrav fastsat af Finanstilsynet, jf. § 124 i lov om finansiell virksomhed.

Stk. 2. Ansøgningen om statsgaranti skal indsendes til Finansiell Stabilitet A/S og vedlægges følgende dokumenter:

- 1) En redegørelse for opgørelsen af det individuelle solvensbehov.

2) En redegørelse fra kreditinstituttet om instituttets økonomiske stilling og fremtidsudsigter samt en udtalelse fra instituttets godkendte revisor herom.

3) Den seneste årsrapport og det seneste kvartalsregnskab.

Stk. 3. Økonomi- og erhvervsministeren kan fastsætte nærmere regler om ansøgningskrav, om udtalelsen fra revisor, om behandlingen af ansøgningerne og om offentliggørelse af oplysninger om udstedte garantier m.v.

§ 16 c. For individuel statsgaranti efter § 16 a gælder i statsgaranti-perioden følgende vilkår:

1) Der må ikke udbetales udbytte. Der kan dog udbetales udbytte fra den 1. oktober 2010, forudsat at det kan rummes inden for det løbende overskud. Derudover må Danmarks Skibskredit A/S uanset 1. pkt. udbetale 15 pct. af det årlige overskud til Den Danske Maritime Fond, forudsat at det kan finansieres inden for det løbende overskud.

2) Der må ikke foretages kapitalnedsættelser, hvor beløbet udbetales til aktionærer, garanter eller andelshavere, iværksættes nye tilbagekøbsprogrammer af egne aktier, udstedes fonds- eller friaktier til favørkurs eller i øvrigt gøres brug af lignende fordelagtige ordninger. Dette gælder dog ikke helt eller delvis tilbagekøb af statens aktier som led i en afvikling af et statsligt kapitalindskud i de institutter, hvor staten har en konverteringsret.

3) Der må ikke igangsættes nye aktieoptionsprogrammer eller andre lignende ordninger til direktionen, og eksisterende programmer og andre lignende ordninger må ikke forlænges eller fornyes.

4) Kreditinstituttet betaler en garantiprovision for statsgarantien, som fastsættes individuelt for hvert enkelt institut.

Stk. 2. Garantiprovisionen, jf. stk. 1, nr. 4, tilfalder staten.

Stk. 3. Reglerne i § 13, stk. 1-7, og § 15 finder tilsvarende anvendelse på aftaler om individuel statsgaranti.

Stk. 4. Økonomi- og erhvervsministeren kan fastsætte nærmere regler for fastsættelsen og beregningen af den garantiprovision, som skal betales til staten i henhold til stk. 1, nr. 4.

Stk. 5. Hvis et pengeinstitut eller realkreditinstitut, der har indgået aftale om en individuel statsgaranti på lån, overtræder de vilkår, som følger af stk. 1, nr. 1-4, kan Finanstilsynet udstede en advarsel til det pågældende kreditinstitut, afsætte bestyrelsesmedlemmer i det pågældende institut eller påbyde instituttet at afsætte en direktør i det pågældende institut.

Stk. 6. Økonomi- og erhvervsministeren kan fastsætte nærmere regler om og vilkår for Finansiell Stabilitet A/S indgåelse af aftale om ydelse af statsgaranti efter § 16 a.“

§ 19 nevndin hevur eisini biðið Finansiell Stabilitet um innlit í viðurskiftini hjá Eik Banka og millum Eik Banka og Finansiell Stabilitet, men eisini Finansiell Stabilitet sýtti fyrri at veita innlit og svaraði § 19 nevndini við hesum brævi:

„Vedr. anmodning om aktindsigt

I henhold til jeres brev af 25. marts 2015 samt vores mail af 13. april 2015 skal Finansiell Stabilitet hermed vende tilbage.

Finansiell Stabilitet har behandlet jeres anmodning om aktindsigt i henhold til § 19 i lov om Færøernes styrelsesordning vedrørende materiale om individuelle statsgarantier til Eik Banki P/F og Eik Bank Danmark A/S.

Lov om Færøernes styrelsesordning regulerer grundlaget for Færøernes interne styrelse og er vedtaget af Lagtinget på Færøerne. Loven gælder således ikke for danske borgere, virksomheder eller offentlige myndigheder, hvorfor den færøske kommission ikke kan anmode Finansiell Stabilitet om aktindsigt i medfør af denne lov.

Efter reglerne i den danske offentlighedslov kan enhver anmode om aktindsigt i en sags dokumenter, når de indgår som led i sagsbehandlingen hos bl.a. selskaber, hvor offentlige myndigheder ejer mere end 75 % af ejerandelene. Finansiell Stabilitet er som statsligt aktieselskab umiddelbart omfattet af loven. I henhold til § 1, nr. 1 i bekendtgørelse nr. 1585 af 19. december 2013 er Finansiell Stabilitet imidlertid undtaget fra offentlighedsloven.

Baggrunden for, at Finansiell Stabilitet er undtaget fra offentlighedsloven er, at selskabet udfører opgaver, der ikke har karakter af traditionel forvaltningsvirksomhed, men i stedet udøver finansiell virksomhed.

Det bemærkes yderligere, at den færøske kommission ikke har mulighed for at søge om aktindsigt i rneførf af den danske forvaltningslov, da kommissionen ikke har partsstatus.

På baggrund af ovenstående er anmodningen om aktindsigt ikke imødekommet.

Finansiell Stabilitet er imidlertid indstillet på, skriftligt og inden for tavshedspligten, at besvare de konkrete spørgsmål, som kommissionen måtte have vedrørende individuel statsgaranti.“

§ 19 nevndin vildi hava nærri at vita um tað, sum Finanstilsynet í sínari frágreiðing frá 4. juli 2013 skrivar, at Finanstilsynet á ongan hátt var við í málinum, um P/f Eik Banki livdi upp til krøvini fyri at fáa individuellan statsgaranti eftir lógini um Finansiell Stabilitet. Í frágreiðingini frá Finanstilsynet stendur m.a.:

„...3.6 Individuel statsgaranti

Ved en ændring af lov om finansiell stabilitet, som trådte i kraft den 4. februar.

2009, blev der etableret en ordning, efter hvilken den danske stat via Finansiell Stabilitet A/S ydede individuel statsgaranti for ny eller eksisterende gæld.

Banken modtog en individuel statsgaranti på 6,6 mia. kr., og i den forbindelse anmodede Finansiell Stabilitet A/S fonden Eik Grunnurin om at forpligte sig til at tilføre kapital til banken, såfremt der opstod solvensmæssige problemer.

Datterbanken Eik Bank Danmark A/S ansøgte ligeledes om individuel statsgaranti. I forbindelse med tildelingen af denne stillede moderbanken efter krav fra Finansiell Stabilitet A/S en garanti om, at banken ville understøtte datterbanken, såfremt den fik solvensmæssige problemer.

Finanstilsynet var ikke involveret i denne proces.

Nevndin skrivaði tí og setti Finansiell Stabilitet fylgjandi spurningar, sum Finansiell Stabilitet svaraði soleiðis:

“§ 19 kommissionen til undersøgelse af fondstilsynet og Eik Fonden:
Spørgsmål til Finansiell
Stabilitet

Under henvisning til Finansiell Stabilitets svarskrivelse af 20. maj 2015 ønsker lagtingets § 19 kommission til undersøgelse af fondstilsynet og Eik Fonden at stille Finansiell Stabilitet nogle spørgsmål, som er relevante og vigtige for kommissionens arbejde.

Spørgsmålene skal ses på baggrund af, at Eik Fondens helt overvejende aktiv var aktierne i P/f Eik Banki, og da fonden tillige kautionerede ubegrænset for banken, har en vis indsigt i P/f Eik Bankis endeligt, afgørende betydning for en redegørelse om fondens fallit.

Kommissionen er af den opfattelse, at i tiden op til bankens krak, skete der meget, som forståeligt har vækket undren blandt folk.

Finanstilsynet og Finansiell Stabilitet er centrale myndigheder, som må kunne medvirke til at afdække hændelses- og beslutningsforløbet op til bankens og dermed fondens endeligt. Det er for eksempel naturligt, at der stilles spørgsmålstejn ved, at P/f Eik Banki í forsommeren 2010 opfyldte betingelserne for at opnå statsgaranti på flere milliarder, men at man allerede i september samme år konstaterede, at banken ikke kunne overleve.

Lagtingets § 19 kommission til undersøgelse af fondstilsynet og Eik Fonden anmoder derfor til Finansiell Stabilitet om venligst at besvare følgende spørgsmål:

1. Hvorledes samarbejdede Finansiell Stabilitet og Finanstilsynet konkret med hensyn til Eik Bank Danmark, Eik Banki på Færøerne og eventuelt Eik Fonden – herunder hvilken information fik Finansiell Stabilitet fra Finanstilsynet om Eik Bank og eventuelt også Eik Fonden?

Svar: Ved en ændring af lov om finansiell stabilitet, som trådte i kraft den 4. februar 2009, blev der etableret en ordning, efter hvilken den danske stat via Finansiell Stabilitet A/S ydede individuel statsgaranti for ny eller eksisterende gæld.

Finansiell Stabilitet A/S foretog ved hver enkelt ansøgning en uafhængig kreditvurdering af det ansøgende institut og fastsatte på baggrund af denne vurdering størrelsen og betingelser for den individuelle statsgaranti.

Dette gjorde sig ligeledes gældende ved bevilling af individuel statsgaranti til Eik Bank

Danmark og Eik Banki. Finanstilsynet var således ikke involveret i denne proces.

2. Bad Finansiell Stabilitet Finanstilsynet om en udtalelse om/vurdering af Eik Banki forud for at banken fik bevilget statsgaranti i forsommeren 2010?

Svar: Finanstilsynet havde, jf. lov om finansiell virksomhed, ikke hjemmel til at udlevere institutspecifikke oplysninger til brug for Finansiell Stabilitet A/S' behandling af ansøgninger om individuel statsgaranti, hvorfor Finansiell Stabilitet A/S ikke modtog oplysninger fra Finanstilsynet i forbindelse med behandlingen af Eik Bankis ansøgning om individuel statsgaranti.

3. På hvilken baggrund bevilgede Finansiell Stabilitet Eik Banki statsgaranti i 2010?

Svar: Der henvises til besvarelse af spørgsmål 13. alm. stillet af Færøudvalget den 20. oktober 2010 efter ønske af Høgni Hoydal (TF). Vedlagt som bilag.

(Hetta er sami fyrispurningur, sum Finanstilsynet vísir til í sínum svari).

4. Hvorfor stillede Finansiell Stabilitet i 2010 Eik Fondens ubegrænsede kaution, som en betingelse for statsgarantien til Eik Banki?

Svar: Det var Finansiell Stabilitet A/S' vurdering at det ikke ville være forsvarligt at stille en 3 årig garanti til Eik Banki, med mindre at der blev stillet visse særlige vilkår, herunder at Eik Fonden stillede en ubegrænset kaution overfor Eik Banki.

Der henvises herudover til besvarelse af spørgsmål 13. alm. stillet af Færøudvalget den 20. oktober 2010 efter ønske af Høgni Hoydal (TF). Vedlagt som bilag.

(Hetta er sami fyrispurningur, sum Finanstilsynet vísir til í sínum svari til § 19 nevndina).

5. Når ovennævnte kaution skulle stilles, var det så nødvendigt, at det var fra Eik fonden – kunne kautionen ikke ligeså godt komme fra en anden kilde?

Svar: I forbindelse med bevilling af individuel statsgaranti til Eik Banki blev der ikke identificeret andre mulige kautionstillere end Eik Fonden.

6. Er Finansiell Stabilitet vidende om, hvilke forhold i Eik konsernen ændrede sig så afgørende, efter at der blev bevilget statsgaranti i marts 2010, at banken måtte ophøre ultimo september samme år?

Svar: Finaniel Stabilitet A/S har ikke foretaget nogen selvstændig analyse af årsagen til Eik Bankis sammenbrud. Der henvises til besvarelse af spørgsmål 3. alm. stillet af Færøudvalget den 6. oktober 2010 efter ønske af Høgni Hoydal (TF), vedlagt som bilag, samt Finanstilsynets redegørelse vedrørende Finanstilsynets tilsyn med Eik Banki P/F i henhold til § 352 a i lov om finansiel virksomhed af 4. juli 2013.

(Hetta er sami fyrisurningur, sum Finanstilsynet vísir til í sínum svari).

7. Det færøske landsstyre var på et møde med Finaniel Stabilitet, Finanstilsynet, Finansministeriet og Danmarks Nationalbank, 19. august 2010 orienteret om, at det stod godt til med Eik banki. I september 2010 fik ledelsen i Eik Banki fra Finanstilsynet besked om, at konsernen nok ikke stod til at redde. Er Finaniel Stabilitet vidende om, hvad ændrede sig så afgørende med Eik Banki i tiden fra 19. august 2010 - 14. september 2010?

Svar: Der henvises til besvarelse af spørgsmål 2. alm. stillet af Færøudvalget den 6. oktober 2010 efter ønske af Høgni Hoydal (TF)(vedlagt som bilag) samt Finanstilsynets redegørelse vedrørende Finanstilsynets tilsyn med Eik Banki P/F i henhold til § 352 a i lov om finansiel virksomhed af 4 juli 2013.

(Hetta er sami fyrisurningur, sum Finanstilsynet vísir til í sínum svari).“

V.3 Føroyskir myndugleikar

Danska stjórnin varðar av Finanstilsynet og Finaniel Stabilitet, men stovnarnir eru ikki skipaðir undir stjórnini í sínum avgerðum á fíggarøkinum.

Er tørvur á tí, fær danska stjórnin upplýsingar.

Føroyskir myndugleikar hava ongan avgerðarrætt í figgjarheiminum og hava ikki havt tað.

Síðan bankakreppuna í 1990 árunum hava føroyskir og danskir figgjar-myndugleikar avtalað at hittast eina ferð um árið til kunningarfund. Hetta er eisini formaliserað í skrivligari avtalu. Danski figgjarmálaráðharrin og landsstýrismaðurin í figgjarmálum hava tí fastan fund eina ferð um árið.

Endamálið er, at danskir myndugleikar greiða frá um danska figgjarheimin og búskapin, og føroyskir myndugleikar greiða frá um samsvarandi føroysk viðurskifti.

Henda avtala hevur havt við sær, at broyting er gjørd í lógini um finansiell virksomhed fyri at geva landsstýrismanninum í figgjarmálum rætt til eitt ávíst innlit, sbrt. lov om finansiell virksomhed § 354, soleiðis at danski ráðharrin eisini fekk møguleika fyri at veita landsstýrismanninum meira kunning, enn hana, sum var alment atkomulig:

„**§ 354.** Finanstilsynets ansatte er under ansvar efter straffelovens §§ 152-152 e forpligtet til at hemmeligholde fortrolige oplysninger, som de får kendskab til gennem tilsynsvirksomheden. Det samme gælder personer, der udfører serviceopgaver som led i Finanstilsynets drift, samt eksperter, der handler på tilsynets vegne. Dette gælder også efter ansættelses- eller kontraktforholdets ophør. 1.-3. pkt. finder tillige anvendelse på ansatte i den færøske registreringsmyndighed, for så vidt angår oplysninger, som de får kendskab til gennem opgaveløsningen efter § 83, stk. 2 og 3, i lov om værdipapirhandel m.v., som sat i kraft for Færøerne ved kongelig anordning.

.....

Stk. 6. Bestemmelsen i stk. 1 er ikke til hinder for, at fortrolige oplysninger videregives til:

.....

- 6) En parlamentarisk kommission nedsat af Folketinget.
- 7) Undersøgelseskommissioner nedsat ved lov eller i henhold til lov om undersøgelseskommissioner.

.....

14) Finansiell Stabilitet A/S, under forudsætning af at Finansiell Stabilitet A/S har behov herfor til varetagelse af sine opgaver.

.....

17) Skráseting Føroya, når oplysningerne vedrører en fond omfattet af § 207, og oplysningerne vurderes at have betydning for styrelsens tilsynsopgaver.

.....

27) Den færøske landsstyremand for finansansliggende som led i ansvaret for den økonomiske stabilitet på Færøerne og til brug for krisehåndtering af finansielle virksomheder på Færøerne.

.....

29) Færøernes Lagtings stående udvalg vedrørende en færøsk finansiell virksomheds generelle økonomiske forhold, for så vidt angår krisehåndtering af færøske finansielle virksomheder, når der træffes beslutning om, hvorvidt Færøernes landsstyre skal yde garanti eller stille midler til rådighed. Tilsvarende gælder i forbindelse med den parlamentariske kontrol i sager omfattet af l. pkt.“

V.3.1 Fíggjarmálaráðið

Tann 19. august 2010 vóru Jóannes Eidesgaard, sum tá var landsstýrismaður í fíggjarmálum, og Petur Alberg Lamhauge, sum tá var aðalstjóri í Fíggjarmálaráðnum, á fundi við danskar myndugleikar um støðuna hjá fíggjarstovnunum í Føroyum.

Talan var ikki um ein serligan fund bara um Eik Banka, men árligan fund eftir avtalu.

Við á fundi tann 19. august 2010 vóru, umframt umboðini fyri landsstýrið, umboð fyri dansku stjórnina, Danmarks Nationalbank, Finanstilsynet og Finansiell Stabilitet.

Einki serligt kom fram á hesum fundi, og tá Jóannes Eidesgaard beinleiðis spurdi um støðuna hjá Eik Banka, varð einki sagt um, at Eik Banki móguliga var í vanda.

Av tí, at nógv var at lesa og hoyra í fjølmiðlunum í Danmark og í Føroyum

um Eik Banka, bóðu Jóannes Eidesgaard og Petur Alberg Lamhauge um fund við Finansiell Stabilitet og Finanstilsynet dagin eftir, t.e. tann 20. august 2010.

Har varð sagt, at tey høvdu einki at viðmerkja um føroyskar peningastovnar, at hálvársroknskapurin hjá Eik Banka fyri fyrra hálvár 2010 var batnandi, og at Finanstilsynet fór á eftirlitsvitjan í Eik Banka í september.

Jóannes Eidesgaard hevur greitt frá, at tað var ikki vanligt at gera fundarfrásagnir frá teimum árligu fundunum, men av tí, at so nógv var at lesa og hoyra í fjølmiðlunum um Eik Banka, hildu partarnir, at best var at koma við einari fráboðan eftir fundin.

Landsstýrismaðurini figgjarmálum og Finansiell Stabilitet gjørdtu útskil eftir fundin tann 20. august 2010 eina felags almenna fráboðan:

„Det finansielle område er dansk anliggende og underlagt tilsyn og regulering fra Finanstilsynet i Danmark på lige fod med danske pengeinstitutter.

Figgjarmálaráðið kan dog konstatere, at Eik har fået 9,1 mia kr. i garanti fra den danske stat.

Denne garanti er givet på grundlag af en vurdering af banken, som Finansiell Stabilitet A/S har foretaget. Det er en forudsætning for at få garanti fra Finansiell Stabilitet A/S, at pengeinstituttet opfylder lovgivningens krav, herunder kravene til solvens. Finansiell Stabilitet vurderer, hvilke krav, der skal stilles, for at det er forsvarligt at stille den pågældende garanti. De stillede vilkår skal medvirke til at sikre, at pengeinstituttet kan opfylde de garanterede forpligtelser, når garantiperioden udlober. Garantien gives på markedelignende vilkår.

Figgjarmálaráðið er som altid i lobende kontakt med de danske myndigheder, men involveres ikke i den almindelige tilsynsopgave. Der er aftaler om orientering af Figgjarmálaráðið i krisesituationer. På denne baggrund føler Figgjarmálaráðið for tiden ikke noget behov for yderligere informationer om situationen i Eik.“

Jóannes Eidesgaard vísir á, at frágreiðingin er sera varisliga orðað, men hetta varð gjørt fyri „ikkí at loypa øði í.“

Jóannes Eidesgaard: „Men hondina á hjartað – mín fatan aftaná fundin var, at tann nógva umrøðan, ið hevði verið í pressuni, var ein stormur í einum glasi av vatni. Tað var mín uppfatan.“

Í døgnum beint áðrenn, Eik Banki fór undir Finansiell Stabilitet, var samskifti millum Finansiell Stabilitet og Fíggjarmálaráðið um, hvørjar treytir Finansiell Stabilitet setti fyri at leingja freistina fyri at fáa nýggjan kapital til vega til Eik Banka.

Til endans varð eisini samskift um móguleikan fyri at loysa P/f Eik Banka frá tí garantii, sum bankin hevði givið Finansiell Stabilitet fyri dótturbankan Eik Bank Danmark A/S. Á tann hátt kundi loysnin verið, at dótturbankin fór av knóranum, meðan móðurbankin í Føroyum kundi halda fram.

Hetta læt seg tó ikki gera. Eftir tað var brævaskifti millum Jóannes Eidesgaard, landsstýrismann í fíggjarmálum, og danska ráðharran, Brian Mikkelsen, um hetta. Danski ráðharrin segði, at hetta kundi ikki lata seg gera, tí tað fór at kosta statinum meira enn at lata alla konsernina fara undir Finansiell Stabilitet.

Landsstýrismaðurin í fíggjarmálum var ónøgdur við, hvussu hann var kunnaður um støðuna hjá Eik Banka, og hann gjørdi vart við hetta fleiri ferðir hjá danska ráðharranum.

Tað, sum síðani hendi, er kent. Jóannes Eidesgaard hevur fyri § 19 nevndini sagt, at hann heldur, at fundurin, sum tey hildu í august 2010, var „...spil for galleriet.“

Petur Alberg Lamhauge, fyrrverandi aðalstjóri í Fíggjarmálaráðnum, sum var við Jóannes Eidesgaard til fundin í Danmark í august 2010, vísir á, at í sambandi við bankamálið í 90-árunum var ein avtala gjørd millum donsku stjórnina og landsstýrið, sum skuldi forða fyri, at tað kom fyri aftur, „... at man bleiv vaktur á miðjari nátt.“

Spurdur, hvussu tað kann bera til, at bankin fekk statsgaranti í mars 2010 og fór av knóranum longu í september sama ár, svarar Petur Alberg Lamhauge:

„Tað undrast vit eisini um enn tann dag í dag.“

Odd Bjellvåg hevur greitt § 19 nevndini frá, at hann við tí innliti, hann hevði sum nevndarformaður, heldur, at Fíggjarmálaráðið ikki fekk rættar upplýsingar á fundi við myndugleikarnar í Danmark í august 2010:

„Eg trúgvi, at tað, sum hendi í juni mánaði, tá ið Fíggjarmálaráðið var í Danmark á fundi – eg eri púra sannførdur um, at teir ikki finga rættar upplýsingar. Eg eri heilt sikkur upp á, at man visti, at støðan í bankanum var verri út frá teimum metingum, sum Fíggjareftirlitið og Finansiell Stabilitet høvdu sum grundarlag, og at tað bara var ein spurningur um at fáa hesa samtøkuna avviklaða undir skipaðum viðurskiftum. Líkamikið, hvat tað kostaði fyri statsapparatið. Tí er tað nakað man ikki toli í einum og hvørjum samfelagi, so er tað, at ein peningastovnur fer á heysin, og tí eri eg púra sannførdur um, at longu tá man hevur sett kravið fram um hesa leypandi garantiina, at tá hevur man vita, hvat útfallið bleiv í september.“

V.3.2 § 19 nevndin

Í sínum arbeiði hevur § 19 nevndin rent seg í tann trupulleika, at hon fær ikki atgongd til skjøl, sum hon fegin vildi sæð. Bæði Finanstilsynet og Finansiell Stabilitet hava víst umbøn um innlit aftur og hava sum grundarlag fyri hesum víst til fíggjarligt lógarverk.

§ 19 nevndin skrivaði tí Ríkisumboðnum soljóðandi skriv:

„Spurningar frá § 19 nevndini:

Sambært grein 19 í løgtingslógini um stýrisskipan Føroya kann Løgtingið skipa nevndir av tingmonnum at kanna alment umvarðandi mál. Nevndirnar hava rætt at krevja skrivligar ella munnligar upplýsingar frá einskildum borgarum eins væl og frá almennum embætismonnum.

Men § 19 nevndin, sum Løgtingið í mai 2014 setti at kanna viðurskiftini kring Eik grunnin, hevur havt trupult við at fáa fatur á upplýsingum, sum nevndin hevur biðið um frá danska embætisverkinum.

Víst hevur verið á, at trúnaðarupplýsingar kunnu gevast víðari til

„undersøgelseskommissioner nedsat ved lov eller i henhold til lov om undersøgelseskommissioner.“ Men hóast hetta, so kann § 19 nevndin ikki fáa innlit í avvarðandi tilfar frá Fíggjareftirlitinum, tí at „det af Lagtinget nedsatte undersøgelsesudvalg er imidlertid ikke nedsat ved lov eller i henhold til lov om undersøgelseskommissioner, men i stedet i henhold til § 19 i lov om Færøernes Styrelsesordning.“

Hetta reisir spurningin, um Stýrisskipanarlógin av danska embætisverkinum ikki verður roknað sum ein lóg á sama rættarstigi sum lógir, ið eru samtyktar av Fólkinginum. Um so er, kann tað vera trupult hjá Løgtinginum at hava eftirlit við fyrisitingarliga valdinum, tí í Føroyum hava vit, sum kunnugt, nøkur málsøki, sum eru yvirtikin, meðan onnur eru felags málsøki.

Serliga í málum, har ein partur kemur undir yvirtikin málsøki, meðan ein annar partur er felagsmál, kann tað gerast ógjørligt at fremja eftirlitið.

Tí ynskir § 19 nevndin við hesum spurningum at fáa greiði á, um ríkisstjórnin hevur somu fatan sum embætisverkið.

1. Á hvørjum rættarstigi metir danska stjórnin føroysku Stýrisskipanarlógina vera – í mun til lógir, samtyktar á Fólkingi?
2. Metir danska stjórnin, at ein løgtingsnevnd, ið er vald sambært § 19 í Stýrisskipanarlógini, hevur somu heimild sum ein fólkingingsnevnd, ið er vald sambært § 51 í donsku Grundlógini, til at kanna (ikki yvirtikin) felagsmál?
3. Metir danska stjórnin, at ein løgtingsnevnd, sum er vald sambært §19 í Stýrisskipanarlógini, hevur rætt til at krevja upplýsingar frá donskum myndugleikum viðvíkjandi ikki yvirtiknum málsøkjum á sama hátt, sum hon kann krevja upplýsingar frá føroyskum myndugleikum viðvíkjandi yvirtiknum málsøkjum?
4. Um nei - merkir tað so, at Løgtingið ikki hevur eftirlit við fyrisitingini, tá talan er um felagsmál?
5. Um Løgtingið ikki hevur eftirlit við fyrisitingini, tá talan er um felagsmál, hvussu kann Løgtingið so fáa mál kannað, tá talan er

um málsøki, har ein partur er yvirtikin, og ein annar partur er felags málsøki?

6. Metir danska stjórnin, at Fólkatingið kann krevja upplýsingar frá føroyskum myndugleikum (§51-kanning) viðvíkjandi málsøkjum, ið føroyskir myndugleikar hava yvirtikið?
7. Kann tann støðan íkoma, at hvørki Løgtingið ella Fólkatingið - í samband við ávikavíst § 19 og § 51 kanningar - kann krevja fult innlit í mál, sum partvíst er yvirtikið mál, og partvíst er felagsmál?“

Nevndin hevur ikki fingið svar upp á spurningarnar. Ríkisumboðið hevur sent hetta svar:

„Rigsombudsmanden på Færøerne har modtaget § 19-udvalgets henvendelse af 27. maj 2015 vedrørende undersøgelse af forhold om Eik Fonden.

Det kan i den anledning oplyses, at spørgsmålene som følge af udskrivelsen af valg til Folketinget først kan besvares, efter at der er dannet regering i forlængelse af valget.“

§ 19 nevndin hevur skrivað aftur til ríkisumboðið eftir fólkatingsvalið og hevur fingið hetta svar frá ríkisumboðsmanninum:

„Jeg har forelagt spørgsmålet for Statsministeriet der oplyser, at svar ikke kan forventes at foreligge på denne side af sommerferien.“

Fyrst í august hevur ríkisumboðsmaðurin svarað rykkjara frá § 19 nevndini:

„Rigsombudsmanden på Færøerne har primo august 2015 fået oplyst [frá § 19 nevndini], at besvarelse af § 19-udvalgets henvendelse af 27. maj 2015 vedrørende undersøgelse af forhold om Eik Fonden senest bør foreligge i indeværende uge. Henvendelsen rejser væsentlige principielle problemstillinger, og det er derfor ikke muligt for de danske myndigheder at besvare henvendelsen inden for den oplyste tidsfrist. Som følge af

sagens kompleksitet er det ikke muligt at angive en præcis tidsramme for en mulig besvarelse.“

V.4 Niðurstøða um Eik Banka

§ 19 nevndin hevur ikki nóg gott skjalagrundarlag til at gera sína meting av teimum figgjjarligu viðurskiftunum og myndugleikametingum og -avgerðum, sum førdu til, at Finanstilsynet í september 2010 setti Eik Banka so strong solvenskrøv, at bankin ikki kláraði at lúka tey og mátti gevast.

§ 19 nevndin harmast um, at tað ikki hevur borið til at fáa hetta skjalatiltak, tí sjálvt um arbeiðssetningur nevndarinnar ikki beinleiðis er um Eik Banka, so var Eik Banki og hansara støða alt avgerandi fyri livilíkindi Eik Grunsins – ja, ein spurningur um lív ella deyð.

Almenna frágreiðingin frá Finanstilsynet um húsagangin hjá Eik Banka er lögð við sum skjal.

Eftir sítt kanningararbeiði við spurninginum um Eik Banka kann § 19 nevndin

- staðfesta, at lógaverkið – ella donsk tulating av lógaverkinum – forðar fyri, at § 19 nevndin sum serlig kanningarnevnd eftir føroysku stýrisskipanarlógini kann fáa innlit í skjøl hjá donskum myndugleikum, sum hava við føroyskan banka at gera og myndugleikanna viðgerð av støðu bankans,
- staðfesta, at ein høvuðsorsøk, til at móðurbankin í Føroyum fór av knóranum, var, at hesin veitti danska dótturbankanum óavmarkaða trygd,
- staðfesta, at óvist er, um móðurbankin í Føroyum hevði hórað undan, hóast hesin slapp undan trygdini, ið veitt varð danska dótturbankanum,
- undrast á, at Finansiell Stabilitet ikki fær upplýsingar frá Finanstilsynet at brúka í sínari meting av, um Eik Banki skal fáa stats-

garanti, men tekur stöðu, einans grundað á upplýsingar frá Eik Banka sjálvum,

- undrast á, at føroyskir myndugleikar fingi upplýst so seint sum 19. august 2010 frá donskum myndugleikum, at tað ikki var vandi á ferð við Eik Banka. Bert fáar dagar seinni fer bankin av knóranum,
- staðfesta, at táverandi landsstýrismaðurin í figgjarmálum metir, at fundirnir í august 2010 frá danskari síðu vóru „spæl fyri gallarínnum“,
- staðfesta, at EBH Bank og EBH Fonden líktust Eik Banka og Eik Grunninum óvanliga nógv, og undrast á, at Finansiell Stabilitet krevur, at Eik Grunnurin skal veita trygd fyri Eik Banka, stutt eftir, at EBH Bank og EBH Fonden eru farnir av knóranum,
- undrast á, at Finansiell Stabilitet kravdi, at júst Eik Grunnurin skuldi veita óavmarkaða trygd fyri Eik Banka í mars 2010, heldur enn bert at seta krav um trygd av ávísari figgjarligari stödd,
- undrast á, at tað ikki bar til at loysa P/f Eik Banka frá trygdarveiting síni til Eik Bank Danmark A/S, so tann føroyski parturin kundi halda fram.

KAPITTUL VI: SAMANUMTIKIÐ

VI.1 Ørkymlandi lógarverk

§ 19 nevndin heldur, at lógarverkið hefur verið ein grundleggjandi trupulleiki og hövuðsorsøkin til, at arbeiðið hjá Eik Grunninum og hjá grunnamyndugleikanum, fyrst Erhvervs- og Selskabsstyrelsen og síðani Skráseting Føroya, ikki hefur verið nøktandi.

Í gomlu banka- og sparikassalógini og seinni í lóg um fíggjarligt virksemi var ásett, at bankanevndin skuldi hava allan veruligan avgerðarrætt í grunninum eisini. Lógarkravið um, at bankanevndin skuldi velja meirilutan í grunsnevndini millum nevndarlimirnar í bankanevndini, og at nevndarformaður í bankanevndini skuldi vera partur av grunsnevndini, kann ikki tulkast øðrvísi enn, at lóggevarin við grunnaleistinum hefur viljað havt so tætt samband millum grunn og banka, at hesir skuldu vera at kalla samanrunnir fyri sama endamáli – bankans besta.

Hinumegin er so lógin um vinnurekandi grunnar, ið Eik Grunnurin eisini skuldi liva upp til.

Tað ber illa til samstundis at krevja óheftni og armslongd millum grunn og banka og krevja, at grunsnevndin skal halda seg strangt til bara at arbeiða fyri grunnin – ikki minst tá endamálið við grunninum eftir lógini skuldi vera at føra sparikassans virksemi víðari saman við bankanum og at syrgja fyri, at hesin altíð var kappingarføru og tryggur.

Umskipanarreglurnar frá sparikassa til banka góvu eisini móguleika eftir hylkisleistinum at seta tiltakskapitalin hjá sparikassanum beinleiðis í bankan sum eina serliga trygd, men harvið eisini í veruleikanum sum váðakapital. Tí er í hvussu er skiljandi, at trupulleikar hava verið við at tulkað grunnaleistin so grundleggjandi øðrvísi og nógv strangari.

§ 19 nevndin heldur, at umskipanarreglurnar frá sparikassa til banka áttu at verið greiðari, og at reglurnar í lóg um vinnurekandi grunnar eisini áttu at verið greiðari og meira fullfíggjaðar. Hetta vóru tvær lógir, ið vóru mótstríðandi, og sjálvandi ber ikki til at velja, hvørjari lóg ein

ynskir at fylgja, tí báðar skulu haldast. Hetta er alt annað enn nøktandi, og hevur skapt stóran iva um, hvussu arbeiðið hjá sparikassagrunnunum skuldi skipast.

Hetta kundi til dømis verið gjørt við at ásett serligar reglur fyri sparikassagrunnarnar í lov om banker- og sparekasser (seinni lov om finansiell virksomhed) og møguliga eisini í lóg um vinnurekandi grunnar, og latið hesar grunnar verið undir sama eftirliti sum bankarnir.

Um endamálið við umskipanarreglunum fyri sparikassar var, at sparikassagrunnur og banki skuldu virka sum ein eind – soleiðis sum nógv bendir á - hevði verið rættast, at sparikassagrunnar als ikki vóru undir lóg um vinnurekandi grunnar, men í staðin vóru partar av somu lóg, sum bankarnir, og undir sama eftirlitsmyndugleika sum bankarnir.

Er endamálið hinvegin – so sum eftirfylgjandi lógarbroyting bendir á – at greiður skilnaður skal vera millum sparikassagrunn og banka, eiga sparikassagrunnar bert at vera fevndir av lóg um vinnurekandi grunnar, við serligum ásetingum fyri hesar grunnar og eftirlitið við teimum, og ikki eisini av lov om finansiell virksomhed.

Harafturat kemur, at sparikassagrunnar og bankar framvegis eru undir hvør sínum eftirliti, at eftirlitini eru undir hvør sínum aðalráði, og eftirlitsmyndugleikarnir eru í hvør sínum landi.

VI.2. Ásannaðir veikleikar

Okkara vinnugrunnalóg er dansk, og í Danmark hava verið somu avbjóðingar sum í Føroyum.

Fyri stuttum varð bankalógin í Føroyum „lov om finansiell virksomhed“ broytt soleiðis, at nevndin í bankapartafelagnum ikki longur skal velja nevndina í grunninum – tvørturímóti er nú forboð fyri, at bankanevndin ella starvsfólk í bankanum kunnu velja meirilutan í grunsnevndini.

Tilskilað er nú eisini serskilt í somu lóg, at nevndin í grunninum bara skal tæna grunsins áhugamálum.

Við hesum er ivin um grunsins besta ella bankans besta beindur av vegnum:

- Nevndin í bankanum skal ikki hava møguleika at tilnevna meirilutan í grunsnevndini
- Nevndin í bankanum skal arbeiða fyri bankans besta
- Nevndin í grunninum skal arbeiða fyri grunsins besta

Orsøkin til hesar lógarbroytingar er eyðsæð júst tann ivi, sum hevur valdað um grunsins besta og/ella bankans besta eftir lóg um vinnurekandi grunnar og serliga eftir grunnaleistinum í lógini um bankar og sparikassar, seinni lov om finansiell virksomhed

Henda broyting kom í gildi í Føroyum í 2012.

Í Danmark kom broytingin í gildi í 2011. Í yvirskipaðu viðmerkingunum til hesa broyting færði ráðharrin fram:

„I lov om finansiell virksomhed medfører lovforslaget ændringer vedrørende de såkaldte sparekassefonde. I dag stiller loven krav om, at flertallet af bestyrelsesmedlemmerne i en sparekassefond eller andelskassefond/forening skal udpeges af og blandt bestyrelsesmedlemmerne i det underliggende sparekasse- eller andelskasseaktieselskab.

Dette har i praksis givet anledning til en række problemer, hvorfor det foreslås, at det fremover alene er mindretallet af medlemmerne af fonds- eller foreningsbestyrelsen, der kan udpeges og udgøres af medlemmerne af sparekasse- eller andelskasseaktieselskabets bestyrelse.

Det præciseres også, at formanden for fonds- eller foreningsbestyrelsen ikke samtidig må være formand for bestyrelsen i sparekasse- eller andelskasseaktieselskabet.“

Ásetingin í § 209 í lov om finansiell virksomhed er sostatt nú henda:

„De i henhold til § 207, stk. 1, oprettede, der ejer aktier i et sparekasseaktieselskab, ledes af en bestyrelse på mindst 3 medlemmer.

Bestyrelserne for de i 1. pkt. nævnte fonde skal varetage fondens interesser.

Stk. 2. Medlemmer af bestyrelsen for eller ansatte i sparekasseaktieselskabet, jf. § 207, stk. 1, må ikke udpege eller udgøre et flertal af medlemmerne af bestyrelsen for den i stk. 1 nævnte fond. Tilsvarende gælder for medlemmer af bestyrelsen for eller ansatte i fondens datterselskaber eller associerede virksomheder.

Stk. 3. Formanden for bestyrelsen i sparekasseaktieselskabet må ikke samtidig være medlem af bestyrelsen for de i stk. 1 nævnte fonde.“

Nevnast skal eisini, at meðan § 19 nevdin hefur sitið við arbeiði sínum nú í 2015, eru aftur gjörðar broytingar í „lov om finansiel virksomhed“ í Føroyum. Ein partur av hesum broytingum gevur nú Finanstilsynet sum eftirlitsmyndugleika hjá bankunum atgongd til upplýsingar frá øðrum feløgum og stovnum – eitt nú einum møguligum sparikassagrunni, sum er knýttur at bankanum eftir grunnaleistinum. Ásetingarnar í § 347 í „lov om finansiel virksomhed“ geva nú Finanstilsynet víðar heimildir til at fáa upplýsingar til vega í sambandi við eftirlitsarbeiðið við bankum.⁵⁴

Tann 1. januar 2015 kom heilt nýggj vinnugrunnalóg í gildi í Danmark. Í

54 § 347. De finansielle virksomheder, finansielle holdingvirksomheder, fælles datacentraler, leverandører og underleverandører skal give Finanstilsynet de oplysninger, der er nødvendige for tilsynets virksomhed. I overensstemmelse med bestemmelser fastsat i direktiver gælder dette tilsvarende for udenlandske kreditinstitutter, administrationsselskaber og investeringselskaber, der udøver virksomhed her i landet gennem etablering af filial eller udbud af finansielle tjenesteydelser. Stk. 2. Finanstilsynet kan til enhver tid mod behørig legitimation uden retskendelse få adgang til en finansiel virksomhed og dens filialer, en finansiel holdingvirksomhed eller en fælles datacentral med henblik på indhentelse af oplysninger, herunder ved inspektioner.

Stk. 3. I det omfang det er nødvendigt for bedømmelse af en finansiel virksomheds eller en finansiel holdingvirksomheds økonomiske stilling, kan Finanstilsynet indhente oplysninger og til enhver tid mod behørig legitimation uden retskendelse få adgang til de virksomheder, med hvilke den finansielle virksomhed eller den finansielle holdingvirksomhed har særlig direkte eller indirekte forbindelse.

Stk. 4. Finanstilsynet kan kræve alle oplysninger, herunder regnskaber og regnskabsmateriale, udskrift af bøger, andre forretningspapirer og elektronisk lagrede data, som skønnes nødvendige for Finanstilsynets virksomhed eller til afgørelse af, om en fysisk eller juridisk person er omfattet af bestemmelserne i denne lov.

Stk. 5. Finanstilsynet kan til enhver tid mod behørig legitimation uden retskendelse få adgang til en leverandør eller underleverandør med henblik på indhentelse af oplysninger om den outsourcete aktivitet

vavi er hon munandi störrí enn okkara, og tað sæst týðiliga, at veikleikar við gomlu lógini eru ásannaðir.

Tann nýggja danska vinnugrunnalógin fyriskrivur strangari reglur og ábyrgd fyri nevnd og stjórn í vinnurekandi grunnum. Reglurnar fyri figgjarligum ansni eru eisini greiðari, sbr. §§ 37, 38 og 42 í donsku lógini.

Tað er ikki serføroyskt ivamál, um konsernrokskapur skuldi gerast ella ikki. Hesin trupulleiki er eisini ásannaður í Danmark, men er avgreiddur við nýggju vinnugrunnalógini soleiðis, at greiðar reglur um konsernviðurskifti eru settar í gildi har. Nú er grunnurin eftir donsku lógini altíð í konsern við bankan, uttan mun til um viðurskiftini millum grunn og banka eru umfatað av konsernásetingarreglunum í ársrokskaparlógini ella ikki.

Fleiri viðurskifti við donsku lóggávuni skulu ikki útgreinast her. Víst verður til Lov 2014-06-25 nr. 712 om erhvervsdrivende fonde.

§ 19 nevndin ásannar, at orsøkin til, at hon ikki hevur fingið allar tær upplýsingar, sum hon ætlaði sær, er, at hon ikki hevur fingið innlit í skjól hjá donskum myndugleikum á peningastovnsøkinum. Orsøkin til hetta er, at talan er um málsøki, sum ikki er yvirtikið, men sum er undir donskum lóggávuræði, og at lógargrundarlagið eftir danskari uppfatan ikki gevur føroyskari kanningarnevnd rætt til innlit. §19 nevndin er als ikki samd í hesi uppfatan.

Víst verður í hesum sambandi til tilmæli nevndarinnar undir I.6.

VI.3 Dominoeffektin – lagnufelags- skapurin Eik Grunnurin og Eik Banki

Greitt er frá figgjarliga tilknýtinum millum Eik Grunnin og Eik Banka. Við sína byrjan átti grunnurin allan partapeningin í bankanum, og hetta var einasta ogn grunsins. Grunnurin var tá fullkomiliga bundin at gongdini í bankanum.

Grunnurin minkaði so líðandi sín ognarpart í bankanum og gjørði í

staðin ílögur aðrastaðir. Tá bankin mátti gevast, átti grunnurinn stívlíga helvtína av partapeninginum.

Alt bendir á, at leiðsla bankans var í veruleikanum eisini daglíga leiðsla grunsins, og tað var hon, sum vísti grunninum á ílögumøguleikar í Føroyum eins og uttanlands. Talan var bæði um ílögur, sum bankin eisini var við í, og ílögur, sum bankin ikki var við í.

Eins og hjá bankanum var grunsins ílöguvirksemi í stóran mun á fastognarmarknaðinum. Hetta hevði við sær, at grunnurinn, umframt at røkja sín ognarpart í Eik Banka, fyrri ein stóran part eisini gjørdi ílögur á teimum somu marknaðum, sum Eik Banki gjørdi sínar ílögur.

Longu av hesi orsök má sigast, at Eik Grunnurinn framvegis í stóran mun bert hevði eitt bein at standa á, hóast endamálið við at selja burtur av partapeninginum í bankanum og gera aðrar ílögur var at fáa breiðari fíggjarlígt undirstøði at standa á. Harumframt vóru fleiri ílögur hjá Eik Grunninum fíggjaðar við lántøku í Eik Banka.

Tá heimskreppan í fíggjargeiranum kom í 2008, fekk hon sera stóra ávirkan á fastognarmarknaðin, sum annars yvirhøvur hevði verið settur sum ein av teimum rímlíga tryggum ílögumarknaðunum, serlíga sæð yvir longri tíðarskeið. Virðini minkaðu meira, enn nakar hevði roknað við, og hetta fekk eisini beinleiðis ávirkan á tey avsetingar- og avskrivningarkrøv, sum Finanstilsynet setti bankunum.

Fyrri Eik Grunnin fekk hetta so at siga tvífalðan virknað: Ílögur á fastognarmarknaðinum minkaðu í virði ella fóru av knóranum, og partapeningurinn í Eik Banka minkaði í virði, tí bankin eins og grunnurinn í stóran mun hevði gjørt sínar ílögur á fastognarmarknaðinum. Eisini mátti Eik Banki ganga undir hørd krøv frá Finanstilsynet, sum t.d. at fleiri ognir vórðu ásettar til einki virði at hava.

VI.4 Orð at enda

Endamálið við hesi kanning hevur verið at kanna alment umvarðandi viðurskifti í sambandi við virksemið hjá Eik Grunninum í tíðarskeiðnum 2002-2010 og eftirlitinum við grunninum í tíðarskeiðnum 2002 til mai

2014. Høvuðsorsøkin til kanningina er, at Eik Banki fór av knóranum og hetta fekk stórar avleiðingar fyri føroyska samfelagið, herundir at umleið 9.000 føroyingar og føroyskar fyritøkur, ið høvdu sett partapening í bankan, mistu allan partapeningin. Ein onnur avleiðing var eisini, at Eik Grunnurin fór á húsagang.

§ 19 nevndin heldur, at kanningin hevur rokkið sínum endamáli, tó at nøkur viðurskifti kundu verið lýst nærri, um nevndin fekk atgongd til neyðugu skjølini.

§ 19 nevndin vónar, at henda kanning verður við til at fyribygja, at søgan endurtekur seg, og at kanningin kann leggja lunnar undir eitt greiðari, sterkari og tryggari grundarlag undir vinnurekandi grunnnum og grunnaeftirliti í Føroyum í framtíðini. Tá fer kanningin til fulnar at røkka sínum endamáli.

Skal hetta eydnast, er tó neyðugt, at landsstýrið og Løgtingið taka neyðug stig fyri at rætta veikleikar, ið vístir verða á, og at fremja tilmælini, ið nevndin mælir til í hesi kanning.

SKJALAYVIRLIT

1. **Samandráttur av frágreiðingunum, sum givnar eru nevndini**
2. **Uppskotið til samtyktar um at seta § 19 nevnd at kanna málið**
3. **Álitið frá Vinnunevndini**
4. **Vinnugrunnalógin**
Anordning nr. 113 fra 20.september 2007 om ikrafttræden for Færøerne af lov om erhvervsdrivende fonde
5. **Kunngerðin um uppløysn av vinnurekandi grunnum**
Bekendtgørelse nr. 1386 fra 11. december 2007 for Færøerne om opløsning af erhvervsdrivende fonde (likvidation, konkurs, tvangsopløsning og fusion)
6. **Lógarreglurnar um umskipan av sparikassa til banka**
Kapittul 12b í Lovbekendtgørelse nr. 182 fra 20 marts 1995 om banker og sparekasser m.v., som sat i kraft ved anordning nr. 168 af 22. marts 1999
7. **Viðtøkur fyri Eik Grunnin**
8. **Búuppgerð fyri Eik Grunnin í konkurs**
9. **Frágreiðing frá Fíggjarmálaráðnum 18. mars 2015 um samskiðið millum Fíggjarmálaráðið og danskar myndugleikar í sambandi við, at Eik Banki fór av knóranum**
10. **Frágreiðing frá Fíggjareftirlitinum 4. juli 2013 um, hví Eik Banki fór av knóranum**
11. **Skráseting Føroya Mannagongdir Skráseting av og eftirlit við vinnurekandi grunnum**

SKJAL 1

Samandráttur av frágreiðingunum, sum givnar eru nevdini

Samandráttirnir eru ein samanskiving av teimum munnligu frágreiðingunum, sum givnar eru nevdini

- 1.1. Jógvan Thomsen, stjóri á Skráseting Føroya
- 1.2. Kristin Balle, fyrrverandi deildarstjóri á Skráseting Føroya
- 1.3. Tommy Petersen, fyrrverandi stjóri á Skráseting Føroya
- 1.3.2. Skrivligt svar frá Tommy Petersen
- 1.4. Eyðfinnur Jacobsen, granskingarfólk
- 1.5. Johan Dahl, landsstýrismaður í vinnumálum
- 1.6. Arne Poulsen, fyrrverandi aðalstjóri í Vinumálaráðnum
- 1.7. Sørin P. Sørensen, lögfrøðiligur ráðgevi í Vinumálaráðnum
- 1.8. Frithleif Olsen, fyrrverandi nevndarformaður í Eik Grunninum og í P/f Eik Banka
- 1.9. Odd Bjellvåg, fyrrv. nevndarformaður og næstformaður í Eik Grunninum og P/f Eik Banka
- 1.10. Marner Jacobsen, fyrrverandi forstjóri í P/f Eik Banka
- 1.11. Hans Laksá, fyrrverandi grannskoðari hjá Eik Grunninum og P/f Eik Banka
- 1.12. Jóannes Eidesgaard, fyrrverandi landsstýrismaður í figgjarmálum

- 1.13. Petur Alberg Lamhauge, fyrrverandi aðalstjóri
í Fíggjarmálaráðnum

1.1. Jógvan Thomsen, stjóri á Skráseting Føroya

Var á fundi í § 19 nevndini tann 28. januar 2015.

Kanst tú presentera teg?

Tá eg varð liðugur at lesa á Danmarks Tekniske Universitet, fór eg í starv á Telefonverki Føroya Løgtings og starvaðist har sum prosjektleiðari í átta ár. 1. september 1997 fekk eg starv sum stjóri á Fjarskiftisefirlitinum. Tann stovnurin vaks rættiliga skjótt. Bara fáar mánaðir eftir varð Kappingarefirlitið lagt til stovnin, og so gekk tað bara slag í slag við Tryggingarefirlitinum, Postefirlitinum, Elveitingarefirlitinum o.s.fr. Tann 15. august 2005 varð Skráseting Føroya eisini lögð til stovnin. Tann 1. september 2008 varð Skráseting Føroya flutt, og Tommy Petersen varð settur sum stjóri fyri Føroya Skipaskráseting, Føroya Altjóða Skipaskráseting og Skráseting Føroya. Tann 1. juni 2010 tók eg við aftur sum stjóri fyri Skráseting Føroya.

Eg havi eisini tikið eina HD í roknskapi, meðan eg var á telefonverkinum, og seinni havi eg tikið eina MBA/leiðsluútbúgving frá Henley Business School í Onglandi.

Tann 1. januar 2008 yvirtóku Føroyar málsøkini vinnufeløg, vinnugrunnar og ársroknskaparlóggávu. Stovnurin var sera lítið inni í tí tilgongdini. Vit vóru á fundi í Vinnumálaráðnum 16. juli 2007 við embætisfólk úr Erhvers- og Selskabsstyrelsen, og so síggi eg í teldupostum, at lagt var upp til ein forfund við Vinnumálaráðið í sambandi við áðurnevnda fund, har vit, sum áður sagt, saman við Vinnumálaráðnum luttóku á fundi við embætisfólk úr Erhvers- og Selskabsstyrelsen 16. juli. Terje Sigurðsson varð settur sum deildarleiðari á skrásetingini tann 1. juni 2007. Tað var faktiskt tí, at vavið av arbeiðnum var so mikið víttfevandi, at tað var neyðugt at umskipa bygnaðin. So Terje tók sær mest av øllum tí, sum hevði við yvirtøkuna at gera, so eg var bara yvirordnað kunnaður.

Tá lógaruppskotið kemur, stendur eitt stað, at brúk er fyri millum fimm og seks fólkom?

Ja, tað stendur í lógaruppskotinum, at tað er brúk fyri fimm til seks fólkom, tað skuldi deils vera í Vinnumálaráðnum til at viðlíkahalda lógarverkið og deils vera á Skráseting Føroya at umsita.

Hvor roknaði tað út, at tað skuldu fimm til seks fólki til hetta?

Tað er ikki vit, tað er uppskotsstillarin í sambandi við, at lógarverkið verður yvirtikið.

Tú eru ikki við í lógarbeiðnum?

Nei, eg eri, sum sagt, á tí eina fundinum, tá hesi bæði embætisfólkini frá Erhvervs- og selskabsstyrelsen eru í Føroyum, og tað er líkasum meira, hvussu man skuldi gera hetta, so tað er meira lagt upp til, at vit skulu hava eitt samskipti við Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Tað var press á at yvirtaka økið skjótt, tí tað var líkasum framskundað.

Hvønn leiklut hevði Skráseting Føroya í.s.v. vinnurekandi grunnar, áðrenn málsokið varð yvirtikið?

Tað, sum verður gjørt viðvíkjandi grunnum, áðrenn málsokið varð yvirtikið, var bara skráseting. Man var eitt forkontór til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, har man bara tók ímóti umsóknum og sendi tær víðari. Grunnar fáa øgiliga lítið fokus um hetta mundið. Man skal eisini minnast til, at tað vóru bara 11 grunnar.

Tær viðgerðirnar, tit hava havt, eftir at málsokið var yvirtikið, kunnu tær teljast á einari hond ella tveimum hondum hesi árin?

Ja, eg haldi, um man tekur alt samanlagt og fer út í krókarnar, so frá 2008 fram til dagin í dag so koma vit kanska forbi 10 mál íalt, men 20, tað verður ringt at passera sum mál.

Hava aðrir grunnar sokt tykkum um ekstraordinerar dispositiúnir?

Eg haldi ikki tað; sum eg kann minnast, so er tað bara tann hjá grunninum Emmanuel í Skálavík, har teir skuldu víðka sítt virksemi. Tað er nokk tann einasta ekstraordinera dispositiúnin, um vit síggja burtur frá Eik grunninum.

Hetta her við eftirliti, tað er ikki hvønn dagskostur?

Nei, tað er absolut ikki hvønn dagskostur við grunninum. Tað er also eitt skriviborðseftirlit ella legalitetseftirlit.

Hvussu stórir partur av tíðini varð brúktur til vinnurekandi grunnar?

Um eg kann koma við einari leysligari meting, so var tað nokk umleið 10% av arbeidstíðini hjá einum starvsfólki á Skráseting Føroya, sum varð brúkt til vinnurekandi grunnar. Um man tekur fíggarligar resursur í sambandi við yvirtøkuna, so søktu vit Vinnumálaráðið um at víðka resursurnar, og tað, sum kom burtur úr tí, tað var tað, at lønarkarmurin varð víðkaður, meðan sjálv játtanin varð ikki víðkað.

Skrásetingin hevði úr at gera við partafeløgum, og harafturat var nógv at gera í.s.v. málið um løggildingar av grannskoðarum.

Viðvíkjandi granskingini hjá Eyðfinni Jacobsen, advokati. Hvussu nógv rindaðu tit tilsamans fyri granskingina?

Tað bleiv til 484.915 krónur tilsamans. Í 2011 vórðu 500.000 kr. játtaðar, men peningurin varð játtaður so seint út á árið, at tað vórðu bert brúktar 184.915 kr. Í 2012 vórðu 300.000 kr. játtaðar, og tær vórðu allar brúktar.

Tú ert jú ikki stjóri, tá teir geva Eik Grunninum tilsøgn at standa inni fyri Eik Banka, ella hvussu?

Nei, tað er rætt. Tað er 9. mars í 2010, tá verður givin ein tilsøgn til at veita grunninum trygd fyri, at bankin lýkur hægsta solvenskrav, og tað er so fortreyt fyri Bankapakka 2. Men eg havi einki við Skráseting Føroya at gera tá.

Í tíðarskeiðnum frá yvirtøkuni, til hetta hendir, sær tað út til at vera friðarligt.

Var ongantíð nakað samband millum tykkum og Vinnumálaráðið um grunnar?

Altso, nú eri eg bara stjóri fram til september 2008, og tá kann eg við fullari vissu siga, at tað var einki samskifti við Vinnumálaráðið um grunnar. Í 2010, tá eg bleiv stjóri aftur, tá kann eg heldur ikki minnst nakað um, at samskifti var um grunnar.

Fingu tit nakrantíð formlig boð frá Vinnumálaráðnum um, at tit vóru grunnamyndugleiki?

Eftir viðmerkingum til hesa yvirtøkulógina frá 2007, so var ætlanin, at grunnamyndugleikin skuldi leggjast til Skráseting Føroya, tað stendur í viðmerkingum. Men mær kunnugt, so er grunnamyndugleiki ikki lagdur til Skráseting Føroya við eini kunngerð ella einum delegatiónsskrivi. Tað kemur onkuntíð fyri, at man fær eitt delegatiónsskriv - vit hava t.d. nýligani fingið eitt, har vit skulu umsita nakrar paragraffir í alilógini.

Vóru nakrar ábendingar, sum gjørdur, at tit burdu havt fatað tað, at tit vóru grunnamyndugleiki?

Altso, tað hevur nokk verið samskifti millum Kristin Balle og Sørin Pram Sørensen, sum nokk hava avklárað tann partin í mestan mun.

Fyrst í oktober 2010 var eg í London, í.s.v. at eg tók eina MBA á Henley Business School. Eftir skúlatíð seti eg meg at lesa grunnalógina,

og eg stúrsaði við, tá eg sá, at grunnamyndugleikin lá hjá einum donskum ministara. Eg sendi tí ein teldupost til Kristin Balle, har eg spurdi, um hetta økið var delegera til okkum. Men hon svarar, at hon finnur ikki nakra delegatión.

Eg vildi bara hava hetta her upp á tað turra, og so sendi eg Arna Poulsen, aðalstjóra, ein teldupost, har eg skrivaði, at eg hevði heitt á lögfrøðingin hjá okkum um at kanna tað, og at svarið sáar iva, um Skrásetingin er grunnamyndugleiki. Aðalráðið hevur sum yvirskipaður myndugleiki til uppgávu at tulka, hvat vendir upp og hvat vendir niður í hesum málinum, og sum eg skilji tað, so er grunnamyndugleikin lagdur til Skrásetingina við stilltigandi delegatión, og biði eg teir vátta, at hetta er rætt skilt. Svarið kemur rættiliga stutt aftaná, at tað er rætt skilt, so tað er stórt sæð tað.

Hvussu upplivdu tit tíðina eftir, at Eik Banki fór á heysin?

Ja, tað var øgiliga nógv frammi í almenninginum, og man leitaði eftir, hvør skuldi hava skyldina av, at bankin fór á húsagang.

Eik Grunnurin var undir eftirliti av Skráseting Føroya við einum sera avmarkaðum eftirliti, í meðan Eik Banki var undir eftirliti av danska Fíggjareftirlitinum, sum er eitt øgiliga víttfevnadi eftirlit. So man kann siga, at í so máta er tað løgið, at man ikki fokuserar akkurát har, trupulleikin uppstendur, og bankin veruliga hálar teppið undan grunninum. Tí at tey aktivini, sum grunnurin hevur í sínum viðurskiftum við bankan, tey eru burtur „over night“. Men summa sumarum so fokuseraði pressan øgiliga nógv á, at tað er grunnaeftirlitið, og tað var her, at tann stóri brølarin var.

Tá ið tað var frammi í pressuni um, at grunnurin fer tilsøgn um at standa inni fyri bankan, og at grunnurin var einki verður. Elvdi tað ikki til at kanna hetta meira?

Tað er síðst í juni í 2010, at teir byrja at skriva um, at tilsøgnin er givin á eitt tómt lyfti, og so reagerar Finanstilsynet um hetta tóma lyftið.

Skrásetingin fer síðan at kanna hetta nærri og setir nakrar spurningar til gunnin Tað gevur okkum orsök til at halda, at her eigur at verða hugt enn nærri eftir hesum grunninum í form av eini granskning, so tann niðurstøðan – ella tað, at tað er tann vegin, man skal fara – kemur har í desember ella um ársskiftið.

Tann niðurstøðan kemur beint áðrenn umsóknin um likvidatión

Ja, tað meini eg, at tað var.

Eg haldi, hon er dagfest 10. desember

Tað kann gott vera, at tað er dag um dag – tað minnist eg ikki akkurát.

Men tá tit bóðu um hesi úttalirs, tá var umsókn um likvidatión ikki á borðinum?
 Nei, tað haldi eg ikki. Og so er tað tað, at tá man skal í gongd við eina gransking, so fer man at ivast í, um man kundi granska í einum grunni, sum var farin í likvidatión. Vit settu okkum í samband við Erhvervsstyrelsen. Tað vísti seg so, at tann, sum hevði verið „tovholder“ hjá Erhvervsstyrelsen í sambandi við gransking av EBH-grunningum, hann var farin til eitt advokatfirma. Men vit ráðførdu okkum við hann, og tað varð roynt at fáa eina avtalu við likvidatiónsbúgvíð um, at vit fingtu útreiðslurnar til gransking oyramerktar. Tað vóru øgiliga fá fordømi – vit fingtu at vita, at tað vóru bara 5 granskingar gjørdar í Danmark, so tað var stórt sæð tað. Man hevði ongan tíð roynt at granska, tá ið tað var í sambandi við eina likvidatión. Tað stutta av tí langa tað er, at meðan samskifti fer aftur og fram millum okkum og tann komandi kurator, so tekur man og smekkar grunnin í konkurs.

So skal man aftur finna útav, um tað ber til. Vit møta so í Skiftirættinum og gera avtalu um, at búgvíð ikki verður avsluttað, fyrr enn okkara tilætlaða gransking er avsluttað. So stendur tað næsta problemíð, tað er tað, at av tí, at hann er konkurs, so kemur granskingarútreiðslan sum eitt simpult krav í búnum, og tað ger tað, at vit faktisk ikki hava midlarnar til gransking, tí í grunnaleistinum liggur líkasum í tí, at tað almenna skal ikki hava tær stóru byrðarnar av grunnum. So royndu vit at fáa tað til eitt massakrav og leggja tað fyri rættin, men fáa ikki viðhald í tí. Og so var spurningurin, um man skuldi fara víðari við massakravinum til landsrættin, og vit vurderaðu ikki, at tað kundi geva nakað nýtt í sambandi við ta niðurstøðuna. Men fyri góðan ordans skyld, so skrivaði eg ein teldupost til Vinnumálaráðið og segði við tey, at vit ætlaðu ikki at fara víðari við tí, og um tey høvdu eina aðra áskoðan, so máttu tey siga frá sum skjótast. Tað kom eingin reaktiión upp á tað, so útskil var bara ein møguleiki eftir, tað var hetta við at fáa eina eykajáttan til gransking, og tað gekk ógvuliga striltíð, men tað kom so til síðst.

Kanst tú fortelja um granskingina, hvat tit ætlaðu at fáa burturúr, og hvat tit fingtu burturúr?

Ja, vit brúktu nakað av tíð upp á ein granskingarsetning, sum tit longu hava í materialinum, og tað, sum eg kundi hugsað mær sum eitt punkt í eini sovørðnari frágreiðing, tað er tað, sum eingilskmenn kalla „The

Over all picture“ – altso at man fortaldi yvirordnað söguna um, hvussu hendi hetta her. Tað saknaði eg eitt sindur í frágreiðingini. Akkurát hvar – kann man siga – fóru virðini, og hvørjar eru tær hendingarnar, sum føra til, at grunnurin fer av knóranum. Og vit fáa so eina gransking, og sum tit síggja av tilfarinum, so hava vit fund við granskingarfólkið, har er skrivað frágreiðing frá fundum, og so var onkur fundur, sum - man kann siga - var meira óformligur, sum vit ikki skrivaðu desideraða frágreiðing frá, men sum var ein partur av tí meira leypanði samskiftinum um, hvussu tað gekk við arbeiðinum. Og tað, sum granskingarfólkið fortaldi, var, at tað gekk øgiliga trupult at fáa fatur á upplýsingum, og tað fór nógv tíð, og tá man so fekk hesar gerðabøkurnar í geyma, so var tað øgiliga rúgvusmikið tilfar, og tað tók øgiliga nógva tíð at lesa tað ígjøgnum. Játtan varð givin í 2011 og 2012, men í 2013 gekk Løgtingið ikki umbønini um eykajáttan á møti, og vit royndu so at fáa lappað eina lítla frágreiðing saman burtur úr tí, sum liggur í tí gekki, sum arbeiðið nú er. Vit fáa so eitt sovordíð hoyringsuppskot, tað verður sent til hoyringar hjá teimum viðkomandi pørtunum. Vit hava fund, og vóru ikki serliga nøgd við úrslitið, har er m.a. ein transaktión upp á eitt lán upp á kr. 100 mió. euro, og tað kundu vit øgiliga gott hugsað okkum, at man kannaði, um tað reint faktisk var effektuerað, tí at tað skuldi ikki verið ein trupul uppgáva at sæð eina so stóra upphædd aftur í roknskapinum, og so eisini tað, at tá ið man tekur og hyggur eftir tí uppskotinum, sum endar við granskingarfrágreiðingini, og so tekur man og trekkir frágreiðingina, sum vit fáa frá SPEKT í desember 2010 og granskingarsetningin og tey tingini, sum man nærmast beinleiðis kann skriva av frá EBH-granskingini, so er tað, sum tá stendur eftir, ikki so ræðuliga rúgvusmikið.

Tit seta spurnartekin við likvidator?

Vit eru eitt sindur skeptisk við Christian Andreasen, advokat, sum likvidator, og sum so verður kurator. Tað er habiliteturin, tí hann hevur eisini verið hjá Eik Banka, og seinni, tá kemur ein – eg haldi, tað er tann forkláringin frá Finanstilsynet, har tað kemur meira týðiligt fram, og eg minnst, at eg vendi tann spurningin við Eyðfinn, og so vítt eg minnst, var ráðgevingin frá Eyðfinni, at tá ið man er kurator, so hevur man skyldu til at boða frá inhabiliteti, og at tað er uppgávan hjá Skifurættinum at síggja til, at kurator ikki hevur habilitetstrupulleikar. Vit mugu so efturfylgjandi staðfesta tað, at tá vit so gera vart við habilitetstrupulleikan sum tað síðsta skotið í byrsuni móti endanum, at tá verður tað málið avvíst av rættinum, vit fingur ikki viðhald.

Tilfarið her vísir nokkso gott tað samskipti, sum tit hava, nevniliga við Christian Andreassen aftaná, at granskingarfrágreiðingin fyriliggur - og so endar málið eisini hjá lögregluni, sum staðfestir, at málið er fyrnað. Nær verða tit kunnað um, at um man skal revsirettarliga fara víðari við hesum málinum, so eru nakrar deadlines her, fáa tit nakrantíð nakað at vita, t.d. frá Eyðfinni Jacobsen ella nokrum øðrum um tað?

Nei, hann kundi havt skrivað eitt formligt skriv til Skrásetingina og sagt, at her er nakað, sum krevur skjóta handling frá grunnamyndugleikanum, men tað er ongantíð komið eitt slíkt skriv.

Nær gerast tit varug við tað?

Vit fáa so hesa her granskingarfrágreiðingina, eg haldi tað er 6. desember 2013, og akkurát tá er eisini ein bygnaðarbroyting, tí vit høvdu fingið boð um, at málsokið Útlendingastovan skal flytast, og tað viðførir so, at tað verður ein deildarleiðari settur pr. 1. januar 2014 fyri Skrásetingina og Útlendingastovuna.

Eg hevði hugsað mær, at tað var líkasum tað fyrsta, sum verður avgreitt, og at tað verður gjørt skjótt aftaná nýggjár. Men tað fyrsta, sum hendir, er tað, at deildarleiðarin boðar frá, at hann er ógegnigur, tí at hann hevur havt frágreiðingina millum hendurnar í sínum fyrrverandi arbeiði, og so skulu vit til at finna ein annan málsviðgera - so missir man tíð, og tá verði eg eitt sindur nervøsur við hesum her, altso at – eg hugsi við mær sjálvum, at her kunnu vera freistir, sum eru við at leypa út, tá tað líkasum byrjar at reka tann vegin, at hetta skal latast til fútan. So fór eg eitt sindur undirhonds og ringdi yvir til Lindu Hesselberg og gav henni bara eitt eintak, eg haldi tað vóru hon og Jón Klein Olsen, sum komu niður har í móttøkuna hjá fútanum. Eg fekk boð – eg haldi tey upplýstu um, at tað var best, at tey fingi tað persónliga, altso so var tað í góðum hondum, og so kann man siga, at so komu upplýsingarnar á rétta stað. So kann man so siga aftaná, at um man hevði skundað sær og kanska fingið tað út av húsinum dagin eftir, at frágreiðingin kom inn um hurðina, hevði tað gjørt nakran mun? Tað hevði tað nokk ikki, og tað hevði heldur ikki gjørt nakran mun, um tú vart eitt ár frammanundan, tí at tú hevur í prinsippinum tvær revsiramur – tað er, um tað bara er nakað, sum gevur bót, so er tað 2 ára fyrningarfreist, og hinvegin, um tað er meira umfatandi kriminalitetur, soleiðis at tað er fongsul ella hefti, tá er fyrningin 5 ár, og um tað bert var brot á grunnalóggávuna, so eru vit niðri á 2 ára fyrningarfreistini.

Vit hava sæð reglurnar, tit hava gjørt í oktober 2014, fyri viðgerðina av grunninum, skal hatta haldast tá roknskapirnir koma inn ella hvussu?

Ja, hatta er arbeiðssetningurin. Í juli 2014 er gjørd ein gjøgnumgongd, og tá hava vit verið ígjøgnum roknskapir hjá 4 grunnum, tað er Framtaksgrunnurin, Føroyagrundurin, Fíggjargrundurin og Suður-oyargrundurin, og vit tóku tveir út, sum vit fara at hyggja nærri uppá.

Upp á sama máta, sum danska Erhvervs- og Selskabsstyrelsen í 2009 og 2010 hevur gjørt við nakrar grunnar?

Ja, also áðrenn hatta har so sendi eg nakrar leiðreglur ella nøkur boð, primert var tað tað, at øll § 21, stk. 3 og allar viðtøkubroytingar skuldi eg hava til góðkenningar, áðrenn nøkur tilsøgn av nøkrum slagi varð givin út, og tað er so bara blivið víðarifyrt í hesum mannagongdunum. Eg veit ikki, um eg havi givið tey boðini í 2011, men tað er rættiliga skjótt aftaná problemid við Eik í 2010.

Eg hugsaði at slutta av við tí – hvørji svar eru tað, tit sakna nú aftaná, at granskingin er gjørd – hvørjir stórir spurningar standa ósvaraðir sjálvst aftaná granskingina?

Tað vóru hasar 750 milliónirnar ella 100 milliónir evrur, var tað effektuerað – tað hava vit so fingið at vita frá kurator efturfylgjandi, at tað ikki var útgoldið. Vit kundu gott hugsað okkum, at lögfrøðiparturin um konsernroknskap, at hann var avkláraður, at tað hevði fingið fokus, og so haldi eg parturin umkring grannskoðarin, sum eisini stendur í granskingarsetninginum, hann er yvirhøvdur ikki rørdur í granskingarfrágreiðingini. So sjálvandi, tey tingini, sum verða nevnd í granskingarfrágreiðingini, sum ikki eru avklárað – so sum endurgjaldsparturin og revsírættarlígi parturin, men tað má man so bara staðfesta, at tað bleiv ov seint.

1.2. Kristin Balle, fyrrverandi deildarstjóri á Skráseting Føroya

Var á fundi í § 19 nevndini tann 28. januar 2015.

Kanst tú presentera teg?

Eg eri lögfrøðingur og havi arbeitt á skrásetingini síðan mai 1995. Tað mesta av tíðini sum fulltrúi og í eitt stutt tíðarskeið frá september 2008 til januar 2011 sum deildarleiðari. Eg havi verið einasti lögfrøðingur har so at siga øll árin. Men tey seinastu árin er onkur komin afturat.

Skrásetingin varð sett á stovn í 1994. Áðrenn tað høvdu bæði partafelagsskráseting og skipaskráseting verið hjá fútanum. Teir

fyrstu grunnarnir, sum vóru skrásettir, vóru Fíggingargrunnurin og Framtaksgrunnurin, sum komu í 1999. Tá vit skrásettu, bleiv tað gjørt í samstarvi við Erhvervs- og selskabsstyrelsen. So man kann siga, at vit vóru eitt slag av skrivstovu fyri tey.

Tann 1. januar 2008 varð grunnalóggávan yvirtikin. Vit royndu at umsita økið soleiðis, sum tey høvdu gjørt tað í Danmark. Eg ráðfærði meg nógv við Erhvervsstyrelsen ta fyrstu tíðina aftaná yvirtøkuna. Men hinvegin, so fyltu grunnarnir ikki so nógv í tí dagliga arbeiðnum. Vit høvdu yvir 3000 feløg, parta- og smápartafeløg, tað vóru 7 grunnar. Eg havi roynt at talt upp, vit hava havt 11 viðtøkubroytingar, altso sum fráboðan um viðtøkubroytingar, síðani 2000, so tað hava verið kanska 1, 2, 3 fráboðanir um viðtøkubroytingar í grunninum um árið, og síðani 2008 hava bara verið 4, so tí hevur tað ikki verið tað, sum hevur fyllt so nógv.

Tað vóru so stórar broytingar í hinum lógunum tá, sum gjørdur, at man var so øgiliga upptikin av tí, umframt at tað var so heilt ekstremt nógv at gera í 2007, tí tað var so nógv virksemi. Vit hava ongantíð havt so nógv nýggj feløg sum í 2007, vit stovnaðu 500 nýggj feløg og langt yvir 1000 fráboðanir um broytingar, og hvør einasta skuldi faktiskt realitetsviðgerast, man skuldi hyggja ígjøgnum viðtøkurnar, og kekka um partapeningurin var rætt inngoldin, lesa stovningarsamtyktir og fundir, alt skuldi líkasum gjøgnumgangast, og tí fylti tað við grunnum so lítið akkurát tá, serliga tá.

Hava tit havt mannagongdir fyri arbeiðnum við grunnum?

Ja, nú hava vit gjørt mannagongdir. Tað hava vit ætlað alla tíðina, vit hava fleiri ferðir sett okkum í samband við tey niðri og spurt, um tey høvdu nakrar mannagongdir, tey hava faktiskt heldur ikki havt nakrar fastar mannagongdir fyri eftirlitið hjá teimum, í øllum føri ikki niðurskrivaðar. Tey hava tikið út nakrar roknskapir - av 11.000 grunnum hava tey tikið 75 út, sum tey hava gjøgnumgingið.

Tá Eikgrunnurin sokir um at broyta viðtøkurnar hjá sær, og konsernin verður tikin út, tá senda tit tað niður. Frætti tú ongantíð nakað aftur úr Danmark?

Nei, tað gjørdi eg faktiskt ikki. Har er hendur ein lítul feilur hjá okkum. Tá ið fráboðanin kom inn, so sendi eg ein fyrispurning niður til tey, og eg fái ongantíð nakað svar, og av einari ella aðrari orsök, so dettur tað bara burtur í millum.

Seinni, í 2006 ella 2007, ger Eik so eina navnabroyting.

Kann man siga, at Eik Grunnurinn hefur verið í góðari trúgv?

Eg trúgvi, at tey hava gjørt tað av óvart, also tí tey hava sent hasar viðtøkurnar inn upprunaliga um at fáa broytt hetta her við konsern, og so tá ið tey so einki hoyra aftur, so gloyma tey tað líka so væl sum vit. Tey spyrja heldur ongantíð eftir tí aftur, og so vænta tey, at hetta her eru tær viðtøkurnar, sum eru galdandi, og so broyta tey bara navnið, soleiðis rokni eg við, tað hefur fyrigingið.

Kanst tú greiða frá tilgongdini í mars 2010, tá ið fundur var í Skrásetingini um at sleppa upp í bankapakkan?

Man føldi, at hetta var nakað, sum hevði øgilega stóran skund, tað skuldi ganga skjótt, og tað var øgilega týðningarmikið, at tað kom beinanveg. Man føldi virkuliga eitt trýst. Tað var ikki tíð til annað enn líka at hyggja eftir roknskapum, tí teir høvdu eina tíðarfreist, og tað skuldi avleverast. Vit høvdu bert roknskapin fyri 2008, tí at 2009 var ikki innkomin tá.

Man hoyrði í fjølmiðlunum um hesar bankapakkanar. Tað var sera týðningarmikið, at tey komu við í hesum góða bankapakka, og tað var nakað, sum allir bankar fóru. Vit fingi upplýst, at Eik Grunnurinn og Finansiell Stabilitet høvdu verið í einum samskipti næstan alt 2009. Og at tað var Finansiell Stabilitet, sum líkasum tók ta avgerðina um tey fíggarligu viðurskiptini.

Hvor var við á fundinum?

Tað vóru Frithleif Olsen, Marnar Jacobsen, Kitty May Ellefsen og eg sjálv.

Vendu tit tykkum nakrantíð til Vinnuáráðið ella Finansiell Stabilitet fyri at fáa betri grundarlag til at taka avgerð?

Nei, tað gjørdi vit ikki.

Tá tit fáa roknskapirnar inn, taka tit tá viðtøkurnar fram og hyggja eftir teimum, sum eru, og ringir nokur klokka í mun til, at her er eingin konsernroknskapur, sjálvt um viðtøkurnar siga tað?

Nei tað hava vit ikki verið varug við.

Hava tit broytt arbeiðsháttin viðv. eftirlitinum við grunnum nú aftaná?

Ja, vit hava gjørt eina skrivliga vegleiðing. Vit ætla at taka ein grunn út nú longu í vár, og so aftur ein til heystar, soleiðis at man tekur tveir um árið, og so er man skjótt ígjøgnum 7.

Fyrstu árin í tínum arbeiði, so fylgdu tit nógv praksis í Danmark, hvat er broytt síðani?
 Nei, tað er ikki so nógv broytt, tað er nógv tað sama, lógin er enn á donskum, og tað er tann sama sum niðri, so vit hava bara hildið fram við teirra máta at umsita tað uppá, so tað er ikki nøkur broyting í tí.

Men hvussu merkti tú sjálv yvirtøkurnar?

Sum sagt, so merktu vit tað best á øðrum økjum enn á grunnaøkinum, tí at tað var so lítið virksemi á grunnaøkinum, men vit vistu sjálvandi, tá ið vit fingur ein nýggjan grunn inn, tá kundu vit ikki longur senda málið niður. Vit skuldu sjálvi taka støðu til tað, um hann nú var vinnurekandi, og um viðtøkurnar vóru í lagi, og um viðurskiftini rundan um grunnin vóru í lagi, so tá spurdi eg niðri, hvussu tey høvdu gjørt, og vit fingur vegleiðing frá teimum.

Við tí lógarheimild, sum Skráseting Føroya hevur, heldur tú, at tit so kundu havt gjørt nakað fyri at forða fyri, at Eik Banki fór?

Eg veit ikki, um vit kundu tað, tað ivist eg í.

Tað tykist sum, at grunnalógin kann tulkast sera breitt, altso tit kunnu stadigvekk vera innan fyri lógarinnar karmar og gera heilt forferðiliga lítið eftirlit, men samstundis gevur lógin tykkum heimild til at gera nokk so nógv eftirlit. Hví herða tit eftirlitið nú?
 Tað er í sambandi við málið um Eik Grunnin, at man hevur valt at gera meira við eftirlitspartin.

Viðgjordu tit nakrantíð á Skráseting Føroya, áðrenn alt hetta her, at tað var neyðugt at gera skjótt av, um nakað skal kannast revsivættarliga, tí at málið var við at fyrna?
 Nei, tí man royndi at byrja eina kanning, men sum so ikki kundi gerast, tí at grunnurin fór í konkurs tað var ringt at gera nakað meira, tá ið tað var hent.

Hvussu spent vóru tit upp á kanningina? Hevur hon nógv minni týðning hjá tykkum, tá ið tit uppdaga, at tey fara at bíða eftir tykkum allíkavæl, altso tit fingur jú játtað, at búgvíð kundi ikki gerast upp, fyrr enn kanningin var liðug?

Eg haldi, at man legði stóran dent á, at tað bleiv gjørt ein kanning. Tað liggur eisini í tilfarinum, at man vildi gjarna hava, at granskingin var liðug beinanveg, í seinasta lagi eitt ár aftaná. So man legði stóran dent á, at kanningin bleiv gjøgnumførd.

1.3.1. Tommy Petersen, fyrrverandi stjóri á Skráseting Føroya

Var á fundi í § 19 nevndini tann 8. apríl 2015.

Tú hevur fingið spurningar sendandi frá grein 19 nevndini. og vit hava fingið skrivligt svar frá tær, takk fyri tað. Men nú hava vit bara, eftirsum tú ert her, gjørt spurningarnar nakað djúpri á onkrum okjum, sum vit halda, kundi verið áhugavert at hoyrt meira um.

Nær bleivst tú stjóri?

Eg bleiv stjóri fyri Føroya Skipaskráseting, Føroya Altjóða Skipaskráseting og Skráseting Føroya 1. september 2008. Eg fór frá sum stjóri tann 29. mai 2010.

Hvussu varð við resursum aftaná, at grunnaeftirlitið varð yvirtikið 1. januar 2008?

Í lógaruppskotinum frá 2007 hevur landsstýrið saman við danska eftirlitinum sagt, at tað skuldi verið brúk fyri 6 fólkom, okkurt til Vinnumálaráðið, og restin, gekk eg út frá, skuldi vera hjá Skrásetingini. Eg kenni ikki forsøguna annað enn tað, sum eg kann lesa mær til í skjølum gjörd tá, og mær vitandi er tað nakað, sum týðir uppá, at man ongantíð hevur gjørt eina meting um, hvat tað er av uppgávum í einum grunnaeftirliti.

Vit finga bert eitt hálvtt starvsfólk til hetta økið, og tað var til at taka sær av grunnaeftirlitinum, hvítvask, gjøgnumgongd av roknskapum í partafeløgum o.s.fr. Harafturat tók hetta starvsfólkið sær nógv av grannskoðaralóggávuni, sum var ein tung uppgáva.

Hvussu varð eftirlitið við grunnum skipað?

Altso lógin leggur upp til eitt defensivt eftirlit, men eg vil siga tað, tá eg nú sigi defensivt, so er tað eisini tí, at skrásetingin hevði so nógvar uppgávur, at man so at siga tók sær av teimum uppgávum, sum komu inn á borðið.

Defensivt eftirlit – tit logdu tykkum nokkso tætt upp at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen?

Tað er ringt at siga, hvussu tætt vit lögdu okkum. (Eg havi ikki verið í ES ofta, tí tað rakk tíðin ikki til, men starvsfólk á Skráseting Føroya hava verið har í ørindum, to ikki ofta, tað vóru pengar og tíð ikki til). Sjálvur havi eg helst bert verið har 2 ferðir, m.a. tá ið samstarvsavtalan var undirskrivað, og tvey starvsfólk hjá okkum vóru fleiri ferðir í Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, og tey úr ES vóru heruppi nakrar ferðir. Tey søgdu okkum, hvat var vigtugt, ikki bara um grunnaeftirlitið, tað var eisini

grannskoðarauppgávur, sum Erhvervs- og Selskabsstyrelsen segði var øgiliga umráðandi, at man fylgdi við í, og tað veit eg, at Skrásetingin brúkti nógva tíð uppá, har hugsi eg ikki um tað við lóggilding (tað var áðrenn og aftaná mína tíð har), tað var meira viðlíkahaldið av lóggávuni og reglunum, og tað at fylgja við á økinum, tað tók ganska nógva tíð - so tað er ringt at svara greitt, hvussu tætt vit lögdu okkum upp at ES.

Visti tú einki um, at tað vóru problemir við sparikassagrunnum í tínari tíð?

Eg haldi nógv av tí, sum er komið fram, tað er sæð í „bagklogskabens klare lys“, fyri tað skal eg ikki fráleggja mær okkara ansvar fyri at fremja eftirlit, men eg haldi nú, man skal síggja tað upp á tann mátan, at tað hendi ræðuliga nógv í bankaverðini frá 2007-2010. Tað mesta av tí var í regi av danska figgjareftirlitinum, og tað vil siga, at tað var nógv fokus upp á hasi tingini, men tað var ikki lagt upp til, og vit fingi ikki nakra ábending frá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen um, at vit kanska skuldu fara longri inn í hesi tingini, tó gjørdi vit eftir áheitan 2 kanningar av viðurskifti Grunninimum viðvíkjandi, sum eisini nevnt í skrivligum hoyringssvari.

Hovdu tit eina samstarvsavtalu við erhvervs- og selskabsstyrelsen?

Vit gjørdi eina samstarvsavtalu, meðan eg var har – tað tóku vit stig til, simpulthen tí, at tey, sum vóru á skrásetingini, høvdu ongar royndir við hesum. Men hatta var fyri at hjálpa okkum yvirhøvdur íi arbeiðnum hjá Skráseting Føroya – ikki bara í grunnaeftirlitinum, við hesum meini eg, at tað var ikki grunnaeftirlitið, sum var tann vigtigasta orsøkin til, at vit gjørdi avtaluna, tann vigtigasta orsøkin til, at vit gjørdi hatta har, var, at vit høvdu nakrar tungar lóggávur t.v.s. grannskoðaralóggávurnar og so hasa partafelaglóggávuna, og hevði skrásetingin fleiri uppgávur afturat.

Eik Banki er undir eftirliti av danska Figgjareftirlitinum, og Eik Grunnurin er undir eftirliti av føroyska grunnaeftirlitinum. Hovdu tit nakað samband við Figgjareftirlitið?
Nei, ikki sum eg minnst.

Var nakrantíð nakað samband við figgjarligt stöðufesti?

Eg haldi ikki í mínari tíð, at tað hevur verið tað, tað vil eg siga, hóast eg havi vánaligt minni, so trúgvi eg ikki, og eg trúgvi, at viss vit høvdu havt samband við figgjarligt stöðufesti, so hevði tað verið eitt notat um tað.

Vart tú við á fundinum í mars 2010, tá Eik Grunnurin biður um tilsøgnina frá grunnaeftirlitinum?

Nei, eg var burturstaddur tá, men sjálvt um eg ikki var har, so hevði eg ábyrgdina allíkavæl. Eg gangi út frá, at tá eg kom aftur, so hevur Kristin Balle fyrilagt tað fyri mær. Møguliga hevur hon eisini ringt til mín í sambandi við fundin – tað minnst eg ikki.

Men var hetta ikki upptikið sum eitt serligt mál?

Altso, eg giti, at hon hevur spurt seg fyri hjá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, og eftirtíðin hevur so eisini víst, sum eg havi skilt, at garantiurin var ikki orsök til, at grunnurin fór.

Hvorji kriterii skal grunnaeftirlitið taka, tá tað sigur ja ella nei til soverðið?

Vit skulu kanna, um tað er í tráð við lóggávu og viðtøkurnar. Hetta her kemur inn í einum forløbi við bankapakka 2, og har er bæði Fíggjareftirlitið inni, og tey hava havt Finansiell Stabilitet fyri at polstra bankarnar, og hetta var ein máti at polstra bankaverðina uppá, so hvat skuldi verið galiði tí? Viss eg hevði sitið sjálvur í tí støðu, so hevði eg sandsýnlígvís komið akkurát til somu niðurstøðu, sum hon (Kristin Balle) kom til.

Heldur tú tað hevði verið betri, um ábyrgdin fyri grunninum í hesum forinum lá hjá Finanstilsynet?

Sambært lógini skulu vit ikki fara inn í eina fíggjarliga meting, men tá ið vit hava eitt eftirlit við grunninum, sum umsitur stór virði, so burdi tað verið ein stovnur, sum hevði orku og sakkøn fólk til tað, og eg meini ikki, at tað er gott at býta ábyrgd, og tilsýnilátandi hevur Fíggjareftirlitið – tað veit eg sjálvandi ikki – ikki gjørt sær nakrar tankar um grunnin, teir hava sjálvandi gjørt sær tankar um bankan, tí teir fleiri ferðir hava verið inni og stillað krøv, sum eg havi skilt tað aftaná, men sum vit ikki vistu nakað um tá sum grunnaeftirlit. Eg eri bangin fyri, at hesin formurin stavar frá eini tíð, har man bara hugdi upp á grunnin sum nakað óskaðiligt og nakað, sum livdi sítt egna lív, men hann hevur í grundini verið ein aktivur leikari, um eg so má siga.

Ivaðist tú í, um tit vóru grunnamyndugleiki?

Eg havi ongantíð ivast í, at vit vóru grunnaeftirlit, tí eg gekk út frá, tá man yvirtekur 1. januar, 2008, so er ein avgerð um, at Skráseting Føroya skal vera tað.

Tú vart stjóri, tá tað varð yvirtikið?

Nei, eg bleiv ikki stjóri fyrr enn 8 mánaðir aftaná, tað var yvirtikið.

Tann fatan tú leggur fyri dagin tá, er tað tá meira um, hvat eftirlitið er fyri nakað, har er ein diskussión innanhýsis hjá tykkum við e-mails og við Vinnuáráðgjafaráðið?

Nei eg vil siga, at tað formella havi eg onga orsök til at brigsla Vinnuáráðgjafaráðnum, tí ein og hvør visti, at vit vóru myndugleiki, men tað er klárt, at orsakað av vánaligari fyrireiking vil eg siga tað, at Skrásetingin bæði áðrenn, eg var har, og aftaná hefur havt grund til at vera í iva um, hvat uppgávan egentliga var. Eisini tí eingin virði tað, tað var ikki sett pengar av til at seta fleiri fólk. Altso, man hevði ikki sett fólk, og man sigur, at man hefur fyrireikað tað í 2007, men eg siggi bert, at trinnir fundir hava verið, og so ger man eitt lógaruppskot um at yvirtaka – tað er tað. Tað haldi eg nú ikki er at fyrireika eitt so týðandi mál, sum vit nú kunnu siggja aftaná, tað má eg siga. Í oktober/ november 2008 fingi vit eitt hálvtt starvsfólk afturat. Men hetta var ikki nokk, tí at í arbeiðsuppgávunum var eisini grannskoðaralóggávan v.m., og hon tók sera nógva tíð.

Tá bankin fekk trupulleikar, tá arbeiði man upp á at fáa upployst garantiin, tí móguliga hevði man so móguleika at bjarga tí føroyska partinum. Luttók grunnaeftirlitið nakrantíð tá í samskiftinum við Figgjarmálaráðið ella onnur um tað at upploysa garantiin?

Viss Skrásetingin hefur verið við í tí, so er tað aftaná mína tíð, tað eri rættiliga sikkur í, tí eg trúgvi ikki, tað kom nakað serligt fram áðrenn – eg minnst tað upp á tann mátan, at tað bleiv ein øgilig skrivning longu í august, sum eg var farin frá í juni, um eftirlitið og tilsøgnina.

1.3.2. Skrivligt svar frá Tommy Petersen, dagfest 12. mars 2015 og sent umaftur 9. august 2015.

Tommy Petersen Seniorráðgevi í DANIDA og tænastráðgjafi í farloyvi frá Føroya Landsstýri Jerusalem.

Grein 19 nevndin Føroya Løgting Tórshavn.

Hoyringssvar:

Av tí eg havi fingið 2 sett av spurningum, eitt í januar og eitt í februar 2015, og av tí onkur av teimum yvirlappa, havi eg valt at svara nøkrum í einum og øðrum hvør sær.

Undirritaði Tommy Petersen, cand. jur., gjørdist 1. september 2008 stjóri á Skipaskráseting Føroya og Føroya Altjóða Skipaskráseting (FAS) og samstundis stjóri á Skráseting Føroya (SF).

Eg fór frá sum stjóri á SF juni 2010 í sambandi við, at mær var álagt at leggja skipaskrásetingarnar saman við skipaefirlitinum til Sjóvinnustýrið. Leiðslan av SF umfataði eisini grunnaefirlitið, sum sambært viðmerkingunum til L1 fra 2007 ætlandi skuldi leggjast til SF saman við fleiri øðrum nýggjum uppgávum, og anordning nr. 1113 fra 20. september 2007 var so heimildargrundarlagið undir eftirlitinum.

Tað sæst mær vitandi ikki nakrastaðni, at grunnaefirlitið v.m. formliga var lagt til SF, men helst er tað við tænastuordra fra VMR til stovnin álagt honum at umsita tey nýggju økini. Hetta má svarast av táverandi og núveranda leiðslu stovnsins.

Bakstøði:

SF hevði 1. januar 2008, tá ið grunnaefirlitið og fleiri aðrar uppgávur vóru yvirtikin sambært vinnulóggávuni fra 2007 við gildi frá 1. januar 2008, eina manning upp á ein lögfrøðing og 2 skrivstovufólk, sum einans, sum eg minnst tað, høvdu til uppgávu at gera skráseting av feløgum og kanna roknskapir. Harafturat var umfatandi grannskoðaralóggávan lögð til stovnin áðrenn, og mær vitandi, uttan eyka manning.

Í yvirtøkulógini fra 2007 er nevnt, at mett verður, at 5-6 starvsfólk kravdust afturat á SF og haruppið okkurt starvsfólk í VMR at halda lógarkervið viðlíka. Hetta gjørdist ongantíð veruleiki á SF, men fekk VMR mær vitandi 1 fólk afturat.

Í hesum sambandi skal vera nevnt, at tað í FR í yvirtøkumálum ikki er ókent, at hesi verða framd uttan ella við lítlari eyka manning og penum og uppgáurnar síðani umsitin av einum loyalum embætismannaliði. Og so var eisini í hesum føri.

Samanumtikið var eitt hálvtt starvsfólk seint í 2008 játtað til fleiri nýggjar (herundir økið „hvítvask“ summarið 2008) og verandi uppgávur, og ongin eyka játtan latin (til skeið og eftirútbúgving t.d.) til virkseimið. Áðrenn SF varð lagt til mín, leiddi lögfrøðingurin á SF tað dagliga arbeiðið vist nokk við tilvísing til annaðhvørt leiðaran av Kappingareftirlitinum ella

stjóran í Fjarskiftiseftirlitinum, sum tá var stjóri á øllum eftirlitsstovnunum í húsinum.

Tá undirritadi gjørdist stjóri 1. september 2008 var høvudsuppgáva mín at „endurstovna“ FAS, sum tá hevði livað eina stilla tilveru í nøkur r, og gjørdi eg beinanvegin við loyvi frá landsstýrinum lögfrøðingin til deildarleidara, soleiðis, at hann við tilvísing til mín leiddi og fordeildi dagliga arbeiðið í samráð við meg.

Tá ið SF seint í 2008 fekk tillutað tað ½ akademiska starvsfólkið afturat (helst tí at enn fleiri uppgávur vóru lagdar til hana so sum nevnda lóggáva um hvítvask v.m.) varð hetta starvsfólkið álagt at taka sær av stakroyndum av roknskapum, av hvítvask, av grunnaeftirliti (saman við deildarleiðaranum við tilvísing til mín og eftir avtalu við meg) og sera umfangandi grannskoðaralóggávuni, sjá mail frá Jógvan Thomsen, stjóra frá 11. oktober 2010.

Lagt skal verða afturat, at aðalstjórin í VMR, nakað aftaná, eg var settur, uttan um meg, eisini álegði nevnda hálva starvsfólki at gera arbeiði viðvíkjandi „Invest in the Faroes“, og skjeyt hann eisini um hetta mundið saman við VMR upp, at viðkomandi kundi vera til hjálpar í arbeiðnum at marknaðarføra FAS. Hetta seinasta noktaði eg tó fyri, og fekk eg seinni í mínum skeiði eisini loyst viðkomandi frá „Invest“.

Kann leggja afturat, at SF eina tíð eisini umsat part av alilóggávuni (eftirlit), men hetta var í mínari tíð, eftir okkara ynski, flutt til annan stovn.

Eg eri varugur við, at VMR í skrivi frá oktober 2010, aftaná eg var farin frá sum stjóri, var av tí áskoðan, at SF hevði nóg stóran lönarkarm at útvega sær neyðuga orku, og at stovnurin var inntøkufíggaður (frá gjøldum). Hetta sýnist at vera ein eftirrationalisering, tí ongin stjóri, hvørki eg ella fyrrverandi stjórin høvdu av hesara orsök atgongd til nakað „tag selv bord“, hvørki til at seta fólk ella nýta eyka pening til annað rakstralgigt endamá. Hóast ynski um fleiri fólk (í tráð við meting løgmans í lógaruppskotinum frá 2007) skal slíkt góðkennast av játtanarmyndugleikanum (mín fatan av reglunum), og nakað slíkt kom als ikki uppá tal. Hækkan av inntøkum er ábyrgd VMR's gjøgnum kunngerðabroyting, og kom hetta heldur ikki upp á tal í hesum føri, og havi eg ei heldur í øðrum stjórstørvum kent, at hetta (at hækka gjöld) varð populert í politiska umhvørvinum. Við øðrum orðum „there are no free rides“ í føroysku játtanarskipanini.

Undrist í hesum sambandi um svar frá landsstýrismanninum (skjal

10/00527 fra 27. januar 2015), har hann sigur, at 2 fólk skuldu setast afturat á SF, tá ið hugsað verður um, at hann sjálvur vísir til meting løgmans frá 2007, sum er 5-6 starvsfólk haruppið okkurt til VMR. Í sama skrivi sigur hann, at 1 fólk varð sett afturat á SF desember 2008 til uppgávnar. Skal einaferð afturat gera vart við, at hetta var bert hált fólk (sjá omanfyri).

At SF gjøgnum hennara avtalu við ES hevði óavmarkaða atgongd til ráðgeving og hjálp, sum nevnt av VMR í sama skrivi frá oktober 2010, er heldur ikki rætt (sjá niðanfyri).

Skipanin var annars soleiðis, at hálva starvsfólkið var málsviðgeri viðvíkjandi grunnaeftirliti o.ø. saman við deildarleiðaranum við tilvísing til stjóran. Henda skipan var gjørd við tænuordu frá mær seint í 2008 aftaná, at viðkomandi starvsfólk um tað mundið var sett.

Grunnaeftirlitið sum stovnur var sjálvandi partur av SF undir mínari leiðslu.

Spurningar

Spurningarnar 1-3 frá 12. januar 2015 og spurningurin um leiðreglur frá 16. februar 2015 verða svaraðir í einum.

Hvørjar uppgávar stovnurin røkti viðvíkjandi vinnurekandi grunnum í tygara stjóratíð

Tygara uppfatan av grunnaeftirlitsuppgávu

Tað dagliga arbeiðið – herundir sambandið og samstarvið við Erhvervs- og Selskabsstyrelsen

Høvdu tit nakrar leiðreglur um, hvussu arbeiðið skuldi gerast?

Stovnurin røkti eftir førimumi (sjá undir „Bakstøði“) tær uppgávar, sum nevndar eru í lóggávuni, so sum at kanna áheitanir frá fólkum um viðurskifti hjá m.a. Eik-grunninum, sum tey hildu vera illgrunasom. Orsakað av manglandi serfrøði og starvsfólkaorku (sjá omanfyri) var hetta eftirlitið í høvudsheitum defensivt, t.v.s. at vit tóku mál upp til kanningar, tá ið vit fingur áheitanir um tað frá einstaklingum ella øðrum.

Tað skal í hesum sambandi leggjast dentur á, at tað bæði í skrivum frá VMR og í kanning frá Annfinni Hansen, advokati, frá oktober 2010 er fastsligið, at eftirlit stovnsins er eftirfylgjandi og í høvudsheitum eitt legalitetseftirlit eftir áheitan, og úttalar advokaturin í hansara niðurstøðu, at SF hevur útint sítt eftirlit/givið tilsøgn í samsvari við lógina, og at avgerðin um tilsøgnina til grunnin í mars 2010 var í lagi, tó at notatskyldan er ikki útint nøktandi. Eisini verður staðfest, at SF í útgangspunktinum

skal byggja sínar avgerðir upp á tað tilfarið, sum er til taks herundir eventuellar viðmerkingar til roknskap(ir) frá grannskoðaranum.

Vart skal verða gjørt við, at grannskoðarin hevði ikki gjørt viðmerkingar í hansara frágreiðing, sum elvdi til nærri kanningar. Leggjast kann afturat, at hansara frágreiðing var ikki tøk, tá ið tilsøgnin var givin.

Dagliga grunnaarbeiðið var skipað soleiðis, at hálví málsviðgerin tók ímóti málunum og fyrireikaði tey í tøttum samstarvi við deildarleiðaran. Stjórin var altíð kunnaður um slík mál, og avgjördu vit síðani saman á fundi, hvussu arbeiðið skuldi skipast millum tær báðar á SF. Tá ið týðandi avgerðir, annaðhvørt í málsviðgerðini, ella tá ið eitt mál var liðugt kannað, skuldu takast, er tað mín fatan, at stjórin altíð var við í tí. Fundir við t.d. Eik luttók stjórin í øllum førum í (uttan tí fundinum, har garantiurin var loyvdur sjá niðanfyri), sum eg minnst tað, men havi eg ikki tilfar frá øllum fundum.

Kanningar vóru gjørdar við uttanhýsis serfrøði frá advokati, og fekk SF í ávísan mun loypandi ráð og vegleiðing frá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen (ES) í DK sambært skrivligari avtalu millum ES og SF, sjálvst um grunnaeftirlit ikki spesifikt er nevnt í henni. Hendan avtalan varð gjørd eftir áheitan frá undirritaða og tænti okkum í nógvum førum væl, hóast mark var fyri, hvussu nógv SF kundi trekkja upp á ES uttan at gjalda. Og sum nevnt fekk SF ikki eyka figgjarorku til nýggju uppgávarnar.

Samstarvið við ES, har SF starvsfólk onkuntíð vóru í DK fyri at leita sær ráð og vegleiðing, og har ES nakrar ferðir sendi starvsfólk higar, var gott, men sjálvandi avmarkað til, hvat ES helt seg kundi lata av starvsfólkátimum, t.v.s. at samstarvið var „ad hoc“ merkt.

Nevnast kann í hesum sambandi, at SF sum grunnaeftirlit, sum er ymiskt frá einum figgjareftirliti, sum er danskt øki, mær vitandi ongan tíð fekk kunning/henvendilsir frá danska figgjareftirlitinum um støður í føroyskum grunnum og bankum. Slík vitan um danskar bankar og grunnar varð latin ES regluliga, sum eg skilji. Tá ið eg nevni, at SF ikki er figgjareftirlit, so er tað við tilvísing til, at man ofta í fjølmiðlunum tá sýntist at hava hesa uppfatan, og at tað á sama hátt eisini sýntist, sum summir politikarar hildu tað.

Eftirlitshendingar viðvíkjandi Eik grunninum vóru mær vitandi framdar í teimum førum, har SF fekk áheitanir frá fólki annaðhvørt beinleiðis ella gjøgnum ES (í einum føri haldi eg), ella um SF helt tað vera neyðugt.

Kanningar, gjørdar av SF við uttanhýsis serfrøði, hava mær vitandi

ikki verið kritiseraðar hvørki til innihalds ella viðvíkjandi avgerðum tiknar, grundaðar á hesar.

Minnst ikki, at leiðreglur vóru gjørdar áðrenn mína stjóratíð, hvørki av SF ella VMR, sum er vanligt, tá ið nýggj lóggáva verður viðtikin/ yvirtikin.

Reglurnar fyri arbeiðið vóru, sum eg minnst tað, gjørdar í fundarformi í konkretum forum, og eisini vóru arbeiðsuppgávurnar generelt viðgjørdar, men arbeiðsorkan var ikki hildin at vera til at fáa slíkar reglur festar upp á blað, og frá VMR minnst eg ikki, at slíkar komu. Helst hevur aðalráðið heldur ikki hildið seg at hava orku til hetta. Um nevndin hevur tilfar, sum lýsir hetta, vil eg fegin síggja tað.

Tó vóru onkuntíð fyrispurningar frá SF til ES og svar frá ES um, hvussu tey lögdu teirra eftirlit til rættis, men var neyðuga orkan at fylgja slíkum ella verandi donskum kunngerðum í øllum ei heldur til taks.

Nevnast kann í hesum sambandi, at sera professionella embætisverkið í ES og figgjareftirlitinum, hóast neyðugar resursir, ikki heldur megnaðu at forða fyri vanlukkuligum hendingum í donskum grunnum, nettupp tí eftirlitið í útgangsstøðuni er eftirfylgjandi, og gjørdi konstruktiónin við samanfall av nevndarlimum eisini eftirlitið meira torført, og skilji eg, at hetta eftirfylgjandi er broytt bæði í DK og FR.

Spurningur 4 í skrivi frá 16. februar 2015

Tú førir í teldupostsamskifti við stovnin í oktober 2010 m.a. fram, at danskur ráðharri eftir lógini var grunnamyndugleiki:

- a. Visti tú hetta, tá tú tók við sum stjóri, ella vart tú varugur við hetta í tínari stjóratíð?
- b. Visti tú annars í tínari stjóratíð, at eingin formlig delegatióin av grunnamyndugleikanum var komin frá Vinnumálaráðnum?

Mín viðmerking skal ikki uppfatast sum um, at SF ikki var grunnamyndugleiki, heldur sum ein ávísing til, at landsstýrið mær vitandi ikki í mínum tíðarskeiði sum stjóri, sum nevnt í viðmerkingunum til yvirkulógina, hevur gjørt nakað uppskot til lótingslóg.

Tá ið eg tók við sum stjóri, hevði eg fatanina av, at SF var grunnamyndugleiki, og gekk eg út frá, at øll formlig viðurskifti vóru fingin í lag, tá ið yvirkulokan fór fram.

Spurningur 5 í skrivi frá 16. februar 2015

Í mars 2010 gav Skráseting Føroya Eik Grunninum loyvi eftir § 21, stk. 3 í lógini um vinnurekandi grunnar at innistanda fyri, at P/f Eik Banki altíð skuldi lúka hægsta solvenskrav.

- a. Í hvønn mun vart tú við í viðgerðini og avgerðini í hesum máli?
- b. Varð eftirfylgjandi í tónari stjóratíð tosað aftur um hetta mál á stovninum?

Sambært tí skipan vit høvdu grunnaeftirliti viðvíkjandi (sjá omanfyri) skuldi eg hava verið uppií viðgerðini, men aftaná eg hevdi sent tykkum fyrsta skrivliga hoyringssvar, havi eg frá VMR fingið innlit í eitt skjál afturat - ein mail fra mær, har eg knýti nakrar viðmerkingar til blaðgrein, sum annars handlar um evni, tit ikki hava sett mær spurningar um, og síðst í mailinum havi eg eina viðmerking um fundin, har tilsøgn var givin (við reyðum aftaná greintekstin). Viðmerkingin er svar uppá, hví Kristin Balle einsamøll skrivaði undir tilsøgnina, og var tað m.a. tí, at eg frá 28. februar til 10. mars 2010 var á tænastuferð í Noregi og í feriu í Miðeystri (Jerusalem) um tað mundið, tá ið tilsagnarfundurin var. Hetta kann skjálprógvast við ferðaavrokningum frá Gjaldstovuni. Skipanin, tá ið eg var burtur meira enn eina viku, var, at Kristin var settur stjóri á SF. Tað útihýsir tó ikki, at hon hevur ráðført seg við meg um telefon ella aðrar vegir, og kann eg ikki hugsa mær annað enn, at vit hava viðgjørt tilsøgnina eftirfylgjandi. Tað hevði verið natúrligt. Skjalið, eg vísi til, er jr.nr. 10/00527/53, sum nevndin mær vitandi eisini hevur fingið frá VMR.

Lagt kann vera afturat, at tíðarneyð var *ein* grundgeving til manglandi kanningar í tilsagnarmálinum. Frágreiðingin, sum umboð fyri grunnin góvu SF á fundi, var ein onnur grundgeving. Men ikki minst hevði tað týdning, at luttøkan í Bankapakkanum var eitt alment skipað bjarg-ingartiltak.

Eik var nógv umtalað mál í fjølmiðlunum, so helst hava vit tosað um tað, og tað framgongur av skrivunum frá VMR oktober 2010, at eg havi verið á fundi hesum viðvíkjandi tá. Spurningurin um støðuna hjá innskjótarunum, sum er umtalaður í nevndum skrivum, var ikki partur av grundgevingini hjá SF um at geva tilsøgn í mars 2010, men var spurningur, sum av misgávum var reistur orsakað av nógvu fjølmiðlaumrøðuni í september/oktober 2010.

Hetta er fyribils, hvat eg fáí svarað skrivliga, og nevndin er sjálvandi vælkomín at stilla útdýpandi spurningar.

Somuleiðis skal eg heita á nevndina at halda fund við undirritaða, tá ið eg í privatum ørindum eri í FR 7. og 8. apríl í ár.

Skal at enda umskylda, at eg ikki nýti allar føroysku stavirnar, men teldan hjá mær rúmar bara enskar, arabiskar og hebraiskar stavir. (Hetta er rættað í nevndini)

Vinaliga

Tommy Petersen

Wadi al Joz, Jerusalem, 12. mars 2015

1.4. Eyðfinnur Jacobsen, granskingarfólk

Var á fundi í § 19 nevndini tann 28. januar 2015.

Kanst tú greiða frá títum leikluti í hesum máli.

Eg varð tilnevndur av Skráseting Føroya at gera eina gransking av Eik Grunninum. Tann granskingin bleiv ongantíð ordiliga liðug, tí Løgtingið vildi ikki játta peningin til at gera hana fyri, men hinvegin so gjørdi eg eina partvísa kanning, sum tit hava fingið. Arbeiðið bleiv steðgað tvær til tríggjar ferðir, so tað fór nógv spilltíð eisini. Men henda partvísa kanningin bleiv latin Skráseting Føroya fyrst í desember í 2013.

Hevði tú trupulleikar við at fáa tilfar frá Eik Grunninum?

Ikki vanliga, men tað var okkurt, sum eg ongantíð fekk, hóast biðið varð um tað. Tað var innanhýsis grannskoðara frágreiðingar frá teimum fyrstu árunum hjá grunninum, sum eg ikki fekk.

Hvussu nógv hevði oll kanningin kostað?

Tað var tað nokk eingin, ið visti. Men Skráseting Føroya var komin við einum tali á 1,5 mió. kr., sum tey mettu, at hon kom at kosta. Henda kostnaðarmetingin var nokk á einari góðari leið. Eg meti, at kanningin hevði tikið umleið eitt ár at gjørt.

Hendan ávegis kanningin hjá tær snúði seg nokkso nógv um roknskaparlig viðurskipti og konsernroknskap?

Ja, tað er tann fyrsti parturin. So vítt eg minnst mína egnu frágreiðing, so vísir hon, at um teir høvdu avlagt roknskap soleiðis, sum teir burdu

havt gjört, so hevði man havt sæð tað eini tvey trý ár frammanundan, at tað var galið.

Tosaði tú nakað serligt við teir Eik-menninar?

Eg bað um tilfarið frá bústjóranum hjá Eik Grunninum, og vit gjørdur vart við tað í Skiftirættinum, áðrenn tann endaligi bústjórin bleiv valdur, at alt skjalatilfarið hjá grunninum skuldi varðveitast, tí ein gransking fór at verða sett í verk. (Grunnurin skuldi frásiga sær rættin til øll skjøl, og at tey skuldu varðveitast.)

Bústjórin gav mær rætt til at fara beinleiðis til núverandi stjórnarskrivaran í Eik. Hon hevði atgongd til skjalagoymsluna, og eg fekk tey skjølini, sum eg bað um, frá henni. Eg hevði ta fatan, at tað var hon, sum hevði goymsluna um hendi, men ta eina skjalið fekk eg ongantíð, hóast eg bað um tað rættiliga nógvar ferðir og yvir eitt tíðarskeið á eitt til tvey ár.

Hugsaðu tit nakrantíð um, at málið var fyrnað?

Ja, og eg meini eisini, at eg gjørdi vart við tað yvir fyri Skrásetingini, at tað var týðningarmikið, at granskingin slapp at halda fram, tí at málið kundi fyrna.

Um tikið verður saman um tína kanning, so tekur tú fyrivarni í rættiliga stóran mun yvir fyri tí, sum tú hevur skrivað

Ja, tað er tí, eg ikki havi havt móguleika at kanna tað til fulnar.

Skal tað skiljast soleiðis, at man ikki skal lesa títt granskingarálit sum nakað endaligt sum nakað, man skal taka støðu útfrá?

Ja, eg tók støðu til hasi viðurskiftini út frá tí tilfari, eg hevði atgongd til. Um eg skuldi farið at mett, um lánini vóru íverksett, og um tey verða til tap, so skuldi eg niður í roknskapirnar.

Hvorji onnur viðurskifti hevði tú serliga lagt vekt á, um kanningin hevði hildið fram?

Tað næsta stigið hjá mær tað hevði verið at farið djúpri inn í roknskapirnar og undirliggjandi skjøl. Tað hevði eg gjørt við hjálp frá einum grannskoðara, tað var allatíðina inni í myndini, at eg skuldi hava móguleika at søkja hjálp frá fakligum førleikum.

Tað vil siga, at tú gjørdi einki víðari fyri at fáa spurningarnar svaraðar?

Nei tað, sum eg gjørdi, var, at eg sendi frágreiðingina til hoyringar soleiðis, at teir høvdu móguleika at svara.

Fekst tú nakað svar upp á hoyringarnar?

Eg fekk bert svar frá Odd Bjellvåg, og hann sendi so eisini okkurt tilfar, sum fyri so vítt eisini var relevant.

Av tí, at eykajáttanin varð samtykt so seint í 2011, vórðu bert brúktar kr. 185.000 av teimum kr. 500.000, sum vórðu játtadar. Men hóast hetta, verður peningur ikki settur av í figgjárlógaruppskotinum fyri 2012. Kunnaði tú ikki Vinnumálaráðið ella Skrásetingina um, at bert ein partur av játtanini varð brúktur, og at meira peningur mátti setast av?

Eg kunnaði Skráseting Føroya, sum var mín klientur, væl og virðiliga um alt, sum fyrigekk.

Tú segði, at tú vart nokkso varðin við niðurstøðum, tí tú manglaði kunning. Skal tað skiljast soleiðis, at tú innast inni ert þúra greiður í tí, sum tú skrivar, men fyri ein góðan ordans skyld, so skrivar tú tað runt?

Tær niðurstøður, sum eg komi til, eri eg sannførdur um, eru rættar. Og tað er eisini í tráð við tað, sum Carsten Fode skrivaði um EBH-grunnin. Men mínar niðurstøður eru gjørdar við tí fyrivarni, at nýggjar upplýsingar kunnu koma fram, um man fer longur niður í tilfarið.

Hvussu var við rindanini av kanningini?

Grunnarnir skulu gjalda, og tað gera teir eisini so leingi, sum teir eru á lívi. Trupulleikin er, at vit høvdu ein grunn, sum knappliga fór á heysin. Um kreditorarnir í grunninum - tað var bara Eik Banki núverandi - um hann hevði sagt ja, so hevði man kunnað gjørt tað.

Ja, hann avísir tað og velur so at gera seg til einasta kreditor?hegur man ikki kannað, hví so er?

Nei, tað er eingin ivi um, at verandi Eik Banki var ikki serliga glaður fyri hasa kanningina og vildi bara hava grunnin lukkaðan - ongantíð for skjótt.

Tú nevni, at dispositionin, tá núverandi Eik Banki yvirtekur allar ognir í grunninum - at tað nokk er í lagi?

Ja, eg havi lisið tað ígjøgnum, men ikki so gjølliga, at eg tori at siga nakað við vissu, men tað sær út til at vera í lagi.

Út frá lógini um vinnurekandi grunnar, so skulu ekstraordinerar dispositionir í einum

grunni góðkennast av grunnamynduleikanum, áðrenn tær verða framdar. Vildi tú ikki ómíðilbart hildið, at tá allar ognir eru æhendadaðar, so er tað ekstraordinert?
 Jú, eg meini, at tað málið var til viðgerðar hjá Skrásetingini.

So tú heldur, at Skrásetingin hevur góðkent?

Um teir hava góðkent tað við einari beinleiðis skrivligari góðkenning, ella at tað ongantíð kom so langt, tað minnst ikki.

1.5. Johan Dahl, landsstýrismaður í vinnumálum

Var á fundi í § 19 nevndini tann 29. januar 2015.

Kanst tú siga eitt sindur um tína politisku bakgrund?

Eg bleiv fyrstu ferð valdur á ting í 2002 fyri Sambandsflokkin. Eg havi verið landsstýrismaður í vinnumálum síðani 26. september 2008.

Gjordi Vinnuáráðið sær nakrar tankar um grunnaeftirlitsarbeiðið, tá vinnugrunnalógin varð yvirtikin?

ABC- samgongan 2004-2008 ynskti at yvirtaka vinnufelagalógirnar – partafelagslógina, smápartafelagslógina, lógina um vinnurekandi grunnar, lóg um ávisar vinnurekandi fyrítøkur – og ársroknskaparlógina, og tilgongdin at yvirtaka málsøkini fór fram undir tí samgonguni. Sambandsflokkurin var við í ABC-samgonguni, tá sat eg í Tinginum og hevði sostatt ikki ávirkan sum landsstýrismaður á tilgongdina.

Í sambandi við yvirtøkuna vórðu hesi viðurskifti umhugsað:

Lógargrundarlagið skuldi verða dagført áðrenn yvirtøkuna samsvarandi við donsku lóggávuna á økinum.

Allar vinnufelagalógirnar, partafelagslógina, smápartafelagslógina, lógina um vinnurekandi fyrítøkur, lógina um vinnurekandi grunnar, umframt ársroknskaparlógina vórðu dagfórðar í 2007. Ein embætisbólkur við føroyskum og donskum embætisfólki fyrireikaði dagføringina av lóggávuni. At lóggávan varð dagfórð samsvarandi donsku lóggávuni lætti um yvirtøkuna, bæði tí tað við hesum ikki varð neyðugt eftir yvirtøkuna at gera nýggjar lótingslógir á økinum, og at fyrstingarlígr praksis hjá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen kundi halda fram eftir yvirtøkuna soleiðis, at Skrásetingin í síni umsiting av grunnamyndugleikanum kundi stýðja seg til hesa praksis, umframt at hetta eisini fór at gera tað lættari at

samstarva við Erhvervs- og selskabsstyrelsen (nú Erhvervsstyrelsen), um at veita ráðgeving o.a.

Vinnufelagalóggávan skal áhaldandi vera í samsvari við altjóða menningina og vinnufelagalóggávuna í grannalondunum, t.v.s. tey krøv, sum ES/EBS setir sínum limalondum.

Føroyar eru ikki limur í ES/EBS, og orsakað av, at vit bert hava lítt umstingarlíga orku, so hava vit avmarkaðar møguleikar at fylgja altjóða gongdini. Tí var tað hugsanin, at tað skuldi fáast í lag eitt samstarv millum føroyskar og danskar myndugleikar um dagføring og viðlíkahald av lóggávuni.

Uppgávuvýtið millum Vinnumálaráðið og Skráseting Føroya var soleiðis, at Vinnumálaráðið skuldi hava uppgávuna at gera uppskot til lógir og gera kunngerðir. Skráseting Føroya skuldi hava uppgávuna at umsita (taka konkretar avgerðir móttvegis fyrítøkunum).

Grunnamyndugleikin skuldi leggjast til ein skikkaðan stovn. Skráseting Føroya umsat longu frammanundan skrásetingarmyndugleikan viðvíkjandi vinnurekandi fyrítøkum, heruppi vinnurekandi grunnar, og hesin stovnur var tí væl skikkaður til eisini at taka sær av grunnamyndugleikanum.

Tørvur var á hjálp frá Erhvervs- og selskabsstyrelsen í.s.v. umstíting av grunnamyndugleikanum, t.d. undirvísing í reglunum, upplýsing um lógatulkning og upplýsing um praksis.

Áðrenn yvirtøkuna kundu avgerðir, sum Skráseting Føroya hevði tikið sum skrásetingarmyndugleiki, kærast til Erhvervsankenævnet. Við yvirtøkuni av vinnufelagsrættinum og ársroknskaparøkinum misti Erhvervsankenævnet málsræðið, og við løgtingslóg nr. 17 frá 8. mai 2008, løgtingslóg um Vinnukærunevnd, og kunngerð nr. 78 frá 28. august 2008 um Vinnukærunevnd varð nýggjur kærummyndugleiki stovnsettur.

Her kann nevast, at avgerðir, sum Skráseting Føroya hevur tikið sum grunnamyndugleiki, ikki kunnu kærast til annan fyrisitingarlígan myndugleika, men kunnu leggjast fyri dómstólarnar.

Skrásetingin hevur forklárað fyri okkum, at tey, tá hettar her bleiv yvirtikið, tá meintu tey ikki, at tað fylti so nógv hettar her við grunnaeftirliti. So tit hava ikki áðrenn 2010 verið varug við, at tað kanska var eitt problem í hesum?

Nei slett ikki, eg trúgvi ikki, at nakar helt tað yvirhøvu. Altso, tað eru

hasi 8 feløginu, sum eru vinnurekandi grunnar, og Eik Grunnurin var ein av teimum, vit hava ikki givið okkum meira far um tað. Eftirlitið við hesum er eitt sovorðið legalitetseftirlit, tað er ikki sum figgjartiligt eftirlit við bankunum ella Tryggingareftirlitið. Tað er eitt legalitetseftirlit, eitt skriviborðseftirlit, sum hyggur at roknskapum, kannar um tað er í lagi, viðtøkur o.a.

Varð meting av møguligum figgjartorvi gjord í sambandi við yvirtøkuna?

Ja, metingin, sum varð gjord, framgongur av viðmerkingunum til lögtingsmál nr. 8/2007: Uppskot til lögtingslóg um broyting í lögtingslóg um ræði á málum og málsøkjum (Yvirtøka av málsøkjunum vinnufeløg, vinnugrunnar og ársroknskaparlóggávu).

Mett varð, at yvirtøkan av málsøkjunum hevði ikki við sær útreiðslur fyri landskassan ella kommunurnar uttan útreiðslurnar, sum standast av umsitingini av lóggávuni, sum vórðu mettar til 3- 3,5 mió. kr. árliga. Tá varð mettt, at tað fór at verða tørvur á at seta 5- 6 starvsfólk afturat orsakað av yvirtøkuni, sum skuldu setast hjá Skráseting Føroya at umsita lóggávuna og í Vinnumálaráðnum at halda lóggávuna viðlíka.

Skráseting Føroya var longu, tá yvirtøkan varð framd, skrásetingarmyndugleikin í Føroyum, og tí varð ikki neyðugt at stovnseta ein nýggjan skrásetingarmyndugleika í sambandi við yvirtøkuna, og grunnamyndugleikin skuldi eisini leggjast til Skrásetingina.

Av játtanini fyri 2008 til Vinnumálaráðið vóru uml. 900 tkr. til vinnufelagsøkið. Eitt nýupprættað starv til hetta økið varð sett í 2008. Ætlanin var at seta eitt fólk afturat í 2009 til at viðlíkahalda økið, men av tí at játtanin til Vinnumálaráðið bleiv skerd, varð henda ætlan slept.

Skráseting Føroya, sum hevði tørv á 2 fulltrúum at umsita yvirtiknu lóggávuna, setti eitt fólk til hetta í desember 2008. Viðmerkjast kann, at virkseimið hjá Skráseting Føroya verður figgjað við skrásetingargjöldum, og viðførir setanin av einum fulltrúa sostatt ongar útreiðslur fyri landskassan. Fyri at figgja øktu arbeiðsbyrðuna hjá Skráseting Føroya, hevur verið neyðugt at hækka gjøldini.

Sum nevnt varð nýggjur kærmyndugleiki settur á stovn. Av viðmerkingunum til uppskotið, lögtingsmál nr. 161/2007: Uppskot til

løgtingslóg um Vinnukærunevnd, sæst, at útreiðslurnar til raksturin av Vinnukærunevndini vórðu mettar til 800 tús. kr./ár, harav 550 tús. kr. eru lønarútreiðslur til starvsfólk á Føroya Kærustovni, sum skal vera skrivstova hjá nevndini, 200 tús. kr. til samsýning til formann og nevndarlimir og aðrar útreiðslur upp á 50 tús. kr., umframt stovningarútreiðslur upp á 60 tús. kr.

Hvussu handfór Vinnuáráðið sjálva yvirtøkuna?

Yvirtøkan varð avtalað í samgonguskjalinum hjá ABC- samgonguni. Bjarni Djurholm var tá landsstýrismaður í vinnuárum, og hann skuldi fremja tað, sum avtalað varð.

Í juni 2007 var fundur millum danska búskapar- og vinnuáráðharran, Bendt Berntsen, og Bjarna Djurholm, landsstýrismann í vinnuárum, viðvíkjandi yvirtøkuni av málsøkjunum. Við á fundinum vóru eisini føroysk og donsk embætisfólk.

Landsstýrismaðurin setti á fundinum fram ynski um, at danskir myndugleikar eftir yvirtøkuna kundu veita føroyingum hjálp at halda lóggávuna viðlíka, og at veita hjálp í sambandi við umsiting av lóggávuni. Eftir uppskoti frá landsstýrismanninum varð avgjørt á fundinum, at tað skuldi setast ein embætismannabólkur at fyrireika yvirtøkuna.

Fundur var í Tórshavn 16. juli 2007 ímillum embætisfólk frá Erhvervs- og selskabsstyrelsen, Vinnuáráðnum og Skráseting Føroya. Á fundinum varð arbeiðssetningurin nágreinaður, og niðurstøðurnar vóru m.a.:

At uppgávarnar hjá grunnamyndugleikanum skuldi kortleggjast og lýsast, og at embætisfólk í

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen skuldi gera upprit um hetta.

Á fundinum varð upplýst, at Skráseting Føroya skuldi vera grunnamyndugleiki eftir yvirtøkuna. Nevnt varð, at lóggávan eigur at verða broytt soleiðis, at tað framgongur, hvør er grunnamyndugleiki eftir yvirtøkuna, men at hetta ikki hevur skund, tí tann spurningurin verður loystur við tulkning. Tað skuldi lýsast, hvussu donsku myndugleikarnir kundu veita hjálp í.s.v. umsitingina av grunnamyndugleikanum. Hjálpin kundi verða veitt sum generell vegleiðing, men ikki við at ítökilig mál vórðu lögð fyri donsku myndugleikarnar. Tað skuldi gerast uppskot til samstarvsavtalu. Arbeiðið skuldi vera liðugt miðskeiðis í september 2007.

Í embætisbólkinum vóru Grethe Krogh Jensen, Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, Jytte Heje Mikkelsen, Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, Sørin Pram Sørensen, Vinnumálaráðið, Terje Sigurðsson, Skráseting Føroya, og Kristin Balle, Skráseting Føroya.

4. september 2007 legði lögmaður, Jóannes Eidesgaard, fyrri tingið uppskot til lögtingslóg um broyting í lögtingslóg um ræði á málum og málsøkjum (Yvirtøka av málsøkjunum vinnufeløg, vinnugrunnar og ársroknskaparlóggávu), lögtingsmál nr. 8/2007. Tá var ávegisfrágreiðing skrivað, men frágreiðingin varð ikki gjørd liðug eftir tað.

Avtala um ráðgeving og samstarv varð í 2009 gjørd millum Erhvervs- og selskabsstyrelsen og Skráseting Føroya. Avtalan inniheldur m.a.:

„Løbende orientering om aktuelle og påtænkte EU-initiativer på alle for Skráseting Føroya relevante lovområder og om danske overvejelser og lovforslag i den forbindelse. Dette kan f.eks. ske ved, at der afholdes et eller flere møder om året. Endvidere sender EOGS løbende kopier til de færøske myndigheder, når lovforslag m.v. sendes i høring, henholdsvis fremsættes og vedtages.

Kurser for færøske embedsmænd i nye regler. Her tænkes såvel på kurser af mere teoretisk karakter som på kurser af praktisk karakter for medarbejdere ved Skráseting Føroya.

Oplysning om lovfortolkning. Her tænkes på bistand til generel fortolkning af en given regel og EOGS praksis i forbindelse hermed.

Der udpeges kontaktpersoner hos de færøske myndigheder og EOGS, som formidler samarbejdet i praksis.“

Hví stendur danskur ráðharri framvegis sum grunnamyndugleiki í lógini?

Eftir yvirtøkuna, og áðrenn nýggj lögtingslóggáva er gjørd á økinum, galda tær av umrøddu lógum, sum eru í gildi, framvegis sbrt. yvirtøkulógini § 5 jbr. heimastýrislógarinnar § 13.

Løgfrøðiliga er ikki neyðugt, hóast tað hevði verið betri, at heimildir, sum liggja hjá donskum ráðharra, verða fluttar landsstýrismanninum við at broyta lógina, tí tær heimildir og skyldur, sum liggja hjá donskum ráðharra í grunnalógini, verða við yvirtøkuni av sær sjálvum fluttar avvarðandi føroyskum landsstýrismanni, sbrt. ræðislógini § 2, tá ið økið verður yvirtikið.

Landsstýrismaðurinn í Vinumálum gav í 2010 boð um, at grunnalóggávan skuldi hava hoga raðfesting. Hvi er einki hent á tí okinum enn?

Í 1988 varð lóg um bankar og sparikassar (nú lov om finansiel virksomhed) broytt soleiðis, at tað gjørdist møguligt hjá sparikassum at umskipa seg til partafeløg.

Vanligasta modelið var sonevnda grunnamodellið, har tað í sambandi við umskipanina verður stovnað eitt partafelag, sum víðariferir sparikassafyrirkuna, umframt ein sjálvstøðugur vinnurekandi grunnur, sum fær partabrøv svarandi til nettoognina, sum var í fyrrverandi sparikassanum.

Eftir hesi lóggávuni var tað eitt krav, at nevndarlimirnir í sparikassapartafelagnum skuldu tilnevna og vera meirilutin av nevndarlimunum í sparikassagrunninum. Hetta hevði við sær, at nevndin í grunninum ofta var identisk við nevndina í sparikassapartafelagnum. Hetta varð mettt at vera ein av orsökunum til, at tað í fleiri førum manglaði fokus á skylduna hjá nevndini í grunninum at røkja áhugamál grunsins, óheft av áhugamálunum hjá sparikassapartafelagnum.

Undir figgjarkreppuni í 2008-09 høvdu nógvir danskir sparikassagrunnar stór tap, tí grunnarnir, ið høvdu viðvirkað í transaktiónum hjá atknýttum peningastovnum, sum vóru transaktiónir við stórum váða, og sum ikki vóru til marknaðartreytir. Í fleiri førum var greitt, at ræðið hjá peningastovninum yvir grunninum var nýtt til at geva peningastovninum fyrimunir til skaða fyri grunnin.

Í 2011 var lov om finansiel virksomhed tí broytt í Danmark soleiðis, at lógarkravið um, at nevndarlimirnir í sparikassapartafelagnum skuldu tilnevna og vera meirilutin av nevndarlimunum í sparikassagrunninum, var strikað. Samstundis varð ásett, at limir í nevndini ella starvssett í sparikassapartafelagnum ikki kunnu tilnevna ella vera meirilutin í sparikassagrunninum.

Nevndu broytingar í lov om finansiel virksomhed og í lov om visse erhvervsdrivende virksomheder eru eisini framdar í Føroyum.

Harumframt arbeiðir Vinnumálaráðið við at gera nýggja lóg um vinnurekandi grunnar. Broytingarnar skulu m.a. skapa størri gjøgn-umskygni um leiðsluna, heruppi um lön og samsýning, og seta størri krøv til grannskoðaran. Ætlanin er at leggja uppskot fram í komandi tingsetu.

Nær fekk Vinnumálaráðið fyrstu ferð kunnleika um, at Eik Grunnurin møguliga var í vanda?

Síðst í september 2010 var greitt, eftir at Fíggjareftirlitið hevði kravt fleiri niðurskrivingar í bankanum, og at bankin skuldi hava nýggjan kapital fyri at fáa loyvi at halda fram við bankavirkseminum, at eisini Eik Grunnurin var í vanda.

Tók Vinnumálaráðið nokur stig í tí sambandi ella eftirfylgjandi?

28. september 2010 varð Vinnumálaráðið kunnað um, at Skráseting Føroya vendi sær til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen at biðja um ráðgeving um, hvussu Skrásetingini skuldi fyrihalda seg í tílikum førum.

4. oktober bað Vinnumálaráðið Skráseting Føroya um at greiða landsstýrismanninum frá leiklutinum hjá Skrásetingini sum grunnamyndugleiki generelt og í sambandi við Eik Grunnin spesielt.

Fleiri fundir og nógv samskipti var hesa tíðina um málið.

Tað kom fram, at í mars 2010 fekk Skráseting Føroya fyrispurning frá Eik Grunninum um samtykki, sambært § 21, stk. 3 í gunnalógini, til at átaka sær skyldu at seta trygd fyri, at Eik Banki altíð uppfylti hægsta solvenskrav. Hetta var í sambandi við, at bankin skuldi taka lut í „Bankapakka 2“. Hetta gav Skráseting Føroya teimum loyvi til 9. mars 2010. Vinnumálaráðið spurdi, hvørjar upplýsingar, kanningar og metingar skrásetingini gjørdi sær í sambandi við, at loyvið varð givið? Skráseting Føroya svaraði, at Marner Jacobsen, forstjóri, og Frithleif Olsen, nevndarformaður, vóru á fundi við Skráseting Føroya og greiddu frá, at Eik Banki mátti hava eina tilsøgn frá Eik Grunninum fyri at taka lut í „Bankapakka 2“. Hetta tí, at ein av treytunum fyri at luttaka var, at borgin skuldi stillast fyri Eik Banka í Danmark. Eik fekk hesa tilsøgn frá Skráseting Føroya. Ongar kanningar vórðu gjørdar í málinum. Tíðarfreistin var sera stutt, og hildið varð, at neyðugt var at geva hesa tilsøgn, tí avleiðingarnar av, at bankin ikki kundi vera við í „Bankapakka 2“, vóru ov stórar.

Niðurstøðan hjá Vinnumálaráðnum var:

Mett verður, at tað ikki er grundarlag fyri at finnast at innihaldinum í avgerðini, men at Skráseting Føroya:

ikki hevur fylgt reglunum í innlitslógini um at skriva upp upplýsingar av týðningi fyri avgerðina í málinum,

ikki hefur upplýst málið nóg væl,
skapt iva um, hvørt tað er gjørd ein verulig ítøkilig meting av málinum,
skapt iva um, hvørt óviðkomandi áhugamál hava havt ávirkan á
avgerðina í málinum,
ikki grundgivið avgerðina nøktandi og samsvarandi fyrisitingarlógini,
ikki eftirfylgjandi, tá ivi varð reistur um viðgerðina og avgerðina í
málinum, hefur kunnað grundgivið nøktandi fyri viðgerðini og avgerðini
í málinum,
eftirfylgjandi hefur givið ymsar og eisini skeivar grundgevingar.

Hetta kundi havt skatt trúvirðið á stovnin, og tað er avgerandi fyri at
varðveita ella at endurskapa álitid á stovnin, at stovnurin eftirmetir
viðgerðina og avgerðina í hesum málinum, og tekur neyðug stig at
tryggja forsvarliga og nøktandi málsviðgerð og avgerðir soleiðis, at álit
kann vera á, at málsviðgerðin fer rætt fram, og at stovnurin tekur lógligar
og rættar avgerðir.

Skráseting Føroya varð biðið um at greiða Vinnumálaráðnum frá,
hvørjar ætlanir Skráseting Føroya hevði fyri at fremja frammanfyri
nevnda. Hesa frágreiðing fekk Vinnumálaráðið, og Skráseting Føroya
setti neyðug tiltøk í verk at rætta mannagongdirnar.

Kanst tú greiða frá granskingini av Eik grunninum?

Ja, eg helt, at Eikmálið var ein syrgiligur endi eisini fyri øll tey menniskjuni,
sum í góðari trúgv hava brúkt uppsparingar at gjørt íløgur og hava mist
allar sínar pengar. Nógv hava mist eina rúgvu av pengum, tí helt eg tað
vera umráðandi, at man fyri eftirtíðina gjørdi eina kanning av Eik og
viðurskiftunum, sum fóru fram har, so man kann siga, at tað var hettar,
sum veruliga hendi. Eg trúgvi tí, at partaeigararnir í Eik sita við einum
keðiligum smakki í munninum, og tí var eg alla tíðina við uppá at fáa
hettar lýst.

Skrásetingin setti Eyðfinn Jacobsen, advokat, at taka sær av arbeiðinum,
men tað, sum hendi, var tað, at pengarnir blivu játtaðir so seint í 2011,
so tað blivu bert umleið 185.000 kr. brúktar av teimum 500.000 kr., sum
vóru játtaðar. Restin fall aftur í landskassan.

Og so kemur Skrásetingin aftur til okkum og sigur, at vit mugu biðja
um at fáa hendan peningin aftur, so vit kunnu gera hesa granskingina
ferdiga, og so segði man, at upphæddin var, eg minnst ikki rættiliga

aftur, um tað var 1 mió. kr. ella 1,3 mió. kr. at gera hesa granskingina tilsamans. Vit fóru so í fleiri umførum í Tingið fyrri at fáa játtan til hesi her tingini, men niðurstøðan bleiv tann, at vit fingi ikki pengarnar til at gera kanninginina ferdiga, og tað grundgav man við, so vítt eg havi skilt á Fíggjarnevndini, at man var ikki nøgdur við tað, sum man hevði fingið at vita frá Eyðfinni Jacobsen um tað, sum varð farið fram, og so eisini tað, at málið longu var lýst í sambandi við kanning av Eik Banka, og at Christian Andreasen, sum hevði sitið og umsett tilfarið fyrri búgvið/ Fíggjareftirlitið, haldi eg meg minnst, skuldi hava sagt í Fíggjarnevndini, at alt tað tilfarið var tøkt, men tað vísti seg, at alt tilfarið var ikki atkomuligt, tað var bara ein partur, sum var atkomuligtur.

Tað, sum eisini hevur undrað okkum, tað er, at hvørja ferð, at vit síggja pengar játtadar, og enn tá ikki eru játtaðir, so hevur tað verið umbon um eykajáttan. Hví heldur tú, at so er?

Tað er tí, at pengar vóru ikki inni á stovninum til at gera hesa kanninginina.

Jú man kundi fingið tað við í fíggjarlógina beinanvegin, viss man vildi gjørt kanninginina, ha?

Ja, tað dugi eg ikki at siga tær, hvussu tað var. Tað var jú soleiðis, alt tað málið varð lagt upp sum ein eykajáttan frá uppruninum av, og eg gangi út frá, at man hevur hugsað so, at man tekur tað sum eina eykajáttan víðari eisini. Eg haldi ikki, at tað var serligur vilji í politisku skipanini til at gera hasa kanninginina, tað vóru limir í samgonguni, sum slett ikki vóru við uppá at gera hana. Tað vita tit eisini sjálvi, sum hava sitið í Fíggjarnevndini.

Ja, men líka uppfylgjandi upp á tað. Tá man ger fíggjarlóg, og landsstýrismaðurin ger fyrri sítt oki, og Skráseting Foroya er ein partur av okinum hjá hesum landsstýrismanninum, tú veitst, at tú hevur tørv á 1,3 milliónum, 500 tús. hevur man biðið um á heysti í 2011, og man ger fíggjarlóg fyrri 2012, hví er restin av upphæddini ikki í fíggjarlógaruppskotinum fyrri 2012, sum verður samtykt í desember í 2011?

Eg minnst ikki heilt ítøkiligt aftur, um tað bleiv viðgjørt, og man ikki tók tað við sum ein part, tað minnst eg ikki aftur. Men sum sagt, tað var ein ávís mótstøða í politisku skipanini at brúka pengar til hesa kanninginina.

Vóru tit nakrantíð inni á, um aðrir burdu betalt fyri kanningin. Nú hugsi eg um, at lógin sigur jú tað, at grunnurin skal sjálvur gjalda, men grunnurin var farin fallitt, og tí kundi hann ikki?

Tað var grundin til, at man kom í Tingið við málinum, tí at tað vóru ikki pengar eftir í grunninum.

Nú nevndi tú tað, at Eik Banki var farin, og tað var akkurát tað, og Finansiell Stabilitet tekur yvir bankan, og tað blívur ein nýggjur banki, sum eitur Eik Banki Føroyar, var tað nakrantíð upp á tal, at hann skuldi betalt granskingina?

Nei

Hví ikki?

Eg gangi út frá, at Eik Banki Føroyar er ein totalt nýggjur juridiskur persónur, ein nýggj eind, tað er eitt nýtt felag, tað hevur einki við tað gamla felagið at gera.

Bankin „, er undir“ Fíggjarmálaráðnum, og grunnurin undir Vinnumálaráðnum. Tosaðu tit nakrantíð saman Fíggjarmálaráðið og Vinnmálaráðið um støðuna í bankanum?

Tað, sum bleiv tosað um og kunnað um á landsstýrisfundi, tað var tað, sum vit spurdu, um man visti nakað um, hvussu støðan var í Eik, og har vit í august mánaði 2010 fingi at vita, at Eik grunnurin var í ordan. Men tað haldi eg, at tit skulu spyrja Jóannes Eidesgaard, táverandi fíggjarmálaráðharra um, tí hann er nokk tann frægasti at greiða akkurát frá, hvat fór fram í tí høpinum.

Hvussu nógv vart tú sum landsstýrismaður innblandaður upp í hettar økið við Eik? Yvirhøvir ikki, slett ikki. Tað var Fíggjarmálaráðið, tað er Fíggjareftirlitið, sum liggur í Fíggjarmálaráðnum

Hugsaði tú nakrantíð tann tankan, at tað hevði nakað við títt økið at gera?

Nei, slett ikki.

Tað vísti seg so aftaná, at tað hevði verið ígjøgnum eina langa myllu, og endaði so hjá Løgregluni og bleiv kannað har, og nú vísti tað seg, at málið var fyrnað, hvis man skuldi revsivættarliga fara eftir nokrum og endurgjald í aðrar mátar. Tað tyktist av almenninginum og politisku skipanini, at tað kom óvart á. Tí hevði tað verið viðkomandi at vita, nær Vinnumálaráðið var greitt yvir, at her var altso eitt mál, sum,

viss man skuldi fara í Rættin við tí, var við at vera fyrnað, og tí hevði tað skund, stórri skund, enn man hevði gjørt sær far um, at fáa eina kanning lidna?

Eg haldi ikki, at eg visti nakað um fyrning, fyrr enn tað kom fram alment, at Skrásetingin hevði fingið málið avvíst. Tey sendu jú málið til Fútan, viss eg minnst rætt, og tá bleiv tað boðað frá, at málið kundi ikki verða viðgjørt, tí at málið var fyrnað. Eg trúgvi ikki, at Skrásetingin sjálv ella leiðslan á Skrásetingini hevði hugsað tann tankan, at málið bleiv fyrnað.

Nei eg hugsaði, at tað var ikki frammi á fundi?

Nei slett ikki. Tað kom púra óvart á meg. Eg má siga tað, at tá eg hoyrði tað, at málið var fyrnað, tá tonkti eg, hvat hendi her altso.

Hevur landsstýrið biðið um eina frágreiðing frá Finanstilsynet um júst hesi viðurskiptini, sum tú sigur, Foroya fólk eitt ella annað stað hevur krav uppá? Hvat hendir við Eik Banka?

Altso, Vinnumálaráðið hevur ikki biðið um tað, hvat Fíggjarmálaráðið ger, tað veit eg ikki, tað kundu tit spurt teir um. Eg veit ikki, eg havi ikki hoyrt tað, í hvussu so er.

Hvat hugsar tú um, at henda § 19 nevndin hevði kunnað fingið burturúr?

Eg haldi tað, at tit fáa lýst málið so gott, sum tit kunna, fáa tað lýst frá teimum persónum, sum eru partar av hesum her. At man fær lýst, hvat man kann, hvat er farið fram, sum burdi verið annarleiðis, og at man kann gera tillagingar frameftir, sum gera, at hettar ikki hendir aftur.

So meini eg eisini tað, at parturin, sum liggur hjá Fíggjareftirlitinum og Fíggjarligum Støðufesti, tað burdi eisini veri ein partur av tí tilfarinum, sum Eyðfinn Jacobsen, advokatur, burdi havt fingið, og harvið fingið gjørt eina endaliga niðurstøðu um alt hettar her. Tað hava vit ikki í dag. Men hana haldi eg, at vit eiga at gera.

Man kundi líka so gott fingið eina bankakanning?

Ja, tað er faktisk har eg eri, soleiðis hugsi eg tað, í hvussu so er.

Og har hevði tað verið natúrligt so leingi, at man ikki hevur heimitikið ábyrgdina av fíggjareftirlitinum og bankaokinum, at Fíggjarmálaráðið bað um at fáa eina sovorðna frágreiðing frá tí myndugleikanum, sum hevur havt ábyrgdina?

Ja, tað vildi eg sagt. Tað hevði hjálpt upp á málið, í hvussu so er.

1.6. Arne Poulsen, fyrrverandi aðalstjóri í Vinnumálaráðnum.

Var á fundi í § 19 nevndini tann 29. januar 2015.

Kanst tú presentera teg?

Eg var aðalstjóri í Vinnumálaráðnum frá 1997 til 2012.

Kanst tú greiða frá yvirkuni?

Tann 1. januar 2008 yvirkóku vit málsøkini vinnufeløg, vinnugrunnar og ársroknskaparlógávu. Tað var ein politisk avgerð, sum samgongan hevði sett sær fyri at fremja.

Tað var týðningarmikið, at man yvirkók økið í góðum standi, fyri at tað skuldi vera lættari at fara víðari við. Man royndi at ajourføra lóggávuna. Fyrisitingar í Føroyum eru ikki stórar, og tær eru veikar. Harumframt so bleiv hugsað um at fáa gott samstarv við tey, sum fyrisótu økið. Tað síðsta endaði so við einari avtalu millum Skrásetingina og Erhvervs- og Selskabsstyrelsen um eitt meira formelt samstarv.

Tað vóru fleiri lógir, sum vóru yvirknar tá. Grunnalógin var ein. Høvdu tit fleiri fundir við danskarar um tað?

Ja, tað vóru fundir. Fyrst vórðu fundir við ministararnar, og so bleiv settur ein embætismannabólkur at arbeiða við málinum. Fundir vóru eisini við Skrásetingina. Alt endaði so í hesi sokallaðu samstarvsavtaluni millum partarnar.

Tann 1. januar 2008, sama dag, sum tit yvirkta økið, kemur ein nýggj lóg í gildi, sum sigur, at grunnamyndugleikin liggur í Danmark, vóru tit varugir við tað?

Ja, tað haldi eg, men tað bleiv ikki tosað nógv um tað. So vítt eg minnst, var tað ein øgiliga skjót tilgongd til síðst, skjótari kanska enn man kundi hugsað sær.

Fekk Skráseting Føroya boð um at tey vóru grunnamyndugleiki, tá økið varð yvirkikið?

Tað framgongur á øllum skjølum, haldi eg, og hartil nevnt fleiri ferðir, at Skrásetingin skal vera ella er grunnamyndugleiki, og tey vóru eisini partur av tilgongdini, og tey mugu hava uppfatað tað soleiðis eisini, tí tey fungeraðu sum grunnamyndugleiki. Tí kom tað bak upp á okkum, at tey sjálvi tykjast at ivast í hesum.

Fekk Skrásetingin fleiri fólk í starv í.s.v. yvirkurnar?

Ja, vit høvdu mett, at tað skuldu fleiri fólk til, men tað bleiv, so vítt eg

minnist, sett eitt fólk afturat í Vinnuáráðnum og eitt fólk í Skrásetingini, sum m.a. eisini skuldi taka stikkprøvar av roknskapum.

Í 2010 fáa tit boð frá landsstýrismanninum um at geva hesum málinum um vinnugrunnalóggávu høgan prioritet, men tað sær ikki út til at nakað er hent síðan 2010. Hvør man orsøkin vera til tað?

Eg trúgvi, at tað, sum man var upptikin av tá, tað var samanfallið millum nevndirnar í bankanum og grunninum. Men hetta bleiv broytt í lógini um finansiell virksomhed.

Annfinn Hansen, advokatur, skrivaði eisini eitt notat, har arbeidið hjá Skrásetingini varð kannað. Mett varð, at arbeidið generelt varð gjørt til lítar, men tað var tað einstaka málið, sum ikki varð handfarið nóg væl.

Vóru nakrar átalur latnar Skrásetingini?

Ja, tað vóru tvær átalur latnar.

Vendi Skráseting Foroya sær til Vinnuáráðið í mars 2010 í.s.v. málið um garantiin frá Eik grunninum?

Nei

Eftirfylgjandi verður ein granskning sett í verk av Skráseting Foroya - ein § 59 kanning. Í tí sambandinum biður man um eykajáttan í 2011, í fyrsta umfari 500.000 kr., men hetta var síðst upp á árið, so man nær bert at brúka 185.000 kr.

Man veit longu tá í 2011, at tørvur verður á meira peningi til hesa uppgávu, men hóast hetta verður peningur ikki settur av á figgjarlógini fyri 2012 og 2013, og í staðin verður roynt við eykajáttanum. Man kann undra seg kanska eitt sindur yvir, at tað *ikki stóð í figgjarlógaruppskotinum?*

Ja, tað tori eg ikki at siga, men figgjarlógararbeiði er sum regul ein kampur um prioriteringar.

Vidvíkjandi fyrning av málinum, tá staðfestir logreglan, at málið er fyrnað, um man skal tosa um revsirettarlíga ábyrgd. Minnist tú, um tit í Vinnuáráðnum hava havt tað uppi at venda, at nú hastaði tað at fáa hesa frágreiðingina lidna, tí at málið annars fór at fyrnast?

Ikki tað eg minnist.

Tá tað hoyrdist í samfelagnum, at nú gongur galið hjá Eik Banka, var tað so einki sum fekk tykkum í Vinnuáráðnum at seta spurningin, um at tað ikki var nokkso natúrlígt at taka stikkprøva av roknskapinum hjá Eik Grunninum í hesi tvey árin?

Nei, ikki sum eg minnist. Tann uppgávan lá hjá Skrásetingini.

Eg hugsji bara, tað hevði verið áhugavert at hoyrt nú, tá man hyggur afturá, hvat tú heldur man kundi havt gjørt betur frá myndugleikans síðu?

Eg veit ikki, um man skuldi gjørt okkurt øðrvísi. Tað eru øgiliga nógv ymisk mál, man kundi tikið atlit til og tikið fram, um so er. Men eg veit ikki, um tað er galdandi í Føroyum, at grannskoðanin av einum sovorðnum grunni, ella grannskoðarin hevur skyldu at boða frá til Skrásetingina. Eg haldi ikki, at tað er galdandi í Føroyum. Tað burdi kanska verið tikið fram. Tað er nokso avmarkað, hvussu nógv ein sovorðin pinkalítíl fyrisiting kann yvirkoma o.s.v., meðan tey, sum eru í prosessini, tey hava longu eitt innlit, tað hevði kanska verið fornuftugt í Føroyum at havt ta regluna, at grannskoðarin hevur skyldu at siga frá.

Man velur at heimtaka ábyrgdina av málsøkjunum vinnufeløg, vinnugrunnar og ársroknskaparlóggávu. Tað stendur í lógaruppskotinum, at man íalt hevur brúk fyri 5 til 6 fólkom í Vinnumálaráðnum og í Skráseting Føroya til at rokja tær nýggju uppgáurnar. Sum vit síggja í tilfarinum, so verða bert 1-2 fólk sett. Er tað nakað, sum tit viðgjördu í Vinnumálaráðnum sum ein trupulleika? og royndu tit at fáa tað uppráðfest?

Tað er generelt, at man ofta má noyðast við minni orku, enn man ynskir sær. Tað er ikki meira enn tað.

1.7. Sørin Pram Sørensen, lögfrøðiligur ráðgevi í Vinnumálaráðnum.

Var á fundi í § 19 nevndini tann 29. januar 2015.

Kanst tú presentera teg sjálvan?

Eg eri lögfrøðiligur ráðgevi í Vinnumálaráðnum og havi arbeitt har síðani 1999.

Tann 1. januar 2008 yvirtóku vit málsøkini vinnufeløg, vinnugrunnar og ársroknskaparlóggávu. Minnist tú um Vinnumálaráðið gjörði sær nakrar tankar spesielt um Vinnugrunnarnar?

Tað var nokkso nógv yvirskipað. Tað bleiv ikki gjørt nakað serligt við vinnugrunnar, men tað var ein partur av øllum hinum. Skrásetingin hevði fungerað sum umsiting av øllum teimum vinnuligu felagsskapunum, síðani vit fingju nýggja lóg, einaferð í 90'unum.

Áðrenn man yvirtók, so skuldi øll lóggávan dagførast, og tað bleiv so gjørt, og allar kongligu fyriskipanirnar blivu so gjørdar av nýggjum og

blivu settar í gildi síðst í 2007. Gamla lóggávan varð sett í gildi í 1993 og stórtsæð ongantíð dagförd síðani tá.

Minnist tú, hví man yvirtók hetta okið?

Altso, tað var avtalað í samgonguskjalinum - tað var ABC samgongan.

Í lógini stendur grunnamyndugleikin at vera hjá einum donskum ministara – hava tit hugsað um tað?

Nei altso, tað hevur verið praksis, at man setir lógir í gildi, so yvirtekur man, og tað er eingin ivi um, at so fer kompetansan og tær heimildir, sum eru í tí lóggávuni automatisk yvir til føroyskar myndugleikar. Men ordansmæssigt er tað betri sjálvandi, at man broytir lógirnar. Vit eru í ferð við at gera uppskot til at broyta grunnalógina, so verður handan orðingin kanska broytt.

Nær byrjaðu samráðingar við danir um at yvirtaka hetta okið?

Fyrsti fundur var 29. juni 2007 í Danmark. Teir, sum vóru við tá, vóru Bjarni Djurholm sum landsstýrismaður, Arne Poulsen, aðalstjóri, eg og Terje Sigurðsson, sum deildarleiðari á skrásetingini.

Tá varð avgjørt, at vit skuldu seta ein arbeiðsbólk at lýsa økini, sum skuldu yvirtakast, og tað skuldi gerast ein frágreiðing. Síðan var fundur aftur í Føroyum tann 16. juli í 2007, tá vóru bara embætisfólk við.

Var Jógvan Thomsen við eisini?

Tá vóru Jógvan Thomsen, Terje Sigurðsson og Kristin Balle við á tí fundinum.

Kann man stutt siga, at millum 1. januar 2008 og 30. september 2010, tá Eik Banki fer, so er grunnaeftirlit ikki nakað man gongur og snakkar um dag og dagliga?

Nei, tað er nakað, sum við tinglýsingini ella okkurt tílíkt, at tað er bara nakað, sum skal vera har, og tað livir púra sítt egna lív. Tað eru nøkur grundleggjandi ting í samfelagnum, sum skulu vera har, men sum ikki hava nakran politiskan áhuga.

Fyri líka at venda aftur til tað, tú nevndi um yvirtøkuna, at tá blivu allar lógirnar settar í gildi 1. januar 2008, men so blivu fleiri kunngerðir gjørdar í 2008, ikki so?

Allar tær kunngerðirnar, tær blivu allar settar í gildi. Man kann leggja afturat, at tað var týðningarmikið, at man fekk dagfört lóggávuna samsvarandi lóggávuni í Danmark. Hetta gjørdi tað nógv lættari at brúka

praksis í Danmark og fáa ráðgeving frá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Vinnufelagalóggávan er stórtæð tann sama í øllum Norðanlondum. Tá vit gjørdur nýggju lógina, so brúktu vit dansku selskabslógina sum fyrimynd, hon er faktiskt avskrivað eftir tí dansku. Tað var allatíðina ætlanin, at man skuldi fáa eitt samstarv í lag við Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, tað bleiv so eisini gjørt við eini avtalu millum Erhvervs- og Selskabsstyrelsen og Skrásetingina, tí tað ber ikki til at hava spesialistar í Føroyum, tað má man hava eksterna ráðgeving til.

Eg síggi, at tit eru nokkso langt frammi í vitan tá, tit vita væl „hvat er galið“ við grunnalógini, og eitt starvsfólk hjá Erhvervs- og Selskabsstyrelsen sigur við teg í oktober 2010, at tey í Danmark hava tankar um at broyta reglurnar, og tað verður so broytt við Lov om Finansiell Virksomhed?

Tá ið hetta kemur upp í oktober, tá haldi eg, Kristin Balle sendir eitt teldubræv til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen um, hvussu man nú skal fyrihalda seg í eini slíkari støðu, og tá koma teir inn á hetta og greiða frá, at sama problem er niðri tá.

Veitst tú, um teir uppdaga problemid fyrr enn vit?

Tað veit eg ikki, tað er problemid við, at man hevur somu nevnd í banka og sparikassagrunni, tað var krav í lógini um Finansiell Virksomhed.

EBH-bank fór jú á heysin áðrenn, er tað ikki har teir hava domi frá?

Í hasi prosesuni har upplýsa teir, at teir eru varugir við, at hetta er ikki so gott, tí at tað er sama nevnd í banka og grunni, og kanska tá varðutegur man meiri áhugamálini hjá bankanum enn hjá grunninum, og so verður galið. Grunnurin fer út í nakrar váðafullar transaktiónir við bankanum.

Hvat er status við at broyta lóggávuna í Føroyum?

Lógin um Finansiell virksomhed er broytt í Føroyum í 2011. Lógin um vinnurekandi grunnar varð ikki broytt í Danmark fyrr enn í fjør, og vit fara eisini at arbeiða við at gera broytingar í tí føroysku, har man m.a. styrkir støðuna hjá grannskoðarunum, og at man hevur skyldu at boða frá um tað er okkurt.

Er tú samdur við skrásetingini um, at tað er eitt legalitetseftirlit?

Ja, tað stendur í øllum litteraturini um hatta har. Av tí at eingin eigari er, tað eigur seg sjálvan, so er eingin aðalfundur, og so er eingin at hava eftirlit við leiðsluni, og so setir man hatta har eftirlitid í staðin fyri.

Er tað so bara eitt legalitetsfirlit

Tað er typiskt slíkt, sum hoyrir til ein aðalfund, viðtøkubroytingar og grannskoðaður roknskapur skulu góðkennast.

Hendan avgerðin, sum Skráseting Føroya tók í mars 2010, minnst tú nakað til, at Vinnumálaráðið hevur vítað um hesa avgerðina, áðrenn tað gerst greitt, at Eik fer á húsagang?

Nei, tað er ikki fyrr enn tá í september, at tað kemur fram alment um, hvussu støðan er í grunninum ella í bankanum, at vit gerast varug við hetta. Men vit høvdu einki við tað at gera.

So hugsaði eg um hetta við fyrning. Minnst tú nakað til, at hetta málið hevur kanska meira skund á avgreiðslu, enn man kanska heldur, at fáa granskingina lidna, áðrenn tað kemur fram í almenninginum?

Tað minnst eg ikki.

So tað var ikki nakað, tit høvdu uppi at venda, sum gjordi vart við, at man mátti skunda sær, um man ætlaði at fáa eitt endurgjald, ella um málið skuldi í rættin?

Eg kann ikki minnst, at vit hava viðgjørt tað spesielt, tað kann tað gott hava verið, um eg ikki var við. Men eg minnst ikki, at tað er viðgjørt spesielt. Tað er møguligt, at skrásetingin hevur gjørt vart við tað, tað tori eg ikki at siga.

1.8. Frithleif Olsen, fyrrverandi nevndarformaður í Eik Grunninum og í P/f Eik Banka

Var á fundi í § 19 nevndini tann 19. februar 2015.

Frithleif Olsen kom í nevndina í Eik Grunninum í 2003 og sat sum formaður frá 2004-2010. Umleið tann 27. september 2010 fór Frithleif Olsen frá sum nevndarformaður, men sat tó sum vanligur nevndarlimur eftir tað.

Kanst tú greiða frá virkseminum í Eik grunninum?

Tað var samanfall ímillum nevndirnar í Eik Grunninum og Eik Banka. Eik Grunnurin hevði umleið 18 fundir um árið. Á fundunum luttóku nevndarlimir, stjórnin og skrivarin. Formaðurin leiddi fundirnar.

Tað var ikki so nógv virksemi í grunninum tey fyrstu árin, frá 2002 til 2005, men so øktist tað. Grunnurin var høvuðseigari av bankanum. Í reglugerðini fyri grunnin stendur, at hann skuldi vera

bolverkið hjá bankanum, eisini skuldi hann vera samfelagsgagnligur, og í tí samfelagsgagnliga, valdi man at seta 1,5 mió kr. í gávugrunnin. Harafturat var ein vísindagrunnur eisini.

Hevði Eik grunnurin eina umsitingaravtalu við Eik Banka?

Ja, vit høvdu eina umsitingaravtalu við bankan, sum vit gingu eftir.

Alt dagligt virksemi bleiv tikið fram á fundunum, tað var ógvuliga seríøst arbeiði á øllum økjum. Vit fingur fyrilagt umvegis umsitingaravtaluna støðuna, og sjálvandi bankin hevði roknskapin um hendur, vit høvdu somu grannskoðan í grunninum, sum bankin hevði.

Stjórnin í bankanum hevði heimild at geva stuðul umvegis gávugrunnin upp til 25.000 kr. Seinni bleiv henda upphæddin hækkað til 40.000 kr. Eitt fast punkt á hvørjum nevndarfundi í grunninum æt „frágreiðing um virksemi“, og har plagdi stjórin ella forstjórin í bankanum at kunna um hetta. Um talan var um størri játtanir, var tað nevndin, sum tók avgerð.

Er tað orsök at halda, at nevndarfundir hjá bankanum og grunninum fullu saman í eitt?

Nei, tað er ikki orsök til at halda tað. Eg kenni væl hendan kritikkin, men tað bleiv skilt væl og virðiliga í millum fundirnar. Eik Banki hevði eitt alment umboð í nevndini. Eftir at nevndarfundur í Eik Banka var lokin, var ein steðgur, og tað almenna umboðið fór avstað. Síðani byrjaði fundurin í Eik Grunninum.

Er tað bert einferð at tit sokja grunnaeftirlitið um at gera eina ekstraordinera dispositión sambært § 21, stk. 3?

Ja, tað er bert hesa einu ferð, tá vit standa inni fyri bankan.

Tá tit góvu bankanum ábyrgdarlán so diskuteraðu tit ongantíð, um tað kanska var ein dispositión, sum hoyrði undir § 21, stk.3?

Tað minnist eg ikki.

Tit gjordu ílogur aðrastaðni – uttan fyri bankan fyri at generera pengar, var tað fyri at tryggja endamálinum at stuðla bankanum?

Ja, eisini tað, at grunnurin ikki bara hevði bankan, at hann hevði onnur aktivir eisini, sum so vítt møguligt vóru umsetilig, og so kann man diskutera í vissum fòrum, at tey ikki vóru so umsetilig, sum tey kanska burdu verið. Tað er so til eina og hvørja tíð ein handling, sum man velur at gera – man metir tað vera rætt, tað er tí, man ger tað.

Tit hildu ongantíð, at nakað var galið nakrantíð, at tit fóru um nakað mark, sum Erhvervs- og Selskabsstyrelsen seinni hevur gjørt vart við?

Tað bleiv ofta diskuterað forskelligt, hvat man mátti, og hvat man ikki mátti, og vurðingar blivu gjørdar av ymiskum slag. Vit arbeiddu í besta yvirbevisningi, og vit hildu okkum í hvussu er gera rætt, og eg dugi ikki at síggja, at vit ikki gjørdur rætt heldur, sjálvandi hildu vit tað. Men tað eru sjálvandi onkrar íløgur, sum eru gjørdar, og onkrar handlingar, sum kanska ikki vórðu gjørdar, um man kundi gjørt tað umaftur nú.

Kennir tú frágreiðingina, sum Eyðfinnur Jacobsen kom við?

Ja, eg havi lisið hana, men eg haldi ikki, at hon er fullfíggað. T.d. skrivur Eyðfinn Jacobsen, at Eik grunnurin hevur lænt 100 mió. kr. evrur til nakrar íslendingar, sum vit ikki vistu, hvørjir vóru, og heldur ikki vistu, hvat teir skuldu brúka pengarnar til. Hetta er ikki rætt. Talan er um eitt lán, sum ongantíð er latið.

Hevur tú nakran kommentar til hetta við konsernroknaskapi?

Vit hava fylgt tí ráki, sum hevur verið, og man metti ikki, at tað var neyðugt at gera konsernroknaskap, og tí bleiv tað ikki gjørt. Bæði innanhýsis og uttanhýsis grannskoðarar søgdu, at tað ikki skuldi gerast konsernroknaskapur.

Vit høvdu bæði eina innanhýsis og eina uttanhýsis grannskoðan, sum vóru í øllum førum samd í øllum tí, sum vit gjørdur.

Kanst tú greiða frá fundinum við Fíggjareftirlitið, sum var á heysti 2010?

Fundurin var í september/oktober í 2010 – hetta er faktiskt stutt áðrenn, at bankin verður koyrdur á heysin.

Tá fór man sjálvandi ígjøgnum øll virðini. Har sótu nakrir limir í Fíggjareftirlitinum. Tað er mær fortalt, at eingin var byggikønur, eingin hevði forstand upp á virðisásetingar av bygningum. Har millum annað var ein bygningur, sum vit høvdu niðurskrivað heilt niður ígjøgnum, har sum Fíggjareftirlitið vildi hava meira niðurskriving, og bara fyri at nevna eitt dømi so vóru nógvir ekspertar við okkum og eyka eygleiðarar, vit høvdu eisini fingið okkum ein útlenskan grannskoðara inn frá Deloitte, teir hildu eisini, at vit høvdu kanska verið óneyðuga ógvusligir at burturlagt upp á hetta prosjektið, sum eg nevndi, men har kemur so Fíggjareftirlitið inn og vil hava niðurskrivað næstan til null.

Roynt var eisini at fara til tað politiska systemið, og har var absolut einki at heinta, hvørki frá samgongu ella andstøðu, ella nøkrum sum helst - eingin vildi taka eitt slag fyri hetta her. Tú hevði ikki lukkað ein banka í Danmark, sum sat við 50% av marknaðin – tað var oman fyri tað, sum svarar til Den danske Bank og Nordea tilsamans í Danmark, tað hevði ikki lukkað upp á 57 tímar niðri í Danmark, uttan at stjórnin kom uppí upp á onkran máta. Vit bóðu ikki um pengar, vit bóðu bara um eitt sindur av tíð til at fáa arbeið við hesum her. Tað var absolut einki at heinta ikki frá nøkrum politikara, onkur brúkti tað eitt sindur aftaná aftur til egnan vinning kanska, men tað var fakta forholðið, sum var.

Er tað fyrstu ferð, tit gerast varir við, at her stendur heilt alvorliga illa til, ella hava tit havt inntrykk av tí áðrenn?

Sjálvandi vóru tað nøkur ting, sum bendu tann vegin, tí tað var jú ein heimskreppa, sum eisini rakti okkum, men at tað skuldi raka okkum í handan stíl, tað vóru vit í øllum førum ikki varug við, og droymdi ikki um tað heldur, tí vit høvdu jú havt Fíggjareftirlitið inni uttan viðmerkingar bæði í 2000, og eg meini, at tað var í 2008 í Danmark og 2009 í Føroyum. Í januar 2010 hendir tann broyting – hetta er so 2 mánaðir áðrenn garantiin, at nú skal man seta av í mun til söluvirði innan fyri 6 mánaðir. Tað hevur nokk gjørt tað, at tit mugu fara inn og gera nýggjar metingar, gangi eg út frá. Gjordi tað, at tit avskrivaðu munandi upp á allar ognirnar? Seint í 2009 tóku vit upp samráðingar við Deloitte, tí vit hildu, at tað útlendska virkseimið var so mikið stórt, at vit mettu, tað var rætt at fáa okkum ein útlendskan grannskoðara afturat. So skuldu teir hyggja ígjøgnum øll arrangementini í Danmark, burtursæð frá tí privata kundaskaranum, sum var, og tey størstu í Føroyum. Vit fingi onga ábending um, at burturleggingarnar ikki vóru í ordan.

Vit høvdu ikki nakað, sum gjordi, at lampur fóru at blinka altso í hasum stúlinum, at vit skuldu fara á heysin eina stutta tíð aftaná – tað var absolut ikki nakað, sum man droymdi um.

Tú sigur, at tað eftir tínum tykki so var tað forút bestemmað, at Eik skuldi fara av knóranum. Hvor heldur tú hevði forútbestemmað tað?

Fíggjareftirlitið

Og hvat skuldi motivið verið fyrir tí?

Eg veit ekki.

Vóru avgerðirnar á nevndarfundum vanliga einmælt samtyktar ella hvussu?

Vanliga funnu vit eina semju. Tað var kanska eini 3 ferðir tilsamans í bæði banka og grunni, at vit skuldu atkvøða um eitt mál, og tað stóð á jøvnum, har so formansins atkvøða var avgerandi. Øll mál blivu diskuteraði sera væl. Tó vóru onkrar atfinningar um, at tað kundi koma fyri, at tað, tá grund var til tess, bleiv innkallað til fund við ov stuttum skotbrái, men eg minnst ikki, at tað er nakrantíð, at man hevur skrumblað eitt mál ígjøgnum, viss man ikki hevur verið í stand til at taka støðu til tað, so hevur tað bíðað.

Sum nevndarlímur í grunninum og bankanum, var tín storsta uppgáva so at verja áhugamálini hjá grunninum, ella var grunnurin til fyri at verja bankan?

Var tað fyri bankan, so vardi eg bankan, og var tað fyri grunnin, so vardi eg grunnin, men sjálvandi – tað blívur eitt ávíst samanfall, men sum nevnt, so skuldi grunnurin vera bolverk fyri bankan.

Nú tá vit tosa um lán. Tú hevur nevnt fleiri ferðir tað, at Eik-Grunnurin skuldi virka sum eitt slag av bolverki fyri Eik-Banka, tað samsvarar eisini við alt tað tilfarið, vit hava havt o.s.v. Men tað, sum undrar, viðgjørdu tit nakrantíð problematikkin í, at í so fall, at Eik-grunnurin t.d. við at gera aðrar íløgur uttan fyri Eik-Banka fyri at fáa kapital at standa ímóti við, um tað var neyðugt, so tekur lán í Eik-banka til at gera tær íløgurnar, at tað tá kanska ikki var tann tryggleikin aftanfyrri?

Jú, jú tað bleiv eisini diskuterað hatta har, men tað bleiv so gjørt. Aftaná kann man spyrja, um tað var rætt ella skeivt at gera tað. Eftirfylgjandi eru tað ymisk viðurskifti, sum man kann siga kundi verið betri, tí tað endaði, sum tað gjørdi.

Tað taldi væl eisini pluss í bankans figgjarstöðu?

Jú, jú tað gjørdi tað.

1.9. Odd Bjellvåg, fyrrverandi nevndarformaður og næstformaður í Eik-grunninum og P/f Eik banka

Var á fundi í grein 19 nevdini tann 2. februar 2015.

Kanst tú greiða frá, hvat tilknýti tú hefur havt til Eik-samtakið?

Ja, eg bleiv valdur í nevdina í Eik Banka í 2004, og eftir reglunum í nevdini so verður man eisini automatiskt nevndarlimur í grunninum, tað var automatikkur í tí. Eftir teimum reglunum, sum grunnurin var skipaður eftir, so var tað jú soleiðis, at meirilutin av nevndarlimunum í bankanum skulu vera nevndarlimir í grunninum, tað er ásett við lóg, og at formaðurin til ein hvørja tíð skuldi vera nevndarlimur. Man hefur so valt ta loysnina, at man hevði somu nevnd við einum undantaki, tað vil siga, at ta tíðina, man hevði eitt alment umboð í nevdini í fyrrverandi sparikassanum, so var tað almenna umboðið ikki partur av nevdini í Eik Grunninum.

Vart tú so næstformaður oll árin?

Nei, eg bleiv so valdur til næstformann í nevdini í bankanum í 2006 og so eisini í grunninum. Eg var so næstformaðurin í bankanum og í grunninum, minnst meg rætt, fram til 27. september 2010. Tá heitti nevdin á meg um at taka mær av uppgávuni at vera nevndarformaður, og tað segði eg ja til við teirri treyt, at ávís útskipting bleiv gjørd bæði í nevd og stjórn. Tað viðførdi so, at leiðslan í bankanum fór frá, tað vil siga bæði nevndarformaðurin og báðir stjórnir.

Vóru fundirnir í bankanum og grunninum hildnir ísenn?

Fundirnir í bankanum vóru fastsettir eitt ár fram í tíðina, umframt at man hevði fundir eftir tørvi. Og tá so tørvur var á tí, so hevði man eisini fund í grunninum, tað bleiv innkallað í góðari tíð og við tí neyðuga tilfarinum. Fundirnir í bankanum og í grunninum vórðu hildnir sama dag. Tá man var liðugur í bankanum, so fór man í flestu førum yvir í grunnin, um so var, at tað var nakað mál í grunninum, tað var ikki altíð, at tað var nakað mál, og so var man fyri so vítt liðugur.

Var stjórnin í bankanum við á fundi í grunninum?

Stjórnin í bankanum var við á fundi í grunninum, vit høvdu jú eina umsitingaravtalu, millum grunnin og bankan, og tann umsitingaravtalan hon viðførdi jú, at tað var neyðugt at hava stjórnina í bankanum við á fund. Teir skuldu jú greiða frá viðurskiptunum í grunninum av ymsum

slagi, og tað var frá bankanum, at uppskot til íløgur av ymsum slagi komu. Tað var bankin sum hevði til uppgávu at finna teir móguleikar, sum grunnurin átók sær.

Í umsitingaravtaluni stendur í § 19 umframt veitingar sbrt. 102, 105 og 107 útinnir Eik Banki eftir áheitan frá grunninum corp. Finance og corp. Finance líknandi uppgávu eitt nú keyp og solu av óskrásettum partabrovvum og oðrum

Ja, tað var jú ein vigtigur partur av tí, man hevði jú í bankanum ein corporate finance deild. Bankin hevði heimild at taka sær av teimum vanligu plasingunum og tað skuldi jú fylgjast upp á hesar íløgurnar, sum vórðu gjørdar, og í tí sambandi var tað jú týðningarmikið, at bankin var við á fundunum, tí at grunnurin hevði jú ikki nakran stjóra, grunnurin hevði ikki nakra umsiting fyri seg sjálvan.

Út frá karmunum í íløgupolitikkinum?

Ja, tað er tað, sum bankin skal halda seg til, og so ger hann tað, og útyvir tað so er tað til ein hvørja tíð nevndin í grunninum, sum tekur støðu, tá ið íløgur verða gjørdar í onnur virðisbrøv, tað kann vera kapitalpartar í ymsum fyrítøkum, ella hvat tað nú er, tá er tað altíð nevndin í grunninum, sum tekur avgerð.

Tá tit høvdu nevndarfund, hvør leiddi fundirnar?

Tað gjørdi formaðurin, Frithleif Olsen.

Hvørja fatan hevði tú av tíni uppgávu at verja grunnin í mun til at verja bankan?

Mín fatan var við tí lógarbrotyngini, sum kom í 1988 í sambandi við lógina um Finansiell Virksomhed, tá ið tann móguleikin at umskipa sparikassan - tann juridiska formin, sum sparikassin var, til partafelag. Her skal man minnst til, at hetta var áðrenn mína tíð - eg kom inn í 2004, og í tí heimildini har eru tveir móguleikar, tann eini er, at man upprættar ein grunn, samstundis við, at bankavirksemið verður lagt í eitt partafelag, og hitt er, at man velur tað loysnina, at man innkapslar ta eginognina, sum sparikassin hevði við umleggingini. Endamálið við tí er sum so bara at tryggja, at nýggir partaeigarar ikki kunnu gera seg inn á tann uppsparða kapitalin hjá hesi fyrítøkuni altso hesin harraleysi kapitalurin. Og í tí sambandinum er jú eitt størri undanarbeiði gjørt, og har framgongur beinleiðis, at hesar báðar eindirnar framhaldandi skulu virka sum ein eind, og tað kann virka eitt sindur undarligt, tí samstundis so sigur man í viðmerkingunum til tað lógararbeiði, at báðar

hesar juridisku eindirnar uppstanda orsakað av hesi umleggingini, og at tær verða undir eftirliti av verandi lóggávu, tað vil siga bankin undir lógini um Finansiell Virksomhed og grunnurin undir grunnalóggávuni. Men allíkavæl, so sigur man eisini, at hetta er ikki ein vanligur grunnur, tí um vit hyggja undir viðtøkunum hjá grunninum, ja men so hevur grunnurin jú sum høvuðsendamál at føra Føroya Sparikassa víðari og at virka sum bullverk fyri hetta partafelagið, og tað er ein vesentligur munur á tí og vanligum grunnum. Og viðtøkurnar hjá grunninum eru góðkendar av verandi eftirlitsmyndugleika, sum tá var danska Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, og viðtøkurnar í hesum grunninum eru stórt sæð einsljóðandi við tær í nógvum øðrum donskum grunnum, sum vóru skipaðir eftir sama leisti, so tað er ikki nakað við, at man hevur uppfundið nakran nýggjan tallerk við hesum.

Tá tað so er sagt, tá man so hyggur í lógina fyri vinnurekandi grunnar, so er tað jú armslongdarprinsippið, sum ger seg galdandi, og tað vil siga, at í teimum transaktiónum, sum vórðu gjørdar, serliga millum grunn og banka, hevði tað týðning fyri meg, at tað var gjørt út frá handilsligum treytum, t.v.s. at kostnaður o.a. skuldi vera, sum um tað var við ein vanligu triðjapart, og ikki tykkum at siga, tað kann verða eitt sindur trupult viðhvørt at halda hesar ymsu bólkarnar atskildar, og tað vil tað altíð verða, tí tá meirilutin av nevndini í bankanum og grunninum er tann sami, ja men so hevur tú jú tvær uppgávur, og tað er so tann útförðingin, sum liggur í tí, og tað eru jú gjørdar nakrar transaktiónir, sum gera tað, at akkurát hasar diskussiónirnar blíva øgiliga aktuellar, m.a. so yvirtók grunnurin nøkur íslendsk aktiv í 2008, og tað, sum grunnurin tá gjørdi, var at loysa bankan burtur úr tí forkláringsprobleminum, sum man í bankanum vurderaði, at man hevði í.s.v eitt íslendsk engagement. Tað var jú soleiðis tá, at Ísland var farið á heysin og umtalan var øgiliga negativ, og alt tað, sum var íslendskt, tað var jú ein trupulleiki. So síggja vit ein mánamorgun, at á einum altjóða indexi har stendur Eik Banki sum ein íslendskur banki, og røringur kom í beinavegin. Tað var neyðugt hjá okkum at reagera. Grunnurin átti tá oman fyri helvtini av bankanum, og tí var tað í interessu hjá grunninum, at bankin fekk sum minst skaða á seg av hesi umrøðuni, og tí valdu vit at yvirtaka hesi her forholdsvís fáu aktivini úr bankanum, soleiðis at man úr bankanum kundi fara út og siga tað, at man hevði einki engagement í Íslandi yvirhøvuð. Tað var tað, man gjørdi.

Tey fyrstu árin, tá vóru eingir trupulleikar, tað gekk bara uppfeir?

Ja tað gekk í fullari ferð, og alt bar til, og tað, man gjørdi, kastaði nógv av sær. Úrslitini vóru jú enorm bæði í tí danska og føroyska bankanum, og grunnurin hevði tað gott, við endan á 2007 var eginognin beint undir 2 mia. kr.

Tað vóru eingir dramatiskir nevndarfundir?

Jú, tað kundi tað vera av ymsum orsökum, har tað bleiv diskutera eitt sindur hart viðhvørt, og fólk vóru ósamd, men í tann mun fólk vóru ósamd, ja men so er tað meirilutin, sum ræður. Viðhvørt hava fólk tørv á at markera seg meir enn nakað annað, og soleiðis er tað eisini, tá tú hevur eina so stóra nevnd, sum man hevði. Upp á eitt tíðspunkt var hon 12 fólk, og tað er eitt tal, sum eg sjálvur haldi kann virka eitt sindur ógvusligt. Tað krevur, ið hvussu so er eina rúgvu av umsiting og forhandling.

Tey fyrstu árin gjørdu tit minni investeringar uttan fyri bankan ella hvussu?

Ja, tær fyrstu íløgurnar, sum grunnurin sum so gjørdi, vóru í 2006, tá grunnurin egentliga yvirtók nakrar ílögur frá bankanum. Tað vóru ílögur í partabrøv, ábyrgdarpeningur og í ymskum umsetiligum.

Uppá eitt tíðspunkt biðja tit grunnaeftirlitið um at broyta viðtøkurnar. Hví gera tit tað?

Ja, bæði nevndin og grannskoðanin byrja at ivast í, um viðtøkurnar kunnu tulkast sum um, at man møguliga ikki kann veita lán. Tað er faktiskt tann problematikkurin, sum kemur upp í sambandi við, at grunnurin ynskir at veita lán til Notio framtaksfelagið. Men vit fáa tá at vita, at man metir ikki, at tað er nøkur orsök til at broyta viðtøkurnar, tí at hesar heimildirnar liggja í verandi viðtøkum. So ger man ikki meir burtur úr tí, tí so hevur man líka sum fingið ta fatan, at grunnaeftirlitið hevur somu fatan, sum vit upprunaliga høvdu, og so var eingin orsök at ivast.

Í frágreiðingini hjá Eyðfinni Jacobsen, advokati, verða nevnd fleiri lán, sum grunnurin skal hava veitt, m.a. eitt lán upp á 100 mió. euro til tveir útlendskar kundar. Hevur tú viðmerking til tað?

Hatta lánið var ein fyrispurningur, sum varð viðgjørdur. Vit settu nakrar treytir í sambandi við hesa umsóknina, soleiðis at grunnurin var tryggjaður 100%. Tað vil siga, at í veruleikanum skuldu vit hava veð í reiðum pengum, og tað bleiv ikki aktuelt. Hatta lánið varð aldrin veitt, so hatta,

sum Eyðfinn Jacobsen skrivar, er ikki rætt, og tað viðmerkti eg eisini, tá eg fekk granskingina til hoyringar.

Tann primera uppgávan hjá grunninum var at gera íløgur. Lán blivu bara veitt í heilt serligum føri, m.a. til Notio, í.s.v. at Notio var partur av endurreisingini av Faroe Seafood. Um man hyggur eftir talinum av fyrispurningum, sum vóru um alt møguligt, so er bert eitt lítið prosenttal blivið til nakað.

Upp á eitt tíðspunkt verður konsernrokskapur strikaður úr viðtøkunum. Kanst tú greiða frá tí?

Orsøkin til, at vit gjørdu tað, var tí, at tað bleiv sáddur ivi, m.a. av grannskoðarunum, um tað skuldi gerast konsernrokskapur, tí at hetta var ásett í viðtøkunum, hóast vit avgjørt ikki mettu, at talan var um eina konsern. Fyri at tryggja at ongar misskiljingar komu, bóðu vit Skrásetingina um at fáa hatta við konsernrokskapi strikað úr viðtøkunum. Men vit hoyrdu ongantíð aftur frá Skrásetingini, og so gingu vit bara út frá, at tað var góðtikið.

Tykkara grannskoðari var ikki í iva um, at tit ikki vóru ein konsern?

Nei, okkara grannskoðarar hjá Nota, Hans Laksá, og Klaus Rasmussen áðrenn tað, mettu ikki, at talan var um eina konsern. Grannskoðanin mælti so til at broyta viðtøkurnar, tí so var einki at ivast í, og aftaná tað hevur tað ongantíð verið uppi, at vit skuldu vera ein konsern fyrr enn, tá Maiken Johansen kemur við sínari frágreiðing, tá sigur hon, at grunnurin skuldi gjørt konsernrokskap tí tað ikki eru avmarkingar í atkvøðubýtinum. Tað passar ikki, tað eru atkvøðuavmarkingar í viðtøkunum hjá bankanum. Tað eru avmarkingar, og tað er m.a. skrivað frá Mads Andersen, har við bóðu hann gjøgnumganga hesa frágreiðinga, og har hann nevniliga vísir á, at sjálvandi skal grunnurin ikki gera konsern, tí at hann er atkvøðuavmarkaður. Tað er jú soleiðis, at tá hann ikki var atkvøðuavmarkaður, so skuldi hann havt gjørt konsern, tí hann átti meir enn helvtina av partapeninginum.

Tit velja at broyta roknskaparreglurnar fyri 2008 til IFS?

Ja, tað var bankin. Orsøkin til, at man velur at fara yvir til tær altjóða standardirnar IFS, er tí, at tað er tað, allar børsskrásettar fyrirtekur brúka og fóru yvir til tá, og tað vóru nakrir fyrimunir fyri bankan at gera tað, m.a. so høvdu greinarar eitt púra greitt regulsett at halda seg til.

Tað stendur í frágreiðingini hjá tykkum, at tit kundu velja at gera tað í 2008. Veitst tú, um nakar annar gjørdi tað í 2008 altso av teimum børsskrásettu fyrítökunum?
Tær flestu børsskrásettu fyrítøkurnar gjørdu tað beinavegin, tí tað var til fyrimuns serliga fyri eginkapitalin og uppgerðina av solvensinum.

Fingu tit nakrantíð loyvi til bankapakka II?

Ja, tað fingur vit.

Men tað er statsgarantiurin, sum ger, at tit kunnu vera við í bankapakka II. Men sum tað sær út fyri okkum, so var tað týðningarmikið at fáa Eik Banka konkurs áðrenn 30. september, tí tá gekk bankapakki I út. Er tað ikki so? Var tað so ikki vigtugt við bankapakka II?

Tað kann man so diskutera, hvat er vigtugt, tí tað sum man leggur upp til tá, tað er, at tað er neyðugt at avgreiða viðurskiftini áðrenn, men í veruleikanum er tað nakað tvætl, tí at í tí løtu at Fíggjareftirlitið gevur ein skoða til at upprætthalda tann kapital, sum kravið er, so er bankapakkin fult virkin eisini aftan á, at teir enda, so tað er nakað tvætl. Eg eri sannførdur um, at tað vóru heilt aðrar grundir og heilt onnur áhugamál, sum lógu aftanfyri, og tað sigi eg út frá tí, at man hevði ein kolosalan skund at fáa hetta avviklað, sjálvt um avgerðin kundi verið útskotin í fleiri mánaðir. Hinvegin so er eitt argument at avvikla áðrenn 30. september, sum eg gott skilji, og tað er, at man er bangin fyri, at likviditeturin verður tikin út úr bankanum. Tað bleiv hann eisini upp undir tann 30., tað vóru enntá almennir grunnar, sum Fíggjarmálaráðið varðaði av, sum hevaðu allar sínar pengar, sjálvt um Fíggjarmálaráðið væl var vitandi um, hvussu tryggir teir vóru. Aftaná 30. september var Eik Banki tryggasti banki í kongaríkinum, tí vit fingur garanti fyri hvørji einastu krónu frá danska statinum, tí kann tað undra.

Tú metir, at tað vóru heilt aðrar orsøkir, kann tú líka útgreina tað?

Ja tað geri eg út frá tí at, hvat var tað, sum gjørdi, at Økonomi- og erhvervsministerið góðtók, at krøvini til bankarnar hingu saman. Tað vil siga, at man ikki sleit garantiin, tað var roknistrykkið, sum bleiv gjørt av Finansiell stabilitet. Fíggjareftirlitið má hava verið inni, yvir tí teir vóru partur av teimum fundunum, sum vóru saman við Økonomi- og Erhvervsstyrelsen - tað vil siga, at vit hava flutt okkum yvir í Fólkatingsið. Uppgerðin hjá teimum vísir, at tað kundi verið ein fyrimunur hjá statinum við 200 mió. kr. at halda fasta við garantiinum og avvikla Eik Banka

saman við tí danska bankanum. So kunnu tit sjálvi meta um, hvussu rætt tað roknstykkið hevur verið.

Bóðu tit um hjálp frá Fíggjarmálaráðnum?

Ja, ein umsókn varð send Fíggjarmálaráðnum. Endamálið við tí umsóknini var at fáa forlongda freist. Endamálið var ongantið, at Løgtingið skuldi seta pengar í Eik Banka.

Men vit fóru so í eitt samskifti við TF- holding og har kom ein játtan upp á 450 mió. kr., treytað av ávísum viðurskiftum, og vit høvdu so eisini samband við aðrar aktorar í Føroyum og í Íslandi, og vit fingtu so játtan upp á 600 mió. kr. eftir búgvið í Kaupthing í Íslandi. Mín persónliga meting var, at tað nokk ikki hevði tað virðið, og at tað skuldi endurskoðast. Men tá vit lögdu tað fyri Fíggjareftirlitið fyri at fáa longda freist, og at vit mettu, at vit kundu náa kapitalkravinum upp á 1,2 mia. kr., so bleiv tað avvíst, tað var tann 30. september, og samstundis bleiv tað, sum eg kalli fyri eina avtalu við Finansiell Stabilitet um at strika garantiin, hon bleiv broytt. Eg meini, at vit høvdu eina munnliga avtalu um, at teir strikaðu garantiin, og vit fingtu kapitalin, og so vóru teir leysir í Føroyum, teir tóku sær av tí danska bankanum, tað var tað, og vit skuldu taka okkum av tí føroyska. Tað lupu teir frá tann 30. september, sama dag, sum freistin hjá Fíggjareftirlitinum endaði. Tað blivu tvey skjøl lögð á borðið, tilsøgnin frá Tryggingini, og teir søgdu „den kan vi ikke bruge til noget“, og tann íslenska varð tveitt yvir aftur, slett ikki lisen. Eingin viðgerð yvirhøvdur, og tað er tí at eg sigi, at í mínari verð, so haldi eg ikki, at vit fingtu ein reellan móguleika. Tí um man hyggur eftir, hvat er tað egentliga fyri ein móguleiki man gav Amagerbankanum, har tú sat við einum konkursbúgvi í 9 mánaðir og prøvaði alt móguligt.

Men tað, sum undrar meg mest av øllum, tað er, at í november í 2008, tá er Fíggjareftirlitið á vitjan í Eik Banka. Teir rapportera frá síni vitjan í januar 2009, har teir eru samdir við niðurskrivingunum, sum eru gjørdar av bankanum, og virðisásetingini. Í 2010 fáa vit bankapakka II frá Finansiell Stabilitet. Um man hyggur eftir lógargrundarlagnum, so er tað soleiðis, at teir bara skulu veita trygd til teir bankarnar, sum, teir meta, kunnu klára seg í gjøgnum kreppuna hesi næstu árin. Og tað, sum eg spyrji, hvussu ber tað til, at man longu í 2010 kann staðfesta, at tann danski bankin egentliga er insolventur við einum rættiliga stórum negativum tali, og hvussu ber tað til, at virðisásetingarnar broytast so nógv í hasum úðarskeiðnum. Vit skulu minnast til, at Lemman Brothers var farin á heysin.

Nær fáa tit at vita, at hetta er heilt álvarsligt?

Stjórnin og nevndarformaðurin og eg sjálvur verða kallaðir niður á fund. Eg haldi vit vóru á fundi tann 14. september í Fíggjarefirlitinum, tá fáa vit at vita, at mest sannlýkt er Eik Bank Danmark farin av knóranum, og tað verður spurt inn til, hvørjar móguleikar vit hava, og á tí fundinum har verður eitt roknistyki gjørt, sum viðger ta skuldina, sum Eik Grunnurin hevði til Eik Banka.

Á hesum fundinum, verður víst á eitt lítið roknstykki, sum sjokkerar meg meir enn nakað. Tað sigur, at bankin skal avseta upp á nettoognina aftaná, at Eik Grunnurin hevur niðurskrivað sínar kapitalpartar í bankanum á null pluss ábyrgdarlán. Hetta var 14. september, tá visti eg, at her er heilt galið. Og eg haldi, at tey flestu á tí fundinum vóru sjokeraði yvir hesa útmeldingina.

Í januar 2010, sendi Fíggjarefirlitið rætningslinjur yvir, hvussu ávísar ognir skuldu gerast upp í roknskapinum, man sigur m.a., at hesar ognirnar skulu upptakast til eitt söluvirði, sum ognirnar kunnu hava ella metast at hava, men innan fyri eitt tíðarskeið upp á 6 mánaðir. Vit tosa um bygningar. Eingin bygningur bleiv mær vitandi seldur fyrsta hálvár 2010 í Keypmannahavn. Marknaðurin var fulkomiliga fastlæstur. Hatta, haldi eg, gjørdi, at nógvir peningastovnar komu í trupulleikar. Tú skal minnst til, at árin frammanundan eru vit farin frá at brúka forsigtihetsprincippið, tað vil siga, at tað var øgiliga nógv upp til bankan at meta um avsetingar til tapið, tað vil siga, at tað skal verða nakað objektívt, sum tilsigur, at tú skal niðurskriva, at tú ikki betalur ella okkurt slíkt. Tá ið man broytir tað, so tekur man egentliga og afturförir stórar buffarar, sum bankin hevur, innaftur í eginognina, sum so skulu aftur út í samfelagið at forrentast.

Um Eik Banki bleiv roknaður til dagsvirði og ikki til innara virði, hevði tað givið ein øðrvísi roknskap fyri grunnin?

Ja, so høvdu vit fingið nøkur velduga stór útsving í nøkur ár, so hevði virðið verið enormt, og tá man so kemur inn í kreppuárin, ja men so vildi virðið verið nógv lægri.

Tann rættasti mátin at upptaka virðið í eini fyrirøku er eftir míni uppfatan at brúka innara virðið, tí tú skalt minnst til, at í bankanum har hevur man upptikið ogn og skyldur eftir teimum reglum, sum nú einaferð eru galdandi, og man hevur mett um, hvar man skal niðurskriva o.s.fr. Og so fær tú eina eginogn burtur úr tí.

Viðvíkjandi garantiinum, sum grunnurin setir í mars 2010, kanst tú greiða frá tí? Hatta var eitt krav frá Finansiell Stabilitet, at man garanteraði allan vegin. Og gjørdi man ikki tað, ja so fekk man ikki tann garantiin, og teir søgdu enntá, at tað var av prinsippiellum orsøkum, at man vildi hava grunnin at garantera.

Høvdu vit ikki havt handan danska bankan, so vóru eingir trupulleikar, tað var ikki í Føroyum vit høvdu trupulleikar, vit høvdu gott stýr á forrætningini í Føroyum. Men tíanverri, so sær tað út sum, at vit ikki hava stýr á dansku forrætningi.

Ein spurning viðv. konsern. Av tí at tað stóð í viðtökunum, at man skuldi hava konsernrøkskap, og tað at tit í praksis hava virkað sum ein eind og folt tað sum eitt endamál at virka sum ein eind. Hevði tað ikki verið gott frá Eik Grunsins síðu, um tit høvdu konsernrøkskap fyri at hava yvirblikk leypandi, ella metir tú, at tað ikki hevði gjørt nakran mun?

Ja, men man hevði jú líka frá tí, at bankin bleiv børsskrásettur, so hevði man sett fólk, nemliga til at taka sær av risiko og gera risikorapporteringar, og tað einasta, eg kann siga til tað, er, at tað hevur ikki virkað, sum tað burdi, og tað er tað, eg kann siga. Hinvegin hevur tú havt bæði grannskoðan og Fíggjareftirlitið í fleiri umførum inni yvir báðum bankunum, og nevndin fekk jú rapportering, sum eisini fevndi um tann danska bankan, hvønn tann einasta mánað. Tað var jú kvartalsrøkskapur, har danski bankin gekk inn í tann føroyska, hálvársrøkskapir og ársrøkskapir og ein lang svada í grannskoðaraprotokollum, har ið grannskoðanin úttalaði seg um øll størri engagement, avsetingar og virðisásetingar o.s.fr., og eg havi ongantíð upplivað nakað annað enn, at man hevur verið samdur í øllum. Og tað er út frá tí, at um tað hevur verið ein viðmerking frá grannskoðanini, so hevur man rættað tað konsekvent, tí alternativíð til tað er, at tú fær eina átekning, sum tú ikki vilt hava. So eg dugi ikki at síggja, at vit sum nevnd kundu havt handlað øðrvísi, og um tú skuldi tikið og gjørt ein konsernrøkskap millum tann danska og føroyska bankan at tikið tað inn í grunnin, tað hevði ikki broytt nakað upp á virðisásetingina, tá man brúkar innara virðið frammanundan. Um grunnurin hinvegin hevði verið í konsernini hjá bankanum, so hevði tað avdekkjað, at man kanska hevði eina størri risiko samlað sæð.

Tú nevndi í áðni, at tað komu nakrar átekingar um, at ting skuldu gerast betur og eisini frá innanhýsis grannskoðanini. Er nakað sum tú serliga minnst?

Grannskoðanin hevði nakrar viðmerkingar um, at tað ikki bleiv skrásett

nóg neyvt og nóg ofta hjá grunninum. Og so hevði grannskoðanin, minnst meg rætt, eisini eina viðmerking um, at man kanska oftari skuldi fylgja upp upp, á tær íløgurnar, sum man hevði gjørt. Og ein viðmerking, sum kom eitt sindur seinni, tá gjaldførið byrjaði at blíva stramt, tað er at forbetra rapporteringina um gjaldføri, so nevndin var betur informera um, hvussu støðan hjá grunninum var. Tað eru í høvuðsheitum tær viðmerkingar, sum hava verið. Annars hava átekingarnar verið blankar øll árini, bæði í bankanum og í grunninum.

Eitt ella annað stað hava lógarreglurnar ikki verið greiðar nokk. Vit kunnu staðfesta, at tær kunnu tulkast ymsar vegir, vit kunnu eisini staðfesta tað, at av teimum sparikassum, sum blivu umlagdir til bankar, og har man hevði grunn inni eisini, har hevur tað gingið rættiliga illa hjá meir enn helvtini av teimum. Teir eksistera ið hvørt fall ikki í dag. So okkurt hevur verið galið við tí mátanum, man hevur brúkt, og um tað er prinsippið við grunninum, tað er galið við, ella um man heldur skuldi havt valt innkapslingsmodellið, tað veit eg ikki, men tað er ið hvørt fall tað, man leggur upp til í dag.

Um man hyggur eftir tí í dag, so skuldi man ongantíð havt upprættað grunnin, so skuldi man brúkt innkapslingsmodellið, tað er tað fyrsta, og man skuldi ongantíð havt gjørt íløgur uttanlands, man skuldi hildið seg á føroyska marknaðinum. Men tað er øgiliga lætt at vera bakklókur.

Man vil sleppa í líkvidatióin og ikki í konkurs – hví tað?

Ja, man vildi hava alt av vegnum, skjótast gjørligt, so at tað var púra reint. Tann einasti, sum hevði eitt tap, var Eik Banki Føroya. Vit fingur virðismetingar av øllum aktivum og gjørdur eina avhendingaravtalu við bankan. Tað var eitt provenue svarandi til 20,94 %. Nakrir smáir kreditorar vóru, teir fingur alt sítt dekkad. Grunnurin hevði umleið 340 mió. kr. í negativari ogn, so tað bar ikki til at koma burtur úr tí.

Eyðfinn Jacobsen, advokatur, meinar, at nevndin fyri grunnin hevur brotið viðtøkurnar, tí grunnurin hevur lánt pengar út, uttan at hava peningastovnsloyvi sum endamáli. Hvat meinar tú um tað?

Peningastovnsvirksemi er allýst sum, at man í tí almenna rúminum kunnger, at man móttukur innlán við tí endamáli at lána tað út. Tað stendur beinleiðis í lógini um Finansiell virksomhed. So har má eg bara siga tað, at í hasum fòrinum, so er tað ein pástandur, sum er øgiliga grunnur juridiskt.

Hevur tú gjort viðmerkingar til frágreiðingina hjá Eyðfinni Jacobsen?

Ja, eg havi gjort viðmerkingar til frágreiðingina, tí triggjar av niðurstøðunum eru skeivar. Og tað, sum eisini er, tað er, at um tú tekur úttalilsini um lánið, so havi eg sæð á heimasíðuni hjá tykkum, at Jógvan Thomsen hevur ein fund við Eyðfinn Jacobsen, har ið Jógvan Thomsen spyr Eyðfinn Jacobsen, um hesi lánini eru effektuerað, og tað svarar Eyðfinn Jacobsen, at tað veit hann ikki. Hetta er í mai 2013. Tað sum sjokerar meg í hesum, tað er, at tá man so kemur við eini endaligari frágreiðing, sum eg haldi var í desember, tá hevur man ikki gjort sær tann ómakin at kanna eftir, um hesi lánini veruliga vóru effektuerað.

Árgerðin í mars 2010, at standa fullt inni fyri bankanum, hevur hon konkret páført grunninum nakað tap?

Ja, tað hevur hon, ábyrgdarlánini upp á ávikavist 151 og 80 mió. kr., sum blivu teknaði eftirfylgjandi.

Blíður tað ikki mótroknað í tí endaligu skuldini. Tað vil siga, at tað hevði verið lítil og eingin skuld, um man ikki hevði tey lánini?

Ja, um tann samlaði ábyrgdarpengingurin hevði blivið mótroknaður, so hevði grunnurin verið solventur. Tann samlaði ábyrgdarpengingurin var nógv størri. Tað er jú váðakapitalur, sum ikki kann mótroknast.

Hvussu kundi tað enda við tí, at grunnurin skyldaði til bankan, tá ábyrgdaralán ikki verða mótroknað, tey fella burtur, og harafturat missa tit allan hybridukapitalin og partapeningin?

Ja, vit kunnu ikki mótrokna nakað sum helst. Um tað var soleiðism at tað kundi mótroknast, so høvdu tey ábyrgdarlánini ikki talt við í solvensinum í bankanum og tí var tað ikki ein móguleiki.

Høvdu tit nóg samband við grunnaeftirlitið?

Tað sambandi, sum vit høvdu við grunnaeftirlitið, tað uppstóð í sambandi við hasa kanningina, sum Maiken Johansen gjordi, og annars var tað ein spurningur um at yvirhalda formalia í sambandi við roknskap, at vit senda roknskap til tíðina o.s.fr.

Viðvíkjandi hasum lyklatíðspunktinum í mars 2010, tá man kemur og biður um ein garanti. Sum tú sær tað nú, var tað so nokur orsök tá hjá tykkum sum Eik Grunni at hugsa, at hetta kann virkiliga seta okkum í váða at biðja um henda garantiin? Nú skal eg ikki siga, at grunnaeftirlitið fór inn og gjordi nakað kekk, men um so var,

at tey høvdu fingið alt tilfarið frá Finanstilsynet og Finansiel stabilitet, hevði tað verið nakað har at komið eftir tá, sum segði hov her fara vit ikki inn at veita nakran garanti, soleiðis sum tú sær tað nú?

Nei tað trúgvi eg ikki, tí at Finansiel Stabilitet skal tryggja sær, innan fyri tað, sum er rímiligt, at veita trygdir yvir fyri teimum peningastovnum, sum, man metir, hava lív lagað eisini í framtíðini, so egentliga var tað ein blástempling bæði av tí danska og tí føroyska bankanum. Serliga føldi eg, at tørvurin var at fáa blástemplað tann danska bankan, tí at har hevði tað gingið sera illa bæði árinum framanundan, og út frá tí, at teir vóru villigir til at seta hesa trygdina, vælvitandi um, bæði hvørja figgjarorku bæði bankin í Føroyum og grunnurin høvdu, so mátti tað væl sannlíkt vera tí, at tað ikki bleiv tørvur á nøkrum betýðiligum. Eg veit ikki, hvat tilfar grunnaeftirlitð hevði, men hava teir havt sama tilfar, sum eg havi sitið við, so ivist eg í, um teir høvdu komið til nakra aðra niðurstøðu.

Lat okkum ímynda okkum, at Eik Grunnurin ikki veitti garanti. Høvði tað verið ein møguleiki at bjargað tí føroyska partinum?

Ja, eg eri púra sannførdur um, at vit høvdu fingið kapital til tann føroyska partin. Spurningurin er sjálvandi, hvørjar treytirnar høvdu verið, men eg eri eisini rímiliga sannførdur um, at partaeigararnir, sum vóru í Eik Banka, høvdu nokk verið noyddir at innsæð, at teir ikki fingi sín partapening yvirførdan, men mest sannlíkt at hann bleiv niðurskrivaður til null.

Síðani tú segði ja at blíva formaður tann 27. september, so hevði tú eina tiltrúgu til, at hetta fór at bera til ella hvat?

Tað var tí, at eg føldi, at hetta var møguligt, og eg føldi eisini, at eg hevði eina skyldu móttvegis partaeigarunum í bankanum at royna at fáa tað besta burturúr teirra vegna, og tá eg staðfesti, at tað ikki fór at bera til at fara víðari við verandi eigarum, og vit vóru noyddir at avhenda bankan til Finansiel stabilitet, so var tað út frá, hvat var best fyri samfelagið, sum eg sjálvur eri ein partur av. Tað er fyrst partaeigararnir og so samfelagið, og tað er tann raðfylgjan, sum eg havi handlað eftir í tí tíðini, sum eg sat sum formaður.

Tað virkar bara, sum tað gongur heilt ótrúliga skjótt, tit eru á fundi 14. september, og tá fáa tit fyrstu ferð at vita frá Fíggjareftirlitinum, at hetta er ógíliga álvarsamt. Og longu 27. september situr tú sum nevndarformaður, og 30. september sær tú at vita, at nú er liðugt?

Ja, 27. september kemur kravið um niðurskriving, og vit fáa 56-57 tímar.

Tað er tá, tit biðja landskassan standa inni fyri tykkum?

Ja, tað, sum vit biðja landskassan um, er at geva eina játtan um, at man vil tekna kapital út frá nøkrum givnum treytum, og at treytirnar skulu skrúvast soleiðis saman, at man kundi hoppa burturúr tí til ein hvørja tíð. Endamálið við tí, tað var at fáa eina longda freist, so vit høvdu tíð at fáa fatur í tí peningi, sum skuldi til.

Um grunnaeftirlitið hevði noktað Eik-grunninum at standa inni fyri pengunum, og bankin ikki hevði sloppið í bankapakka II og kanska farið av knóranum áðrenn, hevði tað so broytt nakað upp á støðuna hjá innskjótarunum í bankanum. Høvdu teir verið bjargaðir av bankapakka I?

Munurin millum bankapakka I og bankapakka II fyri innskjótarin er serliga tað, at í I har er tryggin frá statinum óavmarkað og í bankapakka II verður tryggin avmarkað til 100.000 euro, altso umleið 750.000 kr., og tað hevði øgiliga stóra ávirkan. Í mínari verð var tað soleiðis, at um tú ikki hevði eina forlongda freist frá Fíggjareftlitinum tann 30. september, so skuldi avtalan við Finansiell Stabilitet undirskrivast, og hon bleiv undirskrivað seint á kvøldi tann 30. september, tí tá var einki at gera, og tað var fyri at tryggja, at allir innskjótarar fingi sítt. Út frá tí filosofi, at tá ið tú setir pengar í eitt felag sum partapening ella ábyrgdarpening, so viðførur tað eina risiko, og tað er ein risiko, sum tú átekur tær, nemliga at tú kann missa pengar. Men at seta pengar í ein peningastovn á eina vanliga innlánskonto, í flestu førum, til eina rentu, sum gevur næstan einki, so skal tú vera 100% sikkur uppá, at tú fært pengarnar aftur, tað er ikki ein risiko, sum tú skalt taka. Tú skalt føla teg tryggan. Tað var tað, sum var øgiliga umráðandi, at tað var, tí eg sjálvur hevði ikki kunna livað við, at innskjótararnir mistu pengar.

Einaferð minnst eg, at Marner Jacobsen var úti í fjolmiðlunum og segði, at tað var eitt problem, tí bankin fekk ikki voksnið meir, tí tað var avmarkað, hvussu nógv man kundi vaksa í Føroyum, og tí mátti man fara uttanlands. Var full semja millum Eik Grunnin og Eik Banka um at fara uttanlands?

Ja, altso út frá tí, at tað var sama nevnd, so var tað jú full semja.

Vóru stjórn og nevnd samd?

Ja, stjórnin og nevndin vóru púra samd um, at tað var tað man skuldi. Tann prosessin byrjaði egentliga, áðrenn eg sjálvur kom í nevndina, við tí samstarvinum, sum man gjørði við Kaupting, men tykkum kunnugt so hevði Kaupting voksiverk, teir vuku rættiliga skjótt, og vit stóðu næstan

og gapaðu og hugdu eftir hesum fantastiska, sum hendi, og har kundu vit slett ikki vera við, og tað var tað, sum gjørði, at vit endaðu við Eik Banka Danmark sum ein eigari, tí vit áttu bara 25% í uppstartinum, og teir keyptu EBH og fóru so víðari á flog, meðan vit baksaðu við tann danska bankan og royndu at fáa flog undir hann.

Men meðan tað gongur væl, og pengar koma inn, tá er tað nemt nokk, men tá so tað fer at ganga hinvegin, so síla tit knappliga somu persónar í tveimum nevndum, og so koma tit í ta støðu, at nú skal onkur missa pengar. Sum nevndarlimur í Eik Grunninum - um tú sat yvir fyri valinum, skal tað nú verða grunnurin ella bankin, sum missir pengar, hvat valdi tú so?

Ja, um bankin misti pengar, so misti grunnurin eisini pengar.

Ja, og hvat valdi tú so?

Ja, men mítt val hevur verið, at bankin má taka avleiðingar av sínum gerðum, og grunnurin má taka avleiðingar av sínum gerðum. Hinvegin um bankin misti for nógvar pengar, ja men so hevði grunnurin mist alla sína ogn, og tí var tað neyðugt at halda bankan koyrandi, samsvarandi viðtøkunum hjá grunninum, nemliga at føra bankan víðari í partafelagnum.

Men so hoyri eg, at tú sigur, at tit hovdu gott stýr upp á viðurskiptini í Føroyum, og at problemid lá í danska bankanum fyrst og fremst?

Tað hevur so víst seg eftirfylgjandi.

Vil tað siga, at um tit ikki hovdu átt tann danska bankan og ikki farið uttanlands, so hevði Eik Banki havt tað fint?

Ja, so hevði hann havt tað fint, forútsæð at man ikki hevði gjørt nøkur onnur ting í Føroyum. Man kann siga, at alt annað líka er, at í tí løtu, tú hevur gjørt eina iløgu, ja men so avmarkar tú teg eisini móttvegis øðrum. Eg trúgvi, at tað hevði verið so nógv, sum hevði verið øðrvísi, um man skal hyggja eftir tí í dag og aftureftir. Sjálvur havi eg bara eina vón, at øll hesi fólkin, sum hava verið partur av hesum, og sum hava verið rundanum, at tey hava lært av tí. Tí um tey hava lært av tí, ja men so er tað gleðiligt frameftir. Men um tey ikki hava tað og halda, at eingin feilur er gjørdur, so er tað ein katastrofa.

Hevur tú nakað at leggja afturat?

Eg trúgvi, at tað, sum hendi í juni mánaði, tá ið Fíggjarmálaráðið var í Danmark á fundi - eg eri púra sannførdur um, at teir ikki fingur rættar

upplýsingar. Eg eri heilt sikkur upp á at man visti, at støðan í bankanum var verri út frá teimum metingum, sum Fíggjareftirlitið og Finansiell Stabilitet høvdu sum grundarlag, og at tað bara var ein spurningur um at fáa hesa samtøkuna avviklaða undir skipaðum viðurskiftum. Líkamikið, hvat tað kostaði fyri statsapparatið. Tí er tað nakað man ikki tolir í einum og hvørum samfelagi, so er tað, at ein peningastovnur fer á heysin, og tí eri eg púra sannførdur um, at longu tá man hevur sett kravið fram um hesa leypanði garantiina, at tá hevur man vita, hvat útfallið bleiv í september. Men um vit so hyggja eftir tí viðgerðini, sum vit hava havt, so haldi eg, at tað er øgiliga beklagiligt, serliga at henda frágreiðingin um grunnin er handfarin soleiðis í tí almenna rúminum, sum hon er, serliga tá ið teir partarnir, sum hava almannakunngjørt frágreiðingina, hava verið fult vitandi um, at hon er skeiv.

1.10 Marnar Jacobsen, fyrrverandi forstjóri í P/f Eik Banka

Var á fundi í § 19 nevndini tann 2. februar 2015.

Kanst tú presentera teg sjálfvan?

Eg havi verið forstjóri í Eik Banka síðani 1999. Eg byrjaði í gamla sparikassanum í 1983. Var so niðri í Århus og las økonomi, kom so aftur og var fíggjar- og fyrisingarleiðari í sparikassanum. Seinni bleiv eg varðastjóri, stjóri og síðan forstjóri. Eg møti her í dag sum fyrrverandi stjóri í Eik Banka við tað, at vit høvdu eina umsitingaravtalu við grunnin. Eg havi hvørki verið nevndarlimur ella stjóri í grunninum, og hvørki móttikið løn ella samsýning frá Eik Grunninum, og eg havi ikki havt prokura ella nakra generalfullmakt útyvir tað, sum er í sjálvari umsitingaravtaluni. Eg skal eisini upplýsa, at eg eri undir tagnarskyldu sbrt. § 17 í lógini um finansiell virksomhed, tí grunnurin var kundi hjá bankanum, og tagnarskyldan er framvegis galdandi.

Annars var eg við til at stovna sparikassagrunnin í 2002. Tað fyrireikandi arbeiði við at stovna grunnin byrjaði í 1999, og vit høvdu jú kapitalknapheit í 90unum. Allir teir bankar, sum vóru her áðrenn kreppuna, teir flýggjaðu úr Føroyum, og eingin vildi fíggja nakað sum helst í Føroyum, hvørki til fyrirkur ella til privatpersónar. Hartil var fíggjarligi infrastruktururin í Føroyum sera lítið útviklaður, serliga orsakað av gomlu rentuskattaskipanini, sum avlagaði íløgumynstrið. Orsøkin til, at vit fóru undir at stovna henda sparikassagrunnin, var, at vit sóu

fyrir okkum, at skuldi føroyska samfelagið vaksa, so mátti man hava peningastovnar í Føroyum, sum vóru stórir nokk til at kunna taka tey nos, sum vóru. Við grunninum og partafelagsleistinum fingi vit møguleika fyrir at útvega kapital og fara inn á ein størri marknað, og vit høvdu sjálvandi sæð fyrir okkum, at vit kundu diversifiserað okkara virksemini, so vit ikki bara skuldu vera avhengigir av tí føroyska.

Lógin fyriskrivaði, at partabrøvini hjá grunninum í bankanum skuldu hava atkvøðuavmarking, og at minst helmingurin av nevdini í grunninum skuldi útpeikast av og ímillum nevndarlimirnar í bankanum. Umboðsráðsskipanin úr Sparikassanum var varðveitt sum eitt kompromis, til tess at tryggja undirtøku í umboðsráðnum, sum var hægsti myndugleiki í Sparikassanum, fyrir umleggingini. Vanligir partaeigarar í bankanum komu eisini undir atkvøðuavmarking. Hetta var hildið rímligt, tí grunnurin byrjaði við at eiga oman fyrir 90% av partabrøvunum í bankanum. So leingi grunnurin var so stórir partaeigari, hevði tað verið órímligt, um einstakir persónar kundu „keypt“ sær ávirkan á bankan og grunnin. Men hetta var hugsað sum ein yvirgangsskipan, til grunnurin hevði selt út av sínum partabrøvum og var blivin ein minni partaeigari.

Grunnurin hevði eina umsitingaravtalu við bankan. Var tað hana tit hildu tykkum til dagliga, tá tit handlaðu vegna grunnin?

Ja, vit handlaðu ikki sjálvstøðugt vegna grunnin. Allar avgerðir eru tiknar av nevdini. Tann einasta heimild, eg hevði, tað var, at vit umsótu ein gávugrunn, og har kundu vit játta nakað av peningi.

Umsat Eik-Banki virðisbrøvagoymsluna hjá grunninum?

Grunnurin hevði eina skrivliga avtalu við bankan, sum deildin, sum æt Eik Market, umsat.

Vóru tað onnur viðurskifti, t.d. um grunnurin skuldi keypa okkurt, so kom tilmæli frá tí deildini í bankanum, sum sat við tí. Málið bleiv lýst, og tilmælið latið nevdini, sum so tók avgerð á tí grundarlagnum. Bankin stóð fyrir øllum tí praktiska, altsó útarbeiddi tær avtalar, sum skuldu gerast o.s.fr., og legði tær fyrir nevdina til undirskrivingar.

Kanst tú greiða frá, hvussu man uppfataði endamálið við Eik Grunninum samanhillið við bankan?

Tá vit í síni tíð gjørdi hendan grunnin, tosaði eg við nógvar av hesum grunnunum, sum vóru í Danmark, hvussu teir vóru umsitnir, og hvussu teir

fungeraðu. Vit fingu eisini ráðgeving frá advokatum og grannskoðarum, so eg haldi vit vóru væl upplýstir um, hvussu hetta her fungeraði, ella var ætlað at fungera.

Vóru nevndarfundir í Eik Banka og grunninum vanliga hildnir sama dag?

Ja, tað var typiskt sama dag.

Vóru tú og Bjarni Olsen eisini við á nevndarfundum?

Ja

Hví var tað?

Tí vit høvdu eina umsitingarliga avtalu, og tað, sum nevndin tók avgerð um, skuldu vit kanska fremja í praksis.

Tað eru tey, sum halda, at tú stýrði nevndarfundunum. Hvat sigur tú til tað?

Ja, hatta havi eg hoyrt, men hatta er als ikki rætt. Tað var formaðurin, sum kallaði inn til fundar og sum stýrði fundunum.

Hevur tú ta fatan, at grunnurin var til fyri bankan?

Man kann siga, at í teim lógarforarbeiðum, sum vóru, har var tað forútsæð, at grunnur og banki skuldu forseta sum ein eind, at man ikki skuldi skilja tað at, og tað lá eisini í har, at sambært lóg so skuldi bankin velja nevndina í grunninum, og grunnurin skuldi vera atkvøðuavmarkaður. Tað skuldi vera bankin, sum skuldi stýra grunninum, og ikki øvugt. At hetta er so framgekk eisini av, at banka- og sparikassalógin fyriskrivaði tveir alternativar umleggingarleistir; grunnaleistin, ið vit valdu, og „indkapslingsmodellen“, har eginognin í umlagda sparikassanum var lögð sum ein serstakur partur av eginognini í nýggja bankanum, í staðin fyri at verða lögð í ein grunn. Upprunaliga eginognin kom eftir hesum lestinum altíð at vera til fyri bankan! Hesi bæði alternativini høvdu sambært lógarforarbeiðnum sama mál, nevniliga, at eginognin í „gamla“ sparikassanum framhaldandi kom at virka í nýggja bankanum. Hetta er eisini tað, sum var avspeglað í endamálsgreinini í viðtøkunum fyri Sparikassagrunnin.

So tað, at man átók sær tap soleiðis, at bankin skuldi standa penari í tí, meinar tú, at tað var í samsvar við endamálið hjá grunninum?

Ja, tað haldi eg avgjørt. Tá Lehman Brothers fór á heysin, frystu allir marknaðir til. Tað merkti, at eingin vildi lána til hvønn annan, og tí

bleiv tað ein kampur fyri at halda likviditetinum í stand, og hatta var galdandi alla staðni, ikki bara í Føroyum og Danmark. Tað var eisini orsökkin til, at ein bankapakki kom. Annars hevði Danske Bank kollsiglt orsakað av likviditetinum.

Nógv hendi hesa tíðina, og hvørja ferð, tað kom ein yvirskrift í Børsen ella líknandi, so settu nógv fólk seg í samband við okkum. Samstundis fór ein sms-keta í gongd, har tað var postulerað, at Eik Banki fór á heysin mánadagin klokkan eitt ella annað, og hetta skapti sera nógva órógv. Vit høvdu jú akkurat keypt Skandia banken við umleið 120.000 kundum. Bankin var ein internetbanki. Kundar kundu lætt flyta umvegis internetið, so vit vóru bangin fyri at missa kundar.

Beint í kjalarvørrinum av, at teir stóru íslendsku bankarnir vóru kollsilgdir, byrjaðu Danske Bank, Nordea og aðrir bankar at almannakunngera, hvat teir høvdu í íslenskari eksponering. Hetta legði eitt trýst á okkum um eisini at kunngera okkara eksponering. Vit føldu, at føroyska pressan var so hysterisk um hetta mundið, at óansæð hvat man kom út við, so hevði tað verði mett at verið ein stór eksponering. Eik Banki var faktist ikki nógv eksponeraður í Íslandi. Eg minnst ikki aftur, um tað vóru 70 ella 80 mió. kr. Hetta skuldi síggjast í mun til ein javna á oman fyri 20 mia. kr.

Av trygdarávum metti man tað vera betur at flyta hetta virkseimið til Eik Grunnin soleiðis, at Eik Banki ikki hevði nakra eksponering í Íslandi.

Í granskingini av Eik Grunninum forir Eyðfinn Jacobsen m.a. fram, at um konsernrøkskapur hevði verið gjørdur, so hevði tað framgingið fyrr, at okkurt var galið. Hvat sigur tú til tað?

Altso, konsernrøkskapur er jú bara ein samanseting av eksisterandi tølum, so ein og hvør, sum visti, at Eik Grunnurin átti Eik Banka, kundi jú hyggja í røkskapin hjá Eik Banka. Ein konsernrøkskapur hevði verið nógv meir kompliseraður og verri at gjøgnumskoða um, hvat er grunnurin, og hvat er bankin. Eg trúgvi ikki, at tað hevði givið betri yvirblikk.

Viðvíkjandi virðissetingini av partabrovnunum í Eik Banka, dagsvirði ella innaravirði, hevur tú nakra meining um tað?

Tað, sum vit finga at vita frá okkara innan- og uttanhýsis grannskoðarum, var, at vit kundu velja, antin at taka innara virði ella dagsvirði, og út frá einum forsigtigheitsbetragtingi valdi man at taka innara virði.

Um man t.d. hyggur eftir EBH-grunninum, so tóku teir partabøvini í EBH Bank upp í roknskapinum hjá grunninum til dagsvirði, t.e. marknaðarvirði, og tá so aktiurnar lógu ógíliga høg, so var virðið í roknskapinum í grunninum tilsvandi høg, og tað gav teimum so eitt kredittvirði at lána uppá, og var kanska ein partur av orsökini til, at tá tað so gekk hinvegin, so fullu tey partabøvini nógv, og harvið versnaði kredittvirði hjá EBH grunninum, júst tá tørvur var á tí. Tað valdu vit ikki at gera. Vit hövdu ikki broytt prinsipp; soleiðis var tað frá byrjan av, og eg haldi eisini, at tað er ein skilagóður máti at gera tað uppá, tá tú hevur ein grunn, sum hevur til endamáls at víðaríføra virkseimið hjá gamla sparikassanum, og tað vil siga, at hann er ein langtíðar investor. So haldi eg, at eginkapitalurin í bankanum er tað besta speglið, sum vísir, hvussu ognin er fyri, heldur enn, hvat marknaðurin metir. Innara virðið avspeglar júst hetta.

Kanst tú forklára, hví tað gekk, sum tað gekk?

Vit lögdu eina strategi, sum vit fylgdu, har vit royndu at koma inn á tann danska marknaðin. Bankin í Danmark var nokkso nógv innan fyri eigindómsfinansiering, so keyptu vit Skandia bankan fyri at skapa eitt sindur meir av javnvág í tingini. Men sæð í tí samlaða konsernroknskapinum, so var Eik Banki ikki ónatúrliga nógv eksponeraður í eigindómum, í mun til so nógvar aðrar bankar, men tað, sum hendi, var tað, at vit hövdu nógvar ognir av ymsum slag, og húsamarknaðurin í Danmark frysti totalt. Húsaprísurin í dag er t.d. hægri, enn hann var í 2007. Í dag hövdu øll virðini verið har, men tað hjálpir ikki nakað í dag.

Spron, EBH-bank og EBH-grunnurin fóru á heysin. Vit hövdu havt stóran kursvinning av Spron partabøvunum, ið Eik átti. Hesi fullu og góvu okkum kurstap, tá fíggjarkreppan byrjaði. At EBH fór á heysin merkti m.a. tað, at tey lánini, sum Eik Grunnurin hevði, blivu uppsøgd til - eftir mínum tykki - fullkomiliga órímiligar treytir. Vit fingur harafturat trupulleikar av einum týskum engagementi, ið vit hövdu saman við EBH, og sum EBH umsat, tá teir fóru á heysin. Vit vóru við til at stovna Atlantic Petroleum, og hövdu tí ein stóran aktiupost har, ið var øktur nógv í virði fram til kreppuna. Hesi partabøvini fullu nógv í virði og góvu Eik Banka tilsvandi kurstap, tá fíggjarkreppan kom inn. Kaupung fór á heysin, og so stóðu vit einsamallir við einum stórum engagementi í Danmark, ið vit hövdu átakið okkum saman við teimum. Tað vóru nógv slík samanfallandi ting, sum gjørdur, at tá fíggjarkreppan kom, tá fór ein ketureaktión í gongd, har ein rúgva av tingum fóru skeiva vegin.

Tað koppaði ekki bankanum, men það tók nakað av tí luft, sum vit hildu okkum hava uppbyggt, og sum vit disponeraðu í áliti á.

Eitt annað, sum hendi samstundis, sum alt hetta rokið við Lehman Brothers, var, at børshandilin steðgaði í Íslandi, og førði tað við sær, at íslendsku virðisbrøvini vóru suspenderað á íslenska børsinum, og tað merkti, at bankar, sum høvdu havt íslensk virðisbrøv sum trygd, teir seldu óansæð prísir. Í hesum sambandi var ein listi yvir íslensk virðisbrøv rundsendur. Tilfeldigvís, so komu Eik partabrøvini við á sama lista, saman við teimum íslendsku, t.v.s. vóru skrásett sum íslensk, meðan t.d. Føroya Banki og Atlantic Petroleum ikki komu á. Tað førði við sær, at tað varð ein rúgva av brandútsølu av Eik partabrøvum tá, sum tískil fullu í prisi. Talan var um altjóða bankar ið seldu Eik partabrøv, ið helst lógu sum trygd fyri kredittum hjá teirra kundum.

Fingu tit ongantíð rættað tað uppaftur, at Eik ikki var íslenskt?

Vit sendu fráboðan bæði til Fíggjareftirlitið, Børsen og clearingsstovnin sum hevði gjørt hetta her, so jú, men trupulleikin er bara tað, at tá var skaðin hendur, og tað fingur vit ikki rættað uppá. Men annars, alt fall og húsamarknaðurin í Danmark, hann frysti totalt.

Harafturat broytti Fíggjareftirlitið prinsipp í sambandi við ta gjøgn-umgongdina, sum var í september 2010. Tað var eingin nýggjur kundi av týðningi komin inn í bankan aftaná, at kreppan byrjaði, og Fíggjareftirlitið hevði fult innlit í øll tey engagement, sum vóru, tí kom hetta sum eitt stórt yvirraskilsi.

Hevur tú tað stuttu versiónina av, hví Eik Grunnurin skyldar eina hálva mia. kr. til bankan, tá alt er liðugt?

Eik Grunnurin hevði eina skuld til Eik Banka á uml. 400 mió. kr.

Eik Grunnurin tók tað fyrsta lánið úr Eik Banka, eg haldi tað var í 2006, til keyp av ymsum kapitalpørtum. So tók hann seinni lán til partvísa fígging av keypi av Investea partabrøvum, eg haldi tað var í januar ella februar 2008.

Eik Grunnurin hevði harumframt eitt lán upp á 150 mió. kr. hjá EBH Bank. Hetta lánið varð óvantað uppsagt í januar 2009 í sambandi við, at EBH Bank var farin á heysin, og í tí sambandi tók grunnurin lán í Eik Banka, til tess at innfría EBH. Harumframt fekk grunnurin ein trekningsrætt í bankanum í 2010.

Ein nokkso avgerandi dagfesting í hesum arbeiðnum tað er í mars 2010 í mun til Eik Grunnin, tá man biður um loyvi frá Skrásetingini til at veita ein garanti har. Tað hevði verið áhugavert, líka sum í stuttum at hoyrt, hvat var tað, man kunnaði um frá bykkara síðu móttvegis eftirlitinum, og sum tú sjálvur var inni á, so hevði Finansiell Stabilitet gjørt eina meting, og opinbart metti man, at ja, hetta er ein burðardyggur banki, og tí veitir man garanti. Hvat er tað, sum ger, metir tú, knappliga at man í september hevur eina heilt aðra meting. Sum eg skilti, var tað nýggi uppgerðarhátturin, at nú skuldi man meta avsetingar í mun til, at bygningar skulu seljast innan 6 mánaðir. Hetta var komið í gildi í januar, kann tað passa? Hvat er tað, sum broytist so nógv frá mars til september?

Vit høvdu ein fund við Skráseting Føroya, har vit kunnaðu um hesi krøvini, sum komu frá Finansiell Stabilitet, og vit greiddu teimum frá málinum. Vit fingur svar rættiliga skjótt, haldi dagin eftir ella annan dagin eftir.

Hevði Skrásetingin móguleika at fáa nakað annað tilfar. Vóru tit vitandi um, at hetta var tað, t.v.s. fekk man hendan garantiin, so kundi man koyra víðari?

Ja, tað var tað, vit høvdu fingið at vita frá Finansiell Stabilitet. Man sendir fyrst eina umsókn til Finansiell Stabilitet, og teir bóðu so um ein hóp av upplýsingum, vit skuldu gera budgettir og ymiskt annað, og tað bleiv alt sent til Finansiell Stabilitet, og baserað upp á tað og umsóknina hjá okkum so vendu teir aftur. Teir boðaðu so frá, at teir kundu játta henda likviditetin, treytað av, at Eik Banki í Føroyum garanteraði fyri Eik Banka í Danmark, og treytað av, at grunnurin garanteraði fyri Eik Banka í Føroyum, og tað var ikki nakað, sum stóð til diskussión. Hatta vóru treytirnar.

Avskrivingin broytist so nógv fram til september, hvat metir tú, tað er, sum hendir? Heilt erligt, eg veit tað ikki, eg standi stadigvekk spyrjandi.

Tá tú bleiv spurdur um húsagangin ella um orsök til tað, tá sigur tú, at vit fingur ikki tað skábráð, sum skuldi til. Er tað tín uppfatan, at um tit fingur longri skábrá, so kundu tit havt hjarga bankanum?

Ja, tað er tað so avgjørt, altso vit høvdu jú eina tilsøgn frá Tryggingini um, at teir vildu seta pengar í, har var samband við Íslendingar eisini, sum vóru áhugaðir. Amagerbankin hevði fingið langt skábrá, og vit síggja, at tað koyra bankar í dag, sum ikki liva upp til solvenskrøvini, og kortini fáa loyvi frá Fíggjareftirlitinum at koyra víðari, so tað skilji eg ikki, hví tað bara skuldi vera galdandi fyri ein banka.

Altso vilt tú harvið siga, at bankar finga ikki somu treytir?

Eg kann bara konstatera, at tað eru aðrir, sum koyra víðari í dag, uttan at liva upp til solvenskrøvini, tað sluppu vit ikki, og móttsett øðrum, finga vit heldur ikki nakað skábrá, at útvega nýggjan kapital.

Hevur tú viðmerkingar til granskingina hjá Eyðfinni Jacobsen, advokati?

Eg havi gjørt eitt notat, sum eg ætlaði at útflyggja tykkum. Eg var ikki hoyrdur í sambandi við granskingina av Eik Grunninum, kanska av góðum grundum, tí eg havi ikki verið ansettur har. Men hinvegin, so veit eg nokkso nógv um, hvat hevur fyrिंगið.

Ofta verður sagt, at storri avkast og storri risiko hanga saman. Men metir tú, tá tú nú hyggur aftureftir, kundi man havt gjørt tað betur?

Man kann altíð gera tingini betur, men vit høvdu eftir mínum tykki eina forsvarliga risikostýring. Vit høvdu m.a. spjatt aktivitetirnar geografiskt á ymisk lond fyri at tryggja okkum móti sveiggjum á einstökum marknaðum. Vit høvdu ikki forútsæð figgjarkreppuna. Fíggjarkreppan rakti altso globalt. Tað var ikki tað, at vit bara blivu raktir á danska marknaðinum, eisini á íslenska, týska og føroyska marknaðinum. Altso tað vendi allan vegin runt, og eg haldi ikki, at tað var manglandi risikostýring.

Nær byrjaði man at hugsa, at man má heldur fara at avmarka váðarnar?

Vit tóku ongar kundar av týðningi inn frá byrjanini í 2008, so tað er ikki so, at vit hava koyrt við fullari ferð. Øll vita í dag, hvat fór fram. Vit fylgdu jú eisini við, hvat fyrigekk, tað var ikki so, at vit lótu eyguni aftur. Um man hyggur eftir, hvussu Vísmenninir í Danmark ella Nationalbankin mettu støðuna í 2006 og 2007, so er ikki talan um døpur útlit.

Eg havi eisini tøl frá 2006 til 2010, sum IMF hevur gjørt, og har teir meta um búskaparvøxsturin árið eftir. Tí um tað er so lætt at spáa, so máttu teir ið hvussu so er havt forútsæð eitt ár fram, at tað fór at ganga galið. Men IMF tók øgiliga feil, bæði í 2007, 2008 og 2009 í teirra forsøgnum fyri árið eftir. Og hetta eru teir bestu økonomarnir, vit hava í verðini, so tað er so øgiliga nemt at sita aftaná og halda, at tað er heilt eyðsýnt, tí onkur hevði hoyrt okkurt um subprime kreppu í 2006, men tað var ikki ein útbreiddur forvæntningur.

Tað kravið frá Finansiell Stabilitet, sum kom í bankapakka II, var tað nakrantíð tit hugsaðu, at hetta var eitt krav, sum tit helst vildu sloppa undan at farið víðari við? Sjálvandi vil man helst sleppa undan hesum, vit skuldu jú í Skrásetingina

at biðja um loyvi til tað, men fyri tað fyrsta, so kom tað okkum slettis ikki til hugs, at hasin garantiurin skuldi blíva aktivur, altso koma til gjaldingar, og fyri tað næsta so var jú grunnurin bullverk hjá bankanum, so tað lá í sagens natur, at grunnurin var ein bakkur, sum vildi bakka upp, um neyðugt, og hann annars hevði midlar til tað, so eg veit ikki, hvussu nógv tað hevði broytt upp á tað. Tað kompliseraði jú støðuna, tá nú niðurskrivingarnar blivu gjørdar, at man ikki kundi skilja báðar bankarnar sundur aftur, tað gjørdi tað.

Tú nevndi, at tað kom óvart á, at stóðan knappliga var so álvarsom, sum hon var. Eg gangi út frá, at tit hava vitað, at tað vóru nakrar avbjóðingar, men nær var fyrstu ferð, tú minnst, at tit fingi at vita frá Finanstilsynet, at tað var heilt galið?

Hatta vil eg helst ikki úttala meg um, tí hatta er ein partur av endurgjaldssakini frá Finansiell Stabilitet.

Man hevði møguleika at fáa onnur fólk inn í nevndina, sjálvt um meirilutin tá skuldi vera tann sami, sambært lóg. Kom hetta ongantíð upp á tal?

Nei, tað haldi eg ikki.

Var tað nakrantíð eitt krav, at formaðurin og næstformaðurin skuldu vera teir somu? Tað var ikki krav í lógini, men í viðtøkunum fyri grunnin stóð, at formaður og næstformaður í bankanum skuldu vera ávikavist formaður og næstformaður í grunninum.

1.11 Hans Laksá, fyrrverandi grannskoðari hjá Eik Grunninum og P/f Eik Banka

Var á fundi í § 19 nevndini tann 19. februar 2015.

Kanst tú presentera teg sjálvan?

Eg eiti Hans Laksá. Eg byrjaði at arbeiða hjá Rasmussen & Weihe, sum tað æt tá, í 1993, beint eftir handilsskúlan. So fór eg undir at lesa HD samstundis og varð liðugur við tað í 1998, Cand.merc.aud í 2002 og statsautoriseraður revisor í 2005. Eg byrjaði at arbeiða við Eik Banka síðst í 90unum sum hjálparmaður, tað vóru fleiri í húsinum, sum arbeiddu við Eik, so var eg burtur frá okkurt árið, men síðani í 2002 ella 2003 – eg minnst ikki akkurát - havi eg verið líkasum fast knýttur at. Í 2006, haldi eg, skrivaði eg fyrstu ferð undir, tá saman við Klaus Rasmussen. Í 2007 gavst Klaus Rasmussen hjá okkum, og síðan tá havi eg skrivað

undir einsamallur. Eik Grunnurinn er sama tíðarlinja, hann kom ekki fyrrenn í 2001 ella 2002, síðan tá havi eg verið so ella so knýttur at grannskoðanini.

Hvat kanst tú fyrst siga generelt um grannskoðanina?

Líka sum í bankanum, so høvdu teir eina avtalu. Grunnurinn hevði avtalu við Eik Banka um at administrera grunnin. Ein partur av avtaluni var deils, at figgjardeildin í bankanum gjørdi bókhaldsarbeiðið, og innanhýsis grannskoðanin í bankanum skuldi grannskoða grunnin eisini. Í praksis var tað ofta soleiðis, at innanhýsis grannskoðanin fyrst gjørdi arbeiðið, og so gjøgnumgingu vit teirra arbeiði og gjørdu okkara niðurstøðu.

Í frágreiðingini hjá Eyðfinni Jacobsen verður tosað um, at man átti at gjørt konsernrøkskap. Ert tú samdur við honum ella?

Nei eg eri ekki samdur. Hann sigur, at konsernrøkskapurinn ikki er gjørdur. Eik Grunnurinn gjørdi konsernrøkskap við nøkur dótturfeløg, men Eik Banki hevur ekki verið við í konsernrøkskapinum, tað er nokk tað stóra.

Frá 2007 haldi eg meg síggja, at konsernrøkskapur er gjørdur?

Ja, 2007 skal nokk passa; men vanlig mannagongd, sum eisini er í roknskaparlógini í dag, er, at man kann eiga so og so stóran prosentpart av felagnum, partapeninginum. Tað, sum er avgerandi fyri konsernina, tað er hvør bestemmar t.v.s. „stemmeindflydelse“ og har var atkvøðuavmarking í bankanum, soleiðis at grunnurinn bara kundi, halda upp á nøkur fá prosent. Tað var grundarlagið fyri ikki at gera konsernrøkskap, og tað var vanligt í Danmark.

Eg veit væl, at eftirfylgjandi er avgerð komin frá Fondsráðnum, og tað má man bara síggja í eyguni, at so er tað nokk ikki gjørt rætt. Upp á tað tíðspunktið var tað okkara sannføring. Og aftaná at handa avgerðin kom frá Fondsráðnum, hava teir broytt lóggávuna soleiðis, at vit í dag ikki skuldu gjørt konsernrøkskap, men sum tað liggur nú við teimum avgerðunum, sum liggja, so hevur tað nokk verið ein feilur, sum vit gjørdu tá.

Var tað eingin, sum fanst at tí?

Nei, eg havi ongantíð hoyrt nakran sett spurning við hatta har.

Hevði tað broytt nakað, um man hevði gjørt konsernrøkskapin við Eik banka?

Tað er eitt, haldi eg, sum er grundleggjandi misskiljing í, tað er, tá man

kemur at tosa um børsvirði og konsernvirði. Tað, sum tey alla tíðina hava gjørt, tey hava brúkt tað innara virðið. Tað heilt vanliga og tað rætta er at brúka tað innara virðið, tá man eigur so stóran part.

Tølini høvdu verið nógv størri - inntøkur og útreiðslur, um man gjørdi konsernroknskap, men úrslitið hevði verið tað sama. Teir høvdu tikið teirra prosentpart av ognarlutinum í Eik Banka soleiðis, at um vit spæla, at Eik Banki hevði 100 mió. kr. í avlopi, og grunnurin átti 55%, so høvdu 55 mió. kr. komið inn í avlopið í roknskapin hjá Eik Grunninum. So hann má velja, um hann skal hava kursvirðið ella úrslit, bæði hanga ikki saman í mínari verð.

Onkur hevur nevnt, at viss man hevði gjørt konsernroknskap, so hevði man sæð tað nógv fyrr, at skilið í Eik konsernini var ógilt?

Ja, tað fari eg at lata yvir til onkran at greiða frá. Man kann spyrja, hví gekk tað galið. Tað var eitt ógilt stutt svar. Bankin koppaði og fór á glið, og meginparturin av virðunum fór fyri skeyti. Teir skuldu jú kautionera fyri alt í 2010, so kann man siga, hevði grunnamyndugleikin sagt nei, so høvdu teir ikki kautionera tá, men høvdu teir so fingið statsgaranti ella varð bankin lukkaður áðrenn? Nei, eg veit ikki.

Ráðgevin hjá Finansiell Stabilitet tá var Carsten Fode, og hann var eisini granskingarmaður í EBH-fonden. Tí kom tað áðrenn ein rúgva av spurningum til bankan um viðurskiftini millum grunn og banka frá honum, tí at hann hevði eitt skrekkskenarie úr Danmark.

Spurdu teir nógv tá um forholdið millum grunnin og bankan?

Ja, fyrst spurdu teir nakrar fáar spurningur, sum teir fingur svar uppá, og so komu teir við eini rúgvu av spurningum, og teir vildu hava grannskoðaraváttan, alt hugsandi og óhugsandi. Tað bleiv til eina frágreiðing upp á 75 síður ella okkurt sovordið frá bankanum, sum vit høvdu eina átekning á.

Minnist tú, um tit hava havt nakrar alvorligar átalur til fundarfrágreiðingarnar?

Ja, tað minnst eg. Tað var viðhvørt, at nevndarlimir gloymdu, hvar teir vóru á fundi. Tað var kritiserað nokk so nógv.

So var tað generelt at administrera grunnin. Tað var avtalað við Eik Banka um at administrera grunnin. Grunnurin hevði onga stjórn, og har komu vit fram á fleiri dømi, har vit funnust at, at tað ikki var ein persónur, sum hevði ábyrgdina av, hvussu grunnurin varð administreraður. Tað meini eg, vit hava skrivað í protokollina. Vit mæltu til, at teir antin

settu ein stjóra, ella um teir ikki settu stjóra, kravdu, at Eik banki ásetti ein persón, sum tann, sum líkasum skuldi syrgja fyri, at alt gekk soleiðis, sum tað skuldi ganga. Hetta hevur verið nevnt fleiri ferðir, gjøgnum fleiri ár. Eg meini ikki, at hetta kom upp á pláss fyrr enn í 2010.

Vit skriva protokoll, tað eru tvær protokollir, ein innanhýsis og ein uttanhýsis. Innanhýsis grannskoðarin skrivar eina, og tað er eitt samstarv, vit skulu vera samdir í protokollini hjá hvørjum øðrum, eg minnst ikki, hvør skrivaði hvat.

Er tað ongantíð talan um viðurskipti, har tit mugu innberætta?

Nei, tá ið vit grannskoða ein roknskap, er tað sjálvandi altíð ein vurdering, tá vit senda eitt bræv til Skráseting Føroya og skriva í átekningina, at einki skil er í. Tá skal tað virkuliga ikki vera nakað skil í. Tá ið vit gjørdur roknskapin, so komu vit ofta eftir, at skjøluni ikki fyrilógu. So fóru fólk at leita, so komu skjøluni, so høvdu vit tey. Viðhvørt kundu vit spyrja nokkso ofta.

Vil hetta siga, at tað var ikki so nógv øðrvísi viðmerkingar enn til aðrar fyrítokur?

Út yvir tað, skal tað skiljast soleiðis, ja. Tað er ikki soleiðis, so vilt eg minnst, at einki skil var á roknskapinum. Um vit nú vóru samd við Eyðfinni Jacobsen viðvíkjandi virðisásetingini, at einki skil var í, so høvdu vit skrivað „fyrivarni“ í átekningina, so hevði tað ikki bara farið aftur við bordinum, tað gera vit ikki. Tá ið vit skriva undir, tá hava vit eina sannføring um, at hetta er í ordan.

Eik Grunnurin sá sum sína uppgávu, at teir skuldu virka sum ein verja hjá Eik Banka. Tá ið teir fáa frígivið eitt sindur av kapitali, so gera teir aðrar íløgur enn í Eik Banka, so fer man inn í Eik Banka og tekur lán til at keypa hesar íløgurnar. Minnst tú, at tit nakrantíð viðgjørdur tað, at tað var í andsøgn millum at skapa tryggleikan og so at taka lán í EikBanka?

At gera íløgur fyri at tryggja, tað minnst eg ikki. Eg veit, at teir gjørdur aðrar íløgur, har hava vit eitt, kanska tvey brøv frá advokatum, sum hava viðgjørt endamálsgreinirnar, um tær eru í ordan. Nei, eg minnst ikki. Hvørt einstakt lán fara vit inn at meta, um virðisásetingin er í lagi, men ikki um man ger eina íløgu fyri at verja bankan betur, tað minnst eg ikki.

Tann stóra risikoin endaði lutfalsliga við at liggja í tí danska partinum og í Eik Grunninum eisini. Minnist tú nakað til, at innanhýsis grannskoðanin av tí danska bankanum nakrantíð hevur verið inni og gjørt nakrar átalur í mun til kreditmetingar og sovorðið?

Eg kann bara minnast til stevningina, tað merkir, at vit mugu hava gjørt okkurt, ið hvussu er. Nei, har er okkurt gjørt, eg havi ikki hug at fara so detaljerað inn á tað.

Grunnamyndugleikin hevur sambært lógini, heimild til at krevja upplýsingar frá grannskoðarunum, hava teir kravt nakað?

Nei, tað haldi eg, at eg kann siga nei til, og um tað er, so er tað okkurt, sum er so lítið, at eg ikki minnist, um tað er. Tá ið teir byrjaðu við granskingini, tá spyrja teir okkum, men so endaði tað í skiftirættinum. Eg varð spurdur um ymiskt av Eyðfinni Jacobsen, advokati. Tilfarið hjá okkum lá arkiverað í fjararkivi, sum liggur á einum øðrum stað í pappkassum saman við øðrum pappkassum. Eg segði, at eg kundi gott fara at leita eftir skjølum og royna at svara nøkrum spurningum, men eg kravdi at fáa samsýning fyri tað arbeiðið, sum eg gjørdi. Men tey vildu ikki betala, tað vóru tað ikki pengar til, Christian Andreasen hevði fingið forboð frá rættinum at brúka pengar upp á sovorðið. So boðaði eg frá, at so valdi eg ikki at svara upp á skrivið.

Fekst tú granskingina til hoyringar?

Ja, Eyðfinn sendi mær hatta til hoyringar. Eg var á fundi við hann og prátaði, og tá gjørdi eg nakrar viðmerkingar, men hann broytti tað so ikki, hann fekk einki hoyringsskriv frá mær.

Tað stendur í frágreiðingini her um, tá ið bankin mátti gera roknskapin umaftur. Hvat var við tí?

Á ja, bankin fór yvir til at nýta IFRS, og tá er ein øgilig rúgva av krøvum, tað eru serliga krøv um notur, hvussu man ger, og hvat man upplýsir. Har vórðu fótfeilir gjørdir, og so varð man valdur út til kanning, tað haldi eg var av tilvild, teir velja nakað út, og so siga tey, hetta er ikki gjørt rætt, hatta er ikki gjørt rætt, og so svarar man. Tað endaði við, at man varð biðin um at gera roknskapin umaftur og upplýsa broytingarnar. Eg meini, at eginognin varð broytt við ½ mió. kr.

Tað varð broytt við 1 mió.

Ok. Okkara fatan av, hvat er týðningarmikið fyri ein roknskap, og tann hjá Fónsráðnum, er ikki altíð tann sama. Har vóru nakrir fótfeilir í onkrum notum, og okkurt skuldi líka regulera. Har var eingin stór broyting. Men seint í 2009 máttu teir gera roknskapin fyri 2008 umaftur.

Tað vóru ógíliga nógvir handlar ella dispositiónir, sum grunnurin tók. Og um man eftirfylgjandi hyggur eftir, hvønn praksis Erhvervs- og Selskabsstyrelsen í Danmark stingur út, tá tað kannar aðrar grunnar, so hevur næstan alt tað, sum grunnurin hevur gjørt, verið skeiwt, altso tað vil siga, veita ábyrgdarlán upp á tilsamans 450 mió. kr. og at standa inni fyri bankanum o.s.fr. Bleiv tað nakrantíð diskuterað?

Tað var nakað diskuterað, og eg meini – tað er nakað við minninum – at teir nevndu hetta við, at grunnurin var bolverk fyri bankan. Eg meini enntá, at teir hava eitt skriv frá einum advokati, sum lýsir, at tað er rættiliga víðfevnt. Hvussu víðfevnt tað er, tað tori eg ikki at siga, men teir fóru langt fyri at verja bankan. Tað vóru nakrir handlar, ið ógíliga nógvir spurningar vórðu settir til. Tað vórðu nakrar kanningar gjørdar av skrásetingini, og aftaná nógv aftur og fram, so endaði tað við, at teir ikki høvdu biðið um loyvi áðrenn, tað var tað. Í mínari verð er tað ógíliga lítil straffur, um teir hava gjørt nakað galið.

Minnist tú nakað um, nær man fekk at vita hetta her?

So vítt eg minnst, so kom onkur anonymur whistleblower, sum varð sendur til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, og so søgdu teir, hetta hevur einki við okkum at gera longur, hetta er skrásetingin. So fór tað til skrásetingina, og so reageraðu teir, eg minnst ikki, um tað var Majken Johansen, advokatur, sum varð sett at kanna. Teir fingur advokatar at kanna tað og settu spurningar, og so var eitt samskipti har, har grunnurin og bankin svara. Eg veit ikki, um okkurt fundarvirksemi var eisini, og so kom ein avgerð frá skrásetingini. Onkur av handlunum var í ordan, so vítt eg minnst, men okkurt skuldi verið biðið um loyvi til áðrenn.

Eitt, sum undrar eitt sindur, tá man hevur verið gjøgnum hetta málið, tað er, at fyrirteytingin fyri at sleppa við í Bankapakka 2 var, at bankar høvdu eina metta lívitíð upp á minst 5 ár. Tvs. í mars 2010, tá Fíggjareftirlitið sigur, tit skulu bara fáa henda garantiin, so má man ganga út frá tí roknskapinum, sum teir høvdu tá, at so varð mettt, at tað var í lagi. Í juni hevur táverandi fíggjarmálaráðharrin fund við Fíggjareftirlitið fyri at spyrja, um nakrir trupulleikar eru við Eik Banka og fær at vita frá Fíggjareftirlitinum, at tað eru eingir trupulleikar, og í september so er alt

ein trupulleiki. Hevur tú, sum grannskoðari frætt um nakað serligt, sum hendi í tíðarskeiðnum mars-juni og september, sum skuldi gjørt tað, at tað vóru so mikið grundleggjandi broytingar sum tær, sum hendu har?

Nei, eg havi onga fornuftiga forkláring upp á hatta. Hatta er tann sentrali spurningurin við tveimum rættarsakum, einari í Danmark og einari í Føroyum, um Eik Banka og Eik Bank Danmark.

So tey enormu krovini, sum knappliga vóru um burturleggingar og tilíkt?

Fíggjareftirlitið var á vitjan í Eik Banka í august 2009. Teir gjøgnumgingu eina asins rúgvu av teimum størstu engagementunum uttan at koma við viðmerkingum, og stevnari sigur, at eg skuldi havt sæð tað 2 ella 3 mánaðir áðrenn tað, at alt bleiv galið. Har eri eg so ikki samdur. Men tað er man uppi ímóti, og tað er ein kampur, sum máførast í rættinum, um tað ikki steðgar áðrenn, eg veit ikki. Eg skilji væl spurningin.

Tú sigur, at í august 2009 hevur Fíggjareftirlitið gjøgnumgingið engagementini, og harvið kenna teir tey engagementini, eisini sum danski parturin hevði, og í januar seta tey ógíliga skerpað krøv um, hvussu man skal avskriva, og harvið áttu tey at kent, hvørjar konsekvensir tílík engagement fáa fyri bankan í Føroyum. Allíkvæl siga tey í mars, at tað er einki problem, tit skulu bara geva garantiin. Tað er bara interessant, ha?

Ja, tað er interessant.

Hví heldur tú, at alt endaði, sum tað gjordi, og Eik Banki fór?

Sjálvandi hevur tað nakað við hvørji risisi, teir hava tikið. Tað var ikki bara Eik Banki, sum fór, tað var ein røð av bankum, og tað er nakað við, at teir vóru eksponeraðir í eijendomssektorinum. Har gekk eisini ógíliga galið. Tað er handa vegin, eg haldi, man eigur at hyggja. Teir gjørdur nøkur val, hvørjar vinnugreinar, teir fóru í, og tað gekk ikki bara væl.

Men partapeningurin í Eik Banka?

Tað bleiv einki vert, samstundis fór lánveitarin hjá grunninum konkurs, t.v.s. at lánið skuldi innfríast og aktivini til at dekkja tey lán, sum vóru, tey vóru ikki har.

Tá man so kemur til endan, so stendur null, so stendur grunnurin at skylda bankanum 200 ella 300 mió.?

Bankin skyldaði jú grunninum allan eginpeningin, men har er einki at fara eftir, so tað er farið.

Teir pengarnir, sum hann skyldar bankanum, tað er fyri lán, sum hann hevur tikið fyri at investera?

Ja, ja, tað má tað vera. Tað er ikki tí, at teir hava útlutað gávur í langar banar úr grunninum fyri at stuðla sínnum bygdastuðlum og sovordíð.

Tað verður sagt nakað soleiðis, at grannskoðarin er „Offentlighedens tillidsrepræsentant“. Um vit fara yvir á tann leiklutin og spyrja teg generelt, hevur tú okkurt at fortelja fólkinum um hetta her sum grannskoðari?

Nei, tað, sum eg fortelji sum grannskoðari, tað er á einari síðu av roknskapinum, tað er har eg sigi tað, sum eg meini, og um eg helt, at alt var galið, so hevði eg skula skrivað fyrivarni á og tann vegin ígjøgnum boðað almenninginum frá, at her er galið.

1.12 Jóannes Eidesgaard, fyrrverandi landsstýrismaður í figgjarmálum

Var á fundi í § 19 nevndini tann 26. februar 2015.

Var tað í 2008, at tú bleivst landsstýrismaður í figgjarmálum?

Eg havi verið partur av tí politisku skipanini í rættiliga nógv ár. Eg gjørdist landsstýrismaður í figgjarmálum í september mánaði í 2008, og tað starvið hevði eg so fram til februar mánað 2011, tá ið eg fór frá sum landsstýrismaður og annars boðaði frá, at eg eisini fór frá sum formaður í flokkinum.

Tað eru mong, sum siga, hvussu ber tað til, at Eik Banki fór so knappliga, tí eingin hevur sagt nakað, og roknskapurin sá út til at vera í lagi. Tú vart á einum fundi við ministerið og Figgjareftirlitið í 2010. Kanst tú greiða frá tí fundinum?

Ja, eg trúgvi, eg í hvørt fall innleiðningsvís kann siga tað, at bankakreppur – tað er næstan sum við grindaboðum, tað er sjáldan, at man er fyrireikaður upp á tað, í hvørt fall ikki tey, sum eru eitt sindur í frástøðu frá bankanum sjálvum, í so máta var tað tað sama, sum hendi í 1992, tá Sjóvinnubankin fór á heysin. Og eg ivist ikki í, at tá vit so uppliva, at Eik Banki fer í 2010, at støðan var akkurat tann sama, kanska uppafur kraftigari, tí at tað, sum man frammanundan hevði fingið at vita, var, at tað gekk øgilega væl bæði í Eik Banka og Eik samtakinum, at hóttafallini, sum vóru annars í bankaverðini um tað mundi, neyvan fóru at raka Eik, men rakti eina rúgvu av øðrum.

Eftir bankakreppuna í 1990'unum vóru forhandlingar millum føroyskar

og danskar myndugleikar um bankamálið. Eitt av úrslitunum varð, at Føroya Landsstýri árliga skuldi verða kunnað um støðuna í føroyskum peningastovnum. Síðan 1998 hevur árliga verið ein fundur millum landsstýrismannin í figgjarmálum og økonomi- og erhvervsministeran í Danmark.

Fundurin var vanliga í august mánaði, og tað var hann eisini hetta árið. Eg var á fundi í Danmark við Brian Mikkelsen, sum tá var blivin erhvervs- og økonomiministari. Tað, at man hevur árligar fundir, ger eisini tað, at fundirnir blíva rættliga yvirskipaðir, men til fundin í 2010 var nokkso nógv fokus á, at hesin fundurin fór at blíva, tí um hesa tíðina og tíðina frammanundan var komið rættiliga nógv fram um, at alt kanska ikki var so ljósareytt viðv. Eik samtakinum, kanska serliga tí danska partinum av Eik samtakinum. So vit vóru greiðir yvir, at man vildi fylgja væl við, hvat úrslitið av hesum fundinum fór at blíva.

Á fundinum luttóku umframt eg sjálvur og míni embætisfólk, Brian Mikkelsen, táverandi ministari, umboð fyri Fíggjareftirlitið, Tjóðbankan og Fíggjarligt Støðufesti.

Eg fekk ein spurning frá Annitu á Fríðriksmørk seinni um heystið um henda fundin, (fyrirspurningur nr. S-10/2010) og har vísti eg á, at á fundinum 19. august setti eg Brian Mikkelsen soljóðandi spurning: „Vi har ikki hørt noget fra økonomi- og erhvervsministeriet, men på grund af den dårlige presse, som Eik har fået, vil jeg gerne benytte lejligheden til at spørge direkte: Har I kendskab til forhold, som det kunne være relevant for os at være orienteret om, både af formel og uformel karakter.“

Orsøkin til, at Annita spyr handan spurningin, er tað, at hon hevur fingið at vita, at Brian Mikkelsen seinni á einum fundi í Føroynevndini í Fólkatínginginum hevur sagt, at hann hevur kunnað meg um, at man skuldu hava eina sokallaða „fremrykket funktionsundersøgelse af Eik Bank Danmark til efteråret 2010.“ Hetta er nakað, sum hann upplýsir í Føroyanevndini, og sum Annita tí spyr um, um tað passar, at hann hevur sagt hesi tingini á fundinum við meg. Men Brian Mikkelsen nevndi ongantíð á okkara fundi nakað um eitt framskundað eftirlit, hvørki í Eik Danmark ella Eik Føroyum. Men tað, sum vit hava fingið undurhonds at vita frá stjóranum í Fíggjareftirlitinum, tað var tað, at man fór at gera eitt eftirlit í Eik Føroyum í leypi av september í 2010, og tað ger man eisini.

Á fundinum upplýsti Fíggjareftirlitið, at støðan í Eik samtakinum er ikki – teir brúka ikki eingang orðið katastrofal – tvørturímóti royna teir

at mála eina mynd av einum samtaki, sum eftir okkara bestu uppfatan fór at ríða stormin av. Tað bleiv nevnt har, at man longu í mars mánaði sama ár – mars mánaði í 2010 gav ein garanti upp á 9,1 milliard. Tað er klárt, at stilla ein garanti upp á 9,1 milliard ger man ikki, uttan man hevur eftirkannað, at tann, sum móttukur garantiin, er í stand til at hontera garantiin, altso at man ikki beinleiðis blakar góðar pengar út og missir teir – hetta er jú almennir pengar, man tosar um.

Dagin eftir, tann 20. august 2010, høvdu vit ein fund við Fíggjarligt Støðufesti. Har fingur vit at vita, at hálvársroknskapurin fyri Eik fyrsta hálvár 2010 var batnandi, altso t.v.s. at man hevði eina ávísa optimismu, at nú fór alt at ganga betur.

Tað var ikki vanligt at gera nakra fundarfrásøgn frá hesum árligu fundinum. Men vit hildu, at støðan í 2010 var so serlig, at mett varð, at tað var best at koma við eini fráboðan eftir fundin.

Har stendur tað, at landsstýrismaðurin í fíggjarmálum, Jóannes Eidesgaard, er á árliga fundinum við danska vinnu- og búskaparmálaráðharran, Brian Mikkelsen, kunnaður um støðuna hjá føroysku peningastovnunum. Á fundinum luttóku eisini danska fíggjareftirlitið og danski tjóðbankin, kunnandi fundur var eisini við Finansiell Stabilitet A/S, sum er felagið, ið vegna myndugleikarnar ger metingar, tá staturin skal veita peningastovnum lán ella veðhald. Fíggjarøkið er danskt málsøki, tí tekur Fíggjarmálaráðið ikki lut í eftirlitinum av føroysku peningastovnunum, men hevur samskipti við dansku myndugleikarnar. Eina ferð um árið – í august – er fundur millum føroyskar og danskar myndugleikar.

Høvuðsendamálið við tí fundinum er, at danski vinnu- og búskaparmálaráðharrin kannar um og viðger saman við landsstýrismanninum í fíggjarmálum gongdina í føroyska peningastovnsgeiranum. Eisini kannar danski tjóðbankin um gongdina á penga- og gjaldførissøkinum, búskapargongdin í báðum londunum var somuleiðis eisini umrødd, og lógarbrotyngar á peningastovnsøkinum, sum skuldu setast í gildi í Føroyum, vóru eisini umrøddar.

Fíggjarmálaráðið kann eftir fundin staðfesta, at dansku myndugleikarnir einki høvdu at viðmerkja til støðuna í føroysku peningastovnunum.

Tað var øgiliga varislig orðing, men hon bleiv gjørd soleiðis við vilja fyri ikki at loypa øði í. Men hondina á hjartað – mín fatan aftaná fundin var, at tann nógva umrøðan, ið hevði verið í pressuni, var ein stormur í einum glasi av vatni. Tað var mín uppfatan.

So hoyra vit einki aftur fyrr enn aftaná døgurða fríggjadagin, tann 24. september 2010, tá Brian Mikkelsen ringir til mín og greiðir mær frá støðuni.

Hvorji boð fært tú tá tann 24. september, og verður tað forvantað nakað tá frá landsstýrinum, ella er tað ein rein konstatering?

Nei, tá verða vit kunnað um, at tað hevur gingið galið, og at man nú skal til at finna útav, hvussu man kemur víðari, og tað, sum hann gevur útrykk fyri í tí samrøðuni, tað er tað, at hann heldur, at tað er politiskt møgult fyri at gera skilnað millum Eik Danmark og Eik Føroyar. Altso, hann dugir ikki at síggja, at tað er nakað politiskt í vegin fyri, at man kann skilja báðar partarnar frá hvørjum øðrum, sjálvt um Eik Føroyar jú er móðurbanki ella móðurfelag hjá tí danska partinum.

Tann 6. oktober 2010 setti eg nakrar spurningar til Brian Mikkelsen. M.a. sigi eg her: „Hvordan kan det være, at du i vores telefonsamtale mandag den 27. september siger, at du ikke kan se, at det er noget politiskt problem i Danmark at få adskilt den færøske del af Eik fra den danske del, når vi torsdag den 30. september får at vide fra dit ministerium, at dette ikke kan lade sig gøre?“

Nummar 2, sum eg spurdi hann: „Hvordan vil du forklare, at jeg på et møde med dig og Finanstilsynet den 19. august på et direkte spørgsmål om forholdene i Eik får at vide, at der ikke er grund til bekymring, hvordan kan det være, at jeg får nogenlunde samme svar på mit møde med Finansiell Stabilitet dagen efter, endda tilføjer Finansiell Stabilitet, at regnskabet for Eik ser bedre ud nu, og at jeg skulle huske på, at banken i marts måned havde fået stillet en statsgaranti på 9 milliarder kroner, og at man i den forbindelse havde gjort sig sine vurderinger af banken.“

Og so nummar 3: „Den færøske radio har sagt, at du tirsdag den 21. september fik besked fra Finanstilsynet om de kritiske forhold, der nu var gældende i Eik, hvordan kan det så være, at du først fredag den 24. september over middag ringer til mig med besked om forholdene?“

Vit blivu ikki nógv klókari av at spyrja teg um, hvat tað var, sum hendi, vit sita stadiðvekk spyrjandi – gert tú eisini tað?

Eg veit ikki – eg má siga akkurát sum er, at eg havi ikki ta stóru tiltrúgv til Fíggjareftirlitið.

Tað, sum vit upplivdu fyrst í 90'unum – fyri tað fyrsta fóru allir tríggir bankarnir fallitt, Sjóvinnubankin, Føroya Banki og Fossbankin. At Fossbankin fór fallitt, prógvaði man aftaná, var fullkomiliga óneyðugt.

Fossbankin hevði útilukkandi útlán í fóstum eigindómum. Teir mistu ekki pengar. Men allikavæl fór hann fallitt, tí at Fíggjareftirlitið segði, at hann skuldi fara fallitt.

Men sæð í tí ljósinum – tá tit nú standa yvir fyri hesum her, tit hava fingið at vita, at alt sær gott út tá 19. og 20. august. Tit vita jú, at tá hevur Finanstilsynet verið á vitjan bæði í 2009, 2008 og 2006. Har eru eingi nýggj lán komin, so teir kenna oll engagementini. Men tá teir so koma 4-5 vikur aftaná og siga – nei nú eru tað knappliga ogiliga stór problemir. Fór man inn ella hevði man yvirhovur møguleika at fara inn at siga jamen, hvussu er tað við hesum her oktu krøvunum, sum eru komin hesa ferð, eru tey reel?

Fíggjareftirlitið var akkurát sum ein dómstólur, also teir siga ein dóm, teir hava altíð rætt. Also eftirtíðin kann so prógva tað, at teir ikki høvdu rætt. Men í tí løtu, teir siga sín dóm, also viss teir siga t.d., vit krevja, at tit avseta so og so nógv upp á t.d. íbúðamarknaðin í Týsklandi ella í Keyptmannahavn ella hvat tað er, so hevur bankin ikki annað at gera, og viss hann ikki tolur ta avsetingina, men fer yvir um solvenskrøv og sovordíð, so er bankin vekk. At tað síðani vísir seg, at tað var ikki rætt at avseta so nógv, jamen tað er bara beklagiligt. Soleiðis fungerar Fíggjareftirlitið.

Also søgan í 90'unum vísir, at Fíggjareftirlitið hevur ikki altíð rætt, men teir fáa rætt.

Kann tað hugsast, at Fíggjareftirlitið konkret hevur fingið okkurt at vita í september, sum teir ikki vistu í august – also hví koppar tað so knappliga?

Eg trúgvi, at hasin fundurin, sum vit eru til í august mánaði, hatta var „spil for galleriet“.

Nøkur hava givið útrykk fyri, at man forvantaði, at Løgtingið skuldi blíva kallað saman og viðgera málið, tað var eitt ávíst politiskt press, at tit skuldu eisini hava onnur á banan – upplívdi tú tað eisini soleiðis, at man forvantaði, at landsstýrið eisini kom á banan ella Løgtingið ella Fíggjargrunnurin?

Nú tosar tú um bjargingina also endurreisnina. – Also nú hevur man gjørt bankapakkarnar og man hevði etablerað eina institutiún, sum eitur Finansiell Stabilitet, sum kundi taka um endan og bjarga einum banka til at liva víðari.

Landsstýrið var samt um, at man ikki vildi fara inn við almennum krónum, also yvir Løgtingið við fíggjarlógini, tað var man samdur um. Men so hendir tað, at tá ein tíð er fráliðin, so vísir TF-Holding ein áhuga

í at fara inn og keypa Eik, og teir keypa 70%, og Fíggjarligt Støðufesti vildi heldur enn fegin, at tað kom ein annar aktørur afturat úr Føroyum til at yvirtaka tey 30%’ini. Og tá var tað, eg spældi mær við tankan, at - og eg ergri meg eitt sindur yvir tað í dag, at tað ikki bleiv veruleiki, tí tað hevði verið ein góð forrætning – tað var tað, at man tók og konverteraði nøkur av partabrøvunum í BankNordik, altso seldi tey simpulthen, og brúkti pengarnar til at keypt tey 30%’ini í Eik.

Viss landið fór inn tá við 200 milliόνum ikki við nýggjum pengum, men við pengum, sum man allíkavæl frammanundan eigur í pengingastovnunum – altso hví skal man eiga akkurat 33% í BankNordik, kundu vit ikki minka tann aktiupartin eitt lítið sindur og so heldur átt eitt sindur í Eik, so høvdu vit havt tjent pengar upp á tað, tí hesar her aktiurnar, sum vit eiga í BankNordik, sum tá í 2010 høvdu eitt marknaðarvirði upp á 544 milliónir, hava í dag eitt marknaðarvirði uppá 200 milliónir, so óansæð hvør kom við ráðgevingini, um tað var Landsbankin ella hvør tað var, so kann man siga tað, at tann ráðgevingin ella tann endin, sum hetta málið fekk, gjørdi tað, at landið ikki fekk tjent nakrar góðar pengar, tvørturímóti hava vit faktiskt mist nakrar pengar, við tað at aktiubeholdningurin er minkaður í virði.

Men tað var ikki politiskur meiriluti fyri hesum. Og Fíggjargrunnurin, teir vóru heldur ikki heitir fyri hesum. Tað var faktisk bara eg, sum stóð einsamallur og prøvaði at selja ideina. Men eg kann so aftaná siggja, at tað hevði verið ein góð loysn.

Eftirfylgjandi, tá vit nú hava upplivað alt hetta her – gjørdi man so nakað serstakt fyri at stramma upp og krevja, at man fekk fleiri upplýsingar frá Fíggjareftirlitinum?

Ja – eg havi skrivað honum eitt bræv her 18. januar, eg eri farin frá í februar mánaði sjálvur. Eg havi skrivað honum eitt bræv her í januar mánaði. „I et brev til dig, dateret 6. oktober, foreslog jeg, at vi snarest holder et møde for at drøfte, hvordan man kan styrke tilsynet med de færøske pengeinstitutter. Jeg synes, at vi snarest bør finde en plads i vores kalender til et møde.“ Men støðan í dag er fyri so vítt akkurat tann sama, sum hon var tá.

Tað undrar meg, at man ongantíð hoyrir ein danskan politikara seta ein kritiskan spurning til eitt nú Fíggjareftirlitið ella Finansiell Stabilitet – man hevur stillað ein garanti í mars mánaði upp á 9 milliardir skattakrónur – altso skattakrónur til ein banka, sum fer fallitt í september mánaði. Altso tað mátti onkur klokka ringt eisini hjá teimum donsku politikarunum um, hvussu ber Fíggjareftirlitið seg at í heila tikið.

1.13 Petur Alberg Lamhauge, fyrrverandi aðalstjóri í Fíggjarmálaráðnum

Var á fundi í § 19 nevndini tann 26. februar 2015.

Kanst tú presentera teg?

Eg eiti Petur Alberg Lamhauge, og var aðalstjóri í Fíggjarmálaráðnum frá 1. oktober 1997 til 1. apríl 2011. Síðan tá havi eg verið ráðgevi í Fíggjarmálaráðnum.

Hvussu var sambandið generelt millum Fíggjarmálaráðið og Fíggjarefirlitið?

Í 1998, tá ið bankamálið var fyri, tá vóru samráðingar har ímillum donsku stjórnina og landsstýrið, og tá bleiv tað oftani tikið fram, at tann hendingin í 1992, átti ikki at komið fyri aftur, at man bleiv vaktur á miðjari nátt. Man samdist tí um at gera eina áseting í art.7 í bankaavtaluni tann 10. juni 1998, og har sigur man m.a. „at den kongelige bankkommissær og (økonomiminister) vil underrette om at drøfte udviklingen i den finansielle sektor og de finansielle markeder med denne repræsentant for landsstyret, der omtales i lov om pengesedler m.v for Færøerne. Den kongelige bankkommissær og Danmarks Nationalbank vil endvidere løbende underrette landsstyret om penge- og valutamæssig udvikling“. Og tann persónurin, sum nevndur er, tað er landsstýrismaðurin í fíggjarmálum. Man bleiv so samdur um at halda ein árligan fund millum fíggjarmálaráðharran og økonomiministarán. Hesin fundur hevur so verið hildin á hvørjum ári síðani 1998.

Eg var sjálvur við á teimum fundunum, til eg fór frá sum aðalstjóri, og hesir fundirnir hava verið øgiliga yvirskipaðir og óformellir. Eingin felags fundarfrágreiðing bleiv gjørd frá fundunum.

Um onkur banki í Føroyum var í neyð, høvdu tit so fingið at vitað tað á hesum fundum?

Ja, tað rokni eg við, altsó sjálvandi høvdu vit fingið tað, men spurningurin er bara hvussu.

Viðvíkjandi fundinum í 2010, tá fyrireikaðu vit okkum sera væl, og eg meini eisini, at vit vóru á fundi við Fíggjarnevndina, áðrenn vit fóru avstað. Tá vóru ryktir byrjað at ganga um summarið um, at Eik samtakið var í trupulleikum, so vit vistu, at tað fór at vera fokus á hetta her, eisini tá ið vit komu heim aftur.

Fundurin var tann 19. august í 2010. Skráin var tann sama sum á fundunum frammanundan: Status på færøsk økonomi, status på

dansk økonomi, status på bankpakken, tarif pakken, exit pakken, og so bankapakkarnar og so eventuelt.

Og undir punktinum eventuelt, so sigur Jóannes Eidesgaard, at „nu spørger jeg dig an, direkte ind til Eik bank“ og so sigur hann, hvat ið hvørji ørindini vóru har.

Brian Mikkelsen svarar ikki beinleiðis, men sigur tá, at „det er naturligt, at færøsk minister får oplysninger parallelt med økonomi- og erhvervsministeren“. Tað var nakað, hann segði av sínum eintingum, sum sagt, hetta er danskt málsøki og ikki yvirtikið málsøki, og tí er tað sjálvandi danski ministarin sum fyrst skal fáa tað at vita frá eftirlitinum, viss trupulleikar hava verið.

Men Ulrik Nødgård, stjóri í Fíggjareftirlitinum upplýsti:

„Fonden har allerede tilført midler. Problemer fra fald i boligmarkedet i Danmark.“

„Vurderet af Finansiell Stabilitet og Finanstilsynet løbende“

„Fået stillet garanti af staten 9,1 mia. kr.“

„Udnyttet af garantien 8,5 mia. kr.“

„Koncernen er styrket“

„Solvensoverdækning på 33 %“

„Grundig kreditvurdering“

„Loven kræver forsvarlige standardvilkår“

„Supplerende betingelser“

Tá fundurin var liðugur, høvdu vit innanhýsis fund, og vit føldu tað, at tað var neyðugt, at vit fingi nakað fest niður á pappír og bóðu so um ein eyka fund við Finansiell Stabilitet, sum bleiv hildin dagin eftir. Áðrenn vit fóru á tann fundin, høvdu vit skrivað eitt upplegg til eina felags niðurstøðu, og á fundinum bleiv so togað eitt sindur aftur og fram um orðingar í hesum her pappírinum, men tað endaði so við einari útmelding, sum man kundi fara út við til fjølmiðlarnar. Men vit fóru ongantíð alment út við hesum her, tá ið vit komu heim aftur, so eg meini heilt sikkurt, at vit góvu Løgtinginum tað í einum skrivligum spurningi, ella grein 52 spurningi. Eg haldi, at tað var Annita á Fríðriksmørk, sum setti tann spurningin.

Útmeldingin var soljóðandi: „Det finansielle område er dansk anliggende, underlagt tilsyn og regulering fra Finanstilsynet i Danmark, på lige fod med danske pengeinstitutter. FMR kan dog konstatere, at Eik har fået 9,1 milliard kr. i garanti fra den danske stat. Denne garanti er blevet givet på grundlag af en vurdering af banken, som Finansiell Stabilitet har foretaget. Det er en forudsætning for at få en garanti fra

Finansiel Stabilitet A/S, at pengeinstituttet opfylder lovgivningens krav herunder kravene til solvens. Finansiel Stabilitet vurderer hvilke krav, der skal stilles for, at det er forsvarligt at stille den pågældende garanti. De stillede vilkår skal medvirke til at sikre, at pengeinstituttet kan opfylde de garanterede forpligtelser, når garantiperioden udløber. Garantien gives på markedslignende vilkår. FMR er som altid i løbende kontakt med den danske myndighed, men involveres ikke i den almindelige tilsynsopgave. Der er aftaler om orientering af FMR i krise-situationer. På denne baggrund føler FMR p.t. ikke behov for yderligere information om situationen.“

Vit sita bara og undrast, at man fær garanti, og tað gongur fint, sjálot um tað eru problemir, so fáa tit danskan garanti upp á fleiri milliardir, og so ein mánað aftaná, tit hava verið niðri, so koma teir á viðjan og siga – bankin hevur sjálvur vurderað sín solvensdekning at vera 10,93%, og teir siga, nei, nei 22,75% - upp á 14 dagar. Vit sita og undrast, hví alt hendir so skjótt. Hvorja kenslu høvdu tit, tá tit komu heimaftur –minnist tú tað?

Ja, tað undrast vit eisini um enn tann dag í dag, og 6. oktober 2010 skrivar Jóannes til erhvervs- og økonomiministarin, Brian Mikkelsen, har hann setir 4 spurningar.

„Hvordan vil du forklare, at jeg på mit møde med dig og Finanstilsynet den 19. august på et direkte spørgsmål om forholdene í Eik får at vide, at der ikke er grund til bekymring, hvordan kan det være, at jeg får nogenlunde samme svar på mit møde med Finansiel Stabilitet dagen efter, endda tilføjer Finansiel Stabilitet, at regnskabet for Eik ser bedre ud, og jeg skulle huske på, at banken i marts måned havde fået stillet en statsgaranti på 9 milliarder kroner, og at man i den forbindelse havde gjort sig sine vurderinger af banken“ Hatta er also ein av spurningunum. Hann svarar aftur 12. november.

5 vikur eftir hendan fundin, so fær landsstýrið og Figgjarmálaráðið at vita, at her er heilt galið. Kanst tú greiða frá tí?

Teir ringdu, tað var fríggjadag 24. september, eg meini tað var Michael Ditmer, sum ringdi og greiddi frá hesi støðuni.

Tað kom so fram í fjølmiðlunum, at Brian Mikkelsen hevði fingið tað at vita nógv fyrr, og tað spyr Jóannes so eisini Brian Mikkelsen um. Hann sigur í skrivi, at hann fekk tað at vita 2 dagar áðrenn, t.v.s. tann 22. september. So tað gingu 2 dagar, áðrenn vit vórðu kunnað um støðuna.

Nokkso nógv togan var aftur og fram um hetta her við, at man royndi at fáa skilt bankarnar sundur, Eik Banka Danmark og Eik Banka Føroyar, tí teir vóru bundnir av einum garantii millum har. Á tí fyrsta fundinum í tí fyrstu samrøðuni, sum Jóannes hevði við Brian, so indikerar man, at tað kundi man, so fór alt apparatið í gongd har, tað gingu tveir dagar, har man kannaði tað í donskum ministerium, og niðurstøðan var tann, at tað bar ikki til.

Nú sigur tú tað, at tit í 1998 biðja um fund millum Fíggjarmálaráðið og donsku stjórnina fyri at fyribyrja einari nýggjari bankakreppu, men hvat kundu tit í praksis gjørt fyri at fyribyrgt einari nýggjari bankakreppu?

Vit kundu einki havt gjørt, hatta er danskt málsøki, og vit kunnu ikki gera nakað, tað er Fíggjareftirlitið, sum hevur eftirlitið, og viss vit ikki fáa vitanina frá Fíggjareftirlitinum og frá danska ministaranum, so hevur man frá føroyskari síðu ikki móguleika fyri at gera nakað. Vit kenna sjálvandi í Føroyum gongdina í okkara búskapi. Tað var jú alment kent, at bankarnir vuku við rúkandi ferð. Man kundi móguliga farið og sent signal út frá politiskari síðu um tað.

Men skal eg skilja tað soleiðis, at viss tit á fundinum tann 19. august fingtu at vita tað, at her stendur heilt illa til, og bankin steðgar upp, at tit so einki høvdu kunnað gjørt oðrvísi?

Nei – altso so hevði bara kreppuhondteringin, sum byrjaði 24. september, so hevði hon byrjað 19. august. Tað hevði ikki borið til at forða fyri – tað bar ikki til, man fekk jú ta skábráið, har var einki at gera.

Kom tað so pára óvart á teg, at Eik-banki fór fallitt?

Ja, eg má siga tað, at eg hevði ikki trúð tí, at tað fór at verða so galið, tað hevði eg ikki. Tað hevði neyvan nakar gjørt, tí man hevur eina stóra tiltrúgv til teir stovnarnar, sum hava eftirlit, t.d. Fíggjareftirlitið, og tað eru roknskapir, sum verða grannskoðaðir.

Tú meinar, tað stóð generelt væl til hjá Eik Banka?

Ja, roknskapurin vísti tað, teir vóru grannskoðaðir av statsgóðkendum grannskoðarum, og roknskapurin vísti yvirskot.

Tað framgongur eisini av tí tilfarinum, sum viðvíkir Eik Grunninum í hesum her – tá vit síggja aftur í bankan, at bankin sær allatíðina út til at koyra nokunhunda, meðan summi siga tað, at grunnurin var brúktur sum skrellispann?

Vit hava ongantíð havt grunnin á borðinum, tí tað var málsøki hjá landsstýrismanninum í vinnumálum.

Grunnurin varð ikki diskuteraður á fundunum?

Nei, ikki sum so.

Hesir fundirnir, sum eru millum Fíggjarmálaráðið og donsku stjórnina, eru teir til enn?

Ja, ja.

Og hava tit álit á tí, sum tit fáa upplýst, tá tit hava fingið so skeivar upplýsingar fyri nokrum fáum árum síðani?

Eg eri ikki við longur á hasum fundunum. Nei, tað kann man nokk seta spurnartekin við, men man hevur strammað betýðiligt inn. Eftir at tað er blivið strammað inn, og tú hevur hendan tilsynsdiamantin, sum Fíggjarefirlitið hevur gjørt, sum eru nøkur lyklatøl, sum bankarnir skulu syrgja fyri at halda seg innanfyri, m.a. eksponering yvir fyri eigindómsmarknaðinum og vøxtur í útlánsvirksemi, boundling og sovorðni ting.

Grunnurin er undir Vinnumálaráðnum, og bankin er undir Fíggjarmálaráðnum – heldur tú tað vera í lagi, ella heldur tú tað vera óheppið, ella hevur tú nakra meining um tað?

Nei, tað hevði sikkurt verið rættast, at tað var undir sama myndugleika.

Og kanska meira natúrligt, at tað var undir Fíggjarmálaráðnum?

Ja, tað kann man siga, ja.

Fingu tit eftirfylgjandi gjørt nakra avtalu við myndugleikarnar um, at teir bundu seg til, at føroyskir myndugleikar fingu upplýsingar skjótari?

Nei, tað trúgvi eg ikki bleiv gjørt – men um tað bert eru 2 dagar, so er tað sjálvandi ikki nakað, sum líkist tí, sum hendi í 1992. Tá hevði tað nokk sitið ein Føroyabólkur og arbeiðt við hesum her í longri tíð. Teir 2 dagarnir kundu sjálvandi verið styttað til ongan dag – at man ringdi beinanvegin – tað burði nokk verið gjørt – men, tað hevði ikki gjørt tann stóra munin.

Í hesum føri, so sigur man, at alt er í fínasta lagi heilt fram til í hvørt fall 19. og 20. august 2010. Man kennir øll engagementir hjá bankanum, man hevur kent tey í hvørt fall 1 ár, man hevur hugt eftir teimum, og man hevur sagt, at bankin er sunnur og raskur. So kemur man 5 vikur

aftaná og sigur, á nei, vit meintu tað ikki allíkavæl. Fóru tit nakrantíð inn og hugdu eftir, hvat er tað fyrri nýggj krøv frá Fíggjareftirlitinum – hví er tað knappliga eksploderað við krøvum í mun til, hvat tað var bara 5 vikur áðrenn?

Ja, vit høvdu – men í tí kreppuhondteringini, sum tá var, so fingur vit loyvi frá Fíggjareftirlitinum at senda okkara egnu fólk oman í Eik, móti at tey undirskrivaðu tagnarskyldu. Tvey embætisfólk úr Fíggjarmálaráðnum vóru so í nakrar dagar í Eik og hugdu í bøkurnar hjá teimum, og eg haldi, at tey vóru eitt sindur sjokeraði av, at tað var so galið.

Víðvíkjandi tí árliga fundinum í 2009. Víðgjordu tit á hesum fundinum nakað um - hvussu tað sá út nú, eftir at Fíggjareftirlitið hevði verið og hugt í bøkurnar og kannað tey stóru engagementini hjá Eik Banka Danmark í november 2008 og aftur í august 2009?

Fundirnir eru millum tveir ministarar, men stjórin - ella í onkrum førum, eitt annað umboð - fyrri Fíggjareftirlitið luttekur eisini á fundinum. Í 2009 var fundurin hildin í Føroyum, tá vóru teir eisini og høvdu ein fund við Vinnuhúsið, Felagið føroyskir peningastovnar. Teir hava so eina framløgu - Felagið fyrri føroyskar peningastovnar – De færøske pengeinstitutter, stabil og god bankasektor på Færøerne – hetta var ein powerpoint – 4 bankar – 49.000 indbyggere – god konkurrence – hetta er frá fundinum í 2009.

Tað vóru so ongar reyðar lampur tá, heldur ikki frá Fíggjareftirlitinum?
Nei.

Skjal 2

VINNUMÁLARÁÐIÐ

Løgtingið

Tórshavn, tann 7. mai 2014
J.Nr.: 14/00254-1
(at tiskila í svári)

Løgtingsmál nr. 152/2013: Uppskot til samtyktar um at seta § 19 nevnd at kanna viðurskiftini kring Eik grunnin

Uppskot til samtyktar

Løgtingið samtykkir at seta 3 manna tingnevnd sbrt. stýrisskipanarlógini § 19 at kanna alment umvarðandi viðurskifti í sambandi við virksemd hjá Eik grunninum, og eftirlitinum við grunninum í tíðarskeiðnum 2002-2010. Uttan fyri arbeiðssetningin er at kanna agamáls- ella revsirættarviðurskifti hjá einstaklingum.

Viðmerkingar

1. Stýrisskipanarlógin § 19

Ásetingin í § 19 í stýrisskipanarlógini er soljóðandi:

”§ 19. Løgtingið kann skipa nevndir av tingmonnum at kanna alment umvarðandi mál. Nevndirnar hava rætt at krevja skrivligar ella munnligar upplýsingar frá einskildum borgarum eins væl og frá almennum embætismonnum”.

2. Endamál

Endamálið við hesi kanning er at kanna alment umvarðandi viðurskifti í sambandi við virksemd hjá Eik-grunninum og eftirlitinum við grunninum í tíðarskeiðnum 2002-2010. Uttanfyri arbeiðssetningin er at kanna agamáls- ella revsirættarviðurskifti hjá einstaklingum.

Høvuðsmálið við nevndararbeiðinum er at fáa til vega neyðugar upplýsingar soleiðis, at stig kunnu verða tikin til, at vit ikki endurtaka óhepnar mannagongdir og avleiðingar, sum hava verið av Eik-grunsmálinum.

3. Framhaldandi granskning ella kanning í øðrum formi

Spurningurin er reistur um, hvørt kanningin av Eik-grunninum eigur at takast upp aftur, og hvørt ein kanning eisini eigur at verða framd av grunnaeftirlitinum.

Í hesum sambandi er spurningurin, hvørt tað skal gerast ein granskning (nýggj/framhaldandi) av grunninum eftir § 59 í grunnalógini av teimum viðurskiftum, sum nevnd eru í tí granskningarfrágreiðingini, sum latin er Skráseting Føroya, ella ein møgulig kanning eigur at verða gjørd í øðrum formi.

Ein treyt fyri at seta eina granskning í verk eftir § 59 í lógini um vinnurekandi grunnar er, at tað fyri grunnin, kreditorar hjá grunninum og tilíkar partar eru avgerandi grundir at seta kanningina

VINNUMÁLARÁÐIÐ

í verk. Avgerandi grundir kunnu vera tilíkar, sum eitt nú kunnu hava við sær endurgjalds - ella revsiábyrgd.

Føroya Landfúti hevur boðað Skráseting Føroya frá, at møgulig revsiverd viðurskifti eru fyrnað. Bústjórin hevur boðað frá, at ein møgulig endurgjaldsábyrgd er fyrnað, og at freistin fyri at reisa møguligt mál um umstoytan eftir reglunum í konkurslógini eisini er farin.

Undir hesum umstøðunum er tað ivasamt, um tað er heimild at gera eina gransking (framhaldandi) eftir § 59 í lógini um vinnurekandi grunnar. Harumframt hevði ein tilíkar kanning eisini verið ivasom við atlíti at rættartrygdini. Serliga skal viðmerkjast, at ein kanning av grunnaeftirlitinum ikki kann verða framd eftir § 59 í grunnalógini.

Sí nærri um nevndu viðurskifti niðanfyri undir pkt. 5-10.

Sostatt verður mælt frá at seta í verk gransking eftir § 59 í lógini um vinnurekandi grunnar.

Í staðin verður skotið upp, at málið verður kannað á einum meira generellum støði, uttan at nakrar revsi-, aga- ella endurgjaldsligar niðurstøður skulu dragast, og er ein kanning, sbt. stýrisskipanarlógini § 19 hitt rætta amboðið. Tingmenn kanna og seta sjálvir ein skrivara at vera sær til hjálpar, og almannakunngera síðan eina frágreiðing um málið.

4. Granskingarfrágreiðing

Skráseting Føroya setti tann 1. november 2011 í verk gransking av Eik-grunninum, sum liður í eftirlitsarbeiðinum við grunninum, sbt § 59 í lóg um vinnurekandi grunnar.

Ein arbeiðssetningur varð latin granskingarfólki, ið varð sett at kanna og meta um, hvørt Eik-grunnurin varð fyrisitin á nøktandi hátt og í samsvari við lóg um vinnurekandi grunnar, undir hesum um dispositiónir eru framdar, sum hava sett ognir grunsins í stóran vanda, um møguliga samanblending av fíggarviðurskiftum hjá grunni og banka, bókførslu, ognarumsiting, gransskoðan o.a.

Avgerðin varð tikin út frá tí, at tað hevði týdning at granska, hvat var farið fram í grunninum í sambandi við, at Eik banki fór av knóranum, og grunnurin gjørdist insolventur. Skráseting Føroya fekk tann 6. desember 2013 eina skerda granskingarfrágreiðing um ávis viðurskifti í Eik-grunninum, har víst verður á fleiri átaluverd viðurskifti, har nevndin í grunninum ikki hevur umsitið grunnin á fullgóðan hátt, og at nevndin hevur fram fleiri dispositiónir í ósamsvari við viðtøkur grunsins og lóg um vinnurekandi grunnar. Granskingarfólkið tekur í fleiri førum fyrivarni fyri, at tað ikki, uttan so at nærri kanningar verða gjørdar, er møguligt at staðfesta, hvørjar avleiðingar teir í frágreiðingini umrøddu feilir og manglar hava havt fyri grunnin, m.a. hvørt grunnurin hevur havt fíggarligt tap av hesum. Kanningin varð upprunaliga mettt at kosta 1.500 tkr. Higartil eru 483 tkr. nýttar.

5. Niðurstøður Føroya Landfúta

Tann 21. februar 2014 meldaði Skráseting Føroya nevndarlimir í Eik-grunninum til Føroya Landfúta fyri brot á ásetingar í grunnalógini. Granskingarfrágreiðingin varð eisini latin fútanum.

VINNUMÁLARÁÐIÐ

Í skrivi, dagfest 17. mars 2014, til Skráseting Føroya boðaði fútin frá, at hann hevur avgjørt ikki at seta í verk nakra veruliga kanning í málinum.

Í nevnda skrivi sigur fútin m.a. um grundgevingina fyri avgerðini: ”Jeg har ved min afgørelse navnlig lagt vægt på, at der er indtrådt strafferetlig forældelse for de anmeldte forhold, og jeg har ikke fundet, at anmeldelsen omfatter andre forhold, som ikke er strafferetligt forældede”.

6. Niðurstøður bústjórans

Skráseting Føroya læt tann 4. mars 2014 bústjóranum í búnum Eik-grunnurin í konkurs granskningarfrágreiðingina.

Í skrivi, dagfest 5. mai 2014, til Skiftirættin skrivur bústjórinn m.a.: ”Kurator metir, at undir teimum umstøðum, sum nú gera seg galdandi – nevnliga at ein møgulig endurgjaldsábyrgd er fyrnað, at Føroya Landfúti hevur avgjørt ikki at gera nakra revsiábyrgd galdandi og at freistin fyri at reisa møguligt mál um umstoytan eftir reglunum í konkurslógini eisini er farin – at tað neyvan er heimild í § 59 í lóg um vinnurekandi grunnar at skipa fyri eini framhaldandi granskning av grunninum”. ”Eg fari tí at biðja um, at kallað verður inn til endaligan avsluttandi skiftifund við støði í teirri búsuppperð, sum áður er send skiftirættinum”.

7. Heimildin í § 59 í lógini um vinnurekandi grunnar

Ásetingin í § 59, stk. 1 í lógini um vinnurekandi grunnar er soljóðandi:

”§ 59. Fondsmyndigheden kan bestemme, at der skal foretages granskning af nærmere angivne forhold vedrørende en erhvervsdrivende fond, dens forvaltning eller regnskaber.

Fondsmyndigheden udpeger en eller flere granskningsmænd. Udgifterne til granskning udredes foreløbig af fondsmyndigheden, men afholdes af fonden”.

Av viðmerrkingunum í uppskotinum til § 59 framgongur, at ein treyt fyri at seta granskning í verk er, at ”der foreligger vægtige grunde”, sum tað stendur í viðmerrkingunum til ásetingina. Avgerandi grundir kunnu vera tilíkar, sum eitt nú kunnu hava við sær endurgjalds - ella revsiábyrgd.

Sum greitt frá omanfyri, eru hesar grundirnar ikki til staðar longur.

Eisini aðrar fyri grunnin ella kreditorar avgerandi grundir kunnu vera at seta granskning í verk, men mett verður, eins og bústjórinn hevur mett, at tað undir teimum umstøðum, sum nú gera seg galdandi, ikki eru avgerandi grundir fyri grunnin, kreditorar ella aðrar tilíkar partar at seta í verk granskning eftir § 59 í lógini um vinnurekandi grunnar.

8. Meting út frá rættartrygdarligum sjónarmiðjum

Revsirættarligar avleiðingar kunnu ikki gerast, tí at málið er sambært fútanum fyrnað. Man eigur ikki – út frá vanligum rættartrygdarreglum – at seta ein persón (t.d. ein advokat) at gera niðurstøður um, hvør rættarstøðan hevði verið, um málið var vorðið revsirættarmál og ikki var fyrnað. Hin skuldsetti hevur krav uppá, at ein slík kanning fer fram í revsirættargongdarformum. Er málið fyrnað, er onki at gera. Vit mugu bara liva við støðuni óupplýstari.

VINNUMÁLARÁÐIÐ

9. Rættarmálsføri

Endurgaldsskylda hjá nevndarlimum í Eik-grunninum er eitt borgaraligt rættarmál, sum tann, ið hevur verið fyri missinum, ræður fyri. Tað, eg veit, hevur landskassin ikki mist pening og landið hevur tí ikki rættarmálsføri í tí málinum ella málsræði annars at úttala seg ella kanna hendan partin av málinum.

10. Skráseting Føroya

Gransking eftir § 59 í grunnalógini kann nýtast til, sum tað er orðað í ásetingini "... af nærmere angivne forhold vedrørende en erhvervsdrivende fond, dens forvaltning eller regnskaber".

Sum nevnt í byrjanini kann ein kanning av grunnaeftirlitinum sostatt ikki verða framd eftir § 59 í grunnalógini.

Ábyrgdarhavandi har er, sum skilst, ein tænstumaður. Um tað er so, at man heldur, at hann hevur ikki borið seg rætt at tænstuliga, so hevur hann eftir tænstumannalógini rættarkrav upp á, at Vinnumálaráðið setur í verk eina tænstumannakanning í móti honum. Hendan kann ikki setast í verk í óðum verkum. Ein leyslig meting má gera ta niðurstøðu, at rímilig grund er at halda, at tænstubrot er framt. Hendan leysliga metingin má sendast tænstumanninum til ummælis, og so má støða takast til, um Sorinskrivarin skal biðjast um at seta í verk eina tænstumannakanning. Er tænstumaðurin ikki longur í tænstumannastarvinum, ber ikki til at seta slíka kanning í verk sambært reglunum. Er brotið framt av einum starvsfólki á Skráseting Føroya, er tað stjórin á Skráseting Føroya, sum ger av, um tænstuligar avleiðingar skulu verða av hesum.

11. Niðurstøða

Sostatt verður mælt frá at seta í verk gransking eftir § 59 í lógini um vinnurekandi grunnar.

Skotið verður upp, at málið verður kannað á einum meira generellum støði, uttan at nakrar revsi-, aga- ella endurgjaldsligar niðurstøður skulu dragast, er ein kanning, sbrt. stýrisskipanarlógini § 19, tað rætta amboðið. Tingmenn kanna og seta sjálvir ein skrivara at vera sær til hjálpar og almannakunngera síðan eina frágreiðing um málið.

Vinnumálaráðið, tann 8. mai 2014

Vinaliga

Johan Dahl
landsstýrismaður

/Björgfríð Ludvig

Skjal 3

Álit

í

løgtingsmáli nr. 152/2013: Uppskot til samtyktar um at seta § 19 nevnd at kanna viðurskiptini kring Eik grunnin

Landsstýrismaðurin í vinnumálum hevur lagt málið fram tann 8. mai 2014, og eftir 1. viðgerð tann 9. mai 2014 er tað beint Vinnunevndini.

Nevndin hevur viðgjørt málið á fundum tann 15. og 20. mai 2014.

Undir viðgerðini hevur nevndin havt fund við Kaj Leo Holm Johannesen, løgmann, Eyðfinn Jacobsen, advokat, Bjørn á Heygum, advokat, Christian Andreassen, advokat og Johan Dahl, landsstýrismann í vinnumálum, saman við umboðum fyri Skráseting Føroya og Kappingareftirlitið.

Nevndin tekur undir við, at ein § 19 nevnd verður sett at kanna viðurskiptini kring Eik grunnin. Høvuðsendamálið við kanningini er at fyrbygja, at slík mistøk henda aftur.

Nevndin vísir á, at tað er týðningarmikið, at kanningin ikki verður lögð í eina skuffu, men at Løgtingið fær møguleika at viðgera kanningina, tá hon er liðug. Hetta varð eisini gjørt í sambandi við frágreiðingina um 80-íni, tá táverandi løgtingsformaður legði fram eitt uppskot til samtyktar um frágreiðing frá § 19-nevndini um 80-árin, løgtingsmál nr. 21/2000.

Í uppskotinum stendur, at nevndin skal kanna virksemd hjá Eik grunninum, og eftirlitinum við grunninum í tíðarskeiðnum 2002-2010. Nevndin metir, at tað er skilabetri at tíðarskeiðið viðvíkjandi eftirlitinum við grunninum verður longt fram til mai 2014.

Ein samd nevnd setir tí fram soljóðandi

broytingaruppskot

“Løgtingið samtykkir at seta 3 manna tingnevnd sbrt. stýrisskipanarlógini § 19 at kanna alment umvarðandi viðurskipti í sambandi við virksemd hjá Eik grunninum í tíðarskeiðnum 2002-2010, og eftirlitinum við grunninum í tíðarskeiðnum 2002 til mai 2014. Arbeissetningurin fevnir ikki um agamáls- ella revsriðarviðurskipti hjá einstaklingum.”

Við hesi broyting, tekur ein samd nevnd undir við málinum og mælir Løgtinginum til at samtykkja uppskotið.

Björt Samuelsen, Aksel V. Johannesen og Kári P Højgaard hava harafturat hesar viðmerkingar:

Tað er umráðandi, at nevndin alt fyri eitt ger ein greiðan arbeiðssetning, sum fevnir um allar viðkomandi tættir í mun til at kanna EIK-grunnin, Grunnaeftirlitið og politisku ábyrgdina í hesum sambandi – hesir tættir eru allir fevndir av orðingini ”alment umvarðandi viðurskipti í sambandi við virksemd hjá Eik grunninum”.

Skráseting Føroya hefur eftirlit við vinnurekandi grunnum í Føroyum. Skal eftirlitið virka til fulnar krevst, at stovnurin fær neyðugu fíggarligu orkuna at fremja eftirlit og gera tær kanningar, eftirlitið metir tørv vera á.

So hefur ikki verið í sambandi við málið um EIK-grunnin, har §59-kanningin, sum sett varð í verk, ikki bleiv gjørd liðug, tí neyðugi peningurin ikki varð játtaður.

Vit meta tað vera serstakliga óheppið, at kanningararbeiðið hjá Skráseting Føroya av EIK-grunninum ikki varð gjørt liðugt, men vit ásanna, at fyrningarfreistir og ivasom rættartrygd, taka grundarlagið undan framhaldi av §59-kanningini. Hendan kanning fevndi eisini bert um EIK-grunnin. Ein kanning av Grunnaeftirlitinum kann ikki verða framd eftir § 59 í grunnalógini.

Umráðandi er, at §19-nevndin, sum nú verður sett, til fulnar fær staðfest, hvat fór fram í Eik-grunninum, og í hvønn mun eftirlitið við grunninum var nøktandi. Hví farið er út um fyrningar-mørk, soleiðis at møgulig lógarbrot ikki kunnu fáa nakrar fylgir, eigur eisini at verða væl kannað, umframt at fáa staðfest, hvørt politiski myndugleikin átti og kundi havt gjørt meira til tess at tryggja sær, at eftirlitið virkaði, sum tað skuldi, og hevði neyðuga tilfeingi til arbeiði sítt.

Tað er púra avgerandi, at fult álit er á, at §19-nevndin, hóast hon verður politiskt sett, virkar óheft. Vit hava tí í nevndini ført fram, at tað er stak óheppið, um samgongan hefur bæði meiriluta og forkvinnu/formann í nevndini, og harvið eisini fær avgerandi orðið í mun til val av skrivara/løgfrøðiliga ráðgeving, ið setast skal at hjálpa nevndini. Heldur áttu samgonga og andstøða at valt hvør síni tvey umboð, og hesi í sátt og semju valt formannin/forkvinnuna fyri nevndina. Undirtøka fekst tíverri ikki í nevndini fyri hesum. Tí eigur umboðið, sum andstøðan velur í nevndina at gerast forkvinna/formaður í nevndini. Á henda hátt ber til at koma nærri røttu javnvágini.

Vinnunevndin, 28. mai 2014

Alfred Olsen
formaður

Bjørt Samuelsen
næstformaður

Kári P. Højgaard

Aksel V. Johannesen

Hanus Samró

Bjarni Djurholm

Janus Rein

Skjal 4

Nr. 1113

20. september 2007

Anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om erhvervsdrivende fonde, som seinast broytt við løgtingslóg nr. 69 frá 27. mai 2011¹⁾

- [Kapitel 1 Lovens anvendelsesområde](#)
- [Kapitel 2 Navn](#)
- [Kapitel 3 Registrering af stiftelsen](#)
- [Kapitel 4 Kapital](#)
- [Kapitel 5 Ledelse](#)
- [Kapitel 6 Revision m.v.](#)
- [Kapitel 7 Uddeling og resultat anvendelse](#)
- [Kapitel 8 Erstatning](#)
- [Kapitel 9 Ændring af vedtægten m.v.](#)
- [Kapitel 10 Anmeldelse og registrering](#)
- [Kapitel 11 Straffebestemmelser m.v.](#)
- [Kapitel 12 Ikrafttrædelsesbestemmelser m.v.](#)
-

I medfør af § 65, stk. 3,²⁾ i lov nr. 286 af 6. juni 1984, § 9 i lov nr. 815 af 21. december 1988, § 6 i lov nr. 105 af 15. februar 1989, § 8 i lov nr. 308 af 16. maj 1990, § 7 i lov nr. 350 af 6. juni 1991, § 130 i lov nr. 1072 af 20. december 1995, § 17 i lov nr. 377 af 22. maj 1996, § 35 i lov nr. 386 af 22. maj 1996, § 7 i lov nr. 449 af 7. juni 2001 og lov nr. 246 af 27. marts 2006,³⁾ bestemmes, at loven skal gælde for Færøerne i følgende affattelse:

Kapitel 1

Lovens anvendelsesområde

§ 1. Denne lov finder anvendelse på fonde, legater, stiftelser og andre selvejende institutioner, der efter stk. 2 anses for at være erhvervsdrivende (erhvervsdrivende fonde).

Stk. 2. En fond anses efter denne lov for erhvervsdrivende, hvis den:

- 1) overdrager varer eller immaterielle rettigheder, erlægger tjenesteydelser eller lignende, for hvilke den normalt modtager vederlag, eller
- 2) udøver virksomhed med salg eller udlejning af fast ejendom eller
- 3) ⁴⁾ har den i §§ 3 og 4 i løgtingslóg um parta- og småpartafeløg (vinnufelagslógin), anførte forbindelse med et aktie- eller anpartsselskab eller med en anden virksomhed af den i nr. 1 eller 2 nævnte art eller
- 4) udøver en bestemmende indflydelse over en anden virksomhed i henhold til vedtægt eller aftale og har en betydelig andel i dens driftsresultat uden at have den i nr. 3 anførte forbindelse med virksomheden.

Stk. 3. En fond anses dog ikke for erhvervsdrivende, hvis den virksomhed, fonden udøver eller har den i stk. 2, nr. 3, anførte forbindelse med, er af begrænset omfang eller kun omfatter en uvæsentlig del af fondens samlede formue.

Stk. 4. Loven omfatter ikke:

- 1) fonde, der er oprettet ved eller i henhold til lov eller ved mellemfolkelig overenskomst mellem Danmark og en anden stat, og som er undergivet tilsyn af en af staterne,
- 2) Danmarks Nationalbank, sparekasser, pensionskasser og godkendte realkreditinstitutter,
- 3) almene boligorganisationer, godkendte uddannelsesinstitutioner og teknologiske serviceinstitutter, såfremt fonden ikke ud over sit hovedformål varetager andre opgaver,
- 4) fonde, med hvilke en kommune har indgået en aftale til opfyldelse af kommunens forpligtelser i henhold til lov for Færøerne om offentlig forsorg, såfremt fonden ikke varetager andre opgaver,
- 5) selvejende institutioner, der som vilkår for godkendelse eller tilskud fra det offentlige er undergivet tilsyn og økonomisk kontrol af en offentlig myndighed efter anden lovgivning eller bestemmelser udstedt i henhold til anden lovgivning.

Stk. 5. Fondsmyndigheden kan med økonomi- og erhvervsministerens samtykke bestemme, at en fond, som på anden måde end efter denne lov er undergivet offentligt tilsyn og økonomisk kontrol, helt eller delvis skal være undtaget fra loven.

Stk. 6. Hos den færøske registreringsmyndighed oprettes en fortegnelse over de fonde, som i medfør af stk. 4 og 5 ikke er omfattet af loven. Økonomi- og erhvervsministeren kan fastsætte nærmere regler herom.

Stk. 7. Reglen i § 57 a finder tilsvarende anvendelse på fonde, der falder uden for lovens område efter stk. 4-5. Afgørelse træffes af den pågældende tilsynsmyndighed.

§ 2. En fond, som omfattes af § 1, stk. 2, nr. 3, anses som moderfond, og den eller de aktie- eller anpartsselskaber eller andre virksomheder, med hvilke fonden har den der anførte forbindelse, anses som dattervirksomheder.

Stk. 2. En moderfond og dens dattervirksomheder udgør i forening en koncern.

§ 3. Den færøske registreringsmyndighed afgør i tvivlstilfælde, om en fond er omfattet af denne lov.

Kapitel 2

Navn

§ 4. Erhvervsdrivende fonde skal i deres navn benytte ordet »fond« eller »grunnur«.

Stk. 2. Erhvervsdrivende fondes navne skal tydeligt adskille sig fra andre fondes navne og må ikke være egnede til at vildlede. I navnet må der ikke uberettiget optages slægtsnavn, firma, særegent navn på fast ejendom, varemærke, forretningskendetegn o. lign., der ikke tilkommer fonden, eller noget, som kan forveksles hermed.

Stk. 3. En erhvervsdrivende fonds navn, hjemsted (hovedkontor) samt det registreringsnummer, hvorunder den er indført i registeret for erhvervsdrivende fonde, skal anføres på fondens breve og andre forretningspapirer.

Stk. 4. Udover fonden tillige virksomhed under anvendelse af binavne, skal disse angives i vedtægten i forbindelse med fondens navn. Stk. 1 og 2 finder tilsvarende anvendelse på erhvervsdrivende fondes binavne. Ved benyttelse af binavnet skal fondens hovednavn tilføjes binavnet i parentes.

Kapitel 3

Registrering af stiftelsen

Vedtægt

§ 5. En erhvervsdrivende fond skal af bestyrelsen anmeldes til registrering hos den færøske registreringsmyndighed (registreret for erhvervsdrivende fonde).

Stk. 2. Den færøske registreringsmyndighed kan kræve de oplysninger, der er nødvendige for at bedømme, om betingelserne for registrering er opfyldt.

§ 6. En erhvervsdrivende fond, der ikke er registreret hos den færøske registreringsmyndighed, kan ikke som sådan erhverve rettigheder eller indgå forpligtelser. Den kan heller ikke være part i retssager bortset fra søgsmål om stiftelsen.

Stk. 2. For forpligtelser, der før registreringen indgås på fondens vegne, hæfter de, der har indgået forpligtelsen eller har medansvar herfor, solidarisk. Ved registreringen overtager fonden disse forpligtelser.

§ 7. For en erhvervsdrivende fond skal der oprettes en vedtægt. Denne skal indeholde angivelse af:

- 1) fondens navn,
- 2) fondens stifter (stiftere),
- 3) den kommune her i landet, hvor fonden skal have sit hjemsted (hovedkontor),
- 4) fondens formål,
- 5) grundkapitalens størrelse, og hvorledes den er indbetalt (kontant eller i andre værdier),
- 6) hvorvidt fonden i forbindelse med stiftelsen i øvrigt skal overtage andre værdier end kontanter,
- 7) eventuelle særlige rettigheder eller fordele, der er tillagt stiftere eller andre,
- 8) antallet af bestyrelsesmedlemmer, og hvorledes de udpeges,
- 9) regnskabsaflæggelse, herunder regnskabsåret,
- 10) anvendelse af overskud.

Stk. 2. Dokumenter, hvortil der henvises i vedtægten, men hvis hovedindhold ikke er gengivet i vedtægten, skal vedhæftes denne.

Stk. 3. Fastsætter bestyrelsen almindelige retningslinier vedrørende de i stk. 1, nr. 4 og 10, nævnte forhold, skal disse indsendes til den færøske registreringsmyndighed.

§ 8. Bestemmelser i en vedtægt, der tillægger medlemmer af en bestemt familie eller visse familier fortrinsret til uddeling fra en fond, har ikke retsvirkning efter deres indhold, i det omfang fortrinsretten rækker videre end til personer, der lever på stiftelsestidspunktet, og til en i forhold til disse ufødt generation.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder tilsvarende for bestemmelser i en vedtægt, der tillægger medlemmer af en bestemt familie eller visse familier fortrinsret til at indtage en bestemt stilling eller til på anden måde, herunder i form af arbejdsvederlag, at oppebære økonomiske ydelser fra fonden eller fra en virksomhed, hvorover fonden har en bestemmende indflydelse. Dette gælder dog ikke hverv som medlem af bestyrelsen.

Kapitel 4

Kapital

§ 9. En erhvervsdrivende fond skal have en grundkapital på mindst 300.000 kr. Fonden kan ikke registreres, før den i vedtægten fastsatte grundkapital er fuldt indbetalt.

Stk. 2. Skal indbetaling af en fonds grundkapital helt eller delvis ske i andre værdier end i kontanter (apportindskud), eller skal en fond overtage sådanne værdier i forbindelse med oprettelsen, skal der redegøres for de omstændigheder, der er af betydning for bedømmelsen af indskuddet eller overtagelsen. Redegørelsen skal indeholde en beskrivelse af de enkelte indskudte eller overtagne aktiver og skal angive navn og bopæl på de personer, der er omfattet af aftale om indskud eller overtagelse. I forbindelse hermed skal der afgives erklæring af en autoriseret eller registreret revisor om den værdi, hvortil de indskudte eller overtagne aktiver kan optages i balancen, herunder oplysning om den anvendte fremgangsmåde ved vurderingen.

Stk. 3. Apportindskud skal kunne gøres til genstand for økonomisk vurdering og kan ikke foretages ved påtagelse af forpligtelse til at udføre arbejde eller erlægge tjenesteydelse.

Stk. 4. For aktier og obligationer, der er optaget til notering på en fondsbørs, jf. kapitel 3 i lov om værdipapirhandel m.v. som ikraftsat for Færøerne ved kongelig anordning, kan den senest noterede køberkurs lægges til grund. For andre aktier, for andre obligationer, for anparters i anpartsselskaber samt for kapitalandele i dattervirksomheder kan skattekursen lægges til grund.

Stk. 5. Såfremt erklæring ikke er afgivet indenfor de sidste fire måneder før anmeldelse i henhold til § 53, stk. 2, skal der afgives en supplerende erklæring fra den revisor, der har afgivet erklæringen, om apportindskuddets værdi i mellemtiden er ændret væsentligt.

§ 10. En erhvervsdrivende fonds grundkapital kan forhøjes ved bestyrelsens beslutning:

- 1) ved overførelse af reserver eller overskud ifølge fondens senest reviderede årsrapport eller
- 2) ved arv, gave eller lignende bidrag, som fonden har modtaget til forhøjelse af grundkapitalen.

Stk. 2. Bestyrelsen foretager de ændringer af vedtægten, der er en nødvendig følge af en forhøjelse i henhold til stk. 1.

Stk. 3. Ved kapitalforhøjelse, der sker på grundlag af arv, gave eller lignende bidrag i andre værdier end kontanter, gælder reglerne i § 9, stk. 2-5, idet erklæring efter stk. 2, sidste pkt., dog afgives af fondens revisor.

Stk. 4. Ved kapitalforhøjelse, der sker i form af overførelse af reserver eller overskud, skal fondens revisor afgive erklæring om, at fondens økonomiske stilling ikke er forringet på en sådan måde, at de reserver eller overskud, der overføres, ikke længere er til stede.

Stk. 5. Kapitalforhøjelse efter stk. 1 skal anmeldes til den færøske registreringsmyndighed, så anmeldelsen er modtaget senest 4 uger efter beslutning om overførelse fra reserver eller overskud, henholdsvis efter indbetaling af forhøjelsesbeløbet.

§ 11. Nedsættelse af grundkapitalen kræver fondsmyndighedens samtykke. Økonomi- og erhvervsministeren kan fastsætte regler om meddelelse af samtykke, herunder om underretning af kreditorer, og om indgivelse af anmeldelse til den færøske registreringsmyndighed.

Stk. 2. Vedtægten kan bestemme, at grundkapitalen gennem et nærmere fastsat tidsrum skal nedsættes med bestemte beløb eller bestemte andele med henblik på uddeling til formålet. De nødvendige vedtægtsændringer som følge af en nedsættelse besluttet af bestyrelsen og skal anmeldes til den færøske registreringsmyndighed, så anmeldelsen er modtaget senest 4 uger efter beslutningen. Uddeling i henhold

til 1. pkt. og nedsættelse af grundkapitalen kan kun ske, såfremt fondens revisor erklærer, at fonden efter uddelingen vil have utvivlsomt tilstrækkelige midler til at dække sine kreditorer.

Stk. 3. Grundkapitalen kan ikke nedsættes til et beløb under det i § 9, stk. 1,1. pkt., fastsatte mindstebeløb.

Kapitel 5

Ledelse

§ 12. En erhvervsdrivende fond ledes af en bestyrelse, der ud over de bestyrelsesmedlemmer, der vælges efter § 22, stk. 1,1. pkt., består af mindst 3 medlemmer. En fortegnelse over medlemmerne af bestyrelsen skal indsendes til den færøske registreringsmyndighed ved registreringen.

Stk. 2. Bestyrelsen kan ansætte en eller flere direktører.

Stk. 3. Flertallet af bestyrelsens medlemmer må ikke være ansat som direktører i fonden. En direktør må ikke uden fondsmyndighedens samtykke vælges til formand.

§ 13.²¹ Nevndarlimir og stjórar skulu vera myndugir, skulu ikki vera undir verjumáli eftir verjumálslóginu § 5 ella undir samverjumáli eftir verjumálslóginu § 7. Direktører og mindst halvdelen af bestyrelsesmedlemmerne skal være bosat her i landet, medmindre fondsmyndigheden undtager fra dette krav eller kravet strider mod internationale forpligtelser.

§ 14. Et bestyrelsesmedlem kan til enhver tid udtræde af bestyrelsen.

Stk. 2. Et bestyrelsesmedlem skal udtræde, såfremt denne er under konkurs.

Stk. 3. Et bestyrelsesmedlem, der gør sig skyldig i en handling, som gør den pågældende uværdig til fortsat at være medlem af bestyrelsen, skal udtræde af bestyrelsen.

Stk. 4. Et bestyrelsesmedlem, som på grund af længerevarende sygdom eller anden svækkelse har vist sig ude af stand til at beklæde hvervet som medlem af bestyrelsen, eller som har vist sig klart uegnet, skal udtræde af bestyrelsen.

§ 15. Fondsmyndigheden kan afsætte et bestyrelsesmedlem eller en direktør, der ikke opfylder betingelserne i § 13. Fondsmyndigheden kan endvidere afsætte et bestyrelsesmedlem, der ikke opfylder kravene i oprettelsesdokumentet for fonden eller vedtægten, eller som skal udtræde af bestyrelsen efter reglerne i § 14, stk. 2-4.

§ 16. Ved et bestyrelsesmedlems afgang udpeges det nye medlem i overensstemmelse med vedtægten.

Stk. 2. Sker udpegning ikke i overensstemmelse med vedtægten, foretages den af fondsmyndigheden.

§ 17. Stifteren, dennes ægtefælle eller personer, der er knyttet til de nævnte personer ved slægts- eller svogerskab i ret op- eller nedstigende linje eller sidelinjen så nært som søskende, kan ikke uden fondsmyndighedens samtykke udgøre bestyrelsens flertal.

Stk. 2. Stiftes en fond af et selskab, kan en person, der direkte eller indirekte ejer mere end halvdelen af den stemmeberettigede kapital i selskabet, ikke uden fondsmyndighedens samtykke udgøre bestyrelsens flertal sammen med de personer, der er knyttet så nært til den pågældende som angivet i stk. 1, ligesom de sidstnævnte personer heller ikke uden fondsmyndighedens samtykke kan udgøre bestyrelsens flertal.

§ 18. Lovens bestemmelser om bestyrelsesmedlemmer finder tilsvarende anvendelse på suppleanter for disse.

§ 19. Vederlag til bestyrelsesmedlemmer må ikke overstige, hvad der anses for sædvanligt efter hvervets art og arbejdets omfang.

Stk. 2. Økonomi- og erhvervsministeren kan fastsætte regler om størrelsen af vederlaget til bestyrelsesmedlemmer. Et vederlag, der ikke er fastsat i overensstemmelse med disse regler, skal godkendes af fondsmyndigheden.

Stk. 3. Fondsmyndigheden kan nedsætte et vederlag, der findes for højt.

§ 20. Et bestyrelsesmedlem eller en direktør må ikke deltage i behandlingen af spørgsmål om aftaler mellem fonden og den pågældende selv eller søgsmål mod den pågældende selv eller om aftaler mellem fonden og tredjemand eller søgsmål mod tredjemand, hvis den pågældende deri har en væsentlig interesse, der kan være stridende mod fondens.

§ 21. Formanden skal sørge for, at bestyrelsen holder møde, når dette er nødvendigt, og skal påse, at samtlige medlemmer indkaldes.

Stk. 2. Bestyrelsen er beslutningsdygtig, når halvdelen af medlemmerne eller det højere antal, som foreskrives i vedtægten, er til stede. Medmindre vedtægten bestemmer andet, træffer bestyrelsen beslutning ved simpelt stemmeflertal, og formandens stemme er i tilfælde af stemmelighed afgørende.

Stk. 3. Fondens bestyrelse må kun med fondsmyndighedens samtykke foretage eller medvirke til ekstraordinære dispositioner, som kan medføre risiko for, at vedtægten ikke kan overholdes.

Stk. 4. Over forhandlingerne i bestyrelsen skal der føres en protokol, der underskrives af samtlige tilstedeværende medlemmer. Et bestyrelsesmedlem eller en direktør, der ikke er enig i bestyrelsens beslutning, har ret til at få sin mening indført i protokollen.

Stk. 5. Revisor har ret til at deltage i bestyrelsesmøder under behandling af årsrapporter m.v., der påtegnes af revisor. Revisor har pligt til at deltage i bestyrelsesmøder, såfremt blot ét medlem af bestyrelsen eller direktionen anmoder herom.

Stk. 6. Revisionsprotokollen skal forelægges i ethvert bestyrelsesmøde. Enhver protokoltilførsel skal underskrives af samtlige bestyrelsesmedlemmer.

§ 21 a. Ved forudgående bestyrelsesbeslutning kan visse nærmere afgrænsede bestyrelsesanliggender behandles skriftligt, i det omfang det er foreneligt med emnernes karakter. Uanset bestemmelsen i 1. pkt. kan et medlem af bestyrelsen eller en direktør forlange, at et bestyrelsesmøde skal afholdes. Lovens bestemmelser om afholdelse af bestyrelsesmøde finder i øvrigt med de fornødne afvigelser tilsvarende anvendelse på skriftlige bestyrelsesmøder.

Stk. 2. Bestyrelsesmøde kan afholdes ved anvendelse af elektroniske medier (elektronisk bestyrelsesmøde), i det omfang dette er foreneligt med udførelsen af bestyrelsens hverv. Uanset bestemmelsen i 1. pkt. kan et medlem af bestyrelsen eller en direktør forlange, at et bestyrelsesmøde skal afholdes ved fysisk fremmøde. Lovens bestemmelser om afholdelse af bestyrelsesmøde finder i øvrigt med de fornødne afvigelser tilsvarende anvendelse på elektroniske bestyrelsesmøder.

Stk. 3. Bestyrelsen kan endvidere træffe beslutning om anvendelse af elektronisk dokumentudveksling samt elektronisk post i kommunikationen til brug for et elektronisk bestyrelsesmøde i stedet for fremsendelse eller fremlæggelse af papirbaserede dokumenter i henhold til denne lov.

§ 22. 4 Ásetingarnar í lögtingslóg um parta- og smápartafelög og reglur, settar við heimild í hesi lóg, um val av starvsfólkaumboðum, verða at nýta samsvarandi fyri ein vinnurekandi grunn og dótturfeløg hansara við neyðugum tillagingum. Landsstýrismaðurin kann í hesum sambandi gera serligar reglur fyri felaga- og samtøkuumboðan í vinnurekandi grunnum. Starvsfólkavaldir nevndarlimir luttaka bert í málum, sum ikki viðvíkja virkinum, um so er, at hetta er ásett í viðtøkunum. Í tann mun nýggir nevndarlimir skulu tilnevast av nevndini, luttaka starvsfólkavaldu nevndarlimirnir ikki í tilnevningini uttan so, at annað er ásett í viðtøkunum.

Stk. 2. Hvor de af medarbejderne valgte bestyrelsesmedlemmer efter stk. 1, 2. eller 3. pkt., ikke deltager i behandlingen, medregnes de pågældende bestyrelsesmedlemmer ikke, når det til en beslutning kræves, at et bestemt antal af medlemmerne eller en bestemt del af bestyrelsen er til stede.

Stk. 3. Bestemmelserne i stk. 1 og 2 finder ikke anvendelse på moderfonde, jf. § 2, hvis erhvervsmæssige virksomhed udelukkende består i drift af massemedier og hermed beslægtet virksomhed.

§ 23. I en moderfond skal de enkelte medlemmer af fondens bestyrelse og direktion ved deres indtræden i bestyrelsen eller direktionen give bestyrelsen meddelelse om deres kapitalandele i dattervirksomheder samt meddelelse om senere erhvervelse og afhændelse af sådanne andele. Disse meddelelser skal indføres i en særlig protokol. Fondens bestyrelse kan vælge at føre en fælles protokol for samtlige virksomheder i koncernen.

Stk. 2. Bestyrelsesmedlemmer og direktører i en moderfond må ikke udføre eller deltage i spekulationsforretninger vedrørende kapitalandele i dattervirksomheder.

§ 24. Bestyrelsen i en moderfond skal underrette en dattervirksomhed, så snart et koncernforhold er etableret. En dattervirksomhed skal give moderfonden de oplysninger, som er nødvendige for vurderingen af koncernens stilling og resultatet af koncernens virksomhed.

§ 25. Bestyrelsen forestår ledelsen og organisationen af en erhvervsdrivende fonds virksomhed. Findes der en direktion, forestås ledelsen af bestyrelsen og direktionen.

Stk. 2. Direktionen varetager den daglige ledelse af fonden og skal derved følge de retningslinier og anvisninger, som bestyrelsen har givet.

Stk. 3. Bestyrelsen skal påse, at bogføringen og formueforvaltningen kontrolleres på en efter fondens forhold tilfredsstillende måde. Er der ansat en direktion, skal denne sørge for, at fondens bogføring sker under iagttagelse af lovgivningens regler herom, og at formueforvaltningen foregår på betryggende måde.

Stk. 4. Prokura kan kun meddeles af bestyrelsen.

§ 25 a. Bestyrelsen og direktionen skal give revisor de oplysninger, som må anses af betydning for bedømmelsen af fonden og, hvis fonden er en moderfond, koncernen.

Stk. 2. Bestyrelsen og direktionen skal give revisor adgang til at foretage de undersøgelser, denne finder nødvendige, og skal sørge for, at revisor får de oplysninger og den bistand, som revisor anser for nødvendig for udførelsen af sit hverv.

§ 26. Et medlem af bestyrelsen, en direktør, fondsmyndigheden eller den færøske registreringsmyndighed kan forlange, at bestyrelsen indkaldes.

§ 27. En erhvervsdrivende fond forpligtes ved retshandler, derpå fondens vegne indgås af den samlede bestyrelse eller af et medlem af bestyrelsen eller af en direktør.

Stk. 2. Den tegningsret, som efter stk. 1 tilkommer det enkelte medlem af bestyrelsen og af direktionen, kan i vedtægten begrænses således, at tegningsretten kun kan udøves af flere medlemmer i forening eller af et eller flere bestemte medlemmer hver for sig eller i forening. Anden begrænsning i tegningsretten kan ikke registreres.

Kapitel 6

Revision m.v.

§ 28. (Ophævet)

§ 29. En erhvervsdrivende fonds årsrapport skal undergives revision af en eller flere revisorer udpeget af bestyrelsen eller i henhold til vedtægten.

Stk. 2. Er der ingen revisor i fonden, udpeger fondsmyndigheden en revisor.

Stk. 3. Revisor skal påse, om bestyrelsen overholder sine pligter til at oprette og føre bøger, fortegnelser og protokoller, samt om reglerne om forelæggelse og underskrivelse af revisionsprotokollen er overholdt. Konstaterer revisor, at de omhandlede krav ikke er opfyldt, skal revisor udfærdige en særskilt erklæring herom, der fremsendes til fondsmyndigheden.

Stk. 4. ^{a)} Fratræder revisor, eller ophører revisionen på anden måde, inden revisors hverv udløber, skal revisor straks meddele dette den færøske registreringsmyndighed. Við fráboðanini skal vera ein nøktandi frágreiðing um orsökina til, at starvið er endað, um fráfaringin ella upphaldið er farið fram, innan starvstíðin er úti.

§ 30. (Ophævet)

§ 31. (Ophævet)

§ 32. ^{a)} En revisor kan afsættes af den, der har valgt revisoren, eller af fondsmyndigheden. Ein grannskoðari kann einans verða settur frá, innan starvstíðin er úti, um grundgivin viðurskifti geva orsök til tað.

§ 33. (Ophævet)

§ 34. I forbindelse med sin kritiske gennemgang af fondens regnskabsmateriale og fondens forhold i øvrigt skal revisor efterkomme de krav vedrørende revisionen, som den færøske registreringsmyndighed eller fondsmyndigheden stiller.

Stk. 2. Revisor kan i øvrigt i påtegningen meddele oplysninger, som revisor anser det for rigtigt at lade komme til den færøske registreringsmyndigheds eller fondsmyndighedens kundskab.

§ 35. (Ophævet)

§ 36. (Ophævet)

§ 37. Den færøske registreringsmyndighed og fondsmyndigheden kan pålægge revisor at give oplysninger om fondens forhold.

§ 38. (Ophævet)

§ 39. For fonde, der er undergivet statslig eller kommunal revision, finder reglerne om revision i kapitel 6 og i årsregnskabsloven som ikraftsat for Færøerne ved kongelig anordning ikke anvendelse.

Kapitel 7

Uddeling og resultat anvendelse

§ 40. Det påhviler bestyrelsen at foretage uddeling i overensstemmelse med § 41 til de formål, der er fastsat i vedtægten. Bestyrelsen kan foretage rimelige henlæggelser til konsolidering af fonden.

§ 41. Til uddeling kan anvendes beløb, der i fondens senest godkendte årsrapport er opført som overført overskud og reserver, med fradrag af overført underskud. Følgende kan dog ikke anvendes:

- 1) Reserver for opskrivning efter indre værdis metode,
- 2) alle øvrige opskrivnings- og opregulerings reserver samt
- 3) reserver, der er bundne i henhold til vedtægter.

Stk. 2. Reserven for opskrivning efter indre værdis metode kan helt eller delvis anvendes til eliminering af underskud, der ikke kan elimineres på anden måde.

Stk. 3. Foruden det i stk. 1 anførte kan kapitalnedsættelsesbeløb efter § 11 anvendes til uddeling.

§ 42. Såfremt uddelingen til formålet står i klart misforhold til fondens midler, kan fondsmyndigheden henstille til bestyrelsen at overveje at søge uddelingen forøget eller nedsat.

Stk. 2. Må uddelingens størrelse anses for at indebære fare for en krænkelse af fondens vedtægt, kan fondsmyndigheden efter forhandling med bestyrelsen pålægge bestyrelsen at foretage de fornødne dispositioner med henblik på en forøgelse eller nedsættelse af uddelingen.

Stk. 3. Den færøske registreringsmyndighed kan efter udtalelse fra fondsmyndigheden pålægge bestyrelsen at foretage henlæggelser.

§ 43. Bestyrelsen kan ikke tillægge stiftere, bestyrelsesmedlemmer, revisorer, direktører eller personer, der indtager en ledende stilling i fonden, andre ydelser end et vederlag, som ikke må overstige, hvad der anses for sædvanligt efter hvervets art og arbejdets omfang. Tilsvarende gælder for den, der er knyttet til en af de nævnte personer ved ægteskab eller fast samlivsforhold.

Stk. 2. Ydelse af lån og sikkerhedsstillelse for lån til den i stk. 1 nævnte kreds er ikke tilladt.

Kapitel 8

Erstatning

§ 44. Bestyrelsesmedlemmer, direktører og granskningsmænd, som under udførelsen af deres hverv forsætligt eller uagtsomt har tilføjet fonden skade, er pligtige at erstatte denne.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 finder tilsvarende anvendelse med hensyn til revisorer. Er et revisionselskab valgt til revisor, er både revisionselskabet og den revisor, hvem revisionen er overdraget, erstatningsansvarlige.

Stk. 3. Erstatningen kan nedsættes, når dette findes rimeligt under hensyn til skyldgraden, skadens størrelse og omstændighederne i øvrigt.

§ 45. Beslutning om anlæggelse af søgsmål mod bestyrelsesmedlemmer, direktører, granskningsmænd, revisorer eller tredjemand kan træffes af bestyrelsen eller fondsmyndigheden.

§ 46. De i § 44, stk. 1 og 2, nævnte personer er tillige erstatningsansvarlige for skade, de under udførelsen af deres hverv forsætligt eller uagtsomt har tilføjet kreditorer eller tredjemand.

Stk. 2. § 44, stk. 3, finder tilsvarende anvendelse.

§ 47. Søgsmål mod bestyrelsesmedlemmer, direktører, granskningsmænd eller revisorer kan anlægges ved retten på det sted, hvor fonden har sit hjemsted.

Kapitel 9

Ændring af vedtægten m.v.

§ 48. Efter indstilling fra bestyrelsen og med justitsministerens samtykke kan fondsmyndigheden tillade, at en bestemmelse i en vedtægt ændres. Det kan herunder tillades, at fonden sammenlægges med andre erhvervsdrivende fonde eller opløses.

Stk. 2. Bestemmelserne i stk. 1 finder anvendelse, uanset om der i vedtægten er tillagt bestyrelsen eller andre ret til at ændre vedtægten.

Stk. 3. Justitsministeren kan fastsætte regler om, at visse vedtægtsbestemmelser kan ændres af bestyrelsen alene eller af bestyrelsen med fondsmyndighedens tilladelse.

§ 49. Justitsministeren kan efter forhandling med fondsmyndigheden og bestyrelsen beslutte, at en vedtægtsbestemmelse skal ændres, når bestemmelsen er uigennemførlig eller har vist sig klart uhensigtsmæssig.

Stk. 2. Justitsministeren kan beslutte, at en vedtægtsbestemmelse skal ændres, når den strider mod lovgivningen eller oprettelsesdokumentet for fonden.

§ 50. Økonomi- og erhvervsministeren kan fastsætte regler om opløsning af erhvervsdrivende fonde.

Stk. 2. 4 Økonomi- og erhvervsministeren kan fastsætte regler, hvorefter 15. kapitull í lögtingslóg um parta- og småpartafeløg med de fornødne tilpasninger finder anvendelse på:

- 1) fusion af erhvervsdrivende fonde,
- 2) fusion, hvorved en moderfond overtager en dattervirksomhed, der er et aktie- eller anpartsselskab.

§ 51. Bliver en fond omfattet af denne lov, skal den anmeldes som erhvervsdrivende fond til den færøske registreringsmyndighed. Anmeldelsen skal være modtaget senest 4 måneder efter, at fonden er blevet erhvervsdrivende. Som bilag til anmeldelsen skal vedlægges en redegørelse fra bestyrelsen om virksomheden. Reglerne i § 5, stk. 2, § 7, stk. 1, nr. 5, og § 9 finder anvendelse ved registreringen.

§ 52. Hvis en fond ophører med at drive erhvervsvirksomhed, skal bestyrelsen anmelde dette til den færøske registreringsmyndighed. Som bilag til anmeldelsen skal vedlægges en redegørelse for virksomhedens ophør. Fonden slettes af registeret for erhvervsdrivende fonde med virkning fra det kommende regnskabsårs begyndelse, og den færøske registreringsmyndighed underretter fondsmyndigheden herom.

Kapitel 10

Anmeldelse og registrering

Fondsmyndighedens og den færøske registreringsmyndigheds opgaver

Granskning

Anmeldelse

§ 53. Hos den færøske registreringsmyndighed føres et register over fonde, der er omfattet af denne lov.

Stk. 2. Anmeldelse til den færøske registreringsmyndighed i henhold til § 5 skal være modtaget senest 3 måneder efter, at vedtægten er underskrevet. Er en fond stiftet ved testamente, skal den senest anmeldes umiddelbart efter boets slutning.

Stk. 3. ^{a)} Ændring i en fonds vedtægt eller ændring i et forhold, hvorom anmeldelse er sket, skal anmeldes, så anmeldelsen er modtaget hos den færøske registreringsmyndighed senest 4 uger efter, at vedtægten er underskrevet, eller at forholdet er ændret. Um grannskoðaraskifti fer fram, innan starvstíðin er úti, skal við fráboðanini vera ein nøktandi frágreiðing frá ovastu nevndini um orsökina til, at starvið er endað.

Stk. 4. Den færøske registreringsmyndighed sender genpart af anmeldelser samt giver meddelelse om registreringer til fondsmyndigheden.

§ 53 a. 4 Tá tað í hesi lóg ella í reglum, ásettar við heimild í hesi lóg, er ásett, at ein gerð kann ella skal fremjast ávíst tal av døgum, vikum, mánaðum ella árum, áðrenn ein nærri hending verður, verður freistin at fremja gerðina roknað frá degnum fyri hesi nærri ásettu hending.

Stk. 2. Um freistin at fremja gerðina gongur út í einum vikuskifti, á einum halgidegi, grundlógardag, flaggdag, jólaaftansdag ella nýggjársaftansdag, skal gerðin fremjast í seinasta lagi seinasta gerandisdag frammanundan.

Stk. 3. Tá tað í hesi lóg ella í reglum, ásettar við heimild í hesi lóg, er ásett, at ein gerð ella ein avgerð í fyrsta lagi kann verða framd eitt ávíst tal av døgum, vikum, mánaðum og árum eftir, at ein nærri ásett hending er farin fram, verður freistin at fremja gerðina ella avgerðina roknað frá degnum eftir hesa nærri ásettu hending. Gerðin ella avgerðin kann í fyrsta lagi verða framd dagin eftir, at freistin er farin.

§ 53 b. 4 Tá tað í hesi lóg, ella í reglum, ásettar við heimild í hesi lóg, er ásett, at ein gerð skal verða framd í seinasta lagi eitt ávíst tal av døgnum, vikum, mánaðum ella árum eftir, at ein nærri ásett hending hevur verið, verður freistin at fremja gerðina roknað frá degnum eftir, at henda hending hevur verið, jvb. stk. 2-4.

Stk. 2. Er freistin, jvb. stk. 1, ásett í vikum, er freistin at fremja gerðina farin vikudagin eftir tann dag, tá hendingin var.

Stk. 3. Er freistin, jvb. stk. 1, ásett í mánaðum, er freistin at fremja gerðina farin mánaðardagin eftir tann dag, tá hendingin var. Um hendingin var seinasta dagin í mánaðinum, ella um freistin gongur út ein mánaðardag, sum ikki er til, er freistin altíð seinasta dagin í mánaðinum, líkamikið hvussu langur mánaðurin er.

Stk. 4. Er freistin, jvb. stk. 1, ásett í árum, er freistin at fremja gerðina farin ársdagin eftir tann dag, tá hendingin var.

Stk. 5. Um freistin gongur út í einum vikuskifti, á einum halgidegi, grundlógardag, jólaaftansdag ella nýggjársaftansdag, skal gerðin fremjast í seinasta lagi fyrsta gerandisdag eftir hetta.

Registrering

§ 55. Registrering skal nægtas, sáfremt det anmeldte ikke er i overensstemmelse med denne lov, med bestemmelser, som er fastsat i medfør af § 11, stk. 1, § 50 og § 60, stk. 2 og 3, eller med vedtægten.

Stk. 2. Kan en anmeldelse ikke registreres på grund af en fejl eller mangel, kan den færøske registreringsmyndighed fastsætte en frist til berigtigelse. Sker berigtigelse ikke inden den fastsatte frist, nægtes registrering.

Stk. 3. Anmelderen skal have skriftlig meddelelse om nægtelse af registrering og grunden hertil.

§ 56. Registreringer i registeret for erhvervsdrivende fonde efter denne lov eller efter regler udstedt i henhold til lov skal straks bekendtgøres i det på Færøerne til offentlige bekendtgørelser autoriserede blad.

Stk. 2. Indholdet af bekendtgørelser i det på Færøerne til offentlige bekendtgørelser autoriserede blad anses for at være kommet til tredjemands kundskab.

Stk. 3. 4 Skráseting Føroya kann avgera, at skráseting og almannakunngering skal fara fram í kt-skipan Skráseting Føroya. Upplýsingar, sum eru almannakunngjörðar í kt-skipanini, verða mettar at vera komnar til kunnleika hjá triðjamanni.

§ 56 a. Oplysninger om stilling, navn og adresse på stiftere og ledelse skal til enhver tid fremgå af den færøske registreringsmyndigheds edb-informationssystem, medmindre registreringsmyndigheden træffer anden beslutning. Dette gælder i både aktive og hævdede erhvervsdrivende fonde.

Stk. 2. Opdatering af personoplysninger efter stk. 1 ophører 20 år efter, at den pågældende person ophører med at være aktiv i virksomheder, som er registreret i den færøske registreringsmyndigheds edb-informationssystem.

Fondsmyndighedens og den færøske registreringsmyndigheds opgaver

§ 57. Fondsmyndighed efter denne lov udøves af økonomi- og erhvervsministeren. Enhører fondens hovedformål under justitsministerens forretningsområde, udøves fondsmyndigheden af justitsministeren. Det samme gælder, hvis fonden har flere ligestillede formål, der ikke hører under samme minister.

Stk. 2. Ved overtrædelse af bestemmelserne i denne lov kan fondsmyndigheden eller den færøske registreringsmyndighed give bestyrelsen, direktør eller revisor pålæg om at bringe forholdet i overensstemmelse med lovens regler.

Stk. 3. Fondsmyndigheden og den færøske registreringsmyndighed kan forlange de oplysninger, der er nødvendige til varetagelse af deres opgaver.

Stk. 4. Den færøske registreringsmyndighed kan meddele forlængelse af de frister, der er fastsat i denne lov.

§ 57 a. Fondsmyndigheden træffer bestemmelse om, i hvilket omfang videregående regler om tilsyn i stadfæstede fondes vedtægter skal gælde ved siden af anordningens almindelige regler.

§ 58. (Ophævet)

Granskning

§ 59. Fondsmyndigheden kan bestemme, at der skal foretages granskning af nærmere angivne forhold vedrørende en erhvervsdrivende fond, dens forvaltning eller regnskaber. Fondsmyndigheden udpeger en eller flere granskningsmænd. Udgifterne til granskning udredes foreløbig af fondsmyndigheden, men afholdes af fonden.

Stk. 2. Fondens bestyrelse og direktion skal give granskningsmændene de oplysninger, som må anses af betydning for bedømmelsen af fonden og, hvis fonden er en moderfond, koncernen.

Stk. 3. Bestyrelsen og direktionen skal give granskningsmændene adgang til at foretage de undersøgelser, de finder nødvendige, og skal sørge for, at granskningsmændene får de oplysninger og den bistand, som granskningsmændene anser for nødvendig for udførelsen af deres hverv.

Stk. 4. Granskningsmændene skal afgive en skriftlig beretning til fondsmyndigheden. Fondsmyndigheden fastsætter deres vederlag.

Stk. 5. Fondsmyndigheden sender genpart af beretningen til den færøske registreringsmyndighed.

Særlige bestemmelser

§ 60. Breve, udskrifter og andre dokumenter, som fondsmyndigheden og den færøske registreringsmyndighed udsteder, kan være i såvel papirbaseret som elektronisk form. Dokumenterne er ligestillede i retlig henseende uanset formen. Dokumenterne kan være med eller uden underskrift, kan forsynes med maskinelt gengivet underskrift, digital signatur eller tilsvarende efter styrelsens valg.

Stk. 2. Anmeldelser, regnskaber og andre dokumenter, som fondsmyndigheden og den færøske registreringsmyndighed modtager i henhold til denne lov, kan være i såvel papirbaseret som elektronisk form. Dokumenterne er ligestillede i retlig henseende uanset formen. Dokumenterne kan være med personlig underskrift, med maskinelt gengivet underskrift, med digital signatur eller tilsvarende efter fondsmyndighedens og den færøske registreringsmyndigheds nærmere bestemmelse. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen fastsætter regler om elektronisk indsendelse af de omhandlede dokumenter, herunder at indsendelse skal ske i en af styrelsen fastsat struktureret form. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen kan endvidere stille nærmere krav til de anvendte elektroniske systemer.

Stk. 3. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen fastsætter regler om anmeldelse og registrering, herunder hvilke forhold anmeldere eller andre selv kan registrere i den færøske registreringsmyndigheds edb-system, og for brugen af dette system. Sådanne registreringer træder i stedet for indsendelse af anmeldelse. § 53, stk. 3, gælder også for sådanne registreringer.

Stk. 4. Ved anmeldelse og registrering efter regler fastsat i medfør af stk. 2 og 3 kan Erhvervs- og Selskabsstyrelsen i indtil 5 år fra registreringstidspunktet stille krav om indsendelse af bevis for, at anmeldelsen eller registreringen er lovligt foretaget, jf. § 55, stk. 1.

Stk. 5. Landsstyret kan fastsætte regler om gebyrer for anmeldelse, udskrifter m.v., bekendtgørelse, forbrugen af den færøske registreringsmyndigheds edb-system og rykkerbreve ved for sen betaling. Landsstyret kan endvidere fastsætte regler om, at de enkelte fonde skal betale et gebyr til dækning af udgifterne ved administration af denne lov.

§ 61. Registreringer samt modtagne anmeldelser med bilag, fusionsplaner og erklæringer fra vurderingsmænd i forbindelse hermed er offentligt tilgængelige.

Stk. 2. Oplysninger m.v. vedrørende fondes forretningsmæssige og driftsmæssige forhold, som den færøske registreringsmyndighed er i besiddelse af, er ikke offentligt tilgængelige, hvis oplysningerne er undtaget fra aktindsigt efter reglerne i lov om offentlighed i forvaltningen som ikraftsat for Færøerne ved kongelig anordning.

Stk. 3. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen kan fastsætte bestemmelser om, at oplysninger, som fondsmyndigheden er i besiddelse af, og som ikke angår fondens erhvervsaktiviteter, ikke er offentligt tilgængelige.

§ 61 a. Henlægger økonomi- og erhvervsministeren sine beføjelser efter loven til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, kan ministeren fastsætte regler om klageadgangen, herunder at klager ikke kan indbringes for højere administrativ myndighed.

§ 62. Krænker en registrering nogens ret, hører spørgsmålet om registreringens udslettelse under domstolene. Sag herom skal anlægges mod fonden senest seks måneder efter registreringens bekendtgørelse i det på Færøerne til offentlige bekendtgørelser autoriserede blad. Retten tilsender den færøske registreringsmyndighed udskrift af dommen. Om sagens udfald skal der uden betaling optages bemærkning i registeret for erhvervsdrivende fonde og ske bekendtgørelse i det på Færøerne til offentlige bekendtgørelser autoriserede blad.

Stk. 2.²⁾ Andre afgørelser truffet af den færøske registreringsmyndighed i henhold til loven eller forskrifter udstedt i medfør af loven bortset fra afgørelser som fondsmyndighed, jf. § 57, stk. 1, 1. pkt., kan indbringes for Vinnukærunevndin senest 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt den pågældende.

Stk. 3. Den færøske registreringsmyndigheds fastsættelse af frist efter § 55, stk. 2, og meddelelse af fristforlængelse efter § 57, stk. 4, samt den færøske registreringsmyndigheds og fondsmyndighedens afgørelser efter § 5, stk. 2, § 37, § 57, stk. 3, og § 59 kan dog ikke indbringes for højere administrativ myndighed.

Kapitel 11

Straffebestemmelser m.v.

§ 63. Er strengere straf ikke forskyldt efter anden lovgivning, straffes overtrædelse af lovens forskrifter om indsendelse af anmeldelser til den færøske registreringsmyndighed med bøde. På samme måde straffes bestyrelsesmedlemmer, direktører, revisorer og granskningsmænd eller suppleanter for disse, dersom de ubeføjet røber, hvad de under udøvelsen af deres hverv har fået kundskab om.

Stk. 2. Med bøde straffes forsætlig eller groft uagtsom overtrædelse af § 23, § 25, stk. 3, § 51 eller § 67, stk. 1.

Stk. 3. Med bøde straffes grov eller gentagen overtrædelse af § 19, stk. 1, § 21, stk. 3, § 21 a, og § 43.

Stk. 4. Er strengere straf forskyldt efter straffeloven, straffes med bøde den, der uberettiget videregiver eller anvender en adgangskode eller andet adgangsmiddel til at overvære eller deltage elektronisk, herunder stemme elektronisk, i et elektronisk bestyrelsesmøde, jf. § 21 a, stk. 2, 1.pkt.

Stk. 5. Er strengere straf ikke forskyldt efter straffeloven, straffes med bøde den, der uberettiget videregiver eller anvender en adgangskode eller andet adgangsmiddel til at læse, ændre eller sende elektroniske meddelelser m.v. omfattet af bestemmelserne om elektronisk kommunikation i § 21 a, stk. 2, 4. pkt.

Stk. 6. I forskrifter, der udfærdiges i henhold til loven, kan der fastsættes straf af bøde for overtrædelse af bestemmelser i forskrifterne.

§ 64. Undlader en fonds bestyrelse, direktion eller revisor i rette tid at efterkomme de pligter, der påhviler dem i forhold til den færøske registreringsmyndighed eller fondsmyndigheden, eller som påhviler dem

ifølge regler, der udstedes i medfør af loven, kan den færøske registreringsmyndighed eller fondsmyndigheden som tvangsmiddel pålægge de pågældende daglige eller ugentlige bøder.

Kapitel 12

Ikrafttrædelsesbestemmelser m.v.

§ 65. Anordningen træder i kraft den 1. januar 2008. (2. pkt. udgår).

Stk. 2. Samtidig ophæves anordning nr. 247 af 3. maj 1993 om ikrafttræden for Færøerne af lov om erhvervsdrivende fonde.

Stk. 3. (Udeladt)

§ 66. (Sættes ikke i kraft for Færøerne)

§ 67. (Udgår)

§ 68. (Sættes ikke i kraft for Færøerne).

Givet på Fredensborg Slot, den 20. september 2007

Under Vor Kongelige Hånd og Segl

Margrethe R.

/ Bendt Bendtsen

¹⁾ Teksturin er lýstur í Kunngerðablaði B 2007 á síðu 173.

²⁾ § 65, stk. 3, i lov nr. 286 af 6. juni 1984 indeholder følgende bestemmelse: »Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kgl. anordning sættes i kraft for disse landsdele med de afvigelser, landsdelenes særlige forhold tilsiger.«

³⁾ Følgende anordningsbemyndigelser svarer til den i note 1 anførte: § 9 i lov nr. 815 af 21. november 1988, § 6 i lov nr. 105 af 15. februar 1989, § 8 i lov nr. 308 af 16. maj 1990, § 7 i lov nr. 350 af 6. juni 1991, § 130 i lov nr. 1072 af 20. december 1995, § 17 i lov nr. 377 af 22. maj 1996, § 35 i lov nr. 386 af 22. maj 1996, § 7 i lov nr. 449 af 7. juni 2001 og § 8 i lov nr. 246 af 27. marts 2006.

⁴⁾ Broytt við lógtingslóg nr. 69 frá 27. mai 2011, har § 6 er soljóðandi: "Henda lógtingslóg kemur í gildi 1. januar 2012."

⁵⁾ Broytt við lögtingslóg nr. 75 frá 25. maí 2009, har § 13, stk. 1 er soljóðandi: “Hendan lögtingslóg kemur í gildi 1. janúar 2010.”

⁶⁾ Broytt við lögtingslóg nr. 52 frá 11. maí 2009.

⁷⁾ Broytt við lögtingslóg nr. 18 frá 8. maí 2008, har § 19 er soljóðandi: “Stk. 1. Henda lögtingslóg kemur í gildi dagin eftir, at hon er kunngjørd.

Stk. 2. Kærumál, sum eru reist, tá henda lögtingslógin kemur gildi, verða viðgjørd av kærumyndugleikanum eftir galdandi lóggávu, áðrenn henda lógin kom í gildi.”

Skjal 5

11. december 2007

Nr. 1386

Bekendtgørelse for Færøerne om opløsning af erhvervsdrivende fonde (likvidation, konkurs, tvangsopløsning og fusion)

(Opløsningsbekendtgørelsen)

- [Kapitel 1 Likvidation](#)
- [Kapitel 2 Konkurs](#)
- [Kapitel 3 Tvangsopløsning](#)
- [Kapitel 4 Fusion af fonde](#)
- [Kapitel 5 Fusion ved overtagelse af en dattervirksomhed, der er et aktie- eller anpartsselskab](#)
- [Kapitel 6 Ikrafttrædelsesbestemmelser](#)
-

I medfør af § 50 i kongelig anordning nr. 1113 af 20. september 2007 om ikrafttræden for Færøerne af lov om erhvervsdrivende fonde fastsættes:

Kapitel 1

Likvidation

§ 1. Beslutning om likvidation træffes under iagttagelse af § 48, stk. 1, i anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om erhvervsdrivende fonde. Beslutningen anmeldes til den færøske registreringsmyndighed senest 2 uger efter, at beslutningen er truffet og godkendt af fondsmyndigheden.

Stk. 2. En fond, der er under likvidation, skal bibeholde sit navn med tilføjelsen »i likvidation«.

Stk. 3. Er en fond ifølge vedtægterne stiftet for et nærmere angivet tidsrum, træffes beslutningen efter stk. 1 af bestyrelsen alene.

§ 2. Til at foretage likvidationen udpeger fondsmyndigheden en eller flere likvidatorer, som træder i bestyrelsens og direktionens sted. Likvidator anmeldes samtidig med beslutningen i henhold til § 1. Bestemmelserne om bestyrelsen i anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om erhvervsdrivende fonde finder med de fornødne lempelser anvendelse på likvidatorerne.

Stk. 2. Fondens vederlag til likvidator fastsættes af fondsmyndigheden.

Stk. 3. Fastsættelsen af vederlaget skal ske under hensyn til arbejdets omfang og boets beskaffenhed, det med arbejdet forbundne ansvar og de under de givne omstændigheder opnåede resultater.

§ 3. Likvidatorerne skal afgive en redegørelse for de vigtigste årsager til likvidationen, og herunder angive om der er grund til at påbegynde undersøgelse med henblik på strafforfølgelse. Likvidatorernes redegørelse skal snarest indsendes til fondsmyndigheden og den færøske registreringsmyndighed.

§ 4. Ved Den færøske registreringsmyndigheds registrering af bestyrelsens beslutning om at træde i likvidation, jf. § 1, stk. 1, opfordres fondens kreditorer til at anmelde deres krav til likvidatoren.

Stk. 2. Likvidator kan tidligst optage boet til slutning 3 måneder efter offentliggørelsen efter stk. 1.

Stk. 3. Kan en fordring ikke anerkendes, skal der gives kreditor underretning herom ved anbefalet brev med tilkendegivelse af, at såfremt afgørelsen anfægtes, må spørgsmålet indbringes for skifteretten inden tre måneder fra brevets afsendelse.

§ 5. Uddeling af fondens midler kan først ske efter godkendelse fra fondsmyndigheden.

Stk. 2. Efter fondsmyndighedens godkendelse af likvidators endelige likvidationsregnskab indsendes dette med fondsmyndighedens godkendelsespåtegning til den færøske registreringsmyndighed, og fonden slettes af registeret for erhvervsdrivende fonde.

§ 6. Hvis der fremkommer yderligere midler, efter at fonden er slettet af registeret for erhvervsdrivende fonde, eller der i øvrigt måtte være anledning dertil, kan bobehandlingen efter fondsmyndighedens bestemmelse genoptages. Genoptagelse af bobehandlingen og dens afslutning skal anmeldes inden fjorten dage.

§ 7. Viser det sig under likvidationen, at de forhold, der har ført til beslutning om fondens likvidation, ikke længere foreligger, skal likvidator (likvidatorerne) under iagttagelse af § 48 i kongelig anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om erhvervsdrivende fonde beslutte, at likvidationen hæves og fonden på ny skal træde i virksomhed.

Stk. 2. Godkendes dette, skal der udpeges en bestyrelse og revisor i overensstemmelse med fondens vedtægter og kongelig anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om erhvervsdrivende fonde.

Stk. 3. Er grundkapitalen mindre end kr. 300.000 skal den bringes op til mindst dette beløb, og betingelserne i kongelig anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om erhvervsdrivende fonde skal i øvrigt være opfyldt.

Kapitel 2

Konkurs

§ 8. På fondens vegne kan konkursbegæring indgives af bestyrelsen, likvidator eller fondsmyndigheden. Skifteretten giver den færøske registreringsmyndighed meddelelse om konkurs.

Stk. 2. Såfremt likvidator finder, at likvidationen ikke vil give fuld dækning til kreditorerne, skal meddelelse gives til fondsmyndigheden. Konkursbegæring kan indgives af likvidator eller fondsmyndigheden.

§ 9. En fond, der er under konkurs, skal bibeholde sit navn med tilføjelsen »under konkurs«.

Stk. 2. Skifteretten giver den færøske registreringsmyndighed meddelelse om boets slutning. I forbindelse med registrering af konkursens slutning slettes fonden af registeret for erhvervsdrivende fonde, medmindre andet fremgår af skifterettens meddelelse.

Kapitel 3

Tvangsopløsning

§ 10. Bestyrelsen skal foranledige bestyrelsesmøde afholdt senest 3 måneder efter, at fonden har tabt halvdelen af grundkapitalen. På bestyrelsesmødet skal bestyrelsen redegøre for fondens økonomiske stilling, og stille forslag, der fører til fuld dækning af grundkapitalen, eller stille forslag om opløsning af fonden. Hvis grundkapitalen efter nedsættelse er mindre end det beløb, der er fastsat i § 9, stk. 1, i kongelig anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om erhvervsdrivende fonde skal bestyrelsen stille forslag om, at fonden opløses.

Stk. 2. Indkaldes der ikke til bestyrelsesmøde, eller beslutter bestyrelsen ikke at berigtige fondens kapitalforhold efter stk. 1, og sker dette ikke inden for en af den færøske registreringsmyndighed fastsat frist, foranlediger fondsmyndigheden fonden opløst, om fornødent efter reglerne i § 12.

§ 11. Hvis en af den færøske registreringsmyndighed iværksat granskning i medfør af § 59 i kongelig anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om erhvervsdrivende fonde medfører, at granskningsmændene i den skriftlige beretning til den færøske registreringsmyndighed anbefaler, at fonden opløses, skal bestyrelsen inden en måned indkalde til bestyrelsesmøde, og stille forslag der fører til fondens opløsning.

Stk. 2. Indkalder bestyrelsen ikke til bestyrelsesmøde, eller beslutter bestyrelsen ikke at opløse fonden efter stk. 1, foranlediger fondsmyndigheden fonden opløst om fornødent efter bestemmelserne i § 12.

§ 12. Bliver opløsning ikke vedtaget i tilfælde som er omfattet af § 10, stk. 2, § 11, stk. 2, eller indsender en fond ikke rettidigt årsrapport til den færøske registreringsmyndighed i behørig stand efter § 138, stk. 1, i kongelig anordning om ikrafttræden for Færøerne af årsregnskabsloven, eller har den ikke den i kongelig anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om erhvervsdrivende fonde eller vedtægterne foreskrevne bestyrelse eller revisor, og det ikke er muligt for fondsmyndigheden at udpege ny bestyrelse eller revisor i overensstemmelse med § 16, stk. 2 og § 29, stk. 2, i kongelig anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om erhvervsdrivende fonde, opløses fonden på fondsmyndighedens anmodning af skifteretten på fondens hjemsted. Anmodning om opløsning sker under iagttagelse af reglerne i § 48 i kongelig anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om erhvervsdrivende fonde.

Stk. 2. Fondsmyndighedens beslutning om at kræve fonden opløst offentliggøres i det på Færøerne til offentlige bekendtgørelser autoriserede blad.

Stk. 3. Skifteretten kan udnævne en eller flere likvidatorer. For opløsningen gælder i øvrigt bestemmelserne om likvidation i kapitel 1 med de fornødne lempelser. Omkostninger ved opløsning betales om fornødent af statskassen.

Kapitel 4

Fusion af fonde

§ 13. En fond kan opløses uden likvidation ved overdragelse af fondens aktiver og gæld som helhed til en bestående fond eller ved sammenslutning af flere fonde til en ny fond (fusion).

Stk. 2. Beslutning om fusion træffes under iagttagelse af § 48 i kongelig anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om erhvervsdrivende fonde.

§ 14. Bestyrelserne i de fusionerende fonde opretter og underskriver i forening en fusionsplan, der skal indeholde oplysning og bestemmelser om

- 1) fondenes navne og eventuelle binavne, herunder om den ophørende fonds navn eller binavn skal indgå som binavn for den fortsættende fond,
- 2) fondenes hjemsted,
- 3) tidspunktet, fra hvilket en ophørende fondsrettigheder og forpligtelser regnskabsmæssigt skal anses for overgået, jf. stk. 2,
- 4) enhver særlig fordel, der gives medlemmerne af fondenes bestyrelser og direktion, og

5) udkast til vedtægter, hvis der ved fusionen dannes en ny fond.

Stk. 2. Fusionsplanen skal være underskrevet senest ved udløbet af det regnskabsår, hvori tidspunktet for fusionens regnskabsmæssige virkning, jf. stk. 1, nr. 3, indgår. Overskrides fristen, vil modtagelsen af fusionsplanen ikke kunne offentliggøres.

§ 15. Bestyrelsen i hver fond udarbejder en skriftlig redegørelse, i hvilken fusionsplanen forklares og begrundes.

Stk. 2. Redegørelsen kan vedhæftes et fusionsregnskab, der i givet fald skal udarbejdes efter § 129 i kongelig anordning om ikrafttræden for Færøerne af årsregnskabsloven. Hvis fusionsplanen er underskrevet mere end 6 måneder efter udløbet af det regnskabsår, som fondenes seneste årsrapport vedrører, skal der for den pågældende fusionerende fond udarbejdes en mellembalance. Mellembalancen, der skal udarbejdes i overensstemmelse med anordning om ikrafttræden for Færøerne af årsregnskabsloven, må ikke have en opgørelsesdato, der ligger mere end 3 måneder forud for underskrivelsen af fusionsplanen. Mellembalancen skal være revideret.

Stk. 3. Opstår der en ny fond som led i fusionen, skal redegørelsen vedhæftes en beretning fra en vurderingsmand. Vurderingsmanden udpeges efter § 6 b, stk. 1, i kongelig anordning om ikrafttræden for Færøerne af aktieselskabsloven. § 6 b, stk. 2 og 3, i kongelig anordning om ikrafttræden for Færøerne af aktieselskabsloven finder tilsvarende anvendelse på vurderingsmændenes forhold til samtlige fusionerende selskaber. Vurderingsberetningen skal indeholde:

- 1) en beskrivelse af hvert indskud,
- 2) oplysning om den anvendte fremgangsmåde ved vurderingen,
- 3) angivelse af det fastsatte vederlag og
- 4) erklæring om, at den ansatte værdi mindst svarer til det aftalte vederlag.

Stk. 4. Vurderingsberetningen må ikke være udarbejdet mere end 3 måneder før tidspunktet for udarbejdelsen af fusionsplanen, jf. § 14. Overskrides fristen, kan fusionen ikke gennemføres.

§ 16. I hver af de fusionerende fonde udarbejder en eller flere uvildige, sagkyndige vurderingsmænd en skriftlig erklæring om, hvorvidt kreditorerne i den enkelte fond er tilstrækkeligt sikrede efter fusionen. Vurderingsmændene udpeges efter § 6 b, stk. 1, i kongelig anordning om ikrafttræden for Færøerne af aktieselskabsloven. Hvis de fusionerende fonde ønsker at benytte en eller flere fælles vurderingsmænd, udpeges disse efter fondenes anmodning af skifteretten på det sted, hvor den fortsættende fond har sit hjemsted. § 6 b, stk. 2 og 3, i kongelig anordning om ikrafttræden for Færøerne af aktieselskabsloven finder tilsvarende anvendelse på vurderingsmændenes forhold til samtlige fusionerende fonde.

§ 17. Den færøske registreringsmyndighed skal senest 4 uger efter fusionsplanens underskrivelse have modtaget en kopi af fusionsplanen. Overskrides fristen, vil modtagelsen af fusionsplanen ikke kunne offentliggøres. Endvidere skal vurderingsmændenes erklæring efter § 16 indsendes til den færøske registreringsmyndighed i forbindelse hermed.

Stk. 2. Modtagelsen af dokumenterne, der er nævnt i stk. 1, bekendtgøres efter § 56 i kongelig anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om erhvervsdrivende fonde. Antages det i vurderingsmændenes erklæring efter § 16, at kreditorerne i det enkelte selskab ikke er tilstrækkeligt sikrede efter fusionen, skal

bekendtgørelsen indeholde oplysning herom og henlede kreditorernes opmærksomhed på deres rettigheder efter § 18.

Stk. 3. Den færøske registreringsmyndighed fremsender efter offentliggørelsen af modtagelsen af fusionsplanen m.v., jf. stk. 1, de modtagne dokumenter til fondsmyndigheden, jf. § 48 i anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om erhvervsdrivende fonde.

§ 18. Antages det i vurderingsmændenes erklæring efter § 16, at kreditorerne i den enkelte fond ikke er tilstrækkeligt sikrede efter fusionen, kan kreditorer, hvis fordringer er stiftet forud for bekendtgørelsen om fusionsplanen efter § 17, og for hvilke der ikke er stillet særskilt sikkerhed, senest 6 uger efter offentliggørelse af fusionsplanen i det på Færøerne til offentlige bekendtgørelser autoriserede blad, anmelden deres fordringer. I så fald kan anmeldelsen om den vedtagne fusion først registreres efter udløbet af 6-ugers-fri-sten.

Stk. 2. Anmeldte fordringer, der er forfaldne, kan forlanges indfriet, og for anmeldte fordringer, der er uforfaldne, kan forlanges betryggende sikkerhed.

Stk. 3. Medmindre andet godtgøres, er sikkerhedsstillelse efter stk. 2 ikke fornøden, hvis indfrielse af fordringerne er sikret ved en ordning i henhold til særlig lovgivning for de fusionerende selskaber.

Stk. 4. Er der mellem fonden og anmeldte kreditorer uenighed om, hvorvidt der skal stilles sikkerhed, eller om, hvorvidt en tilbudt sikkerhed er tilstrækkelig, kan begge parter senest 2 uger efter, at fordringen er anmeldt, indbringe sagen for skifteretten på selskabets hjemsted til afgørelse af spørgsmålet.

Stk. 5. Kreditor kan ikke med bindende virkning ved den aftale, der ligger til grund for fordringen, frasige sig retten til at forlange sikkerhed efter stk. 2.

§ 19. En ophørende fond anses for opløst, og dets rettigheder og forpligtelser anses for overgået som helhed til den fortsættende fond, når:

- 1) fondsmyndigheden har givet samtykke til fusionen, og
- 2) eventuelle krav efter § 18 er afgjort.

§ 20. Anmeldelsen om den vedtagne fusion skal være modtaget hos den færøske registreringsmyndighed senest ved udløbet af indsendelsesfristen for årsrapporten for den periode, hvori tidspunktet for fusionens regnskabsmæssige virkning, jf. § 14, stk. 1, nr. 3, indgår, dog senest 1 år efter registreringsmyndighedens bekendtgørelse af modtagelse af fusionsplanen i henhold til § 17. Overskrides fristen, mister beslutningen om fusionens gennemførelse sin gyldighed, og den udarbejdede fusionsplan i henhold til § 14 anses for bortfaldet. Anmeldelsen kan tidligst finde sted, når fusionens retsvirkninger, jf. § 19, er indtrådt.

Stk. 2. Hvis en fond, der opstår som led i en fusion, træffer en aftale, inden fonden er registreret, og er medkontrahenten vidende om, at fonden ikke er registreret, kan medkontrahenten, medmindre andet er aftalt, hæve aftalen, såfremt anmeldelse til registrering ikke er modtaget i styrelsen senest ved udløbet af den i stk. 1 fastsatte frist, eller hvis registrering nægtes. Var medkontrahenten uvidende om, at fonden ikke var registreret, kan denne hæve aftalen, så længe fonden ikke er registreret.

Kapitel 5

Fusion ved overtagelse af en dattervirksomhed, der er et aktie- eller anpartsselskab

§ 21. Såfremt en moderfond overtager en helejet dattervirksomhed, der er et aktieselskab eller anpartsselskab, overtager fonden aktie- eller anpartsselskabets aktiver og gæld som helhed, således at selskabet opløses uden likvidation. Reglerne i §§ 14-20 finder anvendelse med de fornødne tilpasninger.

Stk. 2. Beslutningen i det ophørende selskab skal i dette tilfælde træffes af selskabets bestyrelse. Bestyrelsens beslutning kan tidligst træffes 4 uger efter den færøske registreringsmyndigheds offentliggørelse af fusionsplanen m.v., jf. § 17.

Stk. 3. Beslutningen i det ophørende selskab er en betingelse for, at fusionens retsvirkninger, jf. § 19, kan indtræde.

Kapitel 6

Ikræfttrædelsesbestemmelser

§ 22. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. januar 2008.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, den 11. december 2007

Ole Blöndal

/ Grethe Krogh Jensen

Skjal 6

Nr. 182

20. marts 1995

Lovbekendtgørelse om banker og sparekasser m.v. som sat i kraft ved anordning nr. 168 af 22. marts 1999

-
- [Kapitel 12 b Sparekassers omdannelse til aktieselskaber](#)
-

.....

Kapitel 12 b Sparekassers omdannelse til aktieselskaber

§ 52 c. I sparekasser, der drev virksomhed den 1. januar 1989, kan repræsentantskabet efter reglerne i §§ 52 d-52 g beslutte, at sparekassen opløses uden likvidation ved overdragelse af sparekassens aktiver og gæld som helhed til et af sparekassen ejet eller oprettet aktieselskab, der har tilladelse til at drive pengeinstitutvirksomhed, og at aktier i aktieselskabet svarende til værdien af de indskudte aktiver efter fradrag af sparekassens gæld overdrages til en fond, der anses som en erhvervsdrivende fond, jf. dog § 52 d, stk. 2.

Stk. 2. Beslutning i henhold til stk. 1 træffes med det flertal, der kræves til sparekassens opløsning.

§ 52 d. Anordning om ikrafttræden af lov om aktieselskabers §§ 134-134 i finder med de nødvendige ændringer anvendelse på fusionen mellem aktieselskabet som det fortsættende selskab og sparekassen som det ophørende selskab.

Stk. 2. Garanterne i sparekassen skal tilbydes efter eget valg enten en ombytning til markedskurs af deres garantbeviser til aktier i aktieselskabet eller kontant indløsning. Sparekassen kan endvidere tilbyde garanterne, at garantikapitalen bliver stående i selskabet i en periode på indtil 5 år. Garantikapitalen medregnes i denne periode ved opgørelsen af kernekapitalen, jf. § 21 a. I tilfælde af selskabets opløsning fyldestgøres garantindskud før aktiekapitalen. Den i anordning om ikrafttræden af lov om aktieselskabers § 134 a nævnte fusionsplan skal indeholde oplysning og bestemmelse om de rettigheder, der tillægges garanterne.

Stk. 3. Den i anordning om ikrafttræden af lov om aktieselskabers § 134 b nævnte fælles regnskabsopstilling og åbningsbalance udarbejdes efter de for pengeinstitutter gældende regnskabsregler.

Stk. 4. Dokumenter, der ifølge anordning om ikrafttræden af lov om aktieselskabers §§ 134-134 i skal indsendes til den færøske registreringsmyndighed, indsendes tillige til tilsynet.

Stk. 5. Tilsynet skal godkende fusionen i henhold til § 48.

§ 52 e. Fonden ledes af en bestyrelse på mindst fem medlemmer.

Stk. 2. Et flertal af medlemmerne udpeges af sparekasseaktieselskabets bestyrelse blandt bestyrelsens medlemmer. Formanden for sparekasseaktieselskabets bestyrelse er altid medlem af fondens bestyrelse.

Stk. 3. Finder reglerne i anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om erhvervsdrivende fonde om koncernmedarbejderrepræsentation ikke anvendelse, udpeges et medlem af og blandt sparekasseaktieselskabets medarbejderrepræsentanter. Reglerne i anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om aktieselskaber om koncernrepræsentation finder tilsvarende anvendelse for det pågældende medlem.

§ 52 f. Sparekasseaktieselskabets vedtægter skal indeholde bestemmelse om stemmeretsbegrænsning for aktionærerne.

§ 52 g. Et aktieselskab, som i medfør af reglerne i dette kapitel overtager en sparekasse, er berettiget til at betegne sig som sparekasse, idet dog ordet »aktieselskab« eller »partafelag« eller deraf dannede forkortelser skal tilføjes navnet.

Stk. 2. Reglerne for banker finder i øvrigt anvendelse på aktieselskabet.

§ 52 h. I sparekasser, der drev virksomhed den 1. januar 1989, kan repræsentantskabet beslutte, at sparekassen opløses uden likvidation ved overdragelse af sparekassens aktiver og passiver som helhed til et af sparekassen ejet eller oprettet aktieselskab, der har tilladelse til at drive pengeinstitutvirksomhed. Der oprettes i aktieselskabet en bundne sparekasserreserve svarende til værdien af de indskudte aktiver efter fradrag af sparekassens gæld, jf. §§ 52 i-52 j.

Stk. 2. § 52 c, stk. 2, samt §§ 52 d, 52 f og 52 g finder anvendelse.

§ 52 i. Den bundne sparekasserreserve kan bruges til dækning af underskud, der ikke dækkes af beløb, der kan anvendes til udbytte i aktieselskabet.

Stk. 2. I tilfælde af pengeinstitutts ophør kan udlodning til aktionærerne kun finde sted, når forpligtelserne efter stk. 4 er opfyldt.

Stk. 3. Ved fusion med et andet pengeinstitut overtager det fortsættende selskab sparekasseresterven på de samme vilkår, som indtil fusionen var gældende.

Stk. 4. I tilfælde af pengeinstitutts ophør anvendes sparekasseresterven til almennyttige eller velgørende formål efter nærmere regler fastsat i omdannelsesbeslutningen efter § 52 h, stk. 1.

§ 52 j. Ud over de i § 38 foreskrevne henlæggelser skal der årligt af den del af årets overskud, der ikke medgår til dækning af underskud fra tidligere år, henlægges 10 pct. til den bundne sparekasserreserve. Den i 1. pkt. nævnte henlæggelse kan ikke overstige den forrentning af sparekasseresterven, der svarer til den af skatteministeren fastsatte mindsterente med fradrag af forholdsmæssig andel af årets selskabsskat.

.....

Erhvervsministeriet, den 20. marts 1995

Mimi Jakobsen

/ Susanne Kortsen

Skjal 7

Viðtøkur fyri Eik Grunnin

Navn, heimstaður og endamál

§ 1 Navn grunsins er Eik Grunnurin og hjánavn grunsins Sparikassagrunnurin.

§ 2 Heimstaður grunsins er Tórshavnar kommuna.

§ 3 Stovnari grunsins er sjálvsognarstovnurin Føroya Sparikassi, Tórshavn.

§ 4 Endamál grunsins er:

- a) at reka virksemi í sjálvsognarstovninum Føroya Sparikassa víðari í Eik Banka P/F, soleiðis at hetta altíð verður ein kappingarføtur og tryggur peningastovnur, og
- b) at reka annað figgjarligt virksemi gjøgnum iløgur í partabrøv, aðrar kapitalpartar og umbýtilig virðisbrøv í vinnurekandi virkjum av øllum sløgum.

Inntøkur, ið nevndin í einum roknskaparári ikki nýtir til tess at røkka endamálsásetingunum omanfyri, kunnu flytast til seinni roknskaparári. Nevndin kann tó taka avgerð um at leggja eina upphædd í grunn at nýta til vælgerandi ella almannagagnlig endamál.

§ 5 Kapitalur

Stovnsfæ grunsins er kr. 25.000.000,- inngoldnar í partabrøvum í Eik Banka P/F, ið eru settar í grunnin í sambandi við umskipan av Føroya Sparikassa til Eik Banka P/F.

Stovnsfæ grunsins kann verða hækkað eftir avgerð nevndarinnar:

1. við at flyta tiltakspening ella yvirskot sambært seinasta grannskoðaða ársrokskapi grunsins,
2. við arv, gávu ella líknandi veitingum, sum grunnurin hevur móttikið til hækking av stovnsfænum, ella
3. við øllum sløgum av veitingum, heruppi við partabrøvum, ið grunnurin fær afturat í sambandi við kapitalhækking ella samanlegging.

Við stovnanina av grunninum er tiltøkupeningurin kr. 773.891.225,02. Fæ grunsins er við stovnanina av grunninum sostatt kr. 773.891.225,02 í alt.

Peningur, ið seinni fellur til grunnin, ella yvirskot, ið ikki er býtt út, verður eftir avgerð nevndarinnar annaðhvørt sett kontant í Eik Banka P/F sum innskot, sum ábyrgdar- ella partapeningur í Eik Banka P/F ella í virðisbrøv, fastogn ella líknandi.

Grunnurin kann bíta sína partabrævaogn í Eik Banka P/F um við partabrøv í einum av Eik Banka P/F ella grunn- inum stovnaðum holdingpartafelag, ella – í sambandi við eina samanlegging av Eik Banka P/F við annað felag – bíta sína partabrævaogn um við eina partabrævaogn í tí framhaldandi felagnum ella tí felagnum, sum íkemur við samanleggingina.

§ 6 Nevnd

Í nevndini í Eik Grunninum eru 6 – 12 limir, tilnevndir av nevndini í Eik Banka P/F, soleiðis at nevndin sínámillum tilnevnr meirilutan av nevndarlimunum, harav starvsfólkavaldu umboðini í Eik Banka P/F sínámillum tilnevna í minsta lagi 1 nevndarlim. Nevndin í Eik Banka P/F ásetir talið á nevndarlimum. Formaður og næstformaður í nevndini í Eik Banka P/F eru ávikavist formaður og næstformaður í nevndini í grunninum.

Nevndin verður tilnevnd fyrri 1 ár í senn. Fer nevndarlimur frá í valseiðnum, kann nevndin í Eik Banka P/F velja annan lim í hansara stað.

Afturval kann fara fram.

Nevndarlimir fara frá 4 mánaðir eftir, at tað ár, sum teir eru fyltir 70 ár, er umliðið.

§ 7 Nevndin er viðtøkufør, tá ið meirilutin av nevndarlimunum eru á fundi. Avgerðir nevndarinnar verða tiknar við vanligum meiriluta. Stendur á jøvnum, er atkvøða formansins avgerandi.

Nevndarlimir kunnu fáa eina samsýning ásetta av nevndini. Samsýningin má ikki fara upp um tað, ið verður mett at vera vanligt í mun til starvið og vavið á tí.

§ 8 Tekningarreglur

Grunnurin verður teknaður av nevndarformanninum saman við 1 nevndarlimi ella av 3 nevndarlimum í felag.

Nevndin kann veita prokura.

§ 9 Gerðabók

Um tað, sum hendir á nevndarfundi, verður førd ein gerðabók, ið verður undirskrivað av øllum hjástøddum limum.

§ 10 Roknskaparár og grannskoðan

Roknskaparár grunsins er álmanakkaárið. Fyrsta roknskaparár gongur frá stovningini til 31. desember 2002.

Fyri hvørt roknskaparár verður gjørdur ein ársroknskapur við javna, úrsliti og notum. Afturat hesum verða gjørd ein gjøllig ársfrágreiðing og koncernroknskapur. Roknskapurin skal gerast sambært góðum roknskaparsíði og skal geva eina rættvísandi mynd av rakstri og javna grunsins.

Roknskapur grunsins verður grannskoðaður av einum ella fleiri løggildum grannskoðarum, tilnevndir av nevndini í grunninum.

§ 11 Viðtøkubroyting og avtøka

Til avgerð um broyting í viðtøkunum fyri grunnin, ella avtøku av grunninum, krevst, at øll nevndin er á fundi, og at í minsta lagi 2/3 av atkvøðunum eru fyri.

Við avtøku skal ognin verða nýtt til almannagagnlig og góðgerandi endamál alt eftir avgerð nevndarinnar. Ognin kann tó ongantíð falla aftur til stovnanan ella teir persónar ella feløg, sum hava veitt stuðul til ogn grunsins.

Skjal 8

A

BÚROKNSKAPUR

i konkursbúnum

Eik Grunnurin
skrás. nr. 3350

SKS 3-20/2011

Konkursdagur: 14. mars 2011
Endaligur skiftifundur: 6. mars 2014 kl. 9.15
Skeringsdagur: 3. apríl 2014

Ogn

1. Innistandandi í Eik Banka pr. konkursdato, 14.03.2011, KS 1	kr. 1.557.405,14
Renta av innistandandi fram til skeringsdagin 03.04.2014, KS 1	<u>kr. 31.865,50</u>
Innistandandi tilsamans pr. skeringsdagin 03.04.2014, KS 1	kr. 1.589.270,64
2. Inngoldið av Skráseting Føroya vegna sakarkostnað, KS 2	kr. 50.000,00
4. Inngoldið Advokatfelagnum vegna likvidatið av Sp/f 26.06.2008 í likvidatið, KS 3	kr. 172.257,20
5. Inngjald frá Eik vegna kostnað til Advokatfirma Dahl, KS 4	kr. 2.800,00
6. Inngoldið av Grossenbacher Rechtsanwalte AG, KS 5	kr. 348.623,04
7. Inngoldið av TAKS sambært semju, Lønshæddaravgjald, KS 6	kr. 70.000,00
8. Inngoldið av P/f JFK vegna keyp av partabrøvum í P/f Atlantic Fishing, KS 7	kr. 1.500.000,00
9. Tilskrivað renta, KS 8	kr. 6.743,41
Ogn í alt	kr. 3.739.694,29

Skuld

Massakrøv sambært KKL § 93	
Skráseting Føroya, KS 9	kr. 1.000,00
Rættargjald, KS 10	kr. 500,00
Statstidende, KS 11	kr. 445,70
Dimmalætting, KS 12	kr. 400,00
Statstidende, KS 13	kr. 660,78
Tryggingarfelagið Føroyar, KS 14	kr. 438,00
Tryggingarfelagið Føroyar, KS 15	kr. 900,00
Tryggingarfelagið Føroyar, KS 16	kr. 950,00
Advokatfirma Dahl, KS 17	kr. 2.800,00
Kostnaður, KS 18	kr. 50,00

Skiftgjald	kr.	5.000,00	
Avsett til móguligar lýsingarútreiðslur afturat	kr.	1.500,00	
Kuratorsalær	kr.	<u>500.000,00</u>	kr. 514.644,48

KKL § 95			
Eingi lønarkrøv eru fráboðað			kr. 0,00

KKL § 97			
Fráboðað krav			kr.346.769.000,00

Dividenda

Dividenda:			
Ognir	kr.	3.739.694,29	
- Massakrøv	kr.	<u>514.644,48</u>	
Dividenda til simplar kreditorar			kr. 3.225.049,81

Dividenda í %:	$\frac{3.225.049,81 \times 100}{346.769.000}$	= 0,930028292%
-----------------------	---	----------------

Kravánari	Góðkent krav	Dividenda
Eik Banki	kr. 346.769.000,00	kr. 3.225.049,81

MVG-roknskapur

Grunnurin er ikki mvg-skrásettur.

Kontantuppperð

Tøkur peningur:		
Á búkonto		kr. 3.731.549,81
Peningur at nýta:		
Kuratorsalær froknað mvg	kr. 500.000,00	
Dividenda	kr. 3.225.049,81	
Skiftigjald	kr. 5.000,00	
Mettar útreiðslur afturat	<u>kr. 1.500,00</u>	
Í alt		kr. 3.731.549,81

Trú- og heiðursvátan

Undirritaði kurator, Christian Andreasen, advokatur, í Eik Grunnurin í konkurs vátti uppá trú og heiður, at tað mær kunnugt ikki finnast aðrar inntøkur fyri búgvið enn tað, sum framgongur av frammanfyri nevndu búsupperð.

Tórshavn, tann 6. februar 2014

Christian Andreasen, adv.

Skjøl

Kassaskjølini KS 1-18:	Skjøl frá bókhaldi okkara
Skjal 1:	Kontokort frá bókhaldi okkara
Skjal 2:	§ 111-frágreiðing
Skjal 3:	§ 116-frágreiðing

Skjal 9

FÍGGJARMÁLARÁÐIÐ

Frágreiðing til grein 19 nevnd hjá Løgtinginum

Málið um Eik Grunnin og grunnaeftirlitið

Lýsing av samskiftinum millum Fíggjarmálaráðið og dansku myndugleikarnar Økonomi- og Erhvervsministeriet, Finanstilsynet, Finansiell Stabilitet og Danmarks Nationalbank

Dagliga samskiftið

Málsøkið peningastovnar er danskt málsøki, ið verður umsiði av danska Erhvervs- og Vækstministeriet (fyr Økonomi- og erhvervsministeriet). Lóggávan á økinum verður tilevnað av Erhvervs- og Vækstministeriet og Finanstilsynet í felag. Lógir á økinum verða sum meginregla settar í gildi í Føroyum við kongligari fyriskipan, eftir at Løgtingið hevur samtykt tær.

Tað hevur altíð verið málið at hava lóggávuna í Føroyum so dagfærda, sum til ber. Seinastu nógvu árinu hevur dagliga samskiftið millum Fíggjarmálaráðið og dansku myndugleikarnar gingið rimiliga væl.

Tá bankapakkarnir 1 – 4 skuldu setast í verk árinu 2008 – 2010 var skotbráðið ofta so stutt, at ikki bar til at nýta vanligu mannagongdina. Ístaðin vóru lógarbrotyingarnar koyrdar parallelt ígjøgnum Fólkatíngið og Løgtingið.

Avtalan millum Ríkisstjórn Danmarkar og Føroya Landsstýri 10. juni 1998 (bankaavtalan)

Nógv var funnist at mátanum, danska stjórnin handfór føroysku bankakreppuna fyrst í nítíárunum. Føroyskir myndugleikar fingu einki at vita, fyrr enn bankarnir stóðu til at falla í 1992.

Undir samráðingunum um sonevnda bankamálið í juni 1998, varð frá føroyskari síðu víst á henda trupulleika. Partarnir ásannaðu trupulleikan og gjørdu hesa orðing í avtaluni:

Artikel 7

Kreditinstitutter m.v.

Den danske regering og Færøernes landsstyre er enige om, at spørgsmålet med tilsynet med færøske kreditinstitutter vil indgå i de kommende forhandlinger om en nyordning af forholdet mellem Danmark og Færøerne. Den kongelige bankkommissær (økonomiministeren) vil underrette om og drøfte udviklingen i den finansielle sektor og de finansielle markeder med den repræsentant for Landstytret, der omtales i lov om pengesedler m.v. på Færøerne. Den Kongelige Bankkommissær og Danmarks

FÍGGJARMÁLARÁÐIÐ

Nationalbank vil endvidere løbende underrette landsstyret om den penge- og valutamæssige udvikling.

Árligir kunningarfundir

Semja var um at halda ein árligan kunningarfund millum danska búskaparmálaráðharran og føroyska figgjarmálaráðharran. Hesin fundur hefur síðan verið hildin á hvørjum ári. Á fundunum hefur danski búskaparmálaráðharrin kunnað føroyska figgjarmálaráðharran um støðuna í figgjargeiranum. Eisini hava hagtøl fyri føroysku figgjarstovnarnar verið gjøgnumgingin. Á serligum fundum hefur danski tjóðbankastjórin kunnað um gongdina í penga og gjaldoyravíðurskiptum. Á fundunum hefur føroyski figgjarmálaráðharrin kunnað um búskaparstøðuna í Føroyum.

Um kunningina kann sigast, at hon hefur verið á rættuliga yvirskipaðum støði. Ongar upplýsingar hava verið um ítökiligar trupulleikar í nøkrum peningastovni.

Luttakarar á fundunum hava verið umframt ráðharrarnar, embætisfólk úr Figgjarmálaráðnum, Landsbankanum, Økonomi- og erhvervsministeriet, Finanstilsynet og Danmarks Nationalbank, og á fundinum í 2010 luttóku embætisfólk úr Finansiell Stabilitet.

Felags frágreiðingar eru ikki gjørdar frá fundunum.

Kunning um kreppustøður

Á einum av fyrstu árligu kunningarfundunum varð spurningurin reistur, hvussu skjótt føroyskir myndugleikar kundu fáa boð, eftir at Figgjareftirlitið hevði staðfest trupulleikar í einum føroyskum peningastovni. Staðfest var, at sum § 354 í lógini um figgjarligt virksemi var orðað, kundi danska figgjareftirlitið geva upplýsingar til eina røð av donskum myndugleikum, men eingir føroyskir myndugleikar vóru nevndir í hesi grein. Hetta bleiv broytt í 2004.

Í viðmerkingunum til Løgtingsmál nr. 58/2004: Uppskot til ríkislógartilmæli um at seta í gildi fyri Føroyar "lov om finansiel virksomhed" verður sagt soleiðis:

*"Innlit í føroysk peningastovns- og figgjarviðurskipti
Føroyskir myndugleikar hava í langa tíð haft ynski um at fáa innlit frá
figgjareftirlitinum í føroysk peningastovns- og figgjarviðurskipti á jøvnum føti við
danskir myndugleikar. Semja er nú fingin við danskir myndugleikar um hendan
spurning.*

*Semjan ber í sær, at danska "lov om finansiel virksomhed" verður broytt soleiðis, at tað
beinleiðis verður ásett í lógini, at trúnaðarupplýsingar kunnu latast til "den færøske
landsstyremænd for finanssikkerhed som led i ansvaret for den økonomiske stabilitet
på Færøerne og til brug for krisehåndtering af finansielle virksomheder på Færøerne".*

Staðfestast mátti tó, at talan var um danskt málsøki, og var tað tí natúrligt, at ábyrgdarhavandi danski ráðharrin fyrst fær fráboðan frá danska figgjareftirlitinum, um trupulleikar eru í føroyskum peningastovni, men umráðandi var tó, at danski ráðharrin uttan drál tekur samband við ábyrgdarhavandi føroyska ráðharran.

Árligi kunnandi fundurin 2008

Hildin 11. august í keypmannahavn

FÍGGJARMÁLARÁÐIÐ

(millum Karsten Hansen, figgjarmálaráðharra og Bendt Bendtsen, økonomi og erhvervsminister)

Dagsskrá:

1. Orientering om den generelle færøske økonomi (Ved Færøerne)
2. Orientering om den generelle danske økonomi (Ved Danmark)
3. Indledende drøftelse om færøsk overtagelse af det færøske finansielle tilsyn (Ved Færøerne)

Ongar viðmerkingar vóru á hesum fundi um nakrar trupulleikar í føroyskum peningastovnum.

Árligi kunnandi fundurin 2009

Hildin 6. august í Tórshavn

(millum Jóannes Eidesgaard, figgjarmálaráðharra, og Lene Espersen, økonomi og erhvervsminister)

Dagsskrá:

1. Status på færøsk økonomi, herunder kommentering og drøftelser (Færøerne)
2. Status på dansk økonomi, herunder kommentering og drøftelse (Danmark)
3. Status på bankpakke I og II. Hvordan er pakkerne blevet modtaget. Hvilken fremtid forventer man bankerne vil have. (Danmark)
4. Eventuelt.

Ongar viðmerkingar vóru á hesum fundi um nakrar trupulleikar í føroyskum peningastovnum.

Árligi kunnandi fundurin 2010

Hildin 19. august í keypmannahavn

(millum, Jóannes Eidesgaard, figgjarmálaráðharra, og Brian Mikkelsen, økonomi og erhvervsminister)

Dagsskrá :

1. Status på færøsk økonomi, herunder kommentering og drøftelser (Færøerne)
2. Status på dansk økonomi, herunder kommentering og drøftelse (Danmark)
3. Status på bankpakken, kreditpakke og exitpakken herunder kommentering og drøftelse. (Danmark)
4. Eventuelt

Undir punktinum eventuelt spurdi Jóannes Eidesgaard, figgjarmálaráðharri, Brian Mikkelsen, økonomi og erhvervsminister, beinleiðis um støðuna hjá EIK. Hann grundgav sín spurning við polimikki, sum seinastu tíðina hevði verið í Føroyum um støðuna hjá Eik Banka og Eik Grunninum.

Brian Mikkelsen svaraði,:

“det er naturligt at færøsk minister får oplysninger parallelt med økonomi- og erhvervsministeren.”

Ulrik Nødgård upplýsti:

“Fonden har allerede tilført midler. Problemer fra fald i boligmarkedet i Danmark.”

“Vurderet af Finansiell Stabilitet og Finanstilsynet løbende”

“Fået stillet garanti af staten 9,1 mia. kr.”

FÍGGJARMÁLARÁÐIÐ

- “Udnyttet af garantien 8,5 mia. kr.
- “Koncernen er styrket”
- “Solvensoverdækning på 33 %”
- “Grundig kreditvurdering”
- “Loven kræver forsvarlige standardvilkår”
- “Supplerende betingelser”

Sum áður nevnt, hefur tað ikki verið siðvenja við felagsfundarfrágreiðingum. Eftir fundin við Brian Mikelsen varð gjørt av, at halda ein fund við Finansiell Stabilitet dagin eftir, fyri at fáa orðað eina felags niðurstøðu um støðuna hjá EIK, ið kundi sendast út alment, um hetta gjørdist neyðugt.

Á fundi við Finansiell Stabilitet 20 august 2010 fekst semja um hesa orðing, ið kundi nýtast í møguligum tíðindaskrivi:

Udmelding:

“ Det finansielle område er dansk anliggende og underlagt tilsyn og regulering fra Finanstilsynet i Danmark på lige fod med danske pengeinstitutter.

FMR kan dog konstatere, at Eik har fået 9,1 mia. kr. i garanti fra den danske stat.

Denne garanti er blevet givet på grundlag af en vurdering af banken, som Finansiell Stabilitet A/S har foretaget.

Det er en forudsætning for at få en garanti fra Finansiell Stabilitet A/S, at pengeinstituttet opfylder lovgivningens krav, herunder kravene til solvens. Finansiell Stabilitet vurderer, hvilke krav, der skal stilles, for at det er forsvarligt at stille den pågældende garanti. De stillede vilkår skal medvirke til at sikre, at pengeinstituttet kan opfylde de garanterede forpligtelser, når garantiperioden udløber. Garantien gives på markedslydende vilkår.

FMR er som altid i løbende kontakt med de danske myndigheder, men involveres ikke i den almindelige tilsynsopgave. Der er aftaler om orientering af FMR i krise situationer. På denne baggrund føler FMR pt. ikke noget behov for yderligere informationer om situationen i Eik.”

Samskipti í sambandi við kreppuna í september 2010Fríggjadagin 24. september 2010 (fyrrapart)

Michael Dithmer, departementschef í Økonomi-og Erhvervsministeriet, ringir til Petur Alberg Lamhauge, aðalstjóra í Fíggjarmálaráðnum, og boðar frá:

- Væsentlig kreditrisiko i Eik- Danmark
- Moderselskabet er også i vanskeligheder

Spurningurin um at loysa Eik Føroyar frá garantinum mótvegis Eik-Danmark varð reistur henda dagin.

FMR far eisini upplýst, at TF-Holding vil fara inn í eina rekapitalisering við 400 mió. kr.

Levgardagin 25. september 2010

FÍGGJARMÁLARÁÐIÐ

Eik Banki heitir á landsstýrið um at stilla tekningsgaranti upp á 1,2 mia. kr. Upplýst verður, at TF-Holding hevur givið tilsøgn upp á 400 mió. kr. í “letter of intent” treytað av, at garantiurin mótvegis Eik- DK verður strikaður.

Leygardagin boðar Michael Dithmer frá, at fyri at Finanstilsynet kann leingja freistina fyri re-kapitalisering, skal landsstýrið koma við einari “tilkendegivelse”

- *Tilkendegivelse om at man vil se på muligheden for deltagelse*
- *Ikke på forhånd afvise at drøfte*
- *Ikke nødvendigt med komittent*

Í samrøðu leygardagin millum Petur Alberg Lamhauge og Michael Dithmer, bar Petur Alberg Lamhauge heilsan frá Jóannes Eidesgaard til Brian Mikkelsen, har hann segði, at tað hevði sera stóran týðning fyri ríkisfelagsskapin, at tað bleiv funnin ein nøktandi loysn.

Leygardagin var eisini soljóðandi teldupostur sendur frá Figgjarmálaráðnum til Økonomi- og Erhvervsministeriet:

Vedrørende situationen i Eik Banka

Figgjarmálaráðið er fredag den 24. september blevet orienteret om resultatet af Finanstilsynets tilsyn hos Eik Banki og den situation, som banken befinder sig i, hvor der er blevet rejst krav om øget kapitaltilførsel.

Det finansielle område er dansk anliggende, men da Eik Banki har stor betydning for det færøske samfund, har Figgjarmálaráðið stor interesse i, at der bliver fundet en løsning, som samlet set medfører færrest muligt negative konsekvenser for det færøske samfund.

Figgjarmálaráðið, 25. september 2010

Sunnudagur 26 september 2010

Micahel Dithmer og Ulrik Nødgaard spyrja aftur um “tilkendegivelse” fyri at leingja freistina. Upp á spurning, hvussu langt freistin kann leingjast, svarar Ulrik Nødgaard:

- *Først 2-3 uger*
- *Prospekt 2 -3 uger*
- *Tegning 2 uger*

Ulrik Nødgaard sigur víðari:

- *I skal ikke komitte jer til noget som helst*
- *Bare se på mulighederne*

Sunnudagin 26. sepember 2010 vóru hesir spurningar viðvíkjandi Finansiell Stabilitet sendir til Ulrik Nødgaard:

Finansiell Stabilitet

1. ***Ledelsen.*** *Hvordan ledes selskabet i fremtiden?*
 - *Hvad med den daglige ledelse?*
 - *Hvordan med bestyrelsens mandat?*
 - *Hvem har møde- og stemmeret på selskabets generalforsamling?*
2. *Hvilken indflydelse får FS på de daglige kunderelationer?*

FÍGGJARMÁLARÁÐIÐ

- *Investeringar:*
 - i. *Erhvervsmæssige (lån til materielle anlægsaktiver)*
 1. Eksisterende lån (forsætter de efter de oprindelige betingelser?)
 2. Lån som er bevilliget, men endnu ikke udbetalt – vil de blive udbetalt?
 3. Nye lån (kan de bevilliges, under forudsætning af tilfredsstillende garanti?)
 - ii. *Private*
 1. Eksisterende lån
 2. Lån som er bevilliget, men endnu ikke udbetalt – vil de blive udbetalt?
F.eks. omfinansiering af byggelån.
 3. Nye lån (kan de bevilliges, under forudsætning af tilfredsstillende garanti?)
 - *Driftskreditter*
 - i. *Erhvervsmæssige (lager, debitorer m.v.)*
 1. Eksisterende driftskreditter (forsætter de på almindelige betingelser?)
 2. Nye driftskreditter (kan de bevilliges, under forudsætning af tilfredsstillende garanti?)
 - ii. *Private (biler, indbo m.v.)*
 1. Eksisterende kreditter (forsætter de på almindelige betingelser?)
 2. Nye kreditter (kan de bevilliges, under forudsætning af tilfredsstillende garanti?)
 - *Indestående*
 - i. *Erhvervsmæssige*
 - ii. *Private*
3. *Hvilken indflydelse får FS på de daglige bankforretninger (pengeoverførster m.v.)?*
 4. *Hvilket garanti kan hjemmestyret få for at der ikke er behov for yderligere hensættelser?*
 5. *Hvordan vil den officielle meddelelse blive udformet i disse situationer:*
 - *Hvis banken overdrages til Finansiell Stabilitet?*
 - *Hvis hjemmestyret kommer med en tilkendegivelse om at man er indstillet på at se på mulighederne for at deltage i en løsning?*
 6. *Hvordan vil man behandle de nuværende aktiekapital? (nedskrives? Hvis ja, hvor meget?)*

Seinni sama sunnudag sendir Ulrik Nødgaard hendan teldupostin:

Kære Petur

Vi arbejder på fuld tryk for at have et udkast til afgørelse parat, som vi vil sende til jer hurtigst muligt. Afgørelsen vil indeholde en række af de oplysninger I efterspørger.

Venlig hilsen

Ulrik Nødgaard

Seint sama sunnukvöld kemur hesin teldupostur frá Julie Galbo, varastjóra í Finanstilsynet:

Kære Petur Alberg Lamhauge

FÍGGJARMÁLARÁÐIÐ

Hermed fremsendes udkast til afgørelse som sendt i høring til EIK Banki. Sagen vil blive behandlet på møde i Det Finansielle Virksomhedsråd i morgen. Fremsendelsen sker med hjemmel i lov om finansiel virksomhed § 354, stk. 6, nr. 25, der giver mulighed for at videregive fortrolige oplysninger til landsstyremanden for finansanliggender. Det skal bemærkes, at landsstyremanden for finansanliggender i henhold til § 354, stk. 7, har samme tavshedspligt som Finanstilsynet for så vidt angår de modtagne oplysninger.

Spørgsmålet om frist beror blandt andet på en tilbagemelding fra Landsstyret.

Venlig hilsen

Julie Galbo

Í trúnaðarskjali verða solvenskrövinu til EIK- Banka ásett, men seinast í skjalinum verður sagt soleiðis um statsgarantiin:

Ophør af statsgarantien

Lov om finansiel stabilitet (Bankpakken) er rigslovgivning og gælder derfor umiddelbart i hele riget (det vil sige Danmark, Grønland og Færøerne) med ens indhold. Lovforslaget blev inden vedtagelsen i Folketinget forelagt og tilrådt af det færøske Lagting. Eik Banki P/F er medlem af Det Private Beredskab.

Af lov om finansiel stabilitet, jf. nr. 875 af 15. september 2009 fremgår følgende:

” § 17. [...]

Sik. 4. Den generelle statslige garantiordning, jf. § 1, ophører den 30. september 2010. Hvis Finanstilsynet senest den 30. september 2010 har fastsat en frist for et pengeinstituts opfyldelse af kapitalkrav i medfør af § 225, stk. 1, i lov om finansiel virksomhed og pengeinstituttets kapital ikke er blevet reetableret inden udløbet af denne frist, er Afviklingsselskabet forpligtet til at gennemføre den i § 7 anførte procedure til sikring af, at simple kreditorer i henhold til § 1 ikke lider tab. Hvis et pengeinstitut tages under konkursbehandling, vil pengeinstituttets simple kreditorer være omfattet af garantiordningen, hvis konkursbegæring er indgivet senest den 30. september 2010.”

Det følger heraf, at garantiordningen gælder efter den 30. september 2010, når blot fristen er fastsat senest denne dato. Det er samtidig vurderingen, at garantiordningen også gælder for en evt. fristforlængelse efter den 30. september 2010, såfremt denne besluttet inden udløb af fristen fastsat i medfør af § 225, stk. 1. Dette skal ses i lyset af, at en sådan fristforlængelse alene gives, hvor reetableringsplanerne med en vis sandsynlighed viser, at det er muligt at reetablere instituttets kapital. Økonomi- og Erhvervsministeriet, der er ansvarlige for loven, har bekræftet, at ministeriet anlægger en lignende fortolkning.

Mánadagur 27. september 2010

Jóannes Eidesgaard og Brian Mikkelsen tosa saman.

Jóannes sigur, at hann hevur ikki neyðugu upplýsingarnar.

Brian svarar, at tað er ok. at biða til hósðagin.

Jóannes sigur, at tað er neyðugt at skilja sundur Eik-DK og Eik- FO.

FÍGGJARMÁLARÁÐIÐ

Í telefonsamrøðu seinni mánadagin 27. september spurdi Petur Alberg Lamhauge Henrik Bjerre Nielsen um greiða var fingin á, um til bar at skilja bankarnar sundur. Henrik Bjerre Nielsen svaraði, at tað var ok. fyri teirra viðkomandi, og at nevndin í Finansiell Stabilitet fer at siga ok. um ein lögfrøðiliga haldbar loysn verður funnin

Mánadagin 27. september var fundur hildin við serfrøðingar úr m.a. Fíggjarmálaráðnum, Hagstovu Føroya, Føroya Landsbanka og Búskaparráðnum. Á fundinum luttóku eisini Kaj Leo Holm Johannesen, løgmaður, og Jóannes Eidesgaard, fíggjarmálaráðharri. Á fundinum var sera breið semja um týðningin av, at vit eisini frameftir fóru at hava tveir stórar bankar í Føroyum.

Týsdagur 28 september 2010

Í telefonsamrøðu fyrrpartin týsdagin 28. september spyr Petur Alberg Lamhauge Micahel Dithmer, hvussu gongur við at skilja bankarnar sundur. Michael Dithmer svarar: “ *Der arbejdes på Højtryk på at finde en model der er lovlig*”.

Týsdagin 28. september ringdi Petur Alberg Lamhauge eisini til Michael Dithmer og Ulrik Nødgaard og greiddi frá, at kunningin frá Finanstilsynet ikki var nóg góð.

Ulrik Nødgaard ringdi seinni aftur og segði, at Brian Mikkelsen fór at senda út tðindaskriv, og at hann sjálvur vildi stilla upp í føroyskum fjølmiðlum.

Mikudagur 29 september 2010

Eik arbeiðir framhaldandi við at útvega kapital.

Kl. 18:45 ringir Michael Dithmer til Petur Alberg Lamhauge og greiðir frá, at lögfrøðiligt grundarlag er ikki fyri at skilja Eik- Føroyar og Eik- Danmark sundur.

kl. 22 um kvøldið 29. september ringir Henrik Bjerre Nielsen við hesi fráboðan:

- FS vil hurtigst muligt afhænde banken
- Der vil med det samme blive lavet et udbudsmateriale
- Måske kan der opnås en god pris for en del af banken
- Man vil ikke sælge banken for en spotpris
- Muligt at sælge nogle få engagementer
- Muligt at sælge hele banken, så det hele er på plads inden årsskiftet

Hósdagur 30. september 2010

Fíggjarmálaráðið fær skriv frá EIK, har heitt verður á Føroya Landsstýri um at veita ein tekningsgaranti upp á 600 mió. kr. í sambandi við tekning av partapeningi í EIK. Upplýst verður, at TF-Holding hevur lovað at tekna 400 mió. kr.

Fíggjarmálaráðið svarar Eik, at landsstýrið hevur fingið at vita frá donsku stjórnini, at ikki ber til at skilja EIK-DK frá EIK-FO, og tí er einki grundarlag fyri at veita umbidna garanti. (Tilsøgnin frá TF-Holding var eisini treytað av, at til bar at skilja bankarnar sundur).

Hin 30. september 2010 sendir Petur Alberg Lamhauge soljóðandi teldupost til Michael Dithmer:

FÍGGJARMÁLARÁÐIÐ

“Landsstyret ønsker at få den besked skriftligt og begrundet, som du gav os pr. telefon i går aftes, om at i ikke kan skille Eik dk og Eik moderselskabet ad og løfte af garantien fra moderselskabet til datterselskabet.”

Michael Dithmer svarar sama dag soljóðandi:

“Eik Banki P/F har som bekendt i forbindelse med indgåelsen af aftale om individuel statsgaranti, garanteret Eik Bank Danmark A/S' opfyldelse af solvenskravene over for Finansiell Stabilitet A/S og banken selv. Det betyder, at der ved Finanstilsynets fastsættelse af en frist for opfyldelse af solvenskravene indtrådte en forpligtelse for moderselskabet overfor Eik Bank Danmark A/S og Finansiell Stabilitet A/S til at sikre, at Eik Danmark A/S solvens reetableres.

Vi og Finansiell Stabilitet A/S har foretaget nøje vurderinger af, om Eik Banki P/F kan frigøres uden økonomiske konsekvenser fra den afgivne moderselskabsgaranti, og er kommet frem til, at der ikke er mulighed herfor efter de gældende regler. Det Private Beredskab har oplyst, at de er enige i denne vurdering.

Vi sender som aftalt et uddybende notat herom snarest.”

Stutt frágreiðing um tíðarskeiðið aftaná, at Finansiell Stabilitet hevði yvirtikið Eik Banka

Tað var frá byrjan av semja í landsstýrinum um, at landsstýrið ikki skuldi verða partur av eini loysn at útvega pening til bjarging av gamla EIK banka. Hetta ger landsstýrismaðurin í figgjarmálum m.a. greitt á landsstýrisfundi mikukvøldið 29. september 2010.

Tá greitt var, at EIK kom at enda í Figgjarligum Støðufesti var semja í landsstýrinum um, at umráðandi var, at føroyski parturin skjótast gjørligt kom úr aftur Figgjarligum Støðufesti í heilum líki, soleiðis, at vit framhaldandi fóru at hava 2 eftir føroyskum viðurskiftum stórar bankar at kappast á føroyska figgjarmarknaðinum.

TF-Holding kunnaði figgjarmálaráðharran um, at felagið var áhuga í at standa fyri eini føroyskari roynd, at keypa Eik Banka Føroyar frá Finansiell stabilitet. Ábendingar komu tó skjótt um, at tað neyvan fóru at verða aðrar seriosar føroyskar fyrirkur enn TF-Holding, ið høvdu áhuga í at vera við til at keypa Eik Banka frá Finansiell Stabilitet.

Landsstýrismaðurin í figgjarmálum gjørdi eisini av at kanna, hvørjar avleiðingar tað fór at fáa, um peningur, ið landið longu hevði bundið í føroyska figgjarkervinum (t.e. ognarlutin hjá Figgjargrunninum í BankNordik), varð fluttur yvir til at vera ognarlutur í einum nýggjum, føroyskum Eik Banka. Talan var sostatt ikki um at seta nýggjar pengar í føroyska bankakervið, men at brúka pening, ið longu var bundin í bankakervinum, annarleidis. Endamálið var at fáa allan bankan burtur úr Finasiell stabilitet, um TF-Holding ikki megnaði hetta einsamalt.

Kanningin var gjørd, men peningurin, ið var bundin í BankNordik, bleiv ikki fluttur yvir í EIK. Politisk undirtøka var ikki fyri hesum.

FÍGGJARMÁLARÁÐIÐ

Nøkur fakta:

- Fíggjareftirlitið (FT) skrivar í notati 4. juli 2013 at stóri útlánsvøksturin hjá EIK-Danmark var árinum 2004 -2008
- November 2008 FT kannar Eik-Danmark
- August 2009 FT kannar Eik – Føroyar
- 16 mars 2010 veitir Finansiel Stabilitet Garanti upp á 9,1 mia. kr.
- Brian Mikkelsen upplýsir, at hann fekk málið lagt fyri av Fíggjareftirlitinum 22. september 2010.
- 24 september 2010 landsstýrismaðurin í fíggjarmálum fær fráboðan um, at Eik Banki er í trupulleikum
- 29. september 2010 endalig solvenskrøv
- 29 september 2010 Økonomi- og Erhvervsministeriet boðar frá, at ikki ber til at loysa Eik Føroyar frá garantinum, settur yvir fyri Eik Danmark.
- 30 september Eik Banki verður yvirtikin av Finansiel Stabilitet.
- Fyrst í apríl 2011 keypir TF- holding 70 % av Eik-banka frá Finansiel Stabilitet fyri 576 mió kr.

FÍGGJARMÁLARÁÐIÐ

- Í roknskapinum hjá TF Holding fyri 2011 inntøkuførir felagið ein badwill upp á 423 mió. kr. , ið stava frá keypinum av Eik Banka.
- Jørn Astrup Hansen, fyrrverandi stjóri í Eik, metir í dag samlaða tapið hjá Eik Banka til í minsta lagi 6,4 mia. kr. (Eik Føroyar 4,1 mia. og Eik Danmark 2,3 mia. kr.

Argir 18. mars 2015

Petur Alberg Lamhauge

Skjal 10

NOTAT

4. juli 2013

Redegørelse vedrørende Finanstilsynets tilsyn med Eik Banki P/F i henhold til § 352 a i lov om finansiel virksomhed

FINANSTILSYNET

Sammenfatning

Eik Banki P/F ("banken") var moderselskabet i koncernen, der bl.a. bestod af banken selv og datterbanken Eik Bank Danmark A/S. Koncernen som helhed forfulgte i perioden 2004 - 2008 en vækststrategi. Moderbanken øgede i denne periode sine udlån med ca. 100 pct., hvoraf størstedelen af forøgelsen var i 2007. Datterbanken øgede sine udlån i perioden, bl.a. gennem opkøb, med ca. 600 pct. Datterbanken havde også den største forøgelse i 2007 med ca. 150 pct.

Som konsekvens af vækststrategien opbyggedes der i datterbanken en betydelig eksponering mod fast ejendom og byggeri. En eksponering, som efter Finanstilsynets opfattelse skete i forståelse med moderbanken. I takt med, at flere af disse lån blev så store, at datterbanken ikke selv kunne bevilge disse inden for lovens rammer, bevilgede moderbanken såkaldte aflastningsgarantier, dvs. den bevilgede de dele af lånene, som datterbanken ikke selv kunne. Datterbankens høje eksponering mod fast ejendom og byggeri var således et strategisk valg for hele koncernen.

Endvidere finansierede banken også direkte ejendomme beliggende uden for Danmark.

Udover koncernens eksponering mod fast ejendom og byggeri opbyggede banken i perioden 2006-2010 et betydeligt engagement med fonden Eik Grunnurin, som ejede størstedelen af banken. Engagementet udgjorde ved halvåret 2010 mere end 20 pct. af bankens basiskapital. De aktiver, som fonden erhvervede for provenuet af lånet, var i vidt omfang solgt fra den daværende sparekasse til fonden og var af ringe bonitet, hvorfor fonden i realiteten dækkede lånet med bankens egne aktier. Banken og fonden havde sammenfaldende bestyrelser.

Reglerne er efterfølgende ændret, så det ikke længere er muligt at have bestyrelsessammenfald mellem et institut og dets ejerfond, netop for at imødegå uhensigtsmæssighederne ved at den samme bestyrelse kan beslutte handler og bevilge lån hertil mellem to selvstændige selskaber.

Da konjunkturerne vendte i efteråret 2008, viste det sig vanskeligere end forudset af de to banker at få færdiggjort byggerierne, bl.a. grundet manglende likviditet hos kunderne, og de faldende ejendomspriser medførte, at man ikke kunne opnå den forventede realkreditbelåning, hvorfor de to banker selv stod med risikoen.

For de erhvervsjendomme, der var færdigbygget, medførte konjunkturtilbageslaget faldende ejendomspriser, som medførte at disse ejendomme i mange tilfælde var overbelånte. Konjunkturtilbageslaget medførte også, at flere og flere af kunderne fik likviditetsproblemer som følge af større tomgang i ejendommene mv.

Endelig havde banken også andre færøske engagementer særligt inden for fiskeri, hvor boniteten var væsentligt forringet.

I takt med at engagementerne blev forringet i perioden 2007-2010 blev bankens egenkapital reduceret. Den blev i vidt omfang erstattet af fremmedfinansieret kapital, hvilket efterlod banken med en forringet kapitalstruktur og dermed en reduceret tabskapacitet i forhold til nedskrivninger.

Samtidig bar bankens drift præg af, at den i høj grad bevægede sig væk fra sit oprindelige virkeområde, finansiering af fiskeri og erhverv på Færøerne, til boligspekulation i Danmark og i udlandet. Dette var et stort skift både i forhold til portefølje og geografi.

Kreditrådet bar præg af en svag risikostyring og uforvarselig kreditgivning på et mangelfuldt grundlag. Ledelsen traf beslutninger om store og risikofyldte engagementer uden at følge bankens retningslinjer for kreditgivning eller inddrage kreditaftdelingens ressourcer. Yderligere overtrådte banken § 145 i lov om finansiel virksomhed ved at have engagementer, der oversteg 25 pct. af basiskapitalen.

Finanstilsynet var på undersøgelse i banken i 2006, 2009 og 2010. På undersøgelsen i 2009 konstaterede Finanstilsynet, at ca. 30 pct. af de gennemgåede engagementer havde svaghedstegn.

Finanstilsynet gjorde løbende i breve og undersøgelser fra 2006 og frem datterbanken opmærksom på de risici, den påtog sig i relation til den høje udlånsvækst. Både for så vidt angik bekymringen for en prisboble på boligmarkedet, som i sagens natur ville ramme koncernen særligt hårdt, samt mere specifikt advarslerne mod en fortsat vækst på udlånene.

Den administrerende direktør i banken var også bestyrelsesformand i datterbanken og var dermed godt informeret om, hvilken strategi der var lagt for vækst i datterbanken.

På baggrund af den tabte egenkapital i datterbanken, som følge af de store tab på ejendomsengagementer, samt forringelserne i moderbankens egne engagementer, fastsatte Finanstilsynet den 27. september 2010 et solvenskrav til banken på 22,75 pct. mod bankens eget opgjorte på 10,93 pct.

Banken indgik derfor den 30. september 2010 en betinget overdragelsesaftale med Finansiell Stabilitet A/S, således at alle aktiviteterne i banken den 14. oktober 2010 blev endeligt overdraget til Finansiell Stabilitet A/S' datterselskab Eik Banki Føroya P/F.

Bankens manglende opfyldelse af solvenskravene i lov om finansiell virksomhed § 124 var både forårsaget af omstændigheder, som vedrørte bankens interne forhold, samt nogle eksterne omstændigheder vedrørende den generelle økonomiske udvikling i Danmark på daværende tidspunkt, som banken ikke havde direkte indflydelse på, men som banken ikke havde garanteret sig tilstrækkeligt imod.

1. Redegørelsens formål og retlige grundlag

Denne redegørelse udarbejdes og offentliggøres i henhold til § 352 a i lov om finansiell virksomhed:

§ 352 a

I tilfælde, hvor en finansiell virksomhed er erklæret konkurs, størstedelen af den finansielle virksomheds drift er ophørt eller overdraget, eller hvor et forsikringssselskabs forsikringsbestand er taget under administration, udarbejder Finanstilsynet en redegørelse for årsagerne hertil, hvis et af nedenævnte forhold er indtruffet i forbindelse med eller i en kortere periode forud for virksomhedens konkurs m.v.:

- 1) *Finansiell Stabilitet A/S har medvirket ved overdragelsen af virksomheden, jf. §§ 7 eller 8 i lov om finansiell stabilitet, eller staten har lidt tab på en individuel statsgaranti i medfør af § 16 a i lov om finansiell stabilitet.*
- 2) *Staten har lidt tab på kapital indskudt i virksomheden i medfør af lov om statsligt kapitalindskud i kreditinstitutter eller på ejerbeviser, som staten har erhvervet som led i konverteringen af sådan kapital.*
- 3) *Staten i øvrigt har ydet garanti eller stillet midler til rådighed for virksomheden, dens kreditorer eller en erhverver af hele eller dele af virksomheden.*

Stk. 2. Finanstilsynet skal offentliggøre redegørelsen efter stk. 1. I forbindelse med offentliggørelsen finder § 354 ikke anvendelse, medmindre oplysningerne vedrører kundeforhold eller tredjemand, der er eller har været involveret i forsøg på at redde den pågældende finansielle virksomhed.

Stk. 3. Redegørelsen efter stk. 1 skal beskrive Finanstilsynets rolle under forløbet op til konkursen m.v.

Stk. 4. Finanstilsynets pligt til at udarbejde en redegørelse efter stk. 1 omfatter også de finansielle virksomheder, som opfyldte bestemmelsens krav efter den 1. marts 2009.

Formålet med redegørelsen er at sikre mest mulig offentlighed om baggrunden for bankens økonomiske sammenbrud og Finanstilsynets rolle i forløbet op til sammenbruddet.

I redegørelsen beskrives Finanstilsynets tilsyn med banken fra 2006 og frem til den 14. oktober 2010, hvor banken endeligt indgik aftale med Finansiell Stabilitet A/S om at lade sine aktiviteter overgå til et af Finansiell Stabilitet A/S ejet datterselskab eller til en af Finansiell Stabilitet A/S anvist køber. I denne periode blev der foretaget en ordinær inspektion i banken i juni 2006 og samt to funktionsundersøgelser i henholdsvis august 2009 og september 2010. Derudover pågik der andre tilsynsmæssige aktiviteter.

Redegørelsen indeholder en beskrivelse af:

- Finanstilsynets væsentligste konklusioner fra undersøgelsen af banken i juni 2006.
- Finanstilsynets væsentligste konklusioner fra undersøgelsen af banken i august 2009.
- Øvrige tilsynsaktiviteter i perioden 2006 til 2010.
- Finanstilsynets væsentligste konklusioner fra undersøgelsen af banken i september 2010.

Redegørelsen indeholder ikke en fuldstændig gennemgang af alle Finanstilsynets sager vedrørende banken. Sager, som er fundet at være uden betydning for vurderingen af Finanstilsynets varetagelse af tilsynet i forhold til banken, er udeladt.

Finanstilsynet er sædvanligvis afskåret fra at give fortrolige oplysninger om de enkelte pengeinstitutter som følge af Finanstilsynets lovbestemte, skærpede tavshedspligt, jf. lov om finansiel virksomhed, § 354. Loven giver i § 352 a, stk. 1 og 2, imidlertid mulighed for at videregive oplysninger under følgende forudsætninger:

- Finansiell Stabilitet A/S har medvirket ved overdragelsen af virksomheden, jf. §§ 7 eller 8 i lov om finansiel stabilitet, eller staten har lidt tab på en individuel statsgaranti i medfør af § 16 a i lov om finansiel stabilitet.
- Staten har lidt tab på kapital indskudt i virksomheden i medfør af lov om statsligt kapitalindskud i kreditinstitutter eller på ejerbeviser, som staten har erhvervet som led i konverteringen af sådan kapital.
- Staten har i øvrigt ydet garanti eller stillet midler til rådighed for virksomheden, dens kreditorer eller en erhverver af hele eller dele af virksomheden.

I sagen om banken er samtlige betingelser for at offentliggøre en redegørelse med hjemmel i lov om § 352 a i lov om finansiel virksomhed opfyldt. Finansiel Stabilitet har medvirket ved overdragelsen af virksomheden, staten har lidt tab på kapitalindsættelse i banken, og staten havde ydet garanti for dele af bankens funding.

2. Årsagerne til bankens sammenbrud

2.1. Etablering af banken

Banken blev stiftet den 24. august 1832 som en selvejende institution under navnet Føroya Sparikassi. I 1991 blev den selvejende institution omdannet til en garantsparekasse, som i 2002 herefter blev omdannet til et sparekasseseaktieselskab med en sparekassefond som majoritetsejer. Ved omdannelsen fik de tidligere garantier mulighed for at konvertere deres garantkapital til aktier i banken. I 2006 skiftede banken navn til Eik Banki P/F.

I 2001 deltog den daværende sparekasse i stiftelsen af Kaupthing Bank Danmark A/S med en ejerandel på 20 pct. Den 31. december 2004 overtog den omdannede bank Kaupthing Banks ejerandel, og Kaupthing Bank Danmark A/S blev herefter til Eik Bank Danmark A/S. Den forretningsstrategiske baggrund for overtagelse af datterbanken var ønsket om risikospredning og mindre afhængighed af og sårbarhed over for færøsk økonomi, først og fremmest udviklingen i fiskeriet. Det var således målet, at en del af indtægterne skulle stamme fra aktiviteter uden for Færøerne.

I 2007 købte Eik Bank Danmark A/S internetbanken SkandiaBanken A/S, Privestor Fondsmæglerselskab A/S samt Tidsskriftet Finansnyt A/S, hvorefter selskaberne blev fusioneret med Eik Bank Danmark A/S som det fortsættende selskab. Inden fusionen blev bilfinansieringsdelen i SkandiaBanken solgt til Banco Santander i november 2007. Internetbanken gav en stor tilgang af retailkunder og Eik Bank Danmarks balance blev mere end fordoblet.

Den 31. december 2007 købte banken Kaupthing Banks færøske afdeling og fik hermed tilført engagementer for i alt netto 957 mio. kr. og indlån for 284 mio. kr.

2.2. Bankens risikoprofil

Bankens primære forretningsområde var udlånsvirksomhed og udlånet til erhverv fordelte sig på forskellige brancher. Banken havde ydet lån til finansiering af investeringsejendomme og bygge- og projektf finansiering, fiskeri, fremstillingsvirksomhed, råstofudvinding og forsyningsvirksomheder mv.

Table 1. Udlån og garantier fordelt på brancher i procent ultimo året.

Branche	2007	2008	2009
Erhverv i alt	59	57	60
<i>Fiskeri</i>	9	9	8
<i>Fremstilling mv.</i>	7	10	11
<i>Bygge- og anlægssektor</i>	4	5	7
<i>Handel, restauration og hotel</i>	6	5	6
<i>Transport og telekommunikation mv.</i>	4	4	4
<i>Finans og forsikring mv.</i>	10	12	12
<i>Ejendomsadministration og ejendoms handel mv.</i>	12	10	9
<i>Andre industrier</i>	7	2	2
Privat	39	40	38
Offentlige myndigheder	2	3	3

Bankens sammensætning mellem udlån og garantier til private og erhverv havde i perioden 2007 til 2009 været stort set uændret, om end der var en svag tendens til en større koncentration mod erhverv, jf. tabel 1.

Table 2 viser udviklingen i udvalgte regnskabstal for banken i perioden 2006 til 2010. Fra 2006 til 2007 oplevede banken en markant udlånsvækst på ca. 2,7 mia. kr. svarende til 53 pct. Ligeledes oplevede banken i årene 2006 til 2009 en stigning i dens akkumulerede nedskrivninger og hensættelser, der steg med 184 pct. i perioden.

Hertil kom, at kvaliteten af kapitalen blev forringet som følge af en reduktion af egenkapitalen og en forøgelse af fremmedfinansieringen. Bankens blev således mindre modstandsdygtig overfor tab.

Tabel 2. Udvalgte regnskabstal fra 2006-2010H1 i 1.000 kr.

Resultatopgørelse	2006	2007	2008	2009	2010H1
Netto rente- og gebyr-indtægter	271.737	387.775	466.340	400.768	241.144
Kursreguleringer	28.180	148.100	-251.269	-39.366	-9.218
Nedskrivninger på udlån m.v.	-39.356	17.160	251.516	197.330	-19.205
Resultat før skat	280.262	437.451	-449.203	-312.977	23.765
Balance					
Udlån	5.191.433	7.932.413	8.189.632	8.136.068	8.401.900
Indlån	5.656.873	6.144.839	6.613.189	6.497.925	7.341.647
Akkumulerede nedskrivninger og hensættelser	188.192	214.369	354.317	533.594	518.979
Balance	10.848.850	14.558.189	13.643.272	12.943.976	18.397.001
Egenkapital	1.208.763	2.103.982	1.635.301	1.344.005	1.347.040
Basiskapital	1.002.018	2.095.341	1.907.395	1.881.956	2.075.433
Likviditetsoverdækning	100,8	71,4	118,9	156,1	346,9

3. Finanstilsynets tilsyn med banken

3.1. Finanstilsynets undersøgelse i juni 2006

Finanstilsynet gennemførte en ordinær fuld undersøgelse af banken i juni 2006, i hvilken forbindelse der blev givet følgende påbud:

3.1.1 Bestyrelsens forhandlingsprotokol

Finanstilsynet konstaterede ved læsning af bestyrelsesprotokollen, at bestyrelsen ikke løbende fik rapportering om de af direktionen bevilgede engagementer. Rapportering til bestyrelsen skulle ske på alle de områder, hvor der var fastsat grænser for direktionen, og rapporteringen skulle redegøre for udnyttelsen af de fastsatte rammer eller placeringsgrænser (risikomål). Bestyrelsen blev påbudt at sørge for, at dette skete.

Finanstilsynet konstaterede endvidere mangler i bestyrelsens protokol. Bestyrelsen blev påbudt at drage omsorg for, at det blev afhjulpel fremadrettet.

Endeligt konstaterede Finanstilsynet ved gennemlæsningen af forhandlingsprotokollen, at bestyrelsen ikke havde taget stilling til bankens it-sikkerhedspolitik og it-beredskabsplan. Endvidere skulle der foreligge en it-beredskabsplan, hvis målsætning var godkendt af bestyrelsen. Bestyrelsen blev påbudt at sikre, at dette skete.

3.1.2 Markedsrisikoområdet

Finanstilsynet konstaterede, at banken ikke havde den nødvendige tilladelse som værdipapirhandler. Finanstilsynet var dog ved at behandle en ansøgning om ovennævnte tilladelse.

Finanstilsynet konstaterede, at der manglede intern kontrol af medarbejdernes overholdelse af instruksbeføjelser. Banken blev således påbudt at sikre, at det fremover blev kontrolleret, at grænserne for risikotagning blev overholdt på alle organisatoriske niveauer.

Finanstilsynet fik oplyst, at to medarbejdere handlede valuta uden skriftlig instruks hertil, hvorfor det blev påbudt banken at udarbejde skriftlige og kontrollerbare instrukser til alle, der kunne disponere på udlandsområdet.

3.1.3 Kapitaldækningsopgørelse

Det blev konstateret, at banken manglede at fradrage kapitalandele og efterstillet kapitalindskud i et andet kredit- eller finansieringsinstitut, der oversteg 10 pct. af sidstnævntes aktiekapital, i bankens basiskapital. Samtidig blev det konstateret, at banken manglede at fradrage andre kapitalandele samt efterstillede kapitalindskud i kredit- og finansieringsinstitutter end de i (daværende) § 125, stk. 6, i lov om finansiel virksomhed nævnte, der tilsammen oversteg 10 pct. af bankens basiskapital jf. (daværende) § 125, stk. 7.

Finanstilsynet påtalte, at banken ikke havde opgjort solvensprocenterne korrekt. De korrekte opgjorte solvensprocenter var højere end lovens minimumskrav.

Banken blev påbudt at udarbejde forretningsgange for opgørelse og kontrol af sin og koncernens solvens.

3.1.4 Kreditrisikoområdet

Bestyrelsen blev, som led i en ajourføring af sin kreditpolitik, påbudt at tilføje en stillingtagen til bankens nye forretningsområde, finansiering af ejendomsprojekter i Danmark, hvilket blandt andet skete via aflastningsgarantier, som banken stillede i favør af datterbanken Eik Bank Danmark.

3.1.5 Forebyggende foranstaltninger mod af hvidvask

Finanstilsynet konstaterede, at banken ikke indhentede den nødvendige og lovlige identifikation/legitimation ved oprettelse af nye kunder. Finanstilsynet påtalte derfor overtrædelsen af § 4 i bekendtgørelse for Færøerne af lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvaskning af penge og påbød den daværende sparekasse at drage omsorg for, at lovens krav om kundelegitimation overholdtes i fremtiden.

3.1.6 Engagementsgennemgang – store engagementer

Finanstilsynet gennemgik ved undersøgelsen 52 indberettede engagementer samt 4 nye engagementer, som var større end 10 mio. kr.

Gennemgangen af de engagementer, som var større end 10 mio. kr., gav anledning til nedenstående karakterfordeling

Tabel 3. Bonitetsfordelingen

Bonitetsfordeling – engagementer > 10 mio. kr.				
Karakter	Antal	Pct.	Volumen	Pct.
3	11	20	707.839	23
2a	29	52	1.765.069	57
2b	4	7	61.501	2
1a	12	21	545.181	18
1b	0	0	0	0
Total	56	100	3.079.590	100

Finanstilsynet påbød banken at tilbageføre 22,5 mio. kr. i hensættelser og forøge værdien af kapitalandele i et selskab med 12 mio. kr. med henblik på, at kapitalandelen skulle optages til indre værdi.

3.1.7 Stikprøveengagementer

Stikprøvegennemgangen omfattede 175 engagementer ud af 4.066 engagementer mellem 250 t.kr. og 10 mio. kr., som blev tilfældigt valgt inden for strata, der tog udgangspunkt i størrelse og svaghedstegn, såsom overtræk eller hensættelser.

Gennemgangen af stikprøveengagementerne gav anledning til nedenstående karakterfordeling for population (250 t.kr – 10 mio. kr.):

Tabel 4. Karakterfordelingen på stikprøveengagementerne.

Estimeret for hele populationen				
Risiko	0,25-10 (M)	0,25-0,75 (U)	0,75-10 (U)	I alt
Saldo				
3	0 %	78 %	45 %	50 %
2a	40 %	18 %	36 %	31 %
2b	0 %	4 %	19 %	12 %
1a	60 %	0 %	0 %	7 %
1b	0 %	0 %	0 %	0 %
x	0 %	0 %	0 %	0 %
I alt	100 %	100 %	100 %	100 %

M betyder " med svaghedstegn". *U* betyder "uden svaghedstegn". *X* betyder "udgået".

Finanstilsynet henledte bankens opmærksomhed på de stikprøveengagementer, der fik tildelt karakteren 2b, hvor en negativ ændring i indtjening og/eller formueforhold kunne medføre, at der opstod et hensættelsesbehov.

3.2 Korrespondance vedrørende bankens likviditetssituation

Den 1. februar 2008 anmodede Finanstilsynet udvalgte pengeinstitutter om en redegørelse i relation til deres aktuelle likviditetssituation. Blandt disse var Eik Banki koncernen.

Banken redegjorde ved brev af 4. februar 2008 for koncernens likviditetssituation, ligesom banken indsendte materiale som dokumentation. På dette grundlag anmodede Finanstilsynet i brev af 19. februar 2008 banken om at indsende tilsvarende oversigter over koncernens likviditet pr. 29. februar 2008.

Banken leverede det ønskede materiale den 7. marts 2008. Heraf fremgik det, at banken ikke havde fastsat et minimum for likviditetsoverdækning for banken eller koncernen i § 70 instruksen til direktionen. Bankens interne krav til likviditeten var at have en overdækning på moderselskabsniveau på 50 pct. og på koncernbasis i intervallet 40-50 pct. i forhold til lovens krav. Banken oplyste, at man i praksis tilstræbte at have en højere overdækning.

På daværende tidspunkt foretog banken ikke stresstests af likviditetens udvikling, hvilket dog forventedes indført i første halvår 2008. Banken havde ikke en egentlig beredskabsplan, men havde i praksis taget stilling til, hvordan man ville forholde sig, hvis likviditetsoverdækningen kom under bankens fastsatte minimumsgrænse. Der forelå ikke skriftlige retningslinjer for fordelingen af bankens funding eller for indberetning af manglende opfyldelse af likviditetskravene.

3.3 Kontrol af bankens årsrapport for 2008

I brev af 24. juni 2009 oplyste Finanstilsynet bankens bestyrelse om, at Finanstilsynet på vegne af Fondsrådet havde foretaget kontrol af bankens årsrapport for 2008, og at man i den forbindelse havde konstateret en række forhold og fravigelser fra regnskabsreglerne, der kunne være væsentlige for vurderingen af årsrapporten. Finanstilsynet anmodede derfor banken om at kommentere og redegøre for de konstaterede forhold.

Finanstilsynet havde blandt andet konstateret, at banken ved overgang til nye regnskabsregler ikke havde taget udgangspunkt i en åbningsbalance pr. 1. januar 2007, og at sammenligningstallene dermed ikke var blevet korrigeret som følge af overgangen til de nye regler. Der var ikke heller ikke foretaget en værdiregulering af bankens ejendomme og værdiforringelsestest af goodwill som krævet i medfør af regnskabsreglerne, og af den ændrede regnskabspraksis. Herudover indeholdt bankens årsrapport for 2008 kun

oplysninger om udlån, der var individuelt nedskrevet og ikke om de gruppevis nedskrivninger.

I en efterfølgende korrespondance svarede banken blandt andet ved breve af 15. juli og 17. august 2009. Herudover fik banken udkast til afgørelse i høring og kom med bemærkninger hertil i brev af 27. oktober 2009. Banken anførte i sine svar blandt andet, at den erkendte, at enkelte regnskabsposter var behæftet med fejl relateret til indregning og måling og/eller fejl vedrørende klassifikation og præsentation i resultatopgørelsen, men at den ikke mente, at dens beslutning om ikke at ændre primo balancen for 2007 som følge af overgangen til de nye regnskabsregler påvirkede rigtigheden af bankens balance pr. 31. december 2007. Endvidere anførte banken, at de af Finanstilsynet konstaterede fravigelser ikke var af en sådan karakter, at de burde medføre krav om udsendelse af korrigerende eller supplerende information til årsrapporten for 2008 eller krav om offentliggørelse af en ny årsrapport for 2008.

Den 10. november 2009 traf Fondsrådet afgørelse i sagen. Fondsrådet vurderede, at bankens årsrapport fra 2008 led af mange forskellige fejl, både grundlæggende fejl opstået som følge af overgangen til den nye regnskabsbekendtgørelse samt yderligere væsentlige fejl. Fondsrådet påbød banken at udarbejde og offentliggøre en ny årsrapport for 2008. Dette efterkom banken den 23. november 2009.

Den talmæssige betydning af udarbejdelsen af en ny årsrapport var størst på resultatopgørelsen, idet resultatet for 2008 blev forværret med ca. 11 pct.. Derimod var effekten mindre for så vidt angik balance og egenkapital, idet den samlede effekt på koncernens aktiver var på 41 mio. kr. ultimo 2008, hvilket svarede til 0,19 pct. Den samlede effekt på egenkapitalen ultimo 2008 udgjorde 1 mio. kr., svarende til 0,06 pct.

Fejlene i årsrapporten for 2008 vurderes samlet set ikke at have haft betydning for bankens sammenbrud.

3.4 Finanstilsynets undersøgelse i august 2009

Formålet med undersøgelsen i august 2009 var at foretage en gennemgang af bankens opgjorte solvensbehov pr. ultimo juni 2009 til brug for Finanstilsynets vurdering af bankens ansøgning om statsligt kapitalindskud. Undersøgelsen var en funktionsundersøgelse med fokus på kreditområdet, og Finanstilsynet gennemgik og vurderede derfor ikke de øvrige tillæg, som banken havde afsat til solvensbehov. Den primære risiko var kreditterne, og fokus ved undersøgelsen var derfor lagt her.

Finanstilsynet gennemgik bankens 74 største engagementer, inkl. de 10 største nedskrivningsengagementer. Engagementerne blev opgjort pr. ultimo juni 2009.

Tabel 5. Boniteten af bankens engagementer

	Antal enga- gementer	Antal i pct.	Volumen i pct.
Meget gode engagementer (3)	14	18,9	13,3
Gode og mindre gode engagementer (2a)	38	51,3	57,0
Svage engagementer uden nedskrivning (2b)	10	13,5	18,8
Nedskrivningsengagementer (1a)	12	16,2	10,9
I alt	74	100,0	100,0

Gennemgangen af engagementerne gav anledning til følgende bemærkninger og tilsynsreaktioner:

Finanstilsynet gav banken en risikoplysning om at henlede sin opmærksomhed på engagementerne med karakteren 2b, hvor en negativ ændring i indtjening og/eller formueforhold kunne bevirke, at der opstod et nedskrivningsbehov.

Ved undersøgelse bemærkede Finanstilsynet, at banken i sin opgørelse af solvensbehov pr. 30. juni 2009 ikke havde reserveret kapital til dækning af geografisk koncentration, og at banken endvidere ikke var af den opfattelse, at man opererede på et marked med geografisk koncentration. Finanstilsynet gav banken et påbud om at vurdere bankens risiko vedrørende reservation af kapital til dækning af geografisk koncentration.

Slutteligt gennemgik Finanstilsynet bankens opgørelse af kreditrisikoen, der indgik med et tillæg i det individuelle solvensbehov pr. 30. juni 2009. Finanstilsynet fandt ikke grundlag for at fastsætte et højere tillæg angående kreditrisikoen til det individuelle solvensbehov. Finanstilsynet havde ingen bemærkninger til det samlede aktuelle resultat af bankens solvensbehovsopgørelse.

3.5 Statsligt kapitalindskud

Efter anmodning fra Økonomi- og Erhvervsministeriet afgav Finanstilsynet i september 2009 en udtalelse vedrørende banken til brug for ministeriets behandling af bankens ansøgning om statsligt kapitalindskud. Udtalelsen indeholdt bl.a. følgende:

"Sammenfatning

Vurderingen er foretaget på grundlag af bankens ansøgning og materiale i tilsynet. Det opgjorte solvensbehov udtrykker risikoprofilen og risikovurderingen på opgørelsestidspunktet. En fremtidig opgørelse vil kunne give et andet resultat.

Tilsynets konklusion er, at Eik Banki P/F og Eik Banki P/F-koncernen med hovedsæde i Torshavn på det foreliggende grundlag opfylder solvenskravene i Anordning om ikrafttræden for Færøerne af lov om finansiel virksomhed, hvilket betyder, at bankens respektive koncernens solvensbehov opgjort i

procent vurderes at være lavere end bankens respektive koncernens faktiske solvensprocent. Denne vurdering er dog forbundet med en vis risiko, dels fordi koncernen fortsat kører med underskud og dels fordi solvensbufferen på koncernniveau må anses for at være relativ beskedent. Hertil kommer at moderbanken har en betydelig branchemæssig og geografisk koncentration samtidig med, at datterbanken i Danmark har stor koncentration inden for ejendomsbranchen.

De samlede nedskrivninger på udlån og tilgodehavender i koncernen, som udgøres af Eik Banki P/F og Eik Bank Danmark A/S, var 554 mio. kr. i 2008 og 203 mio. kr. i første halvdel af 2009.”

I relation til seneste undersøgelse af banken anførte Finanstilsynet i udtalelsen følgende:

”Moderbanken er senest blevet ordinært undersøgt i juni 2006. Datterbanken Eik Bank Danmark, som jo har fået stillet hybrid kernekapital til rådighed af staten, blev undersøgt i november 2008. I anledning af ansøgningen fra Eik Banki foretog tilsynet i uge 35 i år en funktionsundersøgelse af kreditområdet med henblik på at underbygge sin vurdering af såvel bankens som koncernens solvensbehov.

Bankens 74 største engagementer incl. de 10 største nedskrivningsengagementer blev gennemgået og stresstestet og kombineret med et estimat for tabsrisikoen på hele udlånsspopulationen. Den gennemgåede engagementsmasse udgjorde 6.169 mio. kr., svarende til ca. 56 % af bankens samlede engagementsmasse. Ca. 30 % af det gennemgåede engagementsvolumen incl. den del, der er hæftet en nedskrivning på, må betegnes som kreditsvagt. Undersøgelsens konklusion er, at tilsynet ikke har grundlag for at tilsidesætte bankens eller koncernens opgørelse af det aktuelle solvensbehov.”

Staten foretog et kapitalindskud på 327 mio. kr. i banken.

3.6 Individuel statsgaranti

Ved en ændring af lov om finansiel stabilitet, som trådte i kraft den 4. februar 2009, blev der etableret en ordning, efter hvilken den danske stat via Finansiell Stabilitet A/S ydede individuel statsgaranti for ny eller eksisterende gæld.

Banken modtog en individuel statsgaranti på 6,6 mia. kr., og i den forbindelse anmodede Finansiell Stabilitet A/S fonden Eik Grunnurin om at forpligte sig til at tilføre kapital til banken, såfremt der opstod solvensmæssige problemer.

Datterbanken Eik Bank Danmark A/S ansøgte ligeledes om individuel statsgaranti. I forbindelse med tildelingen af denne stillede moderbanken efter

krav fra Finansiell Stabilitet A/S en garanti om, at banken ville understøtte datterbanken, såfremt den fik solvensmæssige problemer.

Finanstilsynet var ikke involveret i denne proces.

3.7 Tilsynsdiamanten

I juni 2010 introducerede Finanstilsynet den af tilsynet udarbejdede tilsynsdiamant for banken. Tilsynsdiamanten opstiller en række pejlemærker for, hvad der som udgangspunkt anses for at være pengeinstitutvirksomhed med forhøjet risiko. Pejlemærkerne skal hjælpe pengeinstitutterne til ikke at påtage sig overdrevne risici samt at gøre det muligt for sunde pengeinstitutter at drive profitabel bankvirksomhed, herunder yde den nødvendige kredit til virksomheder og husholdninger.

Finanstilsynet oplyste, at der ville ske en indfasning af tilsynsdiamanten frem mod ultimo 2012 for at give pengeinstitutterne mulighed for at tilpasse sig gradvist. Fra ultimo 2012 ville Finanstilsynet iværksætte en systematisk overvågning af institutternes overholdelse af pejlemærkerne.

Finanstilsynet orienterede banken om, at den baseret på indberetningen pr. ultimo 2009 havde et funding-ratio på 1,25 samt en koncentration på store engagementer på 117,9 pct., og at banken derfor overskred de pejlemærker i tilsynsdiamanten, som vedrørte stabil funding og store engagementer.

Efter indfasningen af tilsynsdiamanten ultimo 2012 ville disse overskridelser kunne indebære, at Finanstilsynet ville give banken en risikooplysning, der skulle offentliggøres. Finanstilsynet tilskyndede derfor bestyrelsen til at forholde sig til disse oplysninger, samt at lægge og gennemføre en strategi, der kunne modvirke overskridelserne af pejlemærkerne, hvis instituttet efter ultimo 2012 ville undgå tilsynsreaktioner.

3.8 Redegørelse for forhold i bankens revisionsprotokollat for 2009 samt bankens vurdering af, hvorvidt fonden Eik Grunnurin ville være i stand til at tilføre banken kapital

I 2010 anmodede Finanstilsynet banken om at redegøre for hvordan den ville følge op på revisorenes bemærkninger til årsrapporten for 2009 om, at der burde foretages en løbende opfølgning på aktiviteterne i Eik Markets af alle vedkommende risici. Samt at der manglede skriftlige forretningsgange på fondsområdet og en funktionsbeskrivelse for Risk Manager samt dokumentation for afstemning af depot. Finanstilsynet anmodede banken om en handlingsplan samt en tidsramme for opfølgningen.

Yderligere anmodede Finanstilsynet banken om at redegøre for, hvorledes banken påtænkte at rette op på det faktum, at kun 10 pct. af kunderne oprettet før 1999 havde indsendt legitimering til banken, og at redegøre for bestræbelserne for at forbedre regnskabsprocessen.

Herudover anmodedes banken om at give en vurdering af, hvorledes EIK Grunnurin ("fonden") ville være i stand til at tilføre kapital til banken jf. betingelserne stillet af Finansiell Stabilitet A/S i forbindelse med indgåelse af aftale om individuel statsgaranti, samt at redegøre for initiativer til forbedring af regnskabsprocessen.

I 2011 svarede banken på Finanstilsynets spørgsmål vedrørende fondens evne til at tilføre banken kapital i henhold til aftalen om individuel statsgaranti.

Banken oplyste, at dens vurdering af fondens evne til at tilføre banken kapital byggede på fondens årsregnskab for 2009, der pr. ultimo 2009 viste aktiver for 1,3 mia. kr. og en egenkapital på 853,1 mio. kr. Yderligere oplyste banken, at fonden havde tilført banken 80 mio. kr. i ansvarlig lånekapital den 19. marts 2010, samt 151 mio. kr. i ansvarlig lånekapital pr. 17. juni samme år, dvs. i alt 231 mio. kr.

Det var bankens opfattelse, at fonden, hvis nødvendigt, ville være i stand til at tilvejebringe yderligere kapital i størrelsesordenen 100 mio. kr. ved salg af unoterede kapitalandele og fast ejendom.

Ved brev af 27. august 2010 redegjorde banken for de af Finanstilsynet påpegede forhold, der vedrørte revisionsprotokollaterne og årsrapporten for 2009. Banken svarede vedrørende EIK Markets, at en stor del af den omtalte rapportering tidligere foregik via månedsregnskabet, men at banken efter konverteringen til SDC ikke havde været i stand til at udarbejde et månedsregnskab efter den gamle skabelon. Banken oplyste, at den forventede at have bragt forholdet i orden til september samme år, og beskrev samtidig de rapporteringer, der blev foretaget for at overvåge EIK Markets.

Vedrørende legitimering af kunderne svarede banken, at i skrivende stund var kun 19 pct. behørigt legitimeret. Dette skyldtes arbejdet med at konvertere bankens IT-systemer til SDC, hvilket havde beslaglagt en del ressourcer. Banken havde ifølge egne oplysninger iværksat en række interne tiltag der skulle fremskynde processen.

For så vidt angik regnskabsprocessen beskrev banken, at overgangen til SDC samt manglende rutine hos medarbejderne forsinkede en rettidig levering af de nødvendige data. Banken mente, at skiftet til SDC samt opgradering af teamet omkring finansafdelingen ville hindre sådanne forsinkelser fremover.

Før Finanstilsynet nåede at følge op på den ovenfor beskrevne korrespondance startede den proces, som ultimativt førte til, at banken overgik til Finansiell Stabilitet A/S.

3.9 Finanstilsynets undersøgelse i september 2010

Finanstilsynet afholdt den 15. september 2010 et møde med bankens formandskab, direktion og kreditansvarlige underdirektør. Finanstilsynet havde til brug for mødet indkaldt 10 af koncernens engagementer. Finanstilsynet fandt på baggrund af mødet og det indsendte materiale, at det var nødvendigt at foretage en funktionsundersøgelse af datterbankens kreditter.

Den 20. september 2010 påbegyndte Finanstilsynet funktionsundersøgelsen af datterbanken, og det blev samme dag besluttet at fremrykke undersøgelsen af banken til den 23. september 2010, idet Finanstilsynet vurderede, at der var et ikke ubetydeligt nedskrivningsbehov samt kreditreservationer.

Den 23. september 2010 startede undersøgelsen af banken, hvor Finanstilsynet gennemgik 37 engagementer, heraf bankens 35 største engagementer. Gennemgangen svarede til 56 pct. af bankens samlede engagementsvolumen.

Den 24. september 2010 blev der afholdt et møde med banken samt datterbanken, hvor bankerne blev orienteret om forløbets konklusioner. De gennemgåede engagementer i datterbanken var særdeles risikofyldte samt af dårlig bonitet. Engagementerne i banken var af en noget bedre bonitet. Et enkelt engagement gik igen i begge banker, hvor Finanstilsynet vurderede, at det pågældende engagement skulle nedskrives fuldt ud.

Datterbanken gjorde indsigelser mod Finanstilsynets vurdering af nedskrivningsbehovet på 4 konkrete engagementer, hvoraf det ene engagement også lå i banken. På baggrund af indsigelserne blev det besluttet, at de pågældende engagementer skulle forelægges ved et ekstraordinært Fondsrådsmøde den 27. september 2010.

Den 27. september 2010 modtog Finanstilsynet orientering om, at datterbanken havde fremsat krav om tilførsel af ansvarlig kapital fra banken, i overensstemmelse med de betingelser, der var forhandlet på plads med Finansiell Stabilitet A/S i forbindelse med indgåelse af aftalen om den individuelle statsgaranti.

3.9.1 Fastsættelse af solvenskrav for banken

På baggrund af undersøgelsen fastsatte Finanstilsynet efter forelæggelse for det Finansielle Virksomhedsråd den 27. september 2010 et solvenskrav til banken.

Banken havde opgjort solvensbehovet til 10,9 pct. (svarende til en tilstrækkelig basiskapital på 997 mio. kr.), hvor Finanstilsynet på baggrund af undersøgelsen fandt, at der skulle fastsættes et solvenskrav på 25,7 pct. (svarende til en tilstrækkelig basiskapital på 2.285 mio. kr.).

Solvenskravet indebar dermed en forøgelse af kravet til den tilstrækkelige basiskapital på 1.288 mio. kr. Forskellene mellem bankens og Finanstilsynets opgørelser kunne primært forklares med, at Finanstilsynet i sin opgørelse solvensbelastede egenkapitalen i datterbanken, da Finanstilsynet havde stillet et kapitalkrav til banken, samt en forskellig vurdering af boniteten af de største engagementer.

Solvenskravet blev fastlagt under forudsætning af, at der blev fundet en løsning for datterbanken, således at bankens risiko ikke ville blive større end kapitalandelen på 911 mio. kr. I tilfælde af, at risikoen blev større, ville solvenskravet skulle øges tilsvarende.

Der skulle endvidere tages hensyn til risikoen for, at der som følge af en regulering af værdien af kapitalandelene i datterbanken samt nedskrivninger ville ske en reduktion af kernekapitalen, hvilket ville reducere muligheden for at medregne efterstillet kapital.

Den 27. september 2010 forelagde Finanstilsynet sagen vedrørende manglende konstatering af OIV (Objektiv Indikation for Værdiforringelse) og manglende nedskrivninger i Eik Bank koncernen for Fondsrådet. På baggrund heraf sendte Finanstilsynet den 28. september 2010 et brev til den danske datterbank, hvor Finanstilsynet påbød banken at foretage nedskrivninger for 708 mio. kr. på udvalgte engagementer samt at genvurdere tidspunktet for, hvornår OIV var indtrådt.

3.9.3 Frist for opfyldelse af lovens solvenskrav samt overdragelse af bankens aktiviteter til Finansiell Stabilitet A/S

Banken fik frist til opfyldelse af kapitalkravet til den 30. september kl. 18.00, med mulighed for forlængelse.

Den 30. september 2010 anmodede banken om forlængelse af fristen indtil den 9. november 2010 med følgende begrundelse:

- at banken havde modtaget interessetilkendegivelser fra forskellige investorer, og det derfor var bankens opfattelse, at det ville være muligt at få tilført den nødvendige kapital gennem en aktieemission,
- at banken fortsat var beneficiant af en hensigtserklæring fra TF Holding P/F,
- at banken var blevet stillet i udsigt, at der ville komme en skriftlig tilkendegivelse fra Landstyre,
- at der i nyere tid i finansielle virksomheder var opnået betydelige tegningsbeløb i emissioner, hvor udstedelsen var sket til lave kurser og med stor udvanding, eventuel fuld udvanding af eksisterende aktier, således at der var sket overtegning.

Finanstilsynet imødekom ikke anmodningen om fristforlængelse med den begrundelse, at banken blev pålagt et solvenskrav på 2.285 mio. kr., hvor kravet var under forudsætning af, at banken kunne frigøres uden yderligere

tab end bankens bogførte kapitalandel i datterbanken på 911 mio. kr. Forudsætningen var dog bortfaldet, da datterbanken havde effektueret den afgivne moderselskabsgaranti og solvenskravet derfor ville øges med 313 mio. kr.

Finanstilsynet vurderede endvidere ikke, at muligheden for en aktieemission var til stede. Dette var begrundet med, at Fonden for banken ikke havde midler til at deltage i en eventuel aktieemission samt bankens svage kapitalgrundlag.

Finanstilsynet var endvidere bekendt med, at banken ikke havde efterkommet kravet i forbindelse med moderselskabsgarantien fra datterbanken. På denne baggrund var Finanstilsynet bekendt med, at Finansiell Stabilitet havde fremsat krav mod banken.

Hensynet til den finansielle stabilitet efter den 1. oktober 2010 styrkede også kravet til sandsynligheden for, at en emission kunne gennemføres før der blev givet fristforlængelse. Det skulle ses i sammenhæng med bankens træk på likviditeten i forbindelse med Finanstilsynets afgørelse af 27. september 2010 og usikkerheden om, hvorvidt bankens fundingaftaler var misligholdt som følge af solvenskravet.

På dette grundlag kunne Finanstilsynet ikke imødekomme anmodningen om fristforlængelse frem til den 9. november 2010. Finanstilsynet forlængede fristen til den 30. september 2010 kl. 23.00.

Banken anmodede senere samme dag om forlængelse af fristen til den 8. oktober 2010 kl. 12.00. Det oplystes i anmodningen, at banken havde indgået en betinget aftale om overdragelse af sin virksomhed til Finansiell Stabilitet. Finanstilsynet imødekom på denne baggrund anmodningen om fristforlængelse.¹

Den 14. oktober 2010 gav Finanstilsynet tilladelse til, at banken blev overdraget til Eik Banki Føroya P/F, et datterselskab under Finansiell Stabilitet A/S, med virkning fra den 30. september 2010.

4. Revisionsprotokollater

Et pengeinstituts eksterne revisorer har ansvaret for revisionen af årsrapporten. Revisionen afsluttes med en påtegning på årsrapporten. Hvis denne er uden forbehold eller supplerende oplysninger, betyder det, at årsrapporten ifølge revisorerne ikke indeholder væsentlige fejl eller mangler.

¹ Den 8. oktober 2010 rettede banken henvendelse med anmodning om fristforlængelse indtil den 15. oktober 2010, da betingelserne for overdragelsen til Finansiell Stabilitet ikke var endeligt opfyldt. Finanstilsynet imødekom anmodningen.

Revisorerne rapporterer i revisionsprotokollatet til bestyrelsen om den udførte revision, resultatet heraf samt øvrige forhold af interesse for bestyrelsen. I finansielle virksomheder stiller Finanstilsynet en række supplerende krav til indholdet af revisionsprotokollatet vedrørende årsrapporten.

Kopi af revisionsprotokollatet vedrørende årsrapporten skal sendes til Finanstilsynet. Finanstilsynet læser som fast praksis dette med henblik på at opnå en øget viden om pengeinstituttets drift, praksis, kapital m.v. og vurderer på baggrund af protokollatet, om der er områder, der giver grundlag for en tilsynsmæssig reaktion.

Ved denne gennemgang er der fokus på blandt andet bemærkningsafsnittet, hvor revisionen i henhold til bilag 2² til revisionsbekendtgørelsen skal gøre bemærkninger om f.eks. lovovertrædelser og om påbud fra Finanstilsynet, som virksomheden endnu ikke har efterlevet.

Som led i revisionens arbejde skal revisionen, jf. revisionsbekendtgørelsens § 24, stk. 1, nr. 1-2, erklære sig om bankens 10 største engagementer og øvrige engagementer, der overstiger 10 pct. af basiskapitalen.

4.1.1 Internt revisionsprotokollat for 2006

Revisionen konkluderede, at revisionen af årsrapporten ikke havde givet anledning til forbehold eller supplerende oplysninger, og gav årsrapporten en blank påtegning.

Revisionen havde en række bemærkninger, hvoraf størstedelen blev afklaret i indeværende regnskabsår, men hvor der stadig var et udestående vedrørende udarbejdelse af formelle retningslinjer for, hvilke rettigheder personalet i de enkelte afdelinger burde have i forhold til adgang til IT-systemer samt at det anbefalede, at der blev oprettet en uafhængig kontrolfunktion for fondsafdelingen (*Risk Management*). Yderligere var det revisionens anbefaling, at der i forbindelse med den planlagte børsnotering af banken udarbejdedes nye regler for forbyggende foranstaltninger mod hvidvask.

Revisionen skulle erklære sig om bankens 10 største engagementer og øvrige engagementer, der oversteg 10 pct. af basiskapitalen. Der var samlet foretaget hensættelser på de 10 største engagementer på 68,5 mio. kr. For de øvrige engagementer fremgik det, at banken vurderede, at der ikke var behov for hensættelser på engagementet, og at revisionen kunne tilslutte sig den foretagne vurdering.

Som led i sit arbejde havde revisionen i revisionsprotokollatet fulgt op på de påbud, som Finanstilsynet udstedte i forbindelse med undersøgelsen i juni 2006.

² Med virkning fra 1. januar 2009 findes hjemlen i revisionsbekendtgørelsens § 4, stk. 5.

Revisionen havde således påset, at der nu forelægges en rapport på bestyrelsesmødet, der viste direktionens overholdelse af de fastsatte grænser. Ligeledes havde revisionen påset, at formanden påførte sine initialer på alle sider af mødereferaterne, og at bestyrelsesmedlemmerne påførte dato for underskrivelsen. Den interne revision bekræftede i revisionsprotokollatet for årsrapporten for 2006, at påbuddet om, at it-sikkerhedspolitikken og it-beredskabsplanen skulle forelægges for og vedtages af bestyrelsen, var opfyldt.

Finanstilsynet konstaterede, at banken ikke havde den nødvendige tilladelse som værdipapirhandler. Efterfølgende havde banken, ifølge revisionen, fået en midlertidig tilladelse som værdipapirhandler.

Det var ikke udarbejdet skriftlige og kontrollerbare instrukser til de medarbejdere, som kunne disponere på udlandsområdet. Revisionen ville påse, at dette forhold snarest blev afklaret.

Revisionen konkluderede, at der var sket en ajourføring af kreditpolitikken således, at der blev tilføjet en stillingtagen til bankens nye forretningsområde, nemlig finansiering af ejendomsprojekter i Danmark via aflastningsgarantier, stillet i favør af den danske datterbank.

Det var endvidere revisionens opfattelse, at Finanstilsynets påbud om tilbageførsel af hensættelser og regulering af kapitalandele var taget til efterretning og gennemført.

Vedrørende forebyggende foranstaltninger mod hvidvask havde revisionen, som nævnt i afsnit 3.9, gjort bankens direktion og bestyrelse opmærksom på overtrædelse af § 4 i Bekendtgørelse for Færøerne af lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvask. Så vidt revisionen var orienteret arbejdedes der med dette område.

4.1.2 Eksternt revisionsprotokollat for 2006

Revisionen konkluderede, at revisionen af årsrapporten ikke havde givet anledning til forbehold eller supplerende oplysninger, og gav årsrapporten en blank påtegning.

Revisionen skulle erklære sig om bankens 10 største engagementer og øvrige engagementer, der overstiger 10 pct. af basiskapitalen. Engagementsgennemgangen fremgik af intern revisions revisionsprotokollat, og revisionen havde tilsluttet sig de af intern revision fremførte kommentarer.

Revisionen bekræftede, at påbuddet til bestyrelsen om at sikre at bestemmelser i § 71 blev efterlevet så vidt angik forlæggelse for og godkendelse af bestyrelsen af it-sikkerhedspolitikken og it-beredskabsplanen.

4.2.1 Internt revisionsprotokollat for 2007

Revisionen konkluderede, at revisionen af årsrapporten ikke havde givet anledning til forbehold eller supplerende oplysninger, og gav årsrapporten en blank påtegning.

Revisionen bemærkede, at forholdene vedrørende kapitalpensionskonti skulle afklares, at der skulle udarbejdes formelle retningslinjer for medarbejdernes adgang til it-systemerne, at der skulle strammes op på reglerne for fondsafdelingen og kontantdepotet, og at der skulle ske ændringer i anvendelsen af fjernarkivet.

Revisionen skulle erklære sig om bankens 10 største engagementer og øvrige engagementer, der oversteg 10 pct. af basiskapitalen. Der var samlet foretaget hensættelser på 5,8 mio. kr. på de 10 største engagementer, og revisionen kunne tilslutte sig denne vurdering.

Som følge af Finanstilsynets undersøgelse i juni 2006 havde revisionen fulgt op på de påbud, som endnu ikke var afklaret ved aflæggelse af revisionsprotokollat for årsrapporten for 2006. Herunder konkluderede revisionen, at der endnu ikke var udarbejdet skriftlige og kontrollerbare instrukser til de medarbejdere, som kunne disponere på udlandsområdet. Revisionen ville påse, at dette forhold blev afklaret snarest.

For så vidt angår forebyggende foranstaltninger mod hvidvaskning af penge, blev der så vidt revisionen var orienteret arbejdet med en afklaring af forholdet.

Den interne revision bekræftede i revisionsprotokollatet for årsrapporten for 2007, at påbuddene vedrørende bestyrelsens forhandlingsprotokol, markedsrisikoområdet, kapitaldækningsopgørelsen samt kreditrisikoområdet var opfyldt, samt at der var udarbejdet forretningsgange for opgørelse og kontrol af bankens og koncernens solvens.

På området for forebyggende foranstaltninger mod hvidvask var der ifølge intern revision indført forebyggende foranstaltninger, men den nødvendige og lovpligtige identifikation/legitimation ved etablering af nye kunder fungerede ikke tilfredsstillende, og at der ville blive fulgt op på denne problemstilling.

Dette skete dog ikke, og i revisionsprotokollatet for 2009 fremgår det, at størstedelen af bankens kunder ikke er blevet behørigt legitimeret. Dermed ses Finanstilsynets påbud ikke at være blevet efterlevet jf. afsnit 4.4.1.

4.2.2 Eksternt revisionsprotokollat for 2007

Revisionen konkluderede, at revisionen af årsrapporten ikke havde givet anledning til forbehold eller supplerende oplysninger, og gav årsrapporten en blank påtegning.

Revisionen skulle erklære sig om bankens 10 største engagementer og øvrige engagementer, der oversteg 10 pct. af basiskapitalen. Engagementsgennemgangen fremgik af intern revisions revisionsprotokollat, og revisionen havde tilsluttet sig de af intern revision fremførte kommentarer.

Finanstilsynet bemærker, at revisionen burde have erklæret sig om de endnu uafklarede påbud udstedt af Finanstilsynet i forbindelse med undersøgelsen i juni 2006. Dette ses dog ikke at være tilfældet. Derimod er de omtalte påbud behandlet af intern revision.

4.3.1 Internt revisionsprotokollat for 2008

Revisionen konkluderede, at revisionen af årsrapporten ikke havde givet anledning til forbehold eller supplerende oplysninger, og gav årsrapporten en blank påtegning.

Revisionen havde nogle opfølgende kommentarer vedrørende bemærkningerne givet i revisionsprotokollatet for 2007, og en række nye bemærkninger vedrørende personaleafdelingen, herunder blandt andet, at revisionen anbefalede at Compliance Officer fik oplysninger om alle ansættelser, at personalearkivet skulle systematiseres og at forretningsgangene blev opdateret således, at der ikke opbevaredes personlig data uden hjemmel.

Revisionen skulle erklære sig om bankens 10 største engagementer og øvrige engagementer, der oversteg 10 pct. af basiskapitalen. Det fremgik for hvert enkelt engagements vedkommende, at banken vurderede, at der ikke var behov for hensættelser på engagementet, og at revisionen kunne tilslutte sig den foretagne vurdering.

Revisionen fulgte op på efterlevelsen af påbuddene udstedt af Finanstilsynet i juni 2006. Revisionen konkluderede, at der nu var udarbejdet skriftlige og kontrollerbare instrukser til de medarbejdere, som kunne disponere på udlandsområdet, og forholdet var således afklaret. Vedrørende forebyggende foranstaltninger mod hvidvask konkluderede revisionen, at alle forretningsgange var opdateret og efterlevedes, samt at alle kunder, der havde oprettet en konto i banken efter 1999, var blevet kontaktet og afkrævet den nødvendige dokumentation, og hvis de ikke havde efterlevet dette var kundeforholdet ophørt. Dette var dog ikke korrekt jf. afsnit 4.4.1.

4.3.2 Ekstern revisionsprotokollat for 2008

Revisionen konkluderede, at revisionen af årsrapporten ikke havde givet anledning til forbehold eller supplerende oplysninger, og gav årsrapporten en blank påtegning.

Revisionen skulle erklære sig om bankens 10 største engagementer og øvrige engagementer, der oversteg 10 pct. af basiskapitalen. Engagements-

gennemgangen fremgik af intern revisions revisionsprotokollat, og revisionen havde tilsluttet sig de af intern revision fremførte kommentarer.

4.4.1 Internt revisionsprotokollat for 2009

Revisionen konkluderede, at revisionen ikke havde givet anledning til forbehold.

Det var revisionens opfattelse, at de etablerede forretningsgange og interne kontroller, herunder den af ledelsen tilrettelagte risikostyring, der omhandlede rapporteringsprocesser og væsentlige forretningsmæssige risici, fungerede tilfredsstillende.

Det var tillige revisionens opfattelse, at årsregnskabet gav et retvisende billede af selskabets aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2009 samt af resultatet af aktiviteter for regnskabsåret 2009 i overensstemmelse med lov om finansiel virksomhed.

Revisionen henlede bestyrelsens opmærksomhed på følgende særlige forhold vedrørende årsregnskabet for 2009:

- 1) Regnskabsprocessen savnede planlægning og koordinering, hvilket medførte, at revisionen havde udført sit arbejde under et tidspres, der kunne have været medvirkende til at mulige fejl og mangler ikke var blevet opdaget, samt at kvaliteten i det udførte arbejde ikke stod mål med det, der forventedes af en børsnoteret virksomhed.
- 2) Risikostyringen havde haft stort fokus de sidste år. I 2007 ansatte banken en Risk Manager med ansvaret for risikostyringen i banken. Funktionsbeskrivelsen for denne nye funktion burde indeholde krav til rapporteringen, der skulle udarbejdes politikker og styringslinjer for alle bankens risikoområder og bestyrelsen skulle overveje i hvilket omfang, koncernens risiko skulle indgå i overvejelserne.
- 3) Lån til dagsværdi: Der eksisterede ikke et aktivt marked for en nærmere bestemt type udlån, og ledelsen havde derfor udarbejdet en cash-flow model som viste, hvad udlånene skulle op- eller nedskrives til. Det var vigtigt for revisionen, at ledelsen havde valgt en model, hvor opgørelsesmetoden var den samme fra kvartal til kvartal, og at udlånene blev dagsværdireguleret til den værdi, som man i modellen havde beregnet.
- 4) Kapitalandel i FDI Invest, tidligere EBH Zweitmarkt: Revisionen anbefalede bestyrelsen at undersøge, hvorfor selskabets revision endnu ikke havde afsluttet regnskabet for 2008, samt at rykke herfor, således at bestyrelsen kunne få et indblik i selskabets økonomiske situation, og revisionen kunne følge regnskabsreguleringen, som tilsagde at associerede selskaber målttes til indre værdi.

5) En for sen afregning af renteskat i 2009 havde medført en opkrævning på 106 tkr. i rente, hvorfor revisionen anbefalede, at der blev indført procedurer, der sikrede, at banken ikke blev påført unødvendige omkostninger.

6) Dankorterklæringen blev i første omgang ikke underskrevet, idet revisionen ikke var tilfreds med foranstaltningerne på området, som skulle sikre efterlevelsen af de krav, som Dankort A/S stiller til banken. Der blev efterfølgende rettet op på dette, og erklæringen blev underskrevet og afsendt.

7) Andre ordinære indtægter: Ledelsen havde valgt at indtægtsføre 7,5 mio. kr., der var opført som et passiv i bøgerne efter købet af Kaupthing Banks afdeling på Færøerne.

8) Regnskabsmæssig sikring: Revisionen anbefalede, at der skete en funktionsadskillelse for så vidt angik udførelsen af effektivitetstests i forbindelse med at et sikringsforhold kunne indregnes og måles som regnskabsmæssig sikring.

Revisionen tilsluttede sig herudover de bemærkninger, som blev beskrevet af den eksterne revision i det eksterne revisionsprotokollat for 2009. For at sikre en effektiv udnyttelse af tiden havde intern og ekstern revision delt de nødvendige bemærkninger imellem sig.

Revisionen skulle erklære sig om bankens 10 største engagementer og øvrige engagementer, der oversteg 10 pct. af basiskapitalen. Der var foretaget nedskrivninger på et af de 10 største engagementer på 50,5 mio. kr. Det fremgik for hvert enkelt af de resterende engagementers vedkommende, at banken vurderede, at der ikke var behov for hensættelser på engagementet, og at revisionen kunne tilslutte sig den foretagne vurdering.

Revisionen anførte følgende uafklarede bemærkninger i 2009:

På indlånsområdet anbefalede revisionen at få arbejdet med at indsamle underskrifter på de enkelte kapitalpensionsaftaler afsluttet. Projektet vedrørende adgangsrettigheder til it-systemer var sat i bero på grund af skiftet fra Elektron til SDC.

Revisionen havde følgende bemærkning til påbuddet givet af Finanstilsynet ved undersøgelsen i juni 2006 om forebyggende foranstaltninger mod hvidvask: Det havde efterfølgende vist sig, at det kun var lykkedes at indhente legitimation hos godt 10 pct. af kundeforholdene indgået før 1999. Kundeforholdene var dog ikke bragt til ophør af denne grund, som det ellers var oplyst. Finanstilsynets påbud kunne derfor ikke anses for opfyldt.

4.4.2 Ekstern revisionsprotokollat 2009

Revisionen skrev, at den havde afsluttet revisionen af årsrapporten 2009 og forsynede årsrapporten med en revisionspåtegning uden forbehold eller supplerende oplysninger.

Revisionen tilsluttede sig de bemærkninger, den interne revision havde redegjort for i det interne revisionsprotokollat for 2009.

Herudover redegjorde revisionen for følgende korrigerede væsentlige fejl i årsrapporten for 2009: Der var ikke sammenhæng mellem egenkapitalen ifølge regnskabssystemet og egenkapitalen ifølge foreliggende udkast til årsregnskab. Årsagen var, at der var opstået en fejl i forbindelse med en praksisændring fra den gamle til den nye regnskabsbekendtgørelse.

Revisionen havde også konstateret følgende fejl, som ikke var korrigeret i årsrapporten for 2009: Banken manglede at regulere resultaterne for 2009 for associerede selskaber, idet disse årsregnskaber ikke forelå. Banken havde opskrevet værdien af overtagne aktiver, uden at dette var sket i overensstemmelse med de gældende regler.

Vedrørende regnskabsprocessen udtalte revisionen, at processen havde været meget presset og at de aftalte planer ikke blev overholdt, hvilket efter revisionens opfattelse væsentligt forøgede risikoen for fejl.

5. Væsentligste konklusioner fra den af Eik Banki Føroya P/F bestilte advokatundersøgelse af forholdene i banken

Efter at aktiviteterne i banken var overført til datterselskabet Eik Banki Føroya P/F under Finansiell Stabilitet A/S anmodede den nye bestyrelse advokat Carsten Fode, Kromann Reumert Advokatfirma, om at undersøge banken for at få klarlagt de væsentligste årsager til dennes økonomiske sammenbrud. Advokaten blev ligeledes anmodet om at undersøge, hvorvidt der fandtes at være begrundet mistanke om, at bankens tidligere ledelse, revision eller nærtstående havde begået ansvarspådragende og/eller strafbare handlinger i banken.

Advokaten fandt, at *"bankens uforsvarlige kreditgivning, særligt til ejendomsprojekter i Danmark og Tyskland, men også til færøske erhvervs-kunder, og en manglende risikostyring var de væsentlige årsager til bankens økonomiske sammenbrud. Banken har i en række store udlånsengagementer haft en høj risikoprofil, i flere tilfælde kombineret med aftaler om "upsides" eller ejerandele i de finansierede virksomheder.*

... at bankens ledelse i en række tilfælde på et uforsvarligt grundlag har truffet beslutninger om kreditgivning til meget store og risikofyldte engagementer uden at iagttage bankens retningslinjer mv. for kreditgivning og uden at udnytte ressourcerne i bankens kreditorganisation.

Det uforsvarlige beslutningsgrundlag har beroet på manglende eller utilstrækkelig kreditmæssig behandling i sager, hvor kreditgivning er blevet indstillet til bestyrelsens bevilling. Det er således karakteristisk for bankens kreditgivning til udenlandske ejendomsprojekter, at bankens kreditorganisation, særligt erhvervs- og kreditafdelingen, ikke har været udnyttet som forudsat i bankens retningslinjer mv. for kreditgivning og derfor ikke har udført det arbejde, som en forsvarlig kreditsagsbehandling fordrer.”

Advokaten konstaterede endvidere, at de lovpligtige retningslinjer i henhold til § 70 og § 71 i lov om finansiel virksomhed havde foreligget i banken. De havde dog i betydeligt omfang været tilsidesat i praksis.

Advokaten fandt, at banken havde overtrådt § 145 i lov om finansiel virksomhed ved at have engagementer, der oversteg 25 pct. af basiskapitalen og § 181 om koncerninterne engagementer ved at gennemføre en koncernintern transaktion, der ikke var på markedsmæssige vilkår.

Advokaten fandt endvidere, at intern revision mangelfuldt havde udført sine pligter, og at ekstern revision havde handlet i strid med god revisorskik ved utilstrækkeligt eller mangelfuldt at have underrettet bankens ledelse og Finanstilsynet om væsentlige svagheder, mangler, fejl, risici og lignende i banken.

Advokaten vurderede endvidere, at bankens ledelse var ansvarlig for at have fortsat bankens virksomhed efter det tidspunkt, hvor advokaten vurderede, at banken ikke længere opfyldte lovens solvenskrav (håbløshedstidspunktet).

Som følge af de særlige regler i Erstatningsansvarslovens § 23 anbefalede advokaten, at der ikke rejses erstatningssag mod den interne revisions revisionschef.

Samlet set vurderede advokaten, at der var sket overtrædelser af lov om finansiel virksomhed, som kunne medføre et strafansvar, at bankens direktion og bestyrelse havde handlet ansvarspådragende og at ekstern revision burde indbringes for revisornævnet.

5.2 Finanstilsynets bemærkninger til advokatredegørelsen

Som det fremgår af denne redegørelse er Finanstilsynet i vidt omfang enig med advokaten om årsagerne til bankens økonomiske sammenbrud.

Eik Banki koncernen valgte en vækststrategi for begge banker. Denne vækststrategi kombineret med den valgte eksponering mod fast ejendomme og byggeri primært i datterbanken, men også i moderbanken via aflast-

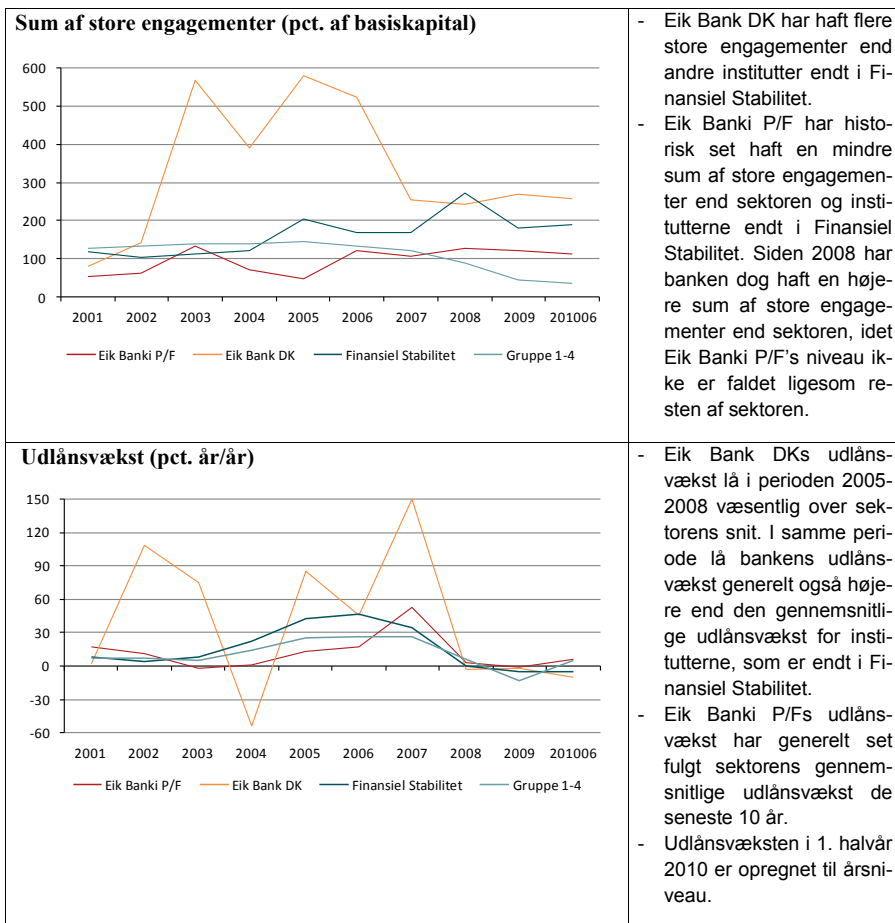
27/29

ningsgarantierne, var af afgørende betydning for, at banken ikke kunne modstå det økonomiske konjunkturtilbageslag.

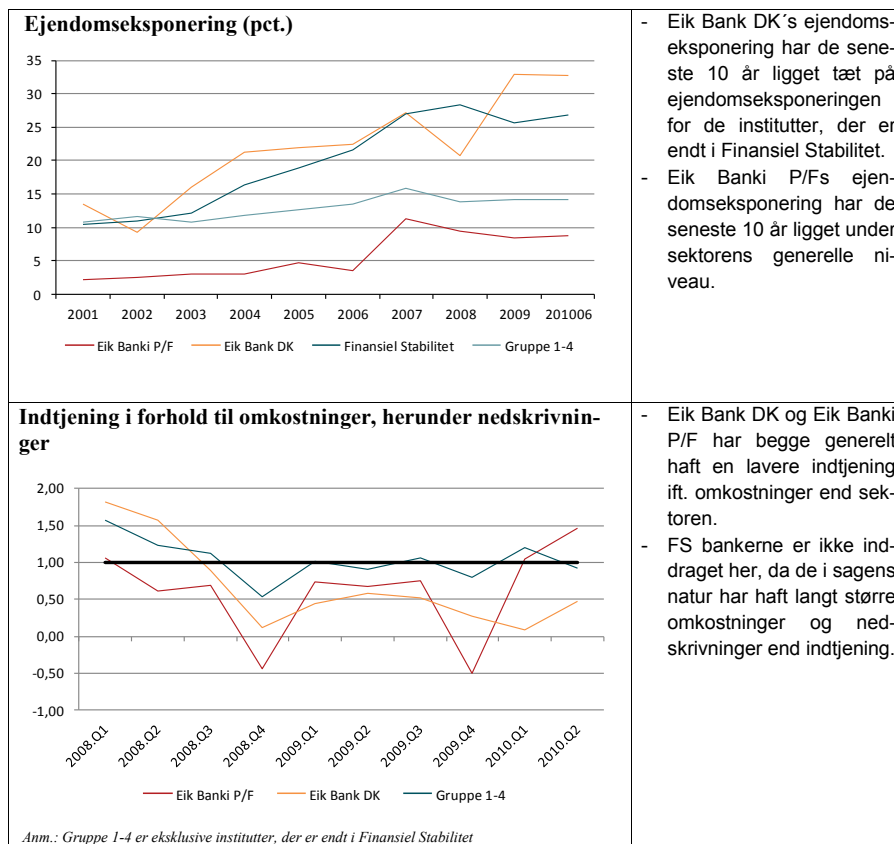
Finanstilsynet har foretaget politianmeldelse i relation til forhold i datterbanken.

Bilag 1. Eik Bank DK og Eik Banki P/F sammenlignet med den øvrige banksektor

En sammenstilling af Eik Bank DK og Eik Banki P/F på udvalgte parametre risikokoncentration, vækst og indtjening) set over en årrække i forhold til Finansiell Stabilitet samt den øvrige banksektor (fordelt på relevante benchmark-grupper). Finansiell Stabilitet består af Amagerbanken, Ebh, Fionia Bank, Fjordbank Mors, Løkken Sparekasse, Max Bank og Roskilde Bank og disse institutter indgår kun med data i årene før de blev overtaget af Finansiell Stabilitet.

29/29

Skjal 11

Skráseting Føroya

Mannagongdir

Skráseting av og eftirlit við vinnurekandi
grunnum

Oktober 2014

Innihaldsyvirlit

1. Lógargrundarlag
2. Skráseting av vinnurekandi grunnum
 - a. Nýggir grunnar at stovna
 - b. Broytingar í verandi grunnum
3. Eftirlit við vinnurekandi grunnum
 - a. Fyrireiking av eftirliti
 - b. Nevndin verður kallað til fundar
 - c. Vavið á eftirlitinum

1. Lógargrundarlag

Anordning nr. 1113 frá 20. september 2007 om ikrafttræden for Færøerne af lov om erhvervsdrivende fonde, sum seinast broytt við lögtingslóg nr. 69 frá 27. mai 2011 (lóg um vinnurekandi grunnar)

Kunngerð nr. 97 frá 18. november 2008 um gjöld fyri vinnurekandi grunnar

Bekendtgørelse nr. 1386 frá 11. december 2007 for Færøerne om opløsning af erhvervsdrivende fonde (likvidation, konkurs, tvangsopløsning og fusion)

Bekendtgørelse nr. 1382 frá 11. december 2007 for Færøerne om anmeldelse, registrering og offentliggørelse m.v. hos den færøske registreringsmyndighed

Bekendtgørelse nr. 1379 frá 11. december 2007 for Færøerne om nedsættelse af grundkapitalen i erhvervsdrivende fonde

2. Skráseting av vinnurekandi grunnum

Eftir at eitt mál um grunnar er móttikið og journaliserað, verður málið lagt beinleiðis til lögfrøðingin at gjøgnumganga og viðgera

Málini sum koma inn eru:

a. Nýggir grunnar at skráseta

Skjøl ið skulu koma inn í tí sambandi eru: Fráboðanarblað, rættarlíga grundarlagið fyri stovnan, viðtøkur og onnur skjøl gjørd í sambandi við stovnanina, vátan fyri at partapeningurin er inngoldin, prógv fyri at grunnurin er vinnurekandi, samleikaprógv og skrásetingargjald.

Tá nýggjur grunnur kemur til stovningar, skal staðfestast um grunnurin er vinnurekandi. Ofta eru skjølini sum koma inn, ikki fulfiggjaði, og tí sendir Skrásetingin eitt skriv til fráboðaran, har biðið verður um fleiri upplýsingar, fyri at kunna staðfesta vinnuvirksemi.

Tá Skrásetingin hevur fingið alt sum verður mett neyðugt, ger Skrásetingin niðurstøðu í málinum. Stjórnin á Skrásetingini, sum hevur fingið boð um fráboðaða grunnin og góðkent samskipti við hann í tilgongdini, skal so góðkenna niðurstøðuna.

Tá kann grunnurin skrásetast.

b. Broytingar í verandi grunnum

Broyting í nevnd, stjórn, grannskoðara, hækkan av partapeningi, lækkan av partapeningi, broyting í viðtøkunum.

Skjøl ið skulu koma inn í tí sambandi eru: Nevndarfundur, vátan fyri at partapeningurin er inngoldin, vátan frá grannskoðara, viðtøkur.

Broytingar í verandi grunnum, sum bert eru nevndar-, stjóra ella grannskoðarabroytingar, verða skrásettar sum vanligt í øðrum feløgum.

Tá viðtøkubroytingar koma, verður stjórin á Skrásetingini kunnaður, og góðkennir tilgongdina, sum er samskifti við grunnin. Ofta má Skrásetingin fáa fleiri upplýsingar viðvíkjandi broytingunum, og samskiftir við grunnin um tað.

Tá viðgerðin er liðug á Skrásetingini og stjórin hevur góðkent niðurstøðuna, verður niðurstøðan send VMR, sum er góðkennandi myndugleikin samb. § 48 í lógini um vinnurekandi grunnar:

§ 48. Efter indstilling fra bestyrelsen og med justitsministerens samtykke kan fondsmyndigheden tillade, at en bestemmelse i en vedtægt ændres.

VMR hevur givið boð um at 'justitsministeren' í hesum førinum er VMR.

Tá Skrásetingin hevur fingið góðkenning frá VMR verður stjórin kunnaður og broytingin skrásett.

Afrat skrásetingarliga partinum kemur góðkenning frá grunnamyndugleikanum sambært § 21 stk. 3 í lógini um vinnurekandi grunnar:

Stk. 3. Fondens bestyrelse må kun med fondsmyndighedens samtykke foretage eller medvirke til ekstraordinære dispositioner, som kan medføre risiko for, at vedtægten ikke kan overholdes.

Grunnurin skal senda umsókn um góðkenning av serligum handlum ella avgerðum til Skrásetingina sum grunnamyndugleika. Henda umsókn skal viðgerast og um góðkenning fer fram, er tað eftir kunning og góðkenning frá stjóranum.

3. Eftirlit við vinnurekandi grunnum

Skráseting Føroya úttekur árliga tveir vinnurekandi grunnar til eftirlit.

Miðað verður ímóti, at allir vinnurekandi grunnar hava verið úttiknir til eftirlit triðja hvørt ár.

a. Fyrirreiking av eftirliti

Í sambandi við fyrirreiking av eftirliti av vinnurekandi grunni, verða viðtøkur og ársfrásøgn gjøgnumgingin.

Viðtøkurnar verða gjøgnumgingnar fyri at kanna eftir, um tær m.a. eru í tráð við lógina um vinnurekandi grunnar og í samsvar við virkseimið hjá grunninum.

Ársfrásøgnin verður gjøgnumgingin fyri at kanna eftir, at hon m.a. er uppsett eftir ársroknskaparlógini. Í hesum sambandi verður brúktur ein "tjekklisti", sum Skráseting Føroya hevur fingið útflyggjað frá Erhvervsstyrelsen.

b. Nevndin verður kallað til fundar

Tá Skráseting Føroya hevur gjøgnumgingið viðtøkur og ársfrásøgn, verður nevndin í grunninum kallað inn til fundar.

Um nevndin ynskir, at ein møguligur stjóri ella ráðgevi luttekur á fundinum, kann Skráseting Føroya játta hesum, um ávís viðurskifti ikki tala ímóti. Viðurskifti, sum kunnu tala ímóti er t.d., um stjórin/ráðgevin er viðvirkandi til, at nevndin ikki torir/vil úttala seg um ávís viðurskifti hjá grunninum.

Á fundinum verða síðani tey viðurskifti umrødd, sum Skráseting Føroya er komið fram á í sambandi við gjøgnumgongd av viðtøkum og ársfrásøgn, umframt onnur viðkomandi viðurskifti.

c. Vavið á eftirlitinum (legalitetstilsyn)

Eftirlitið verður framt sum eitt legalitetseftirlit. Tvs., at viðtøkur og ársfrásøgn hjá grunninum verða gjøgnumgingin.

Vanliga verða ársfrásagnir hjá undirliggjandi feløgum (har grunnurin ger íløgur/eigur kapitalpartar) ikki gjøgnumgingnar. Tó kunnu vera viðurskifti sum gera, at neyðugt er at gjøgnumganga nakrar av hesum ársfrásagnum (stikkprøvar).

Meginreglan er, at Skráseting Føroya ikki skal meta um handilsligar avgerðir hjá grunninum. Um mett verður, at nevndin í grunninum t.d. eyðsæð hevur handlað í stríð við endamálið í viðtøkunum, kann Skráseting Føroya tó meta um handilsligar avgerðir hjá grunninum.

Um viðurskifti eru, sum eiga at verða kannað nærri, kann Skráseting Føroya seta eina gransking í verk sambært § 59 í lóg um vinnurekandi grunnar.